CHRISTIANI EX
POSICIO IN
MATHE
1 5 5 6

Tractatulus bipartitus de decimis

cimis defensiuus opinionis theologorũ aduersus cõiter canonistas de quotta decimaꝝ si debita sit iure diuino vel humano per Conradũ Summẽhart de Calw Artiũ atqꝫ sacre theologie ꝓfessorẽ in alma vniuersitate Tuwingensi ordin[illegible]ie in theologia legentẽ editus ⁊ ibidẽ lectus: solẽniterqꝫ Anno dñi M. cccc. xcvij. per eundem disputatus.

c Um cõmunis magistroꝝ nostroꝝ opinio de quotta decimarum si iure diuino debita sit vel hũano: cõtradictores habeat canonistas plĩmos: adeo vt nõnulli ex canonistis p̃dictam theologoꝝ opinionẽ quasi hereticã cẽsere nõ vereant̄: placuit zelo veritatis ꝛ ꝓfessionis mee ac ob fauorẽ innũerabiliũ fideliũ qb9 per theologoꝝ opinionẽ cõmode succurri potest: p̃sentẽ edere tractatulum in eiusdem opinionis defensionẽ cũ omni ac debita hũilitꝫ submissione oĩm hic dicendoꝝ. qua dicẽda submitto correctõi ꝛ approbatiõi ecclesie romane sedis apostolice ac oĩm alioꝝ quorũ interest errantes corrigere. Melius quippe nouerunt q̇ diuinã ꝓfessi sunt legem q̇d de diuina lege sit q̄ꝫ qui humanã: adeo vt etiã si in hũanis legib9 scriptũ inueniat̄ aliq̇d de diuina fore lege: id quomõ intelligendũ sit melius diuine legis arbitrabit̄ ꝓfessor. Unusquisqꝫ em̄ iudicat bene que ꝯgnoscit et hoꝝ est bonus iudex vt ait Aresto. j. Ethicoꝝ. c. iij. Et qꝛ magistri nostri valde breuiter suꝑ hoc trãsierũt quasi nihil tãgẽtes tã q̊ ad argumenta q̄ ꝯtra eoꝝ positionẽ fieri possent q̄ꝫ etiã quo ad difficultates possibiles ꝯseq̄nter in materia ꝯsuetudinis et p̃scriptionis oriri ex eoꝝ positione: q̄ tñ oĩa necesse est tangere si eoꝝ positio defensari debeat: placuit mihi materiã ipsam ꝓfundius intrãdo diffusi9 examinare. et q̄ꝫ plurima argumẽta que adduci possent vt soluantur adducere: vt opinione nostra ꝓbata ꝛ ꝯtrarijs argumentis solutis appareat qꝛ veritas vincit. ij. Esdre. iiij. Diuido aũt p̃sentẽ tractatulũ in duas ꝑtes In prima ponã octo ꝯclusiones ꝛ cõtra eas deducã sedecim argumẽta: inter q̄ tredecimũ includet in se. xxij. argumenta vel ꝓbationes. In secunda parte inferam octo correlaria deducendo ꝯtra ea. xj. argumẽta cum eorũdem solutionib9. Que oĩa vt fiant moueo pro capite huius opusculi talem vt sequit̄ questionẽ In cuius solutione stabit tota huius libelli continentia.

Trum pre
ceptũ de decimis dan
dis sit de lege diuina
vel humana tam quo
ad quottã que est ve/
ra ratio nominis deci
me q̃ȝ quo ad aliquid
dandũ. Ad q̃stionẽ igiꝉ responsurus Pri/
mo ꝓpter materie periculositatẽ ꝓtestor ꝙ
nõ est mẽtis mee in hoc tractatu vel quo/
uis alio aliquid dicere vꝉ ꝑtinaciter defen
dere quod sit ꝯtra ortodoxã fidem aut cõ
tra determinatiõeȝ sancte matrꝭ ecclie. nec
quenq̃ȝ a decimarum solutione debita q̃ mi/
nus soluat retrahere: aut quo minus sibi
cõscientiã faciat in casu quo debet eas sol
uere occasionare. Secundo suppono ꝙ
duplex est lex diuina. scȝ vetꝰ ꝛ noua. Ve/
tus est mosaica. Noua ẽ euãgelica. Ter
cio suppono ꝙ in veteri lege fuerunt tripli
cia p̄cepta. Quedã fuerũt iudicialia. q̃daȝ
ceremonialia. q̃dam moralia. quorum distin
ctio etiã tãgiꝉ Deutero. vj. cum diciꝉ Hec
sunt p̄cepta ꝛ ceremonie atq̃ȝ iudicia. Vñ
p̄cepta iudicialia fuerunt illa quibꝫ dispo
nebaꝉ de modo terminãdi causas et lites:
puniendiq̃ȝ maleficia. ꝛ quibꝫ disponebaꝉ
de iusta distributõne rerũ tꝑaliũ vnicuiq̃ȝ
ꝭm ꝙ sibi debitũ est. ꝛ apud hebreos vo/
canꝉ Misthpatim. sicut sunt oẽs leges ta
lionis scȝ oculũ ꝓ oculo. dentẽ ꝓ dẽte. Itẽ
sicut est lex de quadruplici genere mortis
infligende malefactoribꝫ. que q̃tuor gene/
ra sunt lapidatio. suspẽsio. crematio. ꝛ gla/
diatio. Item lex zelotipie in qua disponiꝉ
de purgatiõe mulieris quã vir de adulte/
rio suspectã habet. Itẽ etiam lex de libello
repudij. ꝛ multe alie. Preceptũ ꝟo cere/
moniale est illud quo disponiꝉ de speciali
ritu ac modo seruãdo in diuino cultu seu
sacrificijs. vel de mũdicia seruãda ꝛ imun
dicia vitãda ꝛ ꝯtracta expiãda. ꝛ apud he
breos vocanꝉ huquotim ꝛ etiã mistmeret
Exemplũ primi. vt sunt oẽs leges sacrifici
orũ. vt ille que disponebãt que aĩalia de
berent dño deo offerri ꝛ q̃ non. vt ꝙ inter
gressibilia solum tria deberent sibi genera
offerri. scȝ bos. ouis. ꝛ capra: ĩ vtroq̃ȝ sexu
Et in volatilibus turtur ꝛ columba: ꝛ ad/
ditus est passer in emũdationẽ leprosi Exẽ
plum secũdi. vt omnes leges quibus ꝓhiꝉ
bebanꝉ cibi ĩmundi. vt carnes animaliuȝ
gressibiliũ nõ ruminantiũ aut non finden
tiũ vngulã. Similiter ꝛ carnes volatiliuȝ
rapaciũ. Leges etiã disponẽtes suꝑ conta
ctu leprosi ꝛ mortui: disponẽdo ꝙ ex eoruȝ
contactu tangens ꝯtraheret immundiciã
seu irregularitatẽ. Preceptũ ꝟo morale
est illud quo p̄cipiꝉ id quod ratio natura/
lis dictat esse agendũ. vel ꝓhibeꝉ id quod
ratio naturalis dictat esse fugiendũ. vnde
p̄cepta moralia sunt scripta in corde hoĩs
De q̇bus p̄ceptis loquiꝉ aplꝰs ad Rom.
ij. ꝛ apud hebreos vocanꝉ Mizfat. vt sũt
p̄cepta decalogi duarum tabularum moysi. Et
ex hoc sequiꝉ ꝙ omne p̄ceptũ morale legꝭ
diuine etiã est de lege nature aliq̃ mõ. quo
aũt modo declarabit sequens distinctio.

Tercia distinctio Duplr aliq̇d est de le/
ge nature. vt Sco. tãgit in. iij. dist. xxxvij.
Rich. in. iiij. di. xxxiij. q. j. ar. j. Nam vno
modo aliq̇d est de lege nature sic ꝙ ipsum
est principiũ practicũ legis nature notum
ex termĩs. vel ꝯclusio euidenter ꝛ necessa/
rio deducibilis ex tali principio legꝭ natu/
re. Exemplũ primi. vt illa ꝓpositio Bonũ
est eligendũ. malũ est fugiendũ. ꝛ vnicuiq̃ȝ
dandũ est quod suũ est. Exemplũ secundi
vt sunt duo prima p̄cepta prime tabule. et
hoc ꝓut sunt negatiua. primũ scȝ. nulli ni/
si deo est latria exhibenda. ꝛ secũdũ scȝ. no
men dei inuanũ nõ est assumendũ. seu ge/
neralius: deo nõ est irreuerentia exhiben/
da. Hec em̃ duo p̄cepta sic negatiue expo
sita ex principijs practicis ꝑ se notis ꝯclu
di possunt scȝ primũ sic arguendo. Nulli
quod suũ est ꝛ sibi ꝓpriũ: est sibi auferendũ
et alteri cui indebitũ est attribuẽdũ. sed la/
tria solius veri dei est et oĩ alteri indebita
est. igiꝉ nulli nisi vero deo latria exhibẽda
est. Secundũ aũt sic. Illi a quo q̇s habet
esse ꝛ viuere ꝛ reliq̃ oĩa bona q̃ habet non
est irreuerẽtia exhibenda per eum. sed hõ
a deo habet esse ꝛ viuere ꝛ reliqua oĩa bo
na que habet. igiꝉ deo nõ est irreuerẽtia ex
hibenda que tñ sibi exhibeꝉ si nomẽ eiꝰ in/
uanũ assumereꝉ. Et ꝓbabiliter etiã tene/
ri posset (q̃uis Scotus dubitet) ꝙ tertiũ
p̄ceptũ prime tabule q̃tum ad indetermi/
nationẽ etiã sit de lege nature. hoc primo
modo loquẽdo de lege nature. scȝ q̃tũ ad

hoc ꝙ in eo p̄cipit͂ affirmatiue ꝙ deus ali-
quãdo colat͂. Et dico quo ad indetermi-
nationẽ. quia quo ad determinationẽ tem
poris ꝯstat ip̄m non fuisse de lege nature.
Posset em̄ q̄ ad indeterminatiõe3 deduci
ex p̄dicto principio practico: sic arguendo
Ille a q̄ quis habet esse ⁊ viuere ⁊ reliqua
oĩa bona q̄ habet: ab eodem est aliq̄n̄ co-
lendus. sed deus est hmõi. ergo. Vñ etia3
phs. j. Thopicoꝝ ait ꝙ q̄rẽs si nix sit alba
indiget sensu. ⁊ q̄rẽs an oporteat deos re-
uereri indiget pene. vbi innuit vtrũq3 esse
notũ rõne. Unde circa ea q̄ sunt legis na-
ture hoc p̄mo mõ de⁹ dispẽsare nõ posset
s̄m aliq̄s vt aliq̄s licite faceret oppositũ eo
rũ. qđ si verũ sit alterius est negocij. Alio
mõ aliq̄d largius loquẽdo est de lege na-
ture qđ et si nec sit principiu3 legis nature
practicũ ⁊ notum ex terminis. nec ꝯc̄lo ex
eo euidenter deducibilis: tñ est ꝯsonũ illis
q̄ sunt de lege nature primo mõ. ⁊ hoc mõ
p̄cepta secunde tabule sunt de lege nature
Ipsa em̄ nec sunt principia practica ex ter
minis nota nec ꝯc̄lones inde euidẽter de-
ducibiles. Unde etiã in illis bonis actib⁹
q̄ per eadẽ precipiunt͂ nõ est tãta bonitas
que sit necessaria ad cõsecutionẽ vltimi fi
nis. nec in malis actib⁹ qui ibidẽ ꝓhibent͂
est tanta malicia q̄ necessario sit auertens
ab vltimo fine: quin si bonũ istud nõ esset
p̄ceptum posset finis vltimus amari ⁊ at-
tingi. ⁊ si malũ illud nõ esset ꝓhibitum sta
ret cum eo acquisitio vltimi finis. Unđ ⁊
deus ꝯtra p̄cepta secũde tabule dispẽsare
posset vt innuit Sco. in. iiij. dist. vl. qđ tñ
nõ ess3 si stricte essent de lege nature. Hoc
etiam modo ꝙ vnus vnã habeat sic ꝙ nõ
plures est de lege nature s̄m Rich. in. iiij.
⁊ tñ ex dispẽsatione diuina cum patribus
facta vni licuit plures habere. nec mos ca
piendo morẽ p̄cise ꝓ cõsuetudine fecit hoc
licitũ. q2 ꝯtra legẽ nature ꝯsuetudo nõ va
let sed dispẽsatio diuina. Unde Aug. sup
Genesim. xxix. excusando Jacob ⁊ allegã
do tres causas excusatõis. quaꝝ vna est ꝙ
habere plures nõ erat ꝯtra morẽ est intel-
ligendus ꝙ ille cause quas allegat erãt nõ
excusantes: sistẽdo in eis. sed faciebant ad
rõnabilitatem diuinit⁹ dispẽsandi cũ eis.
que dispensatio diuina erat excusans.
His p̄missis ponam octo cõclusiones
Quarũ prima sonabit de hoc ꝙ est aliq̄d
esse dandũ. Alie septẽ de q̄tta danda.

Prima conclusio.

Preceptũ de decimis dandis deo ⁊ mini
stris eius est de lege diuina veteri et noua
quo ad hoc qđ est esse dãdu3 aliq̄d deo in
honorẽ ⁊ ministris eius in sustentatione3.
Probat͂. q2 ipsum est p̄ceptũ morale. mo-
do moralia p̄cepta sunt de lege diuina ve-
teri ⁊ noua: cũ vtraq3 lex ea ꝯtineat. igit͂ cõ
clusio vera. Maior ꝓbat͂. q2 ip̄m est de le-
ge nature. igit͂ est p̄ceptũ morale. tenet cõ-
sequẽtia. q2 quicq̄d est de lege nature hoc
ratio naturalis aliq̄ modo dictat. ⁊ ꝑ ꝯñs
est de p̄cepto morali. Añs ꝓbat͂. quia vel
est ꝯclusio euidẽter deducibilis ex princi-
pio practico ꝑ se noto. vel est valde ꝯsonũ
tali ꝯclusioni vel principio. vt patet sic ar-
guendo. Ei a quo quis habet oĩa bona q̄
habet quoꝝ ipse est generalis dñs est ali-
quid de bonis suis offerendũ in eiusdem
honorẽ ⁊ recognitionẽ vl̄is dominij ⁊ bñ-
ficij. Sed deus est hmõi respectu homis.
igit͂ deo a nobis aliq̄d dandũ est in hono
rem a nobis de bonis nostris. Et ꝙ mi-
nistris ad sustẽtationẽ etiã aliq̄d a nobis sit
dandũ sic deducit͂. Unusquisq3 tenet͂ ali-
quid dare de suis bonis alteri si ille alius
ꝓ se facit ex officio quod ipse facere debe-
ret ⁊ vtiliter gerit negociu3 eius. sed mĩstri
ecclesie ex officio faciunt ea ꝓ laicis q̄ ipsi
laici facere deberent: gerũtq3 negociũ vti-
liter eorundẽ. Item ministrãti sp̄ualia de-
bent͂ viceuersa t̄palia. sed ministri mĩstrãt
laicis sp̄ualia. igit͂. Item Id qđ apđ oẽs
credit͂ esse faciendũ est de lege nature. sicut
illud signũ dicit͂ naturale qđ significat idẽ
apud oẽs. modo apud oẽs credit͂ ꝙ hõ te
neatur deo aliquid offerre: similiter quo-
q3 eius ministris. igit͂. Minor ꝓbat͂. Na3
in omni gente ⁊ natiõe homines aliq̄d de
sui substantia obtulerunt ⁊ offerũt deo ve
ro vel putatiuo ⁊ similiter eius ministris.
Unde ⁊ in egipto sacerdotibus p̄bebant͂
stipendia ex horreis publicis. In hac ta
men ꝯclusiõe p̄ma non dico de quib⁹ bo-
nis nostris deo quid offerre sit de lege na
ture sc3 an de externis vł de internis. Nã
nõ videt͂ ꝙ de externis illud sit veru3 quo
ad deum: ꝗuis illud verum sit quo ad mi

nistros dei indigentes sustentatiōe. sed de internis cuiusmodi est ꝓpria voluntas aut ꝓpria ꝑsona ⁊ actꝰ eius Sicut etiā videtur ꝙ sacrificare deo sacrificiū de externis bonis nō sit de lege nature: sed tm̄ de īternis. scȝ offerēdo deo voluntatē ꝑ omnia ad eiꝰ beneplacitū. sed de hoc in solutione quarti argumenti.

Secūda conclusio.

Preceptum de decimis dandis deo et ministris ecclesie q̄ ad q̄ttam dandā est de lege diuina veteri: sed nō de tali diuīa veteri que hodie nos obliget. Prima ps ꝯclusionis patȝ Leuitici vltio ⁊ Malachie.iij ⁊ Nūeri.xviij. ⁊ Deutero.xij. vbi illud p̄ceptū ponit̃. Secūda ps ꝯclusiōis ꝓbat̃ q2 nullū preceptū legis diuīe veter̃ hodie nos obligat ex lege diuina nisi sit morale. modo illud p̄ceptuȝ nō est morale vt ꝓbabit̃ in tercia ꝯclusione. igit̃. Maior ꝓbat̃. quia om̄e p̄ceptū legis diuine veter̃ est vl' iudiciale vel ceremoniale vel morale. Cōstat aūt ꝙ ceremonialia hodie nō obligāt cū eorundē obseruātia sit mortifera. Iudicialia etiā p̄cepta nō obligant ex lege diuina vt patet. Vn̄ etiaȝ si illa hodie ligarent aliq̄s ex lege diuina: nō ligarēt tn̄ nisi illos q̇bus sunt data. ⁊ sic tm̄ ligarent israelitas ẜm carnē. q2 solū illis tradidit ea. iuxta illud ps. Nō fecit taliter oī nationi et iudicia sua nō manifestauit eis. Et apl'us ait. Quecūq3 lex loquit̃ his q̇ sunt sub lege loquit̃. Pauci autē sunt hodie fideles q̇ sint israelite ẜm carnē. et sic ad nos nō extēderent̃ illa iudicialia nisi q̊ ad paucissimos. secus de moralibus q2 christꝰ illa ad nos extendit ea in sua lege exprimēdo. et etiam q2 moralia sunt etiā legis naturalis sub q̄ oēs hoīes sunt. Et dico ex lege diuina q̇a p̄nceps posset instituere aliqd̓ p̄ceptū iudiciale legis diuīe veteris quo instituto illud obligaret ex lege nō diuina veteri sed humana. licȝ illa hūana lex sit roborata lege diuina noua Luc.x. Qui vos spn̄it me spernit. Et ad Ro.xiij. Obedite p̄positis vestris.

Tertia conclusio

Predictū p̄ceptum quo ad quottam dandā non est morale. Probatur octo ꝓbationibꝫ. Pro ꝓma ratione duo suppono. Primo ꝙ inter oīa p̄cepta legis diuine veteris decem mandata erāt maxime reputationis. et nō solum maioris reputatōis q̄3 iudicialia et ceremonialia. sed etiā q̄3 alia q̄dam moralia. Illa suppositio patet dupl'r. Pmo Nā illa cum maiore solēnitate tradita fuerunt Moysi q̄3 cetera. Erāt em̄ illa decem scripta digito dei ⁊ in tabulis redacta. sed cetera oretenus tradita sunt moysi: q̇ ea post denūciauit ꝑp'o. Scd̓o patet. q2 decē mādata fuerunt posita ad arcā testamēti que arca ponebat̃ ad sanctissimū locum scȝ ad sancta sanctorū. Unde.iij. Regū.v. dicit̃. Non erat in arca nisi tm̄ due tabule lapidee quas posuit ibi Moyses seruꝰ dei in oreb. ⁊ sic tunc in arca nō erant cetera mādata. Unde liber Deuteronomij erat nō intra arcā sed extra in scrinio ad hoc facto in latere arce posito. in quo etiam videtur fuisse vrna aurea ⁊ virga aaron: ꝓut vult postillator ẜm aliq̊s ibidē. Secūda suppositio ꝙ p̄ceptū de sanctificādo sabbatū et p̄ceptū de decimis dandis in hoc cōueniunt ꝙ vtrūq3 duo includit scȝ indeterminationē ⁊ determiatiōeȝ. Unde in p̄cepto de decimis dādis p̄cipit̃ ꝙ aliq̇d detur. ⁊ etiā precipit̃ determiata q̄tta danda scȝ decima pars. sic in p̄cepto de sanctificando sabbatum p̄cipit̃ ꝙ deus aliquādo colat̃. et etiam p̄cipit̃ determīatus dies quo cultus sibi impēdatur: quia die sabbati. Ex his suppositionibus sic arguit̃. Mag̃ videt̃ ꝙ p̄ceptum de sanctificando sabbatū quo ad omnia inclusa hoc est quo ad determinationē ⁊ indeterminatōe sit ex lege diuina hodie quo ad omnia obligatoriuȝ et per cōsequens morale q̄3 ꝙ preceptū de decimis dandis quo ad omnia inclusa sit ex lege diuina veteri hodie obligatorium. et per consequens morale. Modo preceptum de sanctificando sabbatum non est quo ad vtrunq3 inclusum morale: nec hodie obligatorium ex lege diuina. igitur nec preceptum de decimis dādis erit quo ad vtrūq3 inclusum morale: nec ex lege diuina hodie obligatorium. Et cū quo ad indeterminationem scȝ quo ad hoc ꝙ est aliquid esse dandum sit preceptum morale ⁊ hodie ex lege diuina obligatoriū vt in prima patuit cōclusione: relinquit̃ ꝙ quo ad

quottam dandaꝫ nō sit morale nec hodie ex lege diuina obligatoriū. Maior ꝓbat͛. quia p̄ceptum de sanctificando sabbatuꝫ fuit vnū de decem p̄ceptis tabularꝫ moy-si, imo fuit de prima tabula, modo illa p̄ce-pta excellunt oīa alia in nobilitate et obli-gatiōe, ⁊ min⁹ dispēsabilia sunt. Preceptū aūt de decimis nō erat in tabulis nec pri-ma nec secūda. Minor ꝓbatur. quia quo ad determinationē temporis scꝫ ꝙ cultus deo debitus fiat illo determīato die. s. sab-bati: p̄ceptum de sanctificando sabbatum nō est morale. quia hodie est abrogatuꝫ et mortificatū per mortem christi. modo per mortem christi nulla moralia fuerūt mor-tua, imo per ip̄m adimpleta: dicētē Mat-thei. v. Non veni soluere legem sed adim-plere. Unde etiā eccl'ia voluit non solum illud p̄ceptum non esse obligatorium quo ad determinationē temporis, sed etiā ꝓhi-buit illam determinationē tēporis seruare vt patet in cano. Peruenit. de ꝯsecra. dist. iij. Mirandū igit͛ valde foret ꝙ p̄ceptum de decimis quo ad determinatōem quot-te dande nō fuisset per morteꝫ christi mor-tuum, ⁊ tamē preceptum de sanctificando sabbatū quo ad determinationē tēporis ꝑ mortem christi fuisset mortuū. Correlari um salua pace tenentiū oppositū dici possꝫ eis. Q ipsi viderent͛ similes quasi esse illis quibus christus dicebat Matthei. xxiij. Ue vobis scribe pharisei ⁊ ypocrite q̇ de cimatis mentā ⁊ anetū ⁊ ciminū et reliqui stis que grauiora sunt legis Non ꝙ prece ptum de sabbato obliget hodie quo ad q̄t tam tēporis. sed q̇a nō trepidant dicere et bene p̄ceptum de sabbato ꝑ amplius nō esse obligatoriū sed abrogatū quo ad q̄ttā et tamē trepidāt aliud quod minus est di-cere esse abrogatum ⁊ non amplius fore q̄ ad quottam ex lege diuina obligatorium. nec textus aliqui qui vident͛ eos mouisse concludunt vt ostendem⁹ respōdendo ad illos. Secunda ratio ꝙ decima pars et non vndecima vl' nona sit danda non est de lege nature siue stricte siue large capta. igitur nec est de p̄cepto morali. Conseq̄n-tia tenet. Omne morale est de lege nature stricte vel large capta: ⁊ p̄sertiꝫ morale no ue legis. Nam de moralibus p̄ceptis illi-us legis specialiter dicit͛ Hieremie. xxxi.

Dabo legem meam in visceribus eoruꝫ ⁊ in corde eorꝫ scribam eam. Ubi innuitur ꝙ lex noua quo ad precepta moralia est d̄ illis que ratio naturalis dictat esse facien da vel omittenda. Antecedens autem ꝓ-batur. quia ꝙ precise decima pars sit dan da nec est principium practicum legis na ture necessarium ⁊ ex terminis notum. nec est conclusio euidenter ex tali deducibilis et sic non erit de lege nature stricte capta. Similiter nō est cōclusio que sit valde cō sona tali principio vel conclusioni plus q̄ꝫ ꝙ detur septima vel nona vel vndecima. Nam sicut tu assignares aliquas ratiōes cōgruentie quare deberet precise decima pars dari Ita etiam alique inuenirentur rationes congruentie ꝙ congruū esset se-ptimam dari. vtputa in memoriā benefi-cij creationis mundi: quem cum sex dieb⁹ creasset ac distinxisset ipse die septima cō-pleuit opus suum et quieuit ab omni ope re quod patrarat. Item ratio etiam con-gruentie posset inueniri quare etiam con gruum esset dare duodecimā vel tredeci-mam partem. vtputa quia populus q̇ le-uitis debebat dare decimas per duodeciꝫ tribus erat diuisus et leuitica tribus erat tredecima. igitur aliqua congruentia sub fuisset ꝙ duodecim tribus dedissent trede cime tribui tredecimā partem vel duode-cimaꝫ. Unde tales rationes congruentie non concludūt id qđ cōcludunt fore debi tum vt scꝫ sic debeat fieri sed congruuꝫ. vt puta ꝙ congruum sit talia fieri: non tamē sic quin etiam si aliter fiat ꝯgrue fieri pos-set. Sicut deus ea que fecit congrue fecit illis modis quibus ea fecit. et tamen si illa alijs modis fecisset etiam congrue fecisset.

Tercia ratio. Quando in aliquo prece-pto veteris legis disponuntur illa tria scꝫ Primo ꝙ detur aliquid: Secundo ꝙ cū aliquanta quotta. Tercio ꝙ detur alicui certe persone. si ex hoc ꝙ deus tulit illud p̄ ceptum: primū et secundum obligēt et sint moralia: eadem ratione terciū obligabit ⁊ erit morale scꝫ ꝙ detur tali persone. Sed in precepto de decimis dandis tria dispo nuntur. scꝫ. Primo ꝙ detur aliquid. Se-cūdo ꝙ tanta quotta scilicꝫ decima pars. Tercio ꝙ detur certis personis scilicet le uitis. igitur si quo ad duo prima illud pre

ceptum veteris legis nos obliget in noua
lege et per cōsequens sit morale: tunc etiā
quo ad tercium nos obligaret. Sed con-
sequens est falsū vt ꝓbabo. igitur nō erit
morale quo ad ambo duo prima. ⁊ tamen
quo ad primū est morale ⁊ obligās in no-
ua lege. igitur quo ad secundū nō obliga-
bit ex diuina lege nec erit morale. Maior
ꝓbat. quia da oppositū maioris tunc eadē
facilitate qua tu dic; tale p̄ceptum quo ad
duo prima esse obligatoriū in noua lege
et per consequens esse morale ex hoc ꝙ de
us ipsum tulit: ⁊ tamē quo ad tercium di-
cis ipsum non esse obligatorium in noua
lege non obstante ꝙ deus eque tulit terci
um sicut duo prima. eadem facilitate eque
vellem dicere ꝙ quo ad terciū esset obliga
torium in noua lege. ex eo ꝙ deus ipsū tu
lit. ⁊ per cōsequēs ipsum esse morale. et nō
quo ad duo prima: non obstante ꝙ om̄ia
tria eque tulisset. Minor autē de se patet.
Sed falsitas cōsequentis ꝓbatur. quia si
esset obligatoriū quo ad terciū ⁊ per conse
q̄ns morale sc; ꝙ talibus determiatis ꝑso
nis deberent dari decime Uel ergo per le
uitas intelligis leuitas qui s̄m carnē descē
derunt de genere leui. ⁊ sic hodie paucissi-
mis christianis clericis teneret popul⁹ da
re decimas. quia pauci ex clericis christia
nis sunt de genere leui s̄m carnem. Uel ꝑ
leuitas intelligis spiritualiter ipsos diaco
nos noue legis. et tūc ex lege diuina popu
lus solis diaconis non habentib⁹ sacerdo
talem ordinem: etiam si nō haberent cura
ta beneficia esset obligatus dare decimas
quia in eodem p̄cepto distinguuntur leui
te a sacerdotibus. ⁊ sacerdotibus debebā
tur solum primitie et decima decimarū vt
patet ibidē. Quarta ratio Si quo ad q̄t
tam predictum p̄ceptum esset ex diuina le
ge hodie obligatoriū ⁊ per ꝯsequens mo
rale: sequerent duo. Primo ꝙ om̄es sacer
dotes qui tēporibus nostris nō longe re-
troactis sc; M. cccc. lxxxvij. recusauerūt
summo pōtifici sc; Innocētio octauo da-
re decimā decimaru; quam prefato anno
exegit ꝑ certas dioceses in almania: essent
in statu damnationis. imo non solum oēs
sacerdotes sed etiam omnes diaconi. ꝓba
tur. quia eque dicendum esset ꝙ preceptū
veteris legis quo disponebat ꝙ leuite de
berent dare decimā decimarū summo sa-
cerdoti esset obligatoriū in noua lege. et ꝑ
ꝯsequens morale sicut preceptum veteris
legis quo disponit ꝙ populus debeat le-
uitis dare decimam est per te obligatoriū
ex diuina lege. Assumptū probatur. quia
eque vnum cōtinet in veteri lege sicut re-
liquum. vt patet Numeri. xviij. Et si ad-
uersarij dixerint ꝙ summus sacerdos id ē
papa aliunde habet ꝓuisionem de qua su
stentari potest. ideo non est opus sibi a cle
ricis inferioribus dari decimā decimarū.
Contra hoc tripliciter. Primo quia tunc
eadem ratione populus ille cuius pleba-
nus haberet sufficientiā bonoꝝ tempora-
lium ex donatiōe alicuius fidelis vel fide-
lium nō teneretur suo plebano dare deci-
mam. Et sicut tu diceres ꝙ etiam si pleba
nus habet aliunde sufficientiam: adhuc si
bi debentur decime. quia illas debebit da
re pauperib⁹. ita etiam de summo pontifi-
ce diceret. Et confirmat. quia sicut sum-
mus sacerdos titulo donationis sibi facte
a Constantino habet sufficientiā. ⁊ ꝓpter
hoc ꝙ sufficientiam habet tu absoluis cle
rum a precepto dei dandi decimā decima
rum summo sacerdoti. Ita predictus ple-
banus si haberet ex titulo donationis suf
ficientiam tēporalium: propter illā absol-
uendus etia; veniret populus a precepto
dei dandi eidē plebano decimā. Secun
do. quia saltem nunc summo pōtifici alle
ganti indigentiam ⁊ indigenti existenti te-
neret clerus dare decimam decimarum.
Tercio sic. Precepta veteris legis q̄ sunt
obligatoria etiam pro tempore noue legis
et per cōsequens moralia: sunt sic seruan-
da et implenda ꝙ non sufficit ꝙ loco eorū
fiat equiualens vel melius vt ꝓbabo. Si
ergo preceptum de decimis decimaꝝ per
leuitas dādis summo sacerdoti ex diuina
lege veteri mansisset obligatoriū etiam ꝓ
tempore noue legis ⁊ per cōsequens mo-
rale fuisset: non sufficeret leuitis vel clero
noue legis ꝙ ipsi summo pōtifici fecissent
prouisionem sufficientē vel etiam meliorē
aliunde q̄ꝫ ex decimis decimarū quin ad-
huc tenerent ad seruandum predictū pre-
ceptū in forma sicut sonat. Preterea etia;
adhuc non constat ꝙ clerus vel leuite fe-
cerint summo pontifici talem ꝓuisionem

loco ⁊ nomine decime decimarū sed pro-
uisio quā habet: habet ex donatione Con
stantini qui eam non fecit nomine cleri et
nomine decime decimaꝝ a clero dandaꝝ.
Maiorem ꝓbo per exemplū. j. Regū. xv.
vbi Saul habebat in precepto (quod ta-
men non erat simpliciter morale) ꝙ debe
ret occidere Agag regem Amalech ⁊ vni
uersa eius demoliri ⁊ īterficere a viro vsqꝫ
ad mulierem ⁊ paruuluꝫ atqꝫ lactātem bo
uem ⁊ ouem camelū ⁊ asinum. ⁊ cū Saul
hoc preceptum nō seruasset in forma qua
sibi pceperat dominus illudqꝫ in meli⁹ vt
sibi videbatur cōmutare presumpsisset vt
puta reseruando regē viuum: parcendoqꝫ
melioribus ouibus ⁊ pecoribꝰ: ⁊ hoc etiaꝫ
in bonum finem fecerat vt scꝫ illa offerre-
rent domino deo: nihilominus tantā iraꝫ
dei meruit ꝙ Samuel ei dixit. Pro eo ꝙ
abiecisti sermonem domini: abiecit te do-
minus ne sis rex. Et paulo ante. Melior
est obedientia ꝙ̄ victime. ⁊c. Simile pa-
tet. iij. Regū. xx. vbi dominus per ꝓphe-
tā mandauerat regi Achab occidere Be-
nadab regem sirie. Quod mādatū achab
cum non seruasset sed ex clementia ipsi re-
gi sirie pepercissꝫ eundem non occidendo
propheta sibi ait Quia dimisisti virum di
gnum morte de manu tua erit anima tua
pro anima eius ⁊ populus tu⁹ pro popu-
lo eius. Secundo sequeretur ꝙ etiam il-
li essent in statu dānatiōis qui de suis ter-
renascentibus non reseruarent ⁊ darēt in
tegraliter decimā ipsis pauperibus etiam
quo ad quottam. quia et ille decime eque
precepte sunt in lege diuīa veteri sicut alie
vt patet in locis preallegatis. Ex quibus
Hieronimus recolligit quadruplices de-
cimas esse preceptas. cuius sententia etiaꝫ
trāsumptiue habetur in cap. j. extra de de
cimis. Pro quinta ratione suppono ꝙ in
precepto de primitijs ac primogenitꝭ dan
dis quod habetur Exodi. xxiij. duo con-
tinentur. Nam primo precipitur ꝙ aliqͩd
detur. Secūdo quotta pars in ordine sit
dāda. quia scꝫ prima est danda: a qua etiā
vocantur primitie. Et licet ex lege diuina:
quotta ꝙ̄tum ad quantitatem in qua essꝫ
danda non essꝫ determīata sed relicta erat
deuotioni dantium. veruntamē postea ho
mines quia pigri erāt ⁊ auari introductū
fuit a maioribus vt testatur Hieronimus
ꝙ qui multum dabant: dabāt quadrage-
simam partem. qui minimū: sexagesimam
Et qui inter sexagesimā et quadragesimā
dabant: mediocriter se habebant. Illa
suppositiōe premissa Arguit sic. Sicut in
precepto de decimis dandis ponitur vna
determiatio quotte scꝫ ꝙ decima pars est
danda. sic in precepto de primitijs dādis
ponitur vna determinatio ordinis seruan
di scilicet ꝙ prima pars fructuum vel fru-
gum detur. Si ergo quotta que determi-
nata est in decimis caderet sub obligatio-
ne legis diuine veteris hodie obligantis.
et per cōsequens esset de precepto morali:
eadem ratione preceptū de primitijs quo
ad determinationē ordinis seruandi ex le-
ge diuina hodie obligaret et esset morale.
Conseqūtia tenet. quia vtrūqꝫ eque preci-
pitur in lege diuina Exod. xxij. Cōseqns
tamē est falsum. quia tūc omnes christiani
vel fere omnes essent in statu damnatōis.
quia nulli vel paucissimi seruant hoc pre-
ceptum de primitijs quo ad determinatio
nem ordinis seruandi. vtpote ꝙ dent pri-
mam partem frugum ⁊ primogenita ani-
maliū. imo plurimi nec primam nec secun
dam nec aliquam dant partem primitia-
rum. Unde etiam ratio naturalis non di
ctat ꝙ potius prima pars sit danda ꝙ̄ se-
cunda vel tercia. Nam licet ratio dictet ꝙ
deus primo ⁊ ante omnia sit honorādus.
non tamen dictat ꝙ precise de tali pte que
est prima potius ꝙ̄ de illa que est secunda
sit honorandus: cum stet posteriorem esse
nobiliorem priori. Unde ꝙ dominus pri-
mitias sibi instituit dandas fuit in memo
riam liberationis filiorꝫ israel de egypto
quam precessit occisio omniū primogeni-
torum egypti. Idem etiam posset dedu-
ci de oblatiōe. De ea eñ. dicit Exodi. xxiij
Non apparebis in conspectu meo vacu-
us. Fideles autem hodie dicunt appare-
re in conspectu dei quando assunt in offi
cio misse. et sic in quolibet officio misse te-
nerentur ad oblationem. et sic qua ratōne
illud de decimis hodie obligaret: etiam il
lud de oblatione. pſertim cum illud de ob
latione magis videatur in honorē dei in-
stitutum ꝙ̄ illud de decimis. ⁊ etiam illud
de oblationibus est receptum ab ecclesia.

in nouo testamento in c. Omnis christia-
nus. de consecra. dist. j. Et ideo sicut vnuꝫ
videretur esse de lege diuina hodie obliga
toria ⁊ indispensabile ac inabrogabile per
consuetudinem: ita etiam et reliquum. cō-
sequens est incōueniens. quia tūc totiens
peccarent mortaliter homines quotiens
misse interexistendo non offerrent tempo
ralia mūera ad altare. Sexta ratio. Nō
plus est de lege diuina hodie obligatoria
et per consequēs de precepto morali dare
decimam q̄ꝫ sacrificio colere deum. modo
licet sit de lege diuina hodie obligatoria ⁊
per cōsequens de precepto morali ac de le
ge nature ꝙ deus colatur sacrificio. sed ꝙ
tali vl' tali sacrificio speciali de illo anima
li vel terrenascenti colatur. aut tali vel tali
ritu: nō est de lege diuina veteri hodie ob
ligatoria. et per consequens non est de p̃-
cepto morali. quia tunc cum dominus p̃-
ceperit in veteri lege se coli per sacrificia q̄
rundam animaliū scilicet boum. auium. ⁊
sic de alijs. talia nos hodie obligarent. igi
tur eadem ratione licet offerre de suis bo-
nis vel de sua substātia aliquid deo in ho
norem et recognitionē vniuersalis domi-
nij: atqꝫ ministris suis in sustētationē: esset
de lege diuina veteri hodie obligatoria. et
per consequens de precepto morali. tamē
ꝙ tota pars detur non erit de lege diuina
veteri hodie obligatoria. et per consequēs
non erit de lege morali. Septima ratio.
Si quotta decime esset de lege diuina ve
teri hodie obligatoria ⁊ per consequēs de
precepto morali: sequeretur ꝙ tota italia
esset in statu damnatiōis. quia ibi non ser
uant preceptum de decimis quo ad quot
tam dandam. Et si hoc non reputes incō
ueniens sequeretur ꝙ omnes pape q̄ huc
usqꝫ hoc tolerassent similiter ⁊ episcopi ac
alij prelati italie ⁊ qui in futuro tolerarent
essent in statu damnationis Nam nō mi-
nus peccarent q̄ꝫ si aliquaꝫ heresim in eis
tolerarent. Prelatus em̄ sicut tenetur an-
nunciare populo articulos fidei ⁊ si popu
lus opposita articulorū fidei credat putās
se bene credere: et prelatus hoc sciat: tene-
tur istum errorem extirpare. sic nō minus
tenetur si videat populum non seruanteꝫ
moralia precepta et credentem se non obli
gatum: illum eorum errorem extirpare et
oppositum insinuare. Nam ad salutē cō-
sequendam non minus necessaria est ob-
seruantia moraliuꝫ preceptorum q̄ꝫ fides
articulorum. Unde Ezechielis. xxxiij. ha
betur ꝙ anime subditoruꝫ requirentur de
manu speculatoris videntis gladiū ⁊ non
insonantis tuba. Nec valet qđ aduersa-
rij dicerent ꝙ ꝯsuetudo approbata a pa-
pa minuens quottam decime valeat: quia
consuetudo cōtra precepta dei non valet.
et hoc presertim in moralibus in quibꝫ so-
lus deus dispensare potest et aliqua eorū
tollere in toto vel in parte. Nam qua ra-
tione papa posset cōsuetudinem inductaꝫ
contra vnum morale approbare: eadeꝫ ra-
tione consuetudinem introductā ꝯtra oīa
moralia approbare posset. ⁊ sic tandem li-
ceret furari ⁊ om̄ia scelera facere. Nec va
let qđ dicunt quidam ꝙ papa licet nō pos
sit ex toto tollere preceptū diuinuꝫ: pōt ta-
men ipsum tollere in parte. Nam qua ra-
tione in vna parte eadem ratiōe in alia. et
iterum aliā posset tollere et ita ex toto tolle
re posset. Unde licet papa possit p̄ceptuꝫ
diuinū interpretari ꝙ in certis casibꝫ non
obliget: per hoc tamen non debet dici ab-
stulisse illud preceptum in illa parte. quia
per hoc ꝙ diceretur abstulisse ipsum in il-
la parte: innueret ꝙ deus in illis casibus
in illa parte voluisset preceptum esse obli-
gatorium ⁊ ꝙ papa illam obligationē su-
stulerit quod non est verum. Et posset exē
plificari de precepto Non occides. quod
papa nō debet dici in ꝑte tollere ex hoc ꝙ
determinat licitū esse quosdam vt malefi-
cos occidere. quia nec deus suū preceptū
de talibus intelligi voluit. Octauo ꝓbat̃
p̄dicta ꝯclusio ex autoritate beati Augu-
stini sic arguendo. Preceptū veteris legis
hodie obligatoriuꝫ ⁊ ꝑ ꝯn̄s morale: nō est
imꝑfectum nec trāsijt. modo ſm Augusti
nū decimas dare fuit imꝑfectum ⁊ trāsijt.
igit̃ ⁊c̄. Minor ꝓbat̃. Nam in quodā ser-
mone vt eum allegat archiepūs Florenti
nus in summa sua parte. ij. titl'o. iiij. c. iij. §.
v. allegando Johannem Neapolitanum
dicit Sabbata obseruare ⁊ decimā dare
et circūcisionem facere ⁊ huiusmodi imꝑ-
fecta erant trāsieruntqꝫ om̄ia ⁊ ꝑfecta sunt
Et cōfirmat̃ etiaꝫ ex eadem autoritate. nā
ipse Augustinus in p̄fata autoritate enu-

merat hoc qđ est dare decīas inter ea ad
que hodie lex diuina non obligat scꝫ inter
circūcisionē et sabbati obseruationem. qđ
signum est ꝙ etiam decimam dare eodem
passu ambulet scꝫ ꝙ non obliget ex lege di
uina: licet in alio non pari passu ambulet.
quia cetera sunt mortifera nō illud. sed in
hoc qđ est ea imꝑfecta fuisse ⁊ trāsijsse eq̄-
parantur.

Quarta conclusio.

Preceptum de decimis dandis nō est de
lege diuina euāgelica quo ad quottā dan
dam. Probatur dupl'r. Primo supponen
do ꝙ in lege diuina euangelica sunt dupli
cia p̄cepta Quedam sunt de iure diuino ⁊
moralia pure. Quedaꝫ ꝟo de iure diuīo et
positiuo. Exemplū primi vt diliges dn̄m
deum tuū ⁊ ꝓximum sicut teipsum ⁊c̄. Et
illud. serua mandata dei. in quibus intelli
gunt̄ precepta decalogi. Exemplū secundi
vt p̄ceptuꝫ quo p̄cipit̄ susceptio baptismi.
scꝫ Johis. iij. Nisi quis renat⁹ fuerit. Et
Math. vltimo. Qui crediderit ⁊ baptisa-
tus fuerit ⁊c̄. Item etiam p̄ceptum vt vi-
det̄ de suscipiendo aliq̄n sacramētū eucha
ristie ꝑut sentit Petrus de palude. tamen
hoc nō ꝓbaretur per illud Johis. vj. Ni-
si manducaueritis ⁊c̄. quia diceret̄ ꝙ chri
stus illud nō intellexerit de manducatio-
ne sacramētali. Item p̄ceptum ꝙ in eccle-
sia per sacerdotes ꝯficiat̄ eucharistia et sal
tem per illos sumat̄. quia christ⁹ p̄cepit di-
cens Hoc facite in meā cōmemoratiōeꝫ. i.
sic conficite ⁊ sumite. Similiter p̄ceptum
ꝙ homines teneant̄ pctā sua ore confiteri
sacerdoti quod est de iure diuino Et poni
tur implicite Johis. xx. Quorum remiseri
tis ⁊c̄. vt ex eodeꝫ passu deducit Scotus
in quarto. dist. xvij. Hec em̄ tria precepta
legis euangelice sunt de iure diuino. quia
a deo scꝫ christo īmediate in lege sua ema-
narunt. et tamē non videntur debere dici
moralia: q̄niā moralia sunt de lege nature
stricte vl' large capta ⁊ ea dictat naturalis
ratio ꝙ sint seruanda ⁊ ƀm ea sit agendum
Moralia etiam obligant homīes a prin-
cipio mundi vsq̄ in finem. homines autē
ante legem euangelicam nō fuerunt obli-
gati ad illa precepta obseruanda: cum nō
dū essent instituta. sed possunt vocari posi
tiua eoꝙ de nouo posita sunt: cū antea nō
obligauerant: in hoc habētia aliquā simi-
litudinem cum preceptis positiuis huma
nis que non semꝑ obligauerunt eoꝙ non
semper fuerunt. sed solum a tēpore quo in
stituta sunt ac ꝓmulgata. Hac supposi-
tione p̄missa arguitur sic. Si preceptū de
quotta decime dande esset de lege diuina
euangelica. vl' ergo esset preceptum mora
le eius vel positiuum eius. Non primū. qꝛ
ꝓbatum est ipsum non esse morale. et ꝑ cō
sequens nec illius nec alterius legis. Nec
secūduꝫ. quia tunc christus alicubi ipsum
instituisset et euangeliste eius institutionē
a christo alicubi exp̄ssissent sicut alia posi
tiua a christo instituta expresserūt scriptis
vt de baptismo suscipiendo. Et si quis di
xerit ꝙ christus ipsum instituerit Math.
xxiij. in hoc ꝙ ipsum approbabat dicēs ad
illos qui dabant decimas minutas et ma
iora legis relinquebant Hec oportuit fa-
cere: illa aūt non obmittere. Ubi etiaꝫ glo
sa ait. Precepit dominus omniū rerū de-
cimas offerri ꝓpter alimoniā sacerdotum.
hoc non valet. quia ibi loquitur pro statu
veteris legis vt exponit expresse Crisosto
mus. vt notanter dicit oportuit: qđ est ver
bum p̄teriti temporis. modo vet⁹ lex pro
suo statu obligabat homīes: nedū quo ad
moralia: sed etiam quo ad iudicialia et ce-
remonialia. Et auteꝫ ꝓpter predicta verba
christi non oporteat dicere ꝙ christus ap-
probauerit illud p̄ceptum de decimis dā-
dis tanq̄ in noua lege obligatorium: patꝫ
quia tunc eadem facilitate ipse etiam pre-
ceptum de circumcisione et sabbato seruā
dis approbasse diceret̄ tanq̄ in noua lege
obligatoria. quod constat esse falsum. Se
quela ꝓbatur. Nam ipse p̄ceptum circū-
cisionis facto ⁊ verbo approbauit. Facto:
in hoc ꝙ circūcisionem in ꝓpria carne su
scepit. verbo aūt in hoc ꝙ dixit Johis. vij
Si licet circumcisioneꝫ facere sabbato vt
non soluat̄ lex moysi ⁊c̄. Et similiter patet
de sabbato. Similiter ꝙ phariseus dice-
bat: decimas do omniū que possideo. nō
ligat nos. etiā si illud eius factum fuisset a
christo approbatū vt debitum. quia nō ni-
si pro illo tempore intelligeretur esse debi-
tum. Nec eius facta ligant nos quia tunc
etiā deberem⁹ bis ī hebdomada ieiunare

ex lege christi, quia idē illud de se dicebat.
Secunda ratio ꝓ qua suppono ex acti/
bus aploꝝ cap. xj. ꝛ. j. Corinth. xvj. ꝙ post
ascensionē dn̄i facta fuit sub Claudio fa/
mes valida in iudea: adeo ꝙ inter fideles
fiebāt collecte ꝓ aplis ꝛ alijs fidelibꝫ q̄ ha
bitabant in hierusalē ad tollendū eoꝝ pe/
nuriā. Ex quo arguiẗ sic Si p̄ceptū de de
cimis fuissꝫ obligatoriū ex lege diuīa euan
gelica q̄ ad quottā: tunc obligasset fideles
ꝓ tunc existētes ad dandū illā quottā apo
stolis ꝛ apli eis intimassent. nec hoc reliq̄s
sent eoꝝ bn̄placito. ꝛ tñ. j. Corīth. xvj. pau
lus dicebat eis. Unusquisq; vestꝝ apđ se
reponat recōdens qđ ei bene placuerit. et
ij. Coꝝ. viij. cū scripsisset corinthis sup ta
li collecta: mox subiecit dicēs. Non q̄si im
perans dico. Et infra. ꝛ ꝯsiliū in hoc do.
Un̄ etiā Actuū. xv. cū apli determīare vel
lent ad q̄ precepta legis moysi tenerenẗ gē
tiles cōuersi ad fidē: nullā eis fecerūt men
tionē de decimis dādis. Tercia rō. So
la illa sunt de lege euāgelica q̄ a xp̄o ꝑ apo
stolos sunt mādata. ẜm illud Math. vlti.
Euntes docete oēs gentes seruare oīa q̄/
cūq; mādaui vobis. Et Paulꝰ dicit Act.
xx. Nō em̄ subterfugi q̄ minus annūciarē
vobis oē ꝯsilium dei. mō in doctrina apo
stoloꝝ ac euāgelistarū nō ꝑtineẗ publica/
tio p̄cepti de decimis dandis. Unde pau
lus publicauit suis quēadmodum posset
sumere sumptus sibi necessarios q̄s etiaꝫ
sui sibi dare tenebanẗ: allegās ad hoc sen/
tentiā dn̄i dicētis Dignus est oꝑarius ꝛc̄.
Et tñ non legiẗ aliq̄d de decimis exp̄ssisse
qđ vtiq; nō subticuisset si hoīes essent ob
ligati mīstris ecclesie ad dandū nedū sum
ptus ad sustentatiōem sed etiam ad quot/
tam decime dande.

Quinta conclusio.

Non est dicendū ꝙ hec opinio dicens p̄/
ceptum de decimis nō esse de lege diuina
hodie obligatoriū quo ad quottā dandaꝫ
sit quasi heretica: vt iuriste aliqui dicunt.
Hec cōclusio ponitur ꝓpter duos canoni/
stas scꝫ Innocentiū ꝛ Anthonium de bu
trio. Nam Innocētius vt allegat Panor
mitanus in caplo In aliquibꝫ. extra de de
cimis: dicit. ꝙ dicentes decimas persona
les non esse de iure diuino sunt quasi he/
retici. ꝛ miraẗ de nouis theologis contra/
rium asserētibꝫ. Nam vt dicit. Si de his
que ꝓducit humus debet deus honorari
fortiꝰ in his q̄ ꝓducit oꝑa ꝛ industria ho/
minis tanq̄ dignior. Et sic de sua mēte fu
it ꝙ taꝫ ꝑsonales q̄ꝫ prediales decīe essent
de iure diuino. ꝛ cōtrarium asserentes re/
putat quasi hereticos. Similiter Antho
nius de butrio vt allegat Panormitanus
vbi supra: dicit. ꝙ multos theologos con
suluit super hoc tam in cōfessione q̄ꝫ extra
et ꝙ nunq̄ repperit vnū qui sibi faceret cō
scientiā suꝑ solutione decimaꝝ. Sed ipse
hoc damnat ꝛ dicit tales nō ꝓcul ab here
si fore: cum omnes doctores ecclesie q̄ fue
runt sancti et doctissimi viri Augustinus.
Hieronimꝰ. Ambrosiꝰ: tenuerūt ꝯtrariuꝫ
vt habeẗ. xvj. q. j. Reuertimini. ꝛ c. decime
et eadem causa q. vij. c. quicunq;. ꝛ c. Ma
iores. de ꝯsecra. dist. v. canone Quadrage
sima. Et dicit se credere eos quasi damna
tos q̄ volunt credere illis asserentibus op
posituꝫ. Illo supposito ꝓbatur conclusio
dupl'r Primo sic Autoritate eiusdeꝫ An/
thonij q̄ met dicit ꝙ canonista nō est bo/
nus determinator in ista materia sed theo
logus: cuius scientia est ius diuinū. Un̄
cum sint decime de iure diuino: ꝛ ad theo
logos magis spectat determinatio dubio
rū circa ius diuinū q̄ꝫ ad canonistas: vide
tur ꝙ theologis sit stādum in materia de/
cimaꝝ magis q̄ꝫ canonist'. Hec ille. Ex cu
ius ꝓprio sermone arguiẗ sic. Illam opini
onem canonista nō deberet dicere q̄si he/
reticam cui idem dicit plus esse standū q̄ꝫ
opinioni opposite q̄ est canonistaꝝ. sed sic
est de predicta opinione. igiẗ non debebat
dicere Anthoniꝰ eam nō esse ꝓcul ab he/
resi. Secunda ꝓbatio. Unicuiq; exꝑto
in sua arte potiꝰ credēdū est q̄ꝫ alteri in ea/
dem nō experto vel non ita experto. Sed
theologi sunt exꝑti q̄ precepta veteris leg'
diuine sunt obligatoria ꝛ q̄ non. ꝛ sil'r que
sint de lege diuīa ꝛ que nō. Canoniste aūt
non: vel non ita experti. igiẗ magis creden
dum est opinioni theologorum q̄ꝫ cano/
nistaꝝ in illo dubio An illud p̄ceptū sit de
lege diuina obligatoriū vel nō. mō cōiter
theologi tenent p̄dictā opinionē ꝛ tñ si eēt
quasi heretica eis nō plus foret credēduꝫ
q̄ꝫ canonistis sed minus. Minor ꝓbaẗ. qꝛ

q̄ rōne canoniste iuste pn̄t pfiteri se exptiores esse q̄ p̄cepta sunt canonica ꝛ iurꝫ pontificij ꝛ q̄ nō, eo ꝙ illi iuri incūbere habent eadē rōne ꝛ theologi dici poterūt expertiores esse in hoc q̄ scꝫ p̄cepta sunt de lege diuina vel nō. Tercio sic. Magis est theologorū diffinire q̄ opinio sit hereticalis q̄ꝫ canonistaꝝ. ergo si illā opinionē theologi nō reputabūt hereticam quā tn̄ canoniste reputāt quasi hereticā: magis standū erit theologis. Añs pbat. qꝛ cōtrarioꝝ est eadem disciplina. sed fides ꝛ heresis sunt ꝯtraria. ꝛ tractare ea q̄ sunt fidei plus spectat ad theologos q̄ꝫ canonistas. igit. Et intelligit hoc antecedēs de determinatiōe scolastica. qꝛ determinatōne autoritatiua standū esset determiatiōi summi pōtificis vel vniuersalis ecclie. vel ꝯcilij generalis.

Quarto sic Doctrina sancti Thome est acceptata ꝛ approbata a sede aplica tanq̄ꝫ cōformis fidei ꝛ veritati. igit si illa opinio essꝫ quasi heretica: tūc cū eā sctūs thomas tenuerit vt patet. ij. ij. q. lxxxvij. arti. j. et in qōlibetꝫ q̄dlibeto. ij. arti. viij. ꝛ super Sen. xiiij. tunc sedes aplica opinionē quasi hereticā acceptasset ꝛ eā vt cōformē fidei ꝛ veritati approbasset. Añs patet de Johāne xxij. qui eius doctrinā approbauit. Item etiā papa Urbanus in epistola ad archiepm Tholosanū de trāslatōne corpis scti thome ait in fine. Uolumus vt dicti beati thome doctrinā tanq̄ꝫ veridicā ꝛ catholicā sectemi. Itē etiā Innocenti9 papa in sermone de sancto Thoma ꝛ ei9 doctrina ait. Nunq̄ꝫ qui eū tenuit inuenit a tramite veritatꝫ deuiasse. ꝛ q̄ eū impugnauit sp fuit de veritate suspectus. Hanc tn̄ q̄rtam pbatōeꝫ nō reputo magne efficacie absolute loq̄ndo. qꝛ doctrina scti thome nō est approbata approbatōe pmo mō q̄ doctrīa aliq̄ approbat tanq̄ꝫ certitudialr vera ꝛ necessario credēda. q̄ mō libri canonici sunt approbati. Nec secūdo mō q̄ doctrina approbat tanq̄ꝫ vtilis ad moraleꝫ religiosāq̄ꝫ doctrinā sine mixtiōe falsitatis noxie: non tn̄ sic vt credat obligatoria sꝫ dꝛ fore de pietate fidei vt q̄dā libri biblie nō canonici. Sed tercio modo q̄ aliq̄ doctrina approbat tanq̄ꝫ vtilis ad mores ꝛ fideꝫ: nō tamē tanq̄ꝫ necessario credēda, neq̄ꝫ tanq̄ꝫ carēs positiōe a q̄ recedi possit: q̄ mō etiaꝫ beat9 Augustinus suos libros voluit acceptari vel legi, put in multis caplis patet dist. ix. in decretꝫ. Doctrina eñ scti thome in nonnullis positōib9 pōt negari put alias videri habet. Adduxi tn̄ illā pbatōem: nā aduersarij p̄dicti innitunt dictis Augustini Hieronimi. ꝛ alioꝝ antiq̄ꝝ theologoꝝ dicentiū decimas esse de iure diuīo: q̄ꝝ tn̄ dicta etiā nō sūt approbata ab ecclia nisi tercio mō quo et doctrina scti thome dicētis eas nō esse hodie de iure diuino q̄ ad q̄tā est approbata. licet ei9 doctrina minoris sit autoritatis. meli9 tn̄ ille doctor p̄sumit intellexisse suos doctores. s. Augustinū Hieronimū q̄ꝫ canoniste eos intellexerint: p̄sertim ī materia illa q̄ querit q̄d sit de iure diuino. nec thomas eis cōtradixit vt ostēdā respōdēdo argumētꝫ canonistaꝝ. Et cum opiniōe Thome ꝯcordat Rich. de media villa in. iiij. dis. xvij. arti. ij. q. vij. ꝛ aliq̄ mō dist. xlj. arti. ij. q. ij. Quinto sic. Si esset q̄si heretica dicēda: maxīe qꝛ dicēdo illō n̄ esse de iure diuīo ꝯtradicere videret textui ve. test. ꝛ decretalib9 sūmoꝝ pōtificū: decretis ꝯcilioꝝ ꝛ dictꝫ sanctorū doctoꝝ. ex q̄b9 oīb9 habet ꝙ est de iure diuīo. mō p̄dicta opinio theologoꝝ nō dicit illō nō eē de iure diuīo. sed dicit ꝙ nō sit de iure diuīo hodie obligatorio. ita vt ꝟtute illi9 iurꝫ ad ipsum obligemur. Et hoc idem voluerūt decretales. decreta. ꝛ sancti doctores vt patebit in argumentꝫ.

Sexta cōclusio

Dare q̄ttam decime hodie est de p̄cepto legis hūane positiue ꝛ ecclesiastice. Probat dupl'r. Prio mō sic. qꝛ est de p̄cepto aliq̄ ergo alic9 legꝫ obligātꝫ. ꝛ nō diuīe obligātꝫ hodie vt pbatū ē. nec naturalis. qꝛ tūc esset de p̄cepto morali legis diuīe. cui9 oppositū etiā ostēsum est. igit est de p̄cepto legꝫ hūane positiue ꝛ nō ciuil'. igit ecclīastice. tenet ꝯña. qꝛ nō est dare aliā legē obligantē q̄ꝫ p̄dictas nisi ꝯsuetudinariā. sed hec ipsa hꝫ reduci ī positiuā hūanam. qꝛ (vt saltē aliq̄ diceret) ab illa habet vī obligatiuā p q̄nto illa mādat ꝯsuetudinē seruādā. sicut ecōtra positiua lex roborat ꝯsuetudine ꝛ abrogat desuetudine. Utꝝ aūt vī abrogatiuā legꝫ positīe hēat a lege positiua put ij dē diceret: tāgā ī. ij. pte huius in q̄rto correlario. in solutione q̄u-

ti argumenti. Añcedẽs aũt patet. qꝛ omissio datõis quotte decimaꝝ est hodie pctm̃ igiꝶ datio est de p̃cepto aliq̃. Cõseq̃ntia est nota. Añs patꝫ ꝑ Aug. dicentẽ Exo. xxiij. ⁊ habeꝶ. xvj. q. j. c. Decime. Si tardiꝰ dare pctm̃ est: quãto magꝭ pctm̃ est nõ dedisse. Scd̃o Augꝰ dicit. Fidelis hõ de oĩb; illis q̃ licite põt acq̃rere decimas erogare teneꝶ. Tercio. quia. xvj. q. j. c. decime. dicit Augꝰ. Decime ex debito req̃runꝶ: ⁊ q̃ eas dare noluerint: res alienas inuadunt. mõ res alienas inuadere est pctm̃. Secũdo p̃ncipaliter patet ꝯclusio. qꝛ papa mãdat ꝙ cõpellanꝶ etiã sub pena excõicatõis subditi ad soluendũ decimas cũ integritate q̃ ad verã rõnem noĩs decime. ⁊ ꝑ ꝯñs q̃ ad q̃ttã. vt patet in c. cõmissuꝫ. in c. ꝑuenit. in c. preter hoc. ⁊. xij. q. j. c. duo. ⁊. xiij. q. ij. c. q̃ oblatões. ⁊. xvj. q. j. c. de decimis. Attñ in q̃tuor vltimis caplis iã allegatꝭ non ita expsse habeꝶ de q̃tta decĩe seu integritate decimaꝝ sicut in p̃cedentib; allegatiõib;. In c. ᷓo Decime. xvj. q. j. clariꝰ habeꝶ de q̃ta tanq̃ debita. Dicit em̃ ibi ꝙ decime ex debito req̃runꝶ. ⁊ subdit ꝙ decimã debet hõ dare ⁊ de nouem partib; elemosinã facere paupib;. Et si dicas Ex q̃ quotta est de p̃cepto ecclesie: cur ergo ĩ c. Parrochianos extra de decimis. diciꝶ. ꝙ decime q̃si debitũ exigi p̃nt. Dicẽdũ ꝙ quasi hic est expssiuum ṽitatis. sicut Joh. j. Vidimꝰ gloriaꝫ eius q̃si vnigeniti a p̃re. Jure em̃ debenꝶ capiẽdo debitũ large vt opponiꝶ correlatiue ad q̃dcunq̃ creditũ seu ad q̃dcũq̃ de q̃ ꝯuenit alicui actio. Q̃uis capiẽdo debituꝫ ꝓprie scꝫ vt surgit solũ ex ꝯtractu: nõ sũt vere debite sed tm̃ siles debitis. imo aliq̃ volũt ꝙ sint de dominio eccl'ie ⁊ in bonis eiꝰ ꝓut tãgit Panor. in c. cõmissum. de decis ⁊ in c. tua. ij. eo. titl'o. ⁊ glo. ibidẽ vult ꝙ ecclesia ex p̃uilegio habet ꝙ decĩa fiat de dominio eiꝰ: etiã nõdũ facta tra ditõe eiꝰ ꝓut illd̃ priuilegiũ obtinet in milite ⁊ in minori. Nec obstat qd̃ diciꝶ. ff. de pollici. l. ij. in fi. vbi dr̃ ꝙ nisi decĩa sit segregata ab alijs nõ desunt esse in bonis prioris dñi. Nam aliud est cũ decĩa debeꝶ ex voto vt ibi. ⁊ cũ debeꝶ de iure vt hic. Et si q̃s dicat Non refert de cuius legis vel iuris precepto sit dare decimã quo ad quottã. quia eque incurriꝶ mortale pctm̃ nõ seruando p̃ceptuꝫ legis positiue eccl'iastice sicut legis diuine: ideo nõ fuisset opus multũ sup̃ illa ꝓpleumatica materia disputare. Dicẽdũ ꝙ imo ml'tũ refert. qꝛ licet nõ referat q̃ ad hoc q̃n siue sit de illiꝰ siue alterius legis p̃cepto incurriꝶ mortale pctm̃ nõ obseruãdo, tamẽ multũ refert q̃ ad alia. s. qꝛ si esset p̃ceptum legis diuine hodie obligãtis: tũc nulla cõsuetudo excusare posset nõ soluẽtes decimã: etiã si solũ obmitterent solutionẽ q̃tte. et ex ꝯseq̃ẽti maxia pars eccl'ie esset in statu dãnationis ex hac sola causa. Si auteꝫ sit de p̃cepto legis positiue hũane ⁊ ecclesiastice: possunt tales excusari si nõ soluũt quottã. imo etiã aliq̃n si nihil soluũt. vt latius tangeꝶ infra. Unde multoꝝ et innumerabiliũ hoĩm cõsciẽtijs potest succurri tenendo ꝙ sit de p̃cepto positiuo eccl'ie: q̃bus alias nõ posset sic succurri.

Septima conclusio

Dare quottã decime nõ fuit de p̃cepto ceremoniali veteris legꝭ. Probaꝶ tripliciter Primo Obseruatio vel vsus ceremonialium p̃ceptoꝝ veteris legis est hodie mortale pctm̃ vt patet ꝑ apl'm ad Gal. ꝑ totum. Dare aũt q̃ttã decĩe nõ est mortale pctm̃. imo omittere datõeꝫ eiusdẽ in casu vbi est ꝯsuetudo: est mortale pctm̃. igiꝶ. Scd̃o. Usus ceremonialiũ ve. legꝭ ẽ inutil' hodie sed datio q̃tte decĩaꝝ nõ est inutilis hodie qꝛ Augꝰ dicit ꝙ ꝓmouet sanitatẽ corꝑis ⁊ abũdantiã fructuũ. An aũt p̃ceptũ dandi q̃ttã fuerit sil'e p̃ceptꝭ ceremonialib; ⁊ quõ patebit in argumẽto. xv. An aũt p̃ma rõ possit pati instãtiã scꝫ dicẽdo ꝙ nõ oportꝫ vl'iter hoc esse veꝝ. scꝫ ꝙ vsus oĩm ceremonialium sit hodie mortiferꝰ: dũmõ fiat nõ ponẽdo in eis spem salutꝭ q̃si ad ea teneamur: p̃nũc trãseo. forte em̃ argueretꝶ ꝙ sic thurificatõ ⁊ thimiamatꝭ vsus ⁊ hmõi exẽplo ve. legis sunt assũpta in noua lege. licꝫ nõ tanq̃ illa ad q̃ obligemur ex ea. sic q̃dã leges ĩmũdiciarũ possent hodie assumi vt ꝙ ml'ier post partũ nõ ingredereꝶ sanctuariũ dñi aut eccl'iam: ⁊ silr mẽstruata. aut hõ semĩe pollutꝰ: ꝓut etiã in p̃mitiua ecclesia Actuũ. xv. assũpta fuit lex ĩmundiciaꝝ sup̃ suffocato ⁊ sanguĩe: ꝓut etiã de ꝯsuetudine ml'ieres pꝰ ptũ abstinẽt ab eccl'ia. licꝫ ex lege etiã canonica positiua nõ teneãtur

vt etiā de purificatione post partuʒ caplˀo
vnico. ⁊ ita de multis alĳs argui posset. q̄
tñ leges oẽs sunt de numero ceremoniali
um: eoꝙ disponebāt sup̱ mundicia habē-
da ad cultū dei. Et ita videret̃ etiā nō ob-
stare solutioni quotte decimarū ꝙ hodie ē
licita quo minus esset ceremonialis. ergo
p̄dicta ratio nō valet. Sed de hoc remit-
to ad tractatū de sacrificĳs. Tercia ratō
ad questionē est. quia ex ratōne iudicialis
p̄cepti patebit in sequenti ꝯclusione in se-
cunda ratione ꝙ est iudiciale. igit̃ nō est ce
remoniale ⁊c̄.

Octaua conclusio

Dare quottā decime fuit de p̄cepto iudici
ali veteris leg̃. Probat̃. qꝛ fuit de p̄cepto
veteris leg̃ ⁊ nō de morali nec de ceremo
niali: vt ostēsum est. igit̃ de iudiciali. tenet
ꝯñā a sufficiēti diuisiōe. Secūdo sic. p̄ce-
ptū illud veteris legis fuit iudiciale q̄ di-
sponebat̃ illud quod ad iusticiā distribu-
tiuā spectabat q̄tenus pax essʒ in re publi
ca veteris ecclesie seu sinagoge. ⁊ nō fieret
discordia inter dantē et recipientē. ita ꝙ q̄
ad illud quod ratio naturalis dictabat eē
dandū erat morale. quo ꝟo ad illud quod
non dictabat ratio naturalis: sed in qˀd ar
bitriuʒ iudicis vel legislatoris declinabat
erat iudiciale purū. vnde quo ad hoc erat
positiuū licet diuinū. tūc ⁊ hodie est hūa-
num positiuū. qm̄ ius positiuuʒ nō est nisi
determinatio iuris naturalis ⁊ diuini mo
ralis. modo p̄ceptum dandi quottā deci-
me fuit hmōi. igit̃. Maior nota. qꝛ a iusti
cia p̱cedit iudiciuʒ. Minor p̱bat̃. Nā iu-
sticia distributiua inclinat recipientē spiri
tualia ab alio ad dandū tp̱alia eidē quate
nus sustentet̃. ⁊ sic illa datio ad illā iustici-
am spectat. ⁊ cū ratio naturalis nō dictet
quottā partē tp̱alium suoꝝ debeat ei dare
qꝛ quantū esset de rōne naturali nō plus
dictaret dādā decimā ꝗ̄ q̄ntā vl̃ vicesimā
quia nō dictat nisi ꝙ det vna cū alĳs reci
pientibus spūalia ab eo tantū quantū re-
quirit̃ ad eius ꝯgruā sustentationē: nō cu
rando an quis det decimā vel vicesimam
partē. Ne tñ passim fieret discordia inter
dantē ⁊ recipientē quasi minˀ detur ꝗ̄ de-
beat̃: aut plus exigat̃ ꝗ̄ debeatur: et sic de
hoc fierent p̱cessus ⁊ litigia: deus ipse le-
gislator declinauit ad certam partē scʒ de-
cimā: decernendo illā fore dandā. Ideo p̄
dictū p̄ceptum licet quo ad hoc ꝙ est ali-
quid esse danduʒ ministris dei sit morale.
tñ quo ad talem quottā dandā est purum
iudiciale. puꝝ inquā. id est nō morale. Ag
gregatū ꝟo ex vtroꝗ est mixtū. sicut prece
ceptū de puniēdo malefactores tali gene-
re pene in veteri lege est partim morale p̱
quanto decernit eos puniēdos. et partim
purū iudiciale scʒ decernendo ꝙ p̄cise tali
genere pene. ideo mixtū ē ex vtraꝗ parte.

Contra hanc determiatio-

nē arguit̃ se-
decim argumētis. Et primo ꝯtra tertiā sup
positionē sic. In veteri lege preter moralia
ceremonialia ⁊ iudicialia fuerūt etiaʒ aliq̄
figuralia. aliq̄ sacramētalia. vnde q̇ntupli
cia fuerūt in veteri lege. igit̃ diuisio illius
supp̱ositōis insufficiens. Dicenduʒ ꝙ licet
multiplicia fuerint illa q̄ ꝯtinentur in lege
veteri. tamē nō nisi triplicia fuerūt p̄cepta
vt p̄dicta diuisio ponit. ad quā etiam alia
duo mēbra reducunt̃ p̱ tanto quia figura
lia ad ceremonialia reducuntur eoꝙ cere
monie de quibꝫ sonabant p̄cepta ceremo-
nialia figurabāt aliqua. imo figuralia p̄nt
reduci etiam partim ad iudicialia. qꝛ etiā
iudicialia figurabant aliqua. figurare em̄
non cōueniebat solum ceremonialibus.
Omnia inquit apostolus in figura cōtin
gebant illis. Quomō aūt differenter cere
monialia ⁊ iudicialia figurabant patebit
in solutione quindecimi argumēti. Simi
liter sacramētalia reducunt̃ ad ceremonia
lia p̄cepta. quia illa precepta disponebant
de sacramentis veteris legis. modo sacra
menta cōtinentur sub ceremonĳs. Se
do arguit̃ contra eandē suppositioneʒ pro
quanto ibidem dicitur ꝙ p̄ceptum mora-
le est quod recta ratio naturalis dictat et
quod scriptum est in corde hominis Ar-
guit̃ sic. Preceptū christi de suscipiēdo ba
ptismū est morale. ⁊ tamē illud non dictat
ratio naturalis nec scriptū est in corde ho
minis. vt patuit etiā in quinta cōclusione
igitur ⁊c̄. Antecedēs p̱ prima parte p̱bat̃.
quia nō est iudiciale vt patet. nec ceremo
niale. quia tunc esset illicitum ipsum serua
re. igitur est morale: supposita predicta di
uisione veluti sufficienti. Dicendum ꝙ il-

lud est ceremoniale nō quidem veteris le-
gis sed christi ⁊ noue legis. ideo licituꝫ ad
seruandū, qꝛ etiā xp̄s ceremonialia veterꝭ
legꝭ potuisset instituisse ⁊ fuissent licita ser-
uari. Tercio arguitꝰ ꝯtra terciā cōclusi-
onem. xiiij. argumētis q̊. xij. prima nitun
tur ostēdere ꝙ p̄ceptū de decimis dandis
etiā quo ad q̊ttā sit p̄ceptum iuris natura
lis. Et ex hoc habetꝰ ꝓposituꝫ ꝙ sit morale.
vt patet ex tertia suppositōe p̄ambula. Ar-
guitꝰ igitꝰ tercio sic. Illud p̄ceptuꝫ est iuris
naturalis quod disponit suꝑ eo qđ omni
tp̄e fuit apud hoīes seruatū. Sed solutio
decime etiaꝫ quo ad q̊ttam fuit oī tp̄e apđ
hoīes seruata. ⁊ p̄ceptum p̄dictū disponit
super tali solutione. igitꝰ illud p̄ceptū est iu
ris naturalis. igitꝰ morale. Maior ꝓbatur
triplr̄. Primo sic. quia nō apparet alia ra-
tio illius ꝯtinuatōnis nisi qꝛ illud dictatꝰ a
iure naturali qđ ꝯtinue ꝑseuerat. Secun
do sic. qꝛ in hoc differt ius naturale a po-
sitiuo diuino vel positiuo hūano ꝙ ipsum
nō variatꝰ positiuū aūt sic. Tercio. qꝛ sicut
illud signū dicitꝰ naturale vl' significare na
turaliter qđ significat idē sꝑ ⁊ vbiqꝫ et apđ
oēs. sic ille actus vel vsus videtꝰ esse dicen
dus naturalis vel naturalis iuris q̇ oī tp̄e
fuit obseruatꝰ apud homīes seu apud oēs
hoīes. ⁊ sic apđ hoīes cuiuscūqꝫ tp̄is Mi
nor ꝓbatꝰ. qꝛ ante legē ⁊ in lege et post legē
dederūt fideles q̊ttaꝫ decime. qꝛ tp̄e abrae
q̇ ante legē fuit dabatꝰ decima. vt patꝫ Ge
nesis. xiiij. In lege silr̄. vt patꝫ ex illa ꝯclusi
one. et post legē. s. hodie datꝰ quotta. igitꝰ.

Dicendū dupliciter. Primo ꝙ maior po
test negari. qꝛ staret ꝙ aliquid esset serua-
tum omni tp̄e apud homīes. ⁊ tamē super
illo nō fuisset p̄ceptum iuris naturalis di-
sponens sed tm̄ positiuum: et hoc diuinuꝫ
vel humanū. Exemplum primi. Si man
sissemus semꝑ in statu innocentie semꝑ ab
stinuissemus a ligno vetito: ⁊ tamē p̄ceptū
super illa abstinentia disponens nō fuisset
iuris naturalis imo mere positiuum diui
num. Sic si post lapsum instituisset deus
baptismū ⁊ ille vsqꝫ nunc fuisset seruatus
sicut potuisset fuisse factum: baptismus fu
isset semꝑ seruatus: nec tamen illud prece-
ptum fuisset iuris naturalis. Exemplū se-
cundi. Si Adam suis liberis aliquid po

sitiuum p̄cepisset ⁊ cōsequēter illi alijs: sic
continuando vsqꝫ ad tēpora nostra esset il
lud positiuū factum seruatum: nec tamen
preceptū eius fuisset iuris naturalis. Iteꝫ
staret ꝙ aliquid esset semꝑ seruatum atta-
men non semꝑ vt preceptū sed pro tempo
re vt consilium inspiratū postea vt diuino
iure licet positiuo p̄ceptum: deinde abro-
gatum. sed tamē per humanā legem rein-
stitutum. ⁊ sic q̄muis esset continuatū: non
tamen oporteret illud ꝓuenisse ex eo ꝙ fu-
isset iuris naturalis. ⁊ sic in ꝓposito. Nam
q̄muis omni tempore fuerit solutio quotte
decimarū facta. tamen non semper vt pre
cepta. quia ante legem fuit consilij: tempo
re scꝫ Abrae. ⁊ in lege p̄cepti diuini. ⁊ post
legem puta nūc precepti humani. Et ad
illam probationem maioris dicendum ꝙ
causa continue obseruationis non neces-
sario ꝓuenit ex eo ꝙ sit iuris naturalis vt
patuit in duobus exemplis datis. sed po-
test esse alia. scꝫ. quia post consiliū fuit pre
ceptum diuinitus: deinde etiam humani-
tus. sic est hic. Primo em̄ inspirauit deus
vt illa quotta daretꝰ. dehinc expresse eam
precepit. Ad secundam dicendū ꝙ na-
turale ius nō differt a positiuo per nō va-
riari actu. patet ꝑ instātias datas in quibꝰ
cōtingere potuisset etiā positiuum ius nō
potuisse variatuꝫ. sed penes variabile. ius
enim naturale non est variabile sed ꝑma-
net: saltem intelligendo sic ꝙ permanenti-
bus circūstātijs sub quibus dictatꝰ. qđ di
co ex eo quia de iure naturali est ꝙ omnia
omnibus essent cōmunia ⁊ hoc stante in-
nocentia ⁊ integritate nature: qua variata
nō oportet oībus oīa esse cōmunia. Nec
tm̄ ius naturale ob hoc est mutatū q̇a non
dictauit illā cōmunitatē absolute sed ꝓ sta
tu innocētie. Jus aūt hūanū positiuuꝫ est
variabile per legislatorē etiā manentibus
circūstantijs vt prius. ⁊ idē posset fieri de
positiuo diuino autoritate dei. Ita in ꝓpo
sito dato ꝙ solutio q̊tte nō fuisset variata
tm̄ fuisset variabilis. non ergo oporteret ꝙ
esset iuris naturalis imo de facto fuit va-
riata. nā a p̄ncipio nascētis ecclesie apđ fi
deles saltē ex gētibꝰ ꝯuersos nullibi appa-
ret fuisse facta vsqꝫ per magnū tp̄s etiā li-
cite donec institueretꝰ de nouo per ecclesiā

Dico saltem ex gentibꝰ ⁊c̄. ꝓpter cōuersos
ex iudeis. nā illi videnť tūc quottā soluisse
Nā Actuū. xxi. dicebat Jacobus Paulo
Vides frater quot milia sunt in iudeis q̇
crediderunt ⁊ oēs emulatores sunt legis.
Unde tales fideles ꝑ longa tp̄a a princi-
pio nascētis ecclesie seruauerūt legalia in-
ter que solutio quotte fuit vnū: ꝙuis apte
nō tenerenť: sicut nec tenebanť ceremoni-
alia legis seruare ⁊ tn̄ ea seruabāt ⁊ licite ꝑ
notabile tēpus. Neq₃ etiā₃ illa solutio fuit
a principio mūdi. quia nō fuit ꝑ duas pri
mas etates. sed in tercia sc₃ tp̄e Abrae in-
cepit. Ad terciā ꝓbationē maioris dicen
dū ꝙ si aliqd̄ nomē ab adā fuisset ad pla-
citū institutū ⁊ illud vsq₃ nūc duraret apd̄
oēs ⁊ sp̄ idē significando: nihilominꝰ non
esset naturale signū sed ad placitū. sicut ac
cidisset si in statu innocentie mansissemus
oēs ⁊ sp̄ in quo vsi fuissemus etiā noībus
ad placitū institutis. Unde nō est necessa
rio ⁊ infallibiliter verum ꝙ si q̇d significet
idē apud oēs ⁊ semꝑ ꝙ illud sit signū natu
rale. sic nō est necessariū ꝙ ille actus sit iu-
ris naturalis q̇ semꝑ ⁊ apd̄ oēs fuit serua-
tus. sed bene ecōtra si quid est signū natu-
rale tunc significat idē apud oēs ꝙuis re-
gulariter sit verū. Secunda solutio ṗn
cipalis est ꝙ minor est falsa: nisi intelligať
per distributionē ꝓ generibꝰ singuloꝝ: nō
aūt si ꝑ distributōem ꝓ singulis generum.
Nā vt patuit solutio quotte per duas pri
mas etates mūdi nō fuit seruata: nec a ṗn
cipio nascēt₃ ecclie: saltē inter fideles ex gē-
tibus cōuersos. ꝙ autē tribꝰ illis tp̄ibꝰ sc₃
ante legē. in lege. ⁊ post legem fuerit serua-
ta nō arguit. quia illa nō est distributio ni
si ꝓ generibꝰ singulorū q̄ nō sufficit. sic em̄
ꝓbareť ꝙ abstinere a sanguine esset iuris
naturalis. q2 etiā oī tp̄e sc₃ ante legē tp̄e. s.
Noe. ⁊ in lege ⁊ post legē₃. s. in ṗmitiua ec
clesia seruabať illa abstinētia. quia Actuū
xv. mādabať etiā illa abstinētia fidelibus.
Silr̄ obseruatio sabbati q̄ ad determina-
tionē tp̄is esset iuris naturalis. q2 ante le-
gē ⁊ in lege ⁊ diu post legē qn̄ adhuc cur-
rebat vsus ceremonialiū seruabať sabba-
tū. Quarto sic. Hoīē honorare deū
de sua substantia est iuris naturalis. ⁊ sol-
uere q̄ttā decime est honorare deū de sua
substantia. igiť est iuris naturalis. igiť p̄ce
ptum p̄cipiens illam solutionē est morale
Maior ꝓbať. q̄a potest in lumīe naturali
ostēdi sic arguēdo. A quo q̇s habet q̇cq̇d
habet: ille debet honorari ab illo: et nō de
nihilo sed de aliquo qd̄ habet. hoc aūt est
eiꝰ substātia. igiť cū hō a deo habet q̇cq̇d
habet sequiť ꝙ debet deū de sua substātia
honorare. Minor etiā est nota. igiť. Di
cendū duplr̄. Primo distinguēdo maiorē
q2 substātia capiť duplr̄. vno mō ꝓ essen-
tia vel aliquo qd̄ est ꝯsubstātiale vl̄ qd̄ est
de essentia alicuiꝰ. hoc mō hō honorat de
um de sua substātia qn̄ suā ꝓpriā hūanita-
tem vel ꝓpriā aīam vel vitā vel volūtatem
deo offert: paratꝰ illa ꝑdere potiꝰ ꝙ deum
offendere. et hoc mō honorare deū de sua
substātia est iuris naturalis ⁊ huiꝰ sacrifi-
cij oblatio est naturalis iuris. De quo dr̄.
Fili p̄be mihi cor tuū. Alio mō capiť pro
possessione tp̄ali. et hoc modo nō est iuris
naturalis honorare deū de sua substantia
q2 illa sunt ipsius dei anteq₃ offeranť: etiā
pleniori iure ꝙ hoīs. nec illis indiget. nec
de ꝑ se placent ei speciali placētia. Un p̄s
Non accipiā de domo tua vitulos. nun-
quid māducabo carnes? Uñ hoc secūdo
mō deū de substātia honorare nō solū nō
est iuris naturalis q̄ ad quottā illius sub-
stantie. sed etiā nō est iuris naturalis q̄ ad
indeterminatōem illiꝰ substātie. ita ꝙ etiā₃
ius naturale nō dictat ꝙ aliq̇d de illa sub
stantia deo offerať: ꝙuis dictet ꝙ q̄ ad in
determinationē aliq̇d de illa offerať mini-
stro dei ad sustentatōem eiꝰ. Nec oportet
tn̄ cum determiatōne illaꝝ substātiaꝝ. s. ꝙ
oporteat ꝙ offerať saltē aliq̇d de illis bo-
nis puta agris ⁊ de pratis: ortis. vel hmōi
vndecūq₃ em̄ det mīstro ad sustētationem
satisfacit legi naturali q̄ nō determīat vn̄
det: dūmodo d̄ suis bonis ei dat: ꝙuis lex
positiua determiauerit q̄ etiā seruāda est.
Secūdo dicendū ꝙ si cōcluderet tūc eq̄
cōcluderet ꝙ q̇nta vel tercia pars esset sol
uenda deo de iure naturali. patet. q2 posi-
ta p̄dicta maiore subsumereť sic. Soluere
quintā vel terciā partē fructuū est honora
re deū. igiť. Ideo dicēdū ꝙ dato s₃ nō cō-
cesso ꝙ maior esset vera de substātia secun
do mō tn̄ ꝯseq̄ntia non valet q2 subsumiť
in minori sub termīo nō distributo. q̄a ho
norare in maiori nō distribuiť. et si distri-

buereť:maioꝛ esset falsa. etiam si tenereť ꝙ
maioꝛ particulariter vel indefinite posita
esset vera de substantia secūdo modo Nā
nō est iuris naturalis Om̄e honoꝛare de
um de quacunqꝫ substantia secundo mo-
do vel qualicunqꝫ poꝛtiuncula vł quotta
sed solum de substātia indetermīate capta
vel vt supponit ꝯfuse tm̄. sicut si teneoꝛ tibi
equū. nō sequiť. et ille equus est equ⁹. igiť
teneoꝛ tibi illum Sic non sequiť punien-
da sunt mala ⁊ talis pena est pena. igiť sūt
punienda tali pena. sic em̄ cōtingeret leuis
simū puniendū foꝛe maxima pena. sic non
sequiť punire mala est iur̄ naturalis. hoc
modo punire est punire. s. determinata ta-
li pena. igiť hoc mō punire. s. determinata
pena est iur̄ naturalis. Quinto sic. Da
re pꝛimitias deo etiam quo ad determina
tionē oꝛdinalē partis dande est de iure na
turali. igitur eadē ratione dare decīas deo
etiā quo ad determinationē nūeralē part̄
dande est de iure naturali. Cōseqntia ē no
ta. qꝛ nō videť maioꝛ ratio de pꝛima deter
minatōe q̄ꝫ de secunda. quin si vna sit iur̄
naturalis etiā altera. Añs ꝓbatur. qꝛ ratō
naturalis dictat ꝙ deū debemus pꝛimo ⁊
ante oīa honoꝛare. igiť de pꝛimis fructib⁹.
ille aūt sunt pꝛimitie. si em̄ de posterioꝛib⁹
eum honoꝛaremus nō pꝛimo eū honoꝛa-
remus. Dicendū negando añcedēs. imo
dare pꝛimitias quo ad indeterminationē
oꝛdinalē partis dāde nō est de iure natura
li. qꝛ dare deo aliq̄d de bonis nostris ex-
ternis vt de fructibus ⁊ terrenascentibus
siue in tali siue tali parte determīata vł in-
determinata nō est iuris naturalis vt in si
mili declarať in p̄cedēt̄ argumēti solutōe
Ad ꝓbationē ꝯcedo ꝙ rō naturalis dictꝫ
ꝙ debeamus deū pꝛimo ⁊ añ oīa honoꝛa
re. sed nō est necessariū ꝙ hoc fiat offeren-
do sibi p̄mos fructus terrenascētium. imo
nullos tales offerēdo ei adhuc de⁹ pꝛimo
potest ⁊ ante oīa honoꝛari si bona interna
sic sibi offeramus ꝙ poti⁹ dei honoꝛē inof
fensum ꝯseruare velimus q̄ꝫ nos aut q̄cū-
qꝫ nostra: etiā vitā naturalē et voluntatē re
tinere velimus. tūc em̄ in honoꝛe eum p̄fe
rimus oībus alijs qñ potius cūcta depe-
rire vellemus q̄ꝫ eum dehonoꝛare per pec
catū. Contra. Juris naturalis est: deuꝫ
de pꝛimis bonis honoꝛare. p̄mitie sūt pꝛi-
ma bona quia sunt pꝛimi fructus. illi autē
sunt bona q̄dam ⁊ p̄ma in illo genere. Di
cendū ꝙ subsumiť sub medio nō distribu-
to. s. sub ly pꝛimis bonis. et si vniuersali-
zeť falsificabiť. quia nō de q̄buscunqꝫ bo-
nis pꝛimis tenemur honoꝛare deū de iu-
re naturali. Sexto sic Quando ius na
turale dictat p̄ceptiue aliquē finē: etiā p̄ce-
ptiue dictat mediū ꝯsequendi illū finē. sed
ius naturale dictat ꝙ homo debeat sustē-
tare ministros dei ⁊ ad illā sustentationeꝫ
oꝛdinať solutio quotte decimaꝝ tanqꝫ me
diū. igiť etiā illā solutionē dictat ius natu-
rale. ⁊ ꝑ consequens est de p̄cepto moꝛali.
Maioꝛ ꝓbať. quia finis se habet in agibi
libus sicut p̄ncipiū in speculabilibus. mō
sub eadē arte cadunt in speculabilib⁹ pꝛin
cipium ⁊ ꝯclusio. igiť etiā finis et medium
eodē iure decernunť. Dicendū ꝙ maioꝛ ē
vera de medio necessario ad illi⁹ finis cō-
secutionē: nō de nō necessario. solutio aūt
decime partis nō est reglariter necessaria
ad sustētandū ministros dei. qꝛ sepe de mi
noꝛi possent sustentari. ideo lex nature nō
dictat determinari illam quottā nisi in ca
su quo nō minoꝛi ꝑte possunt sustētari. q̄ꝫ-
uis etiam si nō indigeat adhuc ex lege po
sitiua debeat dari illa quotta. Et eodē mō
solueret illud scꝫ De iure naturali est ꝙ hō
acq̄rat t̄palia ꝓ sua sustentatōe. mō mediū
ad hoc ꝑueniendi est solutio decime. quia
soluentibus fideliter decimā ꝓmittiť abū
dātia oīm bonoꝝ necessarioꝝ. Malachie
iij. ⁊. xvj. q. j. c. reuertimini. ⁊ c. decime. ⁊. xvj.
q. vij. c. maioꝛes. Nā dicēdū ꝙ ad aliquē
finem ꝯsequendū p̄nt esse multa media q̄
rum tñ aliqua p̄nt esse non necessaria eo ꝙ
ꝑ alia pōt finis attingi. ideo ex necessitate
finis inferre determīate necessitatē illi⁹ de
terminati medij est fallacia ꝯseq̄ntis. sicut
qñ a ꝓpositione habēte plures causas ve-
ritatis arguiť ad alterā illaꝝ vel ab indefi
nita ad singularē. Septimo. Homines
per t̄palia sustentare ministrū dei seminā-
tem eis sp̄ualia est iuris naturalis. soluere
quottā decime sacerdoti est eum vt mini-
strū dei sustentare ꝑ t̄palia. igiť soluere q̄t-
tam decime est iur̄ naturalis. Maioꝛ pa
tet ex dictis in pꝛima ꝯclusiōe. Minoꝛ de
se patet. Dicenduꝫ ꝙ subsumiť sub medio
nō distributo. per t̄palia em̄ sustentare in

maiori nō distribuit̄. ꝛ tn̄ sub illo subsumitur in minori. et si distribueretur in maiori maior esset falsa. q̇a nō q̄libet sustētare ꝑ tꝑalia est iuris naturalis. sed ꝑ tanta ꝛ talia tꝑalia quibꝫ pautiora nō sufficerēt Secus de illis q̄ suꝑfluunt ꝛ pauciora sufficiunt cuiusmodi sepe est q̄tta decime. Attamen licet ex lege naturali nō teneat̄ q̇s tūc ad solutionē quotte: tenet̄ tn̄ nihilominus ad illius quotte solutionē ex lege positiua

Octauo arguit̄. Ius naturale dictat ꝙ homo debet recognoscere deū esse ꝯsūmatorē oīm bonoꝝ q̄ habet hō. vtputa opeꝝ bonoꝝ q̄ opat̄ hō vl' alioꝝ bonoꝝ. Debet eīn recognoscere ꝙ sicut deus est illoꝝ p̄ncipium sic ipse est eoꝝ finis ꝛ ꝯsummatio. iuxta illud. q̇ cepit scꝫ deus opus bonū in vobis ipse ꝑficiet. ad Phil. j. Et p̄s. oīs consummationis vidi finē. Et in illū vt in finem oīa referēda sunt. s̄m illud. j. Coꝝ. x. oīa in gl'iam dei facite. Sed soluere q̄ttaꝫ decime est recognoscere deū esse ꝯsūmatorem oīm bonoꝝ. igit̄ soluere quottā decime est iuris naturalis. et sic morali p̄cepto p̄cipit̄. Maior est nota. Minor ꝓbat̄. q̇a denari⁹ nūerus est numerus ꝑfectōis ꝛ cōsummatōis ꝛ ꝑfectus. eoꝙ oēs nūeri eum p̄cedentes tendūt vsqꝫ ad ip̄m ꝛ in ipso sistunt. sic: ꝙ si q̇s vltra denariū ꝓgredi velit nō poterit id facere nisi denario ipsi addendo vnitatē. ꝛ sic vlteriores numeri nō sunt nisi replicatōes nūeri denarij. Unde Isidorus suꝑ illo Exo. xxij. Decias ꝛ primitias nō tardabis offerre: dicit. Per primitias frugū vel p̄mogenitoruꝫ principia bonorū operū ostendunt̄. In decimis ꝟo denarius ꝑfectōeꝫ significat. qꝛ vsqꝫ ad ipsum numerus crescit. Ideoqꝫ sicut in p̄mitijs p̄ncipia volūtatū: ita in decimis ꝯsūmatōnes opeꝝ nostroꝝ ad deū referre p̄cipimur a q̄ ꝛ boni operis initiū et ꝑfectōis donat̄ effectus Hec ille. Unde sicut denarius ꝑfectionē significat ꝛ nouenari⁹ q̄ deficit a denario significat imꝑfectionem: sic nos deo debem⁹ decimaꝫ dare a q̄ est oīs ꝑfectio. ꝛ nobis retinere nouem partes qꝛ imꝑfectiones sunt a nobis. Dicendū cōcedendo maiorē. Neget̄ minor. Nam soluere quottā decime est act⁹ exterior et materialis. sed recognoscere deum est act⁹ interior ꝛ mētalis. igit̄ minor falsa. Possꝫ tn̄ etiam minor distingui. qꝛ aut intelligit̄ in actu exercito. aut in actu signato. Primo mō est falsa vt patuit. Scd̄o mō ꝓut ē sensus ꝙ soluere q̄ttam decime designat̄ tanq̄ q̄dam ꝓtestatio ꝙ soluens recognoscit deum ꝯsūmatorē. sic ꝯcedit̄. sed tūc maior est falsa in tali sensu. Nā q̄uis formale recognoscere deum ꝯsūmatorē sit iuris naturalis qꝛ ius naturale dictat ꝙ hō debeat sic recognoscere deum. nō tn̄ oportet ꝙ signū extrinsecū qd̄ ad placitū instituit̄ ad designandū illum interiorem actuꝫ sit iuris naturalis. qꝛ nec ius naturale dictat ꝙ hō debeat illum interiorē actū ꝓdere aliq̄ exteriori ꝓtestatione. quia deo eq̄ notus ē act⁹ interior se solo: sicut cum ꝓtestatōe exteriori. q̄uis lex positiua dei vel ecclesie velit ꝙ etiam ille exterior actus debeat exhiberi. eo ꝙ homo in suis actionibus multuꝫ iuuatur sensibilibꝫ. ob quā causam etiaꝫ medicinalia vasa aīaꝝ nostraꝝ. s. sacramenta sunt instituta in rebus sensibilibus ꝓut tractat magister in q̄rto. dist. j. et doctores circa ip̄m.

Nono sic. Recta ratio naturalis dictat quottam decime fructuuꝫ soluendaꝫ ministris eius. igit̄ solutio q̄tte est iuris naturalis. ꝛ sic de p̄cepto morali. Antecedens ꝓbat̄. quia recta rō dictat ꝙ aliquid debet homo de bonis suis dare ministris dei ad sustentationē: vt ꝯcessum est Et ratō si debeat inniti principijs naturalis prudētie tanq̄ aurige dirigentis distributiuā iusticiam: poterit bene inuenire et cōcludere ꝙ de bonis suis debeat homo sibi ꝛ familie sue retinere octo partes. ꝛ nonam ꝑtem sibi retinere ꝓ semēte q̄ terra iterum seminet̄. ꝛ tunc nihil suꝑest nisi decia pars. Et cum iudicet ꝙ aliquid sit dandū ministro dei: sequit̄ ꝙ iudicat ꝙ decia ꝑs sit ei danda. Assumptū de nona ꝑte patet. sed de octo ꝑtibus ꝓbatur Nam olim homo viuebat vsqꝫ ad quartam generationem inclusiue. et sic debebat sua bona distribuere in q̄tuor generatōes. q̄tuor autē generatōes ꝯtinent ad minus octo personas. igit̄ ad minus debebat octo ꝑtes suorum bonoꝝ sibi reseruare ꝛ familie sue. Dicendū ꝙ argumentū deficit sextupliciter. Primo. qꝛ si ꝯcluderet: eque ꝓbaret ꝙ ministro dei non deberet̄ aliquādo nisi vicesima vel tricesima pars. Nam sicut assu

mit ꝙ homo debeat octo partes ꝓ se ⁊ fa-
milia sua retinere eoꝙ ꝓ q̃tuoꝛ generatio-
nibꝫ q̃ ↄtinent ad minus octo ꝑsonas de-
beat retinere. tunc sicut in quatuoꝛ gene-
ratiõibus sunt ad minus octo persone: sic
qñ essent in eis .xviij. ꝑsone: deberent̃ eis
xviij. ꝑtes. ⁊ decimanona ꝓ semẽte. ⁊ vice-
sima ministro dei. Nã si homo debet par-
tes frugũ seruare ꝓ filijs vsqꝫ ad q̃rtaȝ ge-
neratione͂: tunc q̃ ratione sacerdoti qui est
vna singularis ꝑsona debet vnam parteȝ
frugũ seruare: debet eade͂ ratione cuilibet
filioꝝ tantũde͂ seruare. qꝛ nõ minus debet
filijs suis q̃ꝫ sacerdoti quo ad alimoniam.

Secundo deficit qꝛ cum parẽtes secun
de generatõnis teneant̃ suis filijs et tercie
suis ⁊ sic q̃rte suis videt̃ ꝙ exquo sufficiũt
nõ teneat̃ parens oĩm illaꝝ generationuȝ
eis ꝑtes seruare. Tercio. qꝛ si cõcluderet
eque ꝓbaret̃ ꝙ tm̃ deberet q̃tuoꝛ ꝑtes ser-
uare ꝓ se ⁊ familia. q̇a tunc viuebãt hoĩes
ad q̃rtam generatione͂. ⁊ sic ꝓ q̃tuoꝛ gene-
rationibus q̃tuoꝛ ꝑtes fuissent seruande.
Et si dicis licet essent q̃tuoꝛ generationes
tñ ad minꝰ octo ꝑsone. Contra hoc est pri
ma improbatio illius argumẽti. Quarto
quia dato ꝙ haberet apparentiã de hoĩbꝫ
olim viuentibꝫ. tñ nunc nõ haberet locuȝ.
quia nũc cessat illa ratio. cum hõ raro vi-
uat vsqꝫ ad quartã generatione͂ inclusiue.
Et si arguas. Si olim hoc dictauit tũc fu
it iuris naturalis. igit̃ hodie est iuris natu
ralis. qꝛ ius naturale est ĩmutabile. Patet
solutio ex dictꝭ in solutione tercij argumẽ-
ti. Nã nõ dictasset tũc nisi stantibꝫ rebꝫ vt
tunc. nũc aũt cum res sint mutate nõ iudi
cat ide͂ nec tñ mutatum est ius. Preterea si
tunc dictasset ius naturale illaȝ quottam:
hoc accidisset illi q̇tte qꝛ nõ dictasset eam
nisi ꝓpter talem reꝝ dispositõem. Sic etiã
hodie posset illa q̇tta fieri iuris naturalis
ex circũstantia accedente. vt si minister de
minoꝛi q̇tta sustentari non posset. sed hoc
mõ loq̃ndo nõ plus illa q̇tta est iuris na-
turalis q̃ꝫ vicesima vel tricesima. vel q̇nq̃.
pars. Quinto quia si ↄcluderet talis via
ꝓcedendi in argumento tunc eque ꝓbare
tur ꝙ tercia pars esset dãda ministro. Nã
sctũs Joachim et anna recta rõne ꝓcesse-
runt in diuisione bonoꝝ suoꝝ ⁊ tñ legit̃ ꝙ
ea diuiserunt in tres ꝑtes. vnã sibi ⁊ fami-
lie sue. aliã pauꝑibus. ⁊ terciã templo ⁊ ser
uitoribꝫ eius impendebant. Sexto. quia
si ↄcluderet etiã ꝓbaret̃ ꝙ nõ nisi vndecia
ꝑs eis deberet̃. qꝛ etiã recta rõ dictat ꝙ p̃-
ter p̃dictas nouem ꝑtes est aliqua pars re
seruanda pauꝑibꝫ. vnde etiã in veteri lege
erat decreta vña decima ꝓ pauperibꝫ. ⁊ sic
solũ vndecima ꝑs cederet ministris dei.
Ad formã igit̃ argumẽti neget̃ illud cũ di
cit. si rõ debeat inniti ⁊c̃. qꝛ ratio innitẽdo
p̃ncipijs prudentie nõ dictat nisi ꝙ debe-
at sibi ⁊ suis quos alere tenet̃ dare alimo-
niã. ⁊ silr̃ mĩstro dei q̃ntum sufficit ⁊ req̇ri
tur. ⁊ reliquũ pauꝑibꝫ: nõ determinãdo in
quãta ꝑte fiat illa ꝓuisio. Decimo. Jus
naturale dictat ꝙ hõ debet recognoscere
deũ tanq̃ꝫ eum q̇ ordinauit hoĩem assume͂
dũ ad decimũ ordine͂ btõꝝ. sed soluere q̇t-
tam decime deo ⁊ eius mĩstro est deum re
ↄgnoscere illo mõ. igit̃ ius naturale dictat
ꝙ hõ debet q̇ttaȝ decime soluere deo et eiꝰ
ministro. ⁊ sic illa solutio est de p̃cepto mo
rali. Maioꝛ nota. qꝛ illõ ius dictat ꝙ ho-
mo debet esse gratus de bñficijs sibi p̃pa-
ratis a deo. gratitudo aũt p̃supponit reco-
gnitione͂ eoꝝ. igit̃. Minoꝛ ꝓbat̃. qꝛ eo ipo
ꝙ hõ soluit decimã ꝑtem designat se reco
gnoscere deũ ordinasse se assume͂dũ ad de
cimum ordine͂ btõꝝ. q̇ etiam designat̃ per
decimã dragmã. Dicenduȝ eodem mõ ꝓ-
portionabiliter sicut dictũ est ad octauũ.
Preterea etiã maioꝛ habet dubiũ. Nã ta-
le recognoscere nõ est possibile ex natura-
libus. qꝛ stando in lumĩe naturali non co
gnoscit hõ quot sint ordines btõꝝ. nec co
gnoscit se assumendũ ad talem btĩtudineȝ
suꝑnaturale͂. neqꝫ ad illum vel aliũ ordine͂
De illis em̃ solũ habet noticiã suꝑnatura
lem ꝑ reuelatiõeȝ scripture sacre. Et ad ꝓ-
batione͂ maioꝛis ↄcedit̃ de beneficijs sibi
notis et q̃ noscere põt. Ite͂ ↄcedit̃ de grati
tudine in genere: nõ aũt de ea in specie: ni-
si ꝓ quanto illa bñficia ĩ specie sint aut de
beãt esse nota. sicut ius naturale dictat ꝙ
debeam obedire deo. sed nõ dictat ꝙ sibi
debeam obedire in suscipie͂do baptismuȝ:
nisi supposito p̃cepto positiuo dei q̇ p̃cepit
eius susceptione͂. Nec illo p̃cepto dei ema
nato poterit ↄseq̃nter ĩferri ꝙ baptismi su
sceptio dicter̃ a iure naturali. Non em̃ va
let argumentum Jus naturale dictat obe

diendū ꝑceptis dei. ſed ꝑceptū ſuſcipiēdi
baptiſmū eſt ꝑceptū dei. igiť ius naturale
dictat baptiſmū ſuſcipiēdi. ſic em̄ oīa ꝑce-
pta parentū ⁊ ꝑlatoꝝ eſſent iuris natura-
lis et diuini. quia ius naturale et diuinum
mādat obedire eis. vnde ſicut ſi maior eſt
vl'is ⁊ minor ꝑticularis: cōcluſio nō ſequi
tur niſi ꝑticularis. qꝛ ꝯcluſio ſequiť debili
orē ꝑtem ꝑmiſſaꝝ. Et ſi vna ꝑmiſſarū ē de
neceſſario altera de cōtingenti: nō oportet
ꝯcluſionē eſſe neceſſariā. Sic ſi vna ꝑmiſ
ſarum dictať a iure naturali ⁊ altera a iure
poſitiuo dei vel hoīs: nō oportet ꝯcluſio-
nem dictari niſi a iure poſitiuo. ſic eſt in ꝓ
poſito. Eodē modo poſſet ſolui illō q̄ ar-
gueretť ſic. Deū recognoſcere vt vl'ez ac ge
neralē dn̄m oīm eſt de iure naturali et per
ꝯſequēs morali. mō ſoluere q̄ttā decime ē
deū ſic recognoſcere. igiť ſoluere q̄ttā deci
me ē de iure naturali et ꝑ ꝯn̄s morali. ma-
ior nota. Minor ꝓbať. qꝛ deus decimā ſi
bi reſeruauit in ſignū vl'is ac generalis do
minij. vt in c. tua. ij. ⁊ i c. in aliq̄bꝫ. extra de
decimis. et ſic ſoluēdo eas hō recognoſcit
eum vt vl'em dn̄m. vel ſaltē ꝓteſtať ⁊ ſigni
ficat ſe recognoſcere deum. Patet em̄ ſolu
tio ſufficienter ex dictis. Ex illis etiā patet
ſolutio alteriꝰ argumēti q̄ ſic arguebatur.
Detinere q̄ttā in caſu quo debeť: etiā ſi de
beať de iure poſitiuo eſt ꝯtra legē diuinā
etiā moralē. igiť eam ſoluere eſt ſm legem
moralē diuinam. Cōſequētia nota. Ante-
cedens ꝓbatur. quia furari eſt cōtra legē
diuinam moralē. mō detinere quottam in
tali caſu ē furari. Maior nota. Minor ꝓ
batur. quia eſt rem alienā inuadere vt di-
cit Hieronimus. xvj. q. j. c. decime. Unde
decime ſeu fructus decimales etiā anteq̄
ſeꝑentur a ceteris dicunť eſſe de dominio
eccleſie. igiť. Dicendū em̄ ꝙ ex maiori de
lege nature vel diuina morali ⁊c̄. vt prius.
Preterea poſſet etiam dici ꝙ detinens q̄t
tam facit ꝯtra legem diuinā moralē. ⁊ etiā
cōtra legē mere poſitiuā diuerſo reſpectu.
Pro q̄nto em̄ non ſoluit quottā ꝑceptā ab
eccl'ia facit ꝯtra legem poſitiuā. ꝓ q̄nto ꝓo
facit contra legem illā xp̄i Lu. x. Qui vos
ſpernit me ſpernit. Et illud. obedite ꝑpoſi
tis veſtris. Et iteꝝ. Honora parentes. tūc
facit contra legem diuinam que ꝑcepit le-
gem poſitiuam ſeruari. ſed per hoc nō ha-
betur ꝙ lex de quotta ſit diuina. q̄uis lex
mandans generaliter legem poſitiuā ſer-
uari ſit diuina. ſicut volūtas impꝛatoris fa
cientis hanc rem eſſe meā eſt poſitiua. ⁊ q̄
mihi eam aufert facit ꝯtra poſitiuā legem
et voluntatem impꝛatoris. ⁊ tamē cum hoc
alio reſpectu facit ꝯtra legem diuinā que
vult ꝙ rem que etiam per ſolam poſitiuā
legem eſt mea nō debeat aliquis mihi au
ferre. Undecio arguiť ex autoritate do
ctoris irrefragabilis ſcꝫ Alexādri de ales
in. iij. ꝑte ſumme. q. lj. mēbro ꝓmo: dicētis.
ꝙ ius naturale dictat ſm q̄d ꝙ talis pars
ſit dāda. ſi igiť ſm quid. igiť aliquo mō di
ctat illam q̄ttā. igiť illa quotta eſt aliquo
modo iuris naturalis. non igitur eſt ſim-
pliciter negandum ꝙ nō ſit iuris natura-
lis. et ꝑ ꝯſequens non erit ſimpliciter ne-
gandum ꝙ quotta ſit de precepto morali.
Dicendum ꝙ argumentum deficit qua
druppliciter. Primo. quia ius naturale ſm
quid ſeu aliquo modo dictare illam q̄ttā
poteſt intelligi dupliciter. Uno modo ꝙ
eam dictet obligatiue ſcꝫ ꝙ homo teneať
ad illam quottā. ⁊ ſic negatur. nec illo mō
eſt intelligēdus predictꝰ doctor. Alio mō
ꝙ eam dictet vt congruam ex certis cau-
ſis vel miſterijs. ⁊ ſic intellexit ille doctor.
vt patebit. Modo ex illo ſic intellecto nō
poterit inferri ꝙ ergo ꝑceptū de decimis
ſit quo ad quottam de iure naturali: cum
ius naturale illam quottam non precepti
ue dictet ſed eam ſolum vt ꝯgruam oſten-
dat. multa em̄ ꝯgruunt nec tamē ſunt pre
cepta. Secundo quia etiam ꝑdictus do
ctor non vult ꝙ ius naturale ſe ſolo et ſine
adiumento alio dictet illam cōgruitatē il-
lius quotte. Nam vult ꝙ in dictando eā
iuuať triplici auxilio. ſcꝫ conſideratione ar
tis arithmethice ⁊ indagine rōnis et etiā
inſpiratōe vel reuelatōe diuina. Hec autē
tria adiumenta tacta ſunt in argumentis
ſcꝫ primū in octauo. ſecūdū in nono. et ter
cium in decimo. Modo in illis argumen
tis patuit ꝙ etiam ius naturale illis innitē
do que in illis argumentis tacta ſunt nō
poteſt ꝯcludere dictando ꝑceptiue illam
quottam ꝓut argumenta fuerunt ſoluta.
Et q̄uis ius naturale illis adiumentis di
ctet eam congruā ex certo reſpectu. tamē
eque poſſet idē ius naturale ex alio reſpe

em etiā eisdē adiumētis dictare aliā partē
vtputa sicut in octaua rōne argutū fuit ꝙ
ꝓpter pfectōem denarij ius naturale dicta
ret decimā q̄tte soluendā ad designanduꝫ
ꝙ subdit⁹ recognoscat deū pfectiōem ⁊ cō
sūmationē oīm bonoꝝ. ita etiā argui pos-
set ꝙ ius naturale dictaret dandā esse cēte
simaꝫ ptē. eo ꝙ etiā cētenarius pfectionē si
gnificat in scriptura ꝓut tāgit beda i ome-
lia sup illo Hō q̄dā nobil' ⁊c. Et Gregori
us in omelia de cētesima oue pdita. Et sic
hō in soluendo cētesimā eq̄ recognosceret
deū ↄsūmatorē bonoꝝ hoīs: sicut soluēdo
decimā ptē. Silr certo respectu eq̄ posset
ius naturale adiutū indagine rōnis infer
re ꝙ hō deberet vicesimā dare. ſꝫ retinēdo
sibi ⁊ familie. xviij. ptes. vt dictū fuit in so-
lutione noni argumēti sicut ꝙ decimā da-
re deberet. Silr certo respectu posset ius
naturale adiutū inspiratiōe diuīa vel reue
latōe dictare ꝙ cētesima ps essꝫ ↄgrua. pu
ta qꝛ hō designat̄ p centesimā ouē depdi-
tā ⁊ inuentā. ⁊ angeli p nonagintanouem
oues ꝓut exponit Gregori⁹ in p̄dicta ome
lia. Et ideo sicut ius naturale adiutū inspi
ratione vel reuelatōe diuīa dictat decimā
dandā eo ꝙ hō ad decimū ordinē btōꝝ est
assumēdus. sic idē ius inspiratōe vel reue-
latōe diuina adiutū alio respectu hito di-
ctaret ꝙ ↄgrueret ꝙ hō cētesimā daret eo
ꝙ hō est cētesima ouis depdita ⁊ inuenta
et angeli sunt nonagintanouē oues. q̄re se
quit̄ ꝙ sicut p ius naturale p̄dict̄ adiumē
tis pn̄t haberi rōnes ↄgruentie ꝓ q̄tta de
cime. sic ex eisdē adiumētis possent inueni
ri rōnes cōgruētie ꝓ alia q̄tta. ⁊ tn̄ nec ille
nec ille sufficerent ad ↄcludendā p̄ceptiue
illā fore dandā. sed solū ꝙ ille q̄tte essent cō
gruentes. Et si etiam ↄcluderēt sic eaꝫ esse
dandā non tn̄ hoc faceret ius naturale in
suo lumīe sistēdo sed aliūde adiutū. illd au
tē aliud adiutoriū faceret ꝙ non seq̄ret̄ di
ctatū esse iuris naturalis. Dicendū vt in fi
ne p̄cedentis argumēti patuit in sili de cō
clusione pticlari vbi altera p̄missaꝝ ē vni-
uersalis. Tercio deficit: cum ifert. si ius
naturale aliq̄ mō dictat illā q̄ttam. igit̄ nō
simplr negandū est eam esse iuris natura
lis. Nā simplr equocat̄. vno mō. i. vniuer
saliter. et sic ↄcedit̄ ↄseq̄ntia et ↄn̄s. si autē
capit̄ simplr. i. sine addito: negat̄ ↄseq̄ntia
sicut si ethiops est aliq̄ modo. s. ſm dentes
albus. nō sequit̄. igit̄ nō est neganduꝫ sine
addito eū esse albū. imo sine addito p̄t cō-
cedi ꝙ nō sit alb⁹. Sic in ꝓposito hec sim-
pliciter. i. nihil addendo est vera Jus na-
turale nō dictat quottā decime dandā. ꝙ-
uis illa nō esset vera scꝫ Jus naturale nul
lo mō. s. q̄cūqꝫ alio iure accedēte dictat eaꝫ
esse dandam. qꝛ accedēte iure positiuo cui
subsunt fideles: ius naturale dictat eaꝫ nō
sua vi p̄cise sed ex vi iuris positiui adiuuā
tis ipm ⁊ quā vim supponit ius naturale
Quarto deficit. qꝛ nō sequit̄ Jus natu-
rale dictat eaꝫ qn̄ adiuuat̄ alio vt puta iu-
re p̄cipiēte eā dandaꝫ. igit̄ illa q̄tta est aliq̄
mō de p̄cepto iuris naturalis. ⁊ p ↄn̄s ali
quo mō de morali p̄cepto. qꝛ tūc oīa q̄ pa
rentes ⁊ p̄lati p̄cipiūt essent aliq̄ mō de p̄-
cepto morali. cui⁹ oppositū patuit in solu
tione decimi argumēti. sicut nō oportet di
cere ꝙ ↄclusio illius sillogismi sit aliq̄ mō
vniuersalis vel necessaria cui⁹ altera p̄mis
saꝝ est vniuersalis vl' necessaria. Duode
cimo arguit̄. De iure naturali ⁊ p ↄsequēs
de morali p̄cepto est ꝙ tributa egētiū ani-
maꝝ tribuant̄ eis. mō decime sunt tribu-
ta egentiū aīaꝝ. vt. xvj. q. j. c. decime. igitur
Dicendū ↄcedēdo maiorē. Minor est di-
stinguēda. qꝛ decime q̄ ad hoc ꝙ aliq̄d da
tur sunt tributa egentiū aīaꝝ. s. q̄ ad tantū
q̄nto indigent. et illud est de iure naturali
et morali. Quo ꝓo ad determinatā q̄ttam
q̄ nō indigent regulariter. s. q̄ ad decimam
ptē nō sunt tributa egentiū animaꝝ. qꝛ re-
spectu illius nō sunt egētes regulariter. si
tn̄ indigeant illa in certo casu etiā illa q̄tta
erit eis iure naturali in tali casu debita. ſꝫ
tunc hoc nō plus est de illa q̄tta q̄ꝫ de alia
q̄tta. qꝛ aliqn̄ etiā indigent octaua pte ali-
qn̄ solū vicesima. vn̄ si cōcluderet eq̄ ꝓba-
ret ꝙ q̄nta vel tercia ps fructuū esset soluē
da de iure naturali. Preterea hoc argu-
mentū nō ꝓcedit de decimis p̄cise q̄ prece
pte sunt dari cleric̄. sed eq̄ de decimis dā-
dis paupibus. Et sic eq̄ ꝓbaret ꝙ q̄tta de
cime ē debita paupib⁹ iure naturali et mo
rali. ⁊ ideo sicut tuipse haberes ibi soluere
sic hic de clericis solue. Nec valet si dicas
clerici sunt ↄseq̄nter ꝓcuratores pauperū
qꝛ etiā imediate debent̄ paupib⁹ sua tribu
ta ita ꝙ sine clericis mediantib⁹ inter eos

et datores:sunt sustētandi paupes. De-
cimotercio arguit̄ p̄ seq̄ntia vigintiduo ar
gumēta que includunt̄ oīa in hoc tredeci-
mo argumēto cū quo habēt vnum caput.
Et hoc sic. Solutio q̄tte decimaruz est de
iure diuīo veteri hodie obligāte.igit̄ est de
p̄cepto morali veteris legis. Et sic tercia
ꝯclusio est falsa.ꝛ etiā secūda ps secūde cō
clusionis. Cōseq̄ntia est nota.qꝛ nullū p̄-
ceptū de veteri lege nos hodie obligat:sal
tem in ꝟtute huiꝰ legis:nisi sit morale p̄ce-
ptum. Añs ꝓbat̄.qꝛ tam sūmi pōtifices q̄ꝫ
sancti doctores in locis illis vbi dicūt de-
cimas esse de iure diuino ex hoc cōseq̄uē-
ter inferūt nos teneri ad decimas tanq̄ꝫ d̄
iure diuīo debitas. Nō talis coꝝ proces-
sus nullā haberet apparentiam si nō essent
decime de iure diuīo hodie obligāte. Nā
nō sequit̄.hoc cauet̄ iure diuino veteri.igi
tur nos obligamur ad ipsuz. imo illa ꝯn̄a
esset hereticalis nisi addat̄ in añcedēte vel
subintelligat̄ diuīo veteri adhuc obligāte
vl' vim habēte.nō habet aūt vim nisi quo
ad moralia. Assumptū aūt patet adducen
do.xxij.passus in q̄b; hoc patebit. Primꝰ
Nā.xiij.q.j.§.De his itaq̄ꝫ fit talis ꝯseq̄n
tia.Decime ꝯstitute sunt p̄ moysen vt p̄sol
uerent̄ a ꝓpl'o filijs leui ꝓ misterio in q̄ de-
seruiebāt ei in tabernaculo.et non accipie
bant filij leui decimas nisi ab eis ꝓ q̄bus
offerebāt p̄ces ꝛ sacrificia.ḡ nobis q̄ serui
mus dño in tabernacl'o:offerēdo ꝓ ill' p̄-
ces ꝛ sacrificia etiā debebūt hoīes p̄solue
re decias ꝛ p̄mitias. Hec aūt ꝯn̄a nō va-
leret nisi supponēdo q̄ p̄ceptū decimaꝝ in
lege Moysi decretū etiam se extēderet ad
hoīes noue legis. Secūdo.ibidē etiā fit
talis ꝯn̄a.scꝫ. Nō satisfecisset ꝓpl'us si de-
disset decimas leuitis extraneis:neglectis
leuitis q̄ secū morabant̄. Igit̄ etiā nūc nō
satisfaceret q̄s soluēdo decias alijs q̄ꝫ mi
nistris sue eccl'ie. Hec ꝯn̄a etiā nō valeret
nisi supponat̄ q̄ dispositio veteris leg' sup̄
decimis etiā nos liget. Tercio. In c.De
cimas.xvj.q.j.papa pascal' volēs ostende
re q̄ nō possint aliq̄ p̄sone etiā ecclesiasti-
ce exigere decimas a monachis vel cleri-
cis cōiter viuētib; de laboribus seu nutri
mētis ꝓprijs:allegat ad hoc q̄ lex diuina q̄
p̄cepit decimas dādas decreuit q̄ ꝓpl'i de
berent eas soluere sacerdotib; et leuitis.et
sic vult arguere a ꝯtrario sensu.q̄ qꝛ lex di

uina decreuit q̄ ꝓpl'us deberet soluere ip-
sis ministris dei:innuit̄ q̄ ipi mistri dei non
tenebant̄ ad dādū eas alijs.ꝛ ex hoc vult
inferre q̄ ḡ nūc etiā nō teneant̄ clerici cō-
ter viuētes ꝛ monachi dare decias. mō il
la ꝯn̄a nō valeret nisi p̄tēderet papa q̄ de
cime q̄ hodie sunt debite:sint ꝟtute legis
veteris etiā hodie obligātis nos debite.
Quarto In c.in sacr'.xvj.q.j.vult papa
Anastasius ostēdere q̄ illicitū sit dare de-
cimas alijs ecclesijs q̄ꝫ baptismali ecclesie
in q̄ p̄cipiunt̄ sacramēta ꝛ p̄dicatio.et hoc
sic.qꝛ hoc est ꝯtrariū diuīe legi et sacris ca
nonibus.igit̄ est illicitū. Ex hoc arguit̄ sic
quia nō sequit̄ hoc est ꝯtrariū diuine legi.
igit̄ est illicitū. nisi añs intelligat̄ de diuia
lege obligāte ꝛ nō sublata.igitur lex diuia
vetus q̄ ad dispositōnem deciaꝝ hodie est
obligatoria. Quinto sic.qꝛ in c. Reuerti-
mini.xvj.q.j.ostenditur q̄ graue pcm̄ sit
apud deū nō soluere decias. et allegat̄ ad
hoc autoritas veteris legis in q̄ dñs dicit
se affligi qn̄ nō soluuntur decime ꝛ p̄mitie
Malachie.iij. Dicit̄ etiā ibidē q̄ ꝓpter nō
solutionē coꝝ hoīes incurrunt penuriam
terrenascentiū.et mandādo eis q̄ inferant
oēm decimā in horrea sua dicit q̄ econtra
p̄ solutionē earundē abūdantiā obtinent.
Nō ad ostendendū q̄ nūc sit graue pec-
catū nō soluere decias:non sufficeret alle-
gare qꝛ p̄ceptū fuit in veteri lege eas solue
re.nisi etiā autoritas illa ꝓ nunc nos obli-
garet in q̄ p̄cepit dñs decias inferēdas in
horreū suū. Sexto Ibidē Hieronimꝰ p̄
textu p̄dicte autoritatis veteris testamēti
dicit q̄ etiā nos penuriā aliqn̄ patimur ex
illa cā qꝛ decias nō soluimus. igit̄ innuit
q̄ etiā nos ad decimas sumꝰ obligati pre-
textu p̄dicte autoritatis q̄ est ve. testamēti.
Septimo sic. In c.decime.eadē cā et q̄-
stione dicit Augꝰ. q̄ deus noster q̄ digna
tus est totū dare:decimā a nobis dignatꝰ
est recip̄e nō sibi sed nobis ꝓfuturam. et si
tardius dare pcm̄ est:q̄nto magis pecca-
tū est nō dedisse.de militia.de negocio. de
artificio redde decimas.hec ille.q̄ sil' cōpa
rādo: ex q̄ de nobis ꝛ nostris tp̄ib; loquit̄.
et dicit q̄ deꝰ dignatꝰ est a nobis deciaꝫ re
cip̄e:p̄tendūt q̄ ꝓpter diuinū p̄ceptū q̄ deꝰ
sibi reseruauit decimā teneamur ad deci-
mā. Octauo sic. In c.qm̄.eadē cā ꝛ q̄ōe
dicit Hieronimꝰ q̄ decime male detente a

laycis: sunt diuini iuris, igit̃ innuit ꝙ ex iure diuino debent̃ clericis ⁊ male detinent̃ a laicis. Nono. In c. Admonem⁹. eadẽ cã. q. ij. Urbanus papa dic̃. Admonem⁹ et p̃cipim⁹ vt decimas oĩno dare non negligãt q̃s ipse deus dare ꝯstituit, etiam sic vult arguere. De⁹ ꝯstituit dandas esse decimas, igit̃ debetis eas dare. mõ nõ valeret ꝯñа nisi añcedẽs loqueret̃ de ꝯstitutione hodie obligãte ⁊ nõ sublata. Decimo In c. Decimas eadẽ cã. q. vij. btũs Gregori⁹ dicit. Oportet ꝯgruẽti⁹ nos decias et primitias q̃s iure sacerdotũ sancim⁹ ab oĩ ꝑplo accipe q̃s fideles dño p̃cipiẽte offerunt. iuxta illõ vaticiniũ Malachie ꝓphe. Inferte oẽm decimã in horreũ meũ. Hec ille. Ex q̃ arguit̃ q̃ loquẽs de nobis ⁊ nostris tpib⁹ vult ꝙ ideo fideles hodie debẽt offerre decias: q̃ dñs p̃cepit in veteri lege dicẽs. Inferte. igit̃ innuit illud p̃ceptũ hodie esse obligatoriũ. Undecio In c. puenit. ea. cã. q. vij. btũs Grego. p̃ceptũ q̃ p̃cipit̃ ꝙ dari debeãt decie sacerdotib⁹ vocat diuinũ preceptũ: decernẽdo ꝙ ei⁹ trãsgressor q̃ eas ꝯfert laicis aut aliĳs ꝑsonis q̃ sacerdotib⁹ q̃b⁹ debent̃: debet h̃ri inter maximos hereticos. Hec ille. mõ p̃cepti ñ obligãtis nullus dr̃ trãsgressor nec dign⁹ est ob hoc inter hereticos haberi. igit̃ vult ꝙ p̃dictũ p̃ceptũ dei hodie obligat. Duodecimo. In c. oẽs. ea. cã. q. vij. ꝯciliũ Rothomagẽse disponẽdo quõ sit ꝓcedẽdũ cõtra nõ soluẽtes decias p̃mittit in forma textũ veteris legis p̃cipiẽtis decimaꝝ solutionẽ ⁊ ex hoc ꝯsequẽter ꝓcedit ꝯtra nolẽtes soluere. Ex hoc igit̃ ordine p̃tendit̃ ꝙ ille textus veteris legis hodie obligat nos: tanq̃ illos ꝯtra q̃s merito põt ꝓcedi. Tredecimo. In c. decimas. eaď cã. q. vij. dicit ꝯciliũ Moguntinẽse. Decimas deo ⁊ sacerdotib⁹ dei dãdas Abraã fact̃ Jacob ꝓmissis insinuat ⁊ oẽs sctĩ sacerdotes cõmemorant. Hec ibi. mõ loquit̃ ꝑ tpe nr̃o et vult ꝙ tenemur ad eas dãdas ex diuĩa institutione ⁊ spũsſctĩ insinuatiõe. tꝫ ꝯñа. q̃ non oportet nos obligari ad aliq̃d qď abraã fecit vl' iacob ꝓmisit: nisi ꝑ q̃to abraã faciẽdo ⁊ iacob ꝓmittẽdo illud egerit vl' ꝓmiserit ĩspirat⁹ id facere vl' ꝓmittere nob̃ in exẽplũ silia faciẽdi. Itẽ si oẽs sacerdotes sctĩ illõ cõmemorãt, igit̃ moyses illõ cõmemorauit, q̃ ps. ait. Moyses ⁊ aarõ in sacerdotib⁹ ei⁹. g̃ si nos ideo tenemur ad eas q̃ oẽs sacerdotes cõmemorãt. igit̃ ꝟtute leg̃ mosaice ad eas tenemur. Decioq̃rto. In c. Maiores. ea. cã. q. vij. dicit Aug⁹. Maiores nr̃i ĩdo copĳs oĩb⁹ abũdabãt: q̃ deo decias dabãt ⁊ cesari cẽsum reddebãt. mõ q̃ discessit deuotio dei: accessit indictio fisci. nolum⁹ cũ deo partiri decias: mõ tollit̃ totũ. hoc tollit fisc⁹ qď nõ accipit xp̃s. Hec ille. Et sic vult ꝙ q̃ maiores s̃uabãt legẽ veterẽ p̃cipientẽ decias solui: iõ abundabãt. nos aũt q̃ illã nõ seruam⁹ incurrimus m̃lta mala. mõ nemo incurrit malũ ꝑ eo ꝙ nõ seruat legẽ diuinã nõ obligãtẽ ap̃li⁹. igit̃ vult ꝙ illa lex diuĩa hodie liget. Decioq̃nto. In c. q̃dragesima. de ꝯse. di. v. Greg. arguit. Jubemur a deo oĩm bonoꝝ nr̃oꝝ decias dare. ſꝫ ieiunare. xl. dieb⁹ est deo decias dare. igit̃ iubemur a deo. xl. dieb⁹ ieiunare. Hec ei⁹ argumẽtatio ñ valeret nisi p̃ceptũ ď decis dãdis ligaret etiã hodie in nouo testõ inq̃ztũ a deo latũ. sic̃ ⁊ ꝟba Gregorĳ met p̃tẽdũt: cum in p̃nti ait Jubemur. Deciosexto. In c. nouũ. extra de decis papa volẽs ostẽdere ꝙ hodie clerici nõ teneant̃ cleric̃ dare decias: allegat ad hoc q̃ lex diuĩa ñ mãdauerit hoc vtpote q̃ leuite nõ tenebant̃ aliĳs leuit̃ eas soluere. mõ illa allegatio ⁊ ꝯñа nõ h̃ret apparentiã nisi lex diuĩa q̃ ad p̃ceptũ disponẽs de decis etiã se vsq̃ ad nos extenderet. al's eñ ñ seq̃ret̃. in ve. le. nõ fuit h̃ debitũ. igit̃ nec nos nũc obligamur ad illõ. Decioseptimo. In c. parrochianos. extra eoď dicit Alex. terci⁹. Cũ decie ñ ab hoĩe ſꝫ ab ipso dño sint ĩstitute: q̃i ďbitũ exigi p̃nt. hec ille igit̃ cũ loq̃t̃ ꝑ tpe nr̃o: sequit̃ ꝙ vult ꝙ hodie sint hoĩes ad eas obligati ex p̃cepto ñ positiuo hũano ſꝫ diuĩo. ⁊ sic illud diuinũ hodie obligat. Decio octauo. In c. tua. j. extra eo. dic̃ Inno. terci⁹. ꝙ ipial' cõcessio neminẽ põt a solutõe deciaꝝ eximere q̃ diuina ꝯstitutõe debent̃. hec ille. igit̃ diuina ꝯstitutõ soluẽdi decias hodie obligat. Decimonono. In c. tua. ij. dic̃ ꝙ valď iniquũ esset ꝙ decie q̃s de⁹ in signũ vlis dominĳ sibi reddi p̃cepit cũ dimĩnutõe q̃dã. s. defalcãdo ex eis semẽ ⁊ sũpt⁹ culture solui possent. ⁊ loq̃t̃ ibi ď decis nr̃i tpis vt p̃ꝫ exp̃sse i tex. cũ igit̃ dicat ď ill' ꝙ de⁹ eas sibi reddi p̃cepit igit̃ etiã hodie decie sũt ď p̃cepto diuĩo ⁊ hodie obligãte. Uicesimo In eo.

c.tua.ij.dicit q̄ laici sunt cogendi ad exhi
bendas decimas clericis q̇bꝫ deus eas ꝑ
suo cultu ↄcessit.ꝛ loquit̄ de cōcessione in
veteri testamēto facta.ꝛ ibidē etiaꝫ dicit q̄
p̄textu nequitie clericorū neq̄unt laici eas
erogare alijs q̄ꝫ illis q̇bꝫ ex mādato diuīo
debent̄.ḡ p̄supponit eas ex diuīo mādato
hodie deberi clericis. Itē etiā sequit̄ q̄ ho
dierne decime sunt ille q̄s deꝰ in veteri le-
ge ↄcessit.sed ille fuerunt p̄cepte a deo.igit̄
hodierne etiā sunt p̄cepte a deo. Vicesi-
mo p̄mo. In ca. In aliq̇bꝫ.eodꝫ titl'o. dicit
Innocētius in ↄcilio generali q̄ ille decīe
necessario sunt soluēde q̄ debent̄ ex lege di
uina vl' loci ↄsuetudīe approbata. ergo ad
aliq̄s decimas hodie tenemur ex lege di-
uina.ꝛ sic p̄ceptū legis diuine de decimis
est hodie obligatoriū. Vicesimosecūdo
In c.cū nō sit.extra eodem dr. q̄ exq̄ dn̄s
deꝰ in signū vniuersalis dominij q̄si q̇daꝫ
titulo speciali sibi deciās reseruauit. Ideo
in p̄rogatiuā generalis dominij debeat so
lutio decimaꝝ p̄cedere exactōem tributo-
rū ꝛ censuū q̄s dn̄i ꝑticulares ꝛ tꝑales exi
gunt. Modo si vetꝰ lex ꝑ quā dn̄s p̄cipiē
do solutionē decimaꝝ sibi deciās reserua-
uit dandas suis mīstris hodie nō obliga-
ret nos:nō oporteret q̄ ergo in illiꝰ domi-
nij generalis p̄rogatiuā deberet solutō de
cimaꝝ p̄cedere exactōem tributoꝝ. qꝛ exq̄
lex vetus esset mortua nō obligās ampliꝰ
etiaꝫ dn̄s illo signo sui vniuersal' dominij
renūciasset. ideo in p̄rogatiuā eiꝰ qđ nō est
nō oporteret hāc solutōem illiꝰ exactioneꝫ
p̄cedere. Insuꝑ p̄ter hec oīa Alexāder đ
Ales vbi supra.s.q.lj.dicit.q̄ eccl'ia p̄cipit
decimas sicut cēsum dn̄i general' autorita
te diuīa Hec ille. Et sic etiā s̄m eū sunt de
bite iure diuino hodie obligāte.

Pro predictorū solu

tione p̄mittēde sūt q̄nqꜫ suppositiōes. Pri
ma q̄ si aliqđ p̄ceptum iudiciale veter' le
gis de nouo assumat̄:et hoc ab eccl'ia pa-
pa vl' imꝑatore. tūc exq̄ illud fuit aliq̄n di
uinū p̄ceptū:sepe nō incongrue ↄtingit q̄
illud(licet amplius non obliget v̄tute illiꝰ
legis diuīe) adhuc dicat̄ diuinū p̄ceptum
Et hoc ex triplici ratōe ↄtingit. Prima qꝛ
exq̄ aliq̄n fuit diuinū p̄ceptū tūc hoc voca
bulū scꝫ diuinū p̄ceptū semꝑ est natuꝫ sibi
cōuenire eo q̄ ꝓpđ de p̄terito vera sꝑ ē ve-
ra. Secūda. qꝛ res sepe obtinet nomē ab
euētu p̄terito queādmodū Symō phari-
seus in historia de cena ꝑ xp̄m apđ cū ha-
bita dr leprosus Matth.xxvj.ꝛ tn̄ ꝑ tunc
nō erat leprosus:sed qꝛ priꝰ fuerat talis ob
tinuit hoc nomē Et idē pōt videri in legi-
bus hūanis q̄ aliq̄ lex nos hodie obligās
dicit̄ illiꝰ vel alteriꝰ legislatoris puta solo-
nis ꝛ tn̄ nō ligat nos virtute illiꝰ legislato-
ris.sed qꝛ ꝑ nostrū suꝑiorez fuit assumpta.
Tercia rō.qꝛ q̇libet legislator optat suā le
gē quā īstituit videri rōnabilē ꝛ dignā ob
seruari. Nō lex ab hoīe instituta accipit
magnā rōnabilitatē et dignitatē ex hoc q̄
deus olī eā instituerat.nisi deꝰ post eius in
stitutionē ꝛ deobligationē ꝑ se vel ꝑ alios
ꝓhibuerit eā obseruari.qđ dico ꝓpter cere
moniales leges q̄s instituit ꝛ postea ab ea
rū obseruantia nos deobligauit.ꝓhibens
etiā ꝑ se vel ꝑ ecclesiā nos ab eaꝝ obseruā
tia.secꝰ de iudicialibꝫ q̄ꝝ obseruātiā reliq̄t
in arbitrio eccl'ie ꝛ suꝑioꝝ nostroꝝ. Nimi
rū igit̄ si eccl'ia.papa.vel imꝑator reinstitu
endo aliqđ p̄ceptū iudiciale veteris legis
ip̄m diuinum vocet.vt sic maior rōnabili
tas appareat ad obligandū hoīes ad ipsū.
p̄sertim si illđ disponit suꝑ tali materia in
q̄ illi q̇bꝫ de nouo imponit̄ debēt eē nō mi
nus ꝑfecti sed eq̄ vl' ꝑfectiores illis q̇bꝫ de
us illđ iposuerat. Sic in ꝓposito exq̄ p̄ce
ptū de q̄tta decimaꝝ dāda fuit aliq̄n a đo
latū in veteri lege ꝛ ꝑ aduentū ꝛ mortē xp̄i
fuit factū nō obligatorium ꝛ eccl'ia postea
ip̄m reassūpsit ip̄m renouādo:retinuit no-
mē vt nōnunqꜫ dicat̄ esse diuinū p̄ceptuꝫ
ex p̄dict' causis. Et signāter ex ea qꝛ dare
aliq̄ntā ꝑtē in sustētationē mīstroꝝ est actꝰ
iusticie distributiue.ꝛ veteres fuerūt obli-
gati ad dandū determiāte tātā ꝑtē.s.deci-
mā.ꝛ nos in noua lege nō minꝰ liberales
ad mīstros noue leg' q̇ sūt nobiliores mi-
nistris ve.leg'.vt patet.ij.Coꝝ.iij.sed ma-
gis ꝑfecti debemꝰ esse.iuxta illđ.nisi abū-
dauerit iusticia vr̄a Matth.v. Nimiꝝ q̄
illđ denuo potuit nobis iponi et q̄ dicat̄
p̄ceptū diuinū ex causis dict'. Et hoc etiaꝫ
ꝓpheτauit Esaias.vj. c.loq̄ns đ eccl'ia no
ui testi q̄n dicit.ꝛ adhuc i ea decimatio.vt
ibidē exponit Nicolaꝰ de lyra. Secūda
suppō. Aliqđ p̄ceptū dicit̄ diuinū dupl'r

Uno modo q2 olim fuit a deo latū vt ob-
ligatoriū ꝛ etiā hodie virtute diuīe institu
tionis obligat. ꝛ sic p̄cepta legis euāgelice
dicunt̄ diuina ꝛ moralia p̄cepta veteris le-
gis saltē in ordine ad illos q̄b9 est data ve-
tus lex ꝛ ad q̄s quo ad moralia est extensa
Secundo q̇a a deo fuit olim latū et obli-
gatoriū. sed nūc nō obligat ꝟtute illius le-
gis sed tm̄ ꝟtute legis positiue hūane que
cā assumpsit ꝯformādo se diuīe institutōi.
et hoc modo iudicialia veteris legis a p̓n
cipe vel alio sup̱iori renouata: dicunt̄ di-
uina ꝭm ea q̄ dicta sunt in p̓ma suppositōe
īmediate p̄cedente. Tercia suppositio et
sequit̄ ex secūda. Aliq̄d hodie esse debituꝫ
de iure diuio pōt intelligi dupl'r. scꝫ aut p̓-
mo aut secūdo mō capiēdo p̄ceptū iurꝭ di
uini. nō em̄ tercio modo capiēdo p̄ceptuꝫ
iuris diuini pōt dici aliq̄d esse debituꝫ de
iure diuino. q2 de iure nullo mō obligāte
sicut est illud in tercio modo: nihil est debi
tum. Unde illa q̄ sunt debita ex iure di-
uino secūdo mō: nō sunt debita de iure di
uino vt obligante sed tm̄ vt alludente vel
ꝯsonante. sed sunt debita tm̄ de iure hūa-
no vt obligāte et de diuio tm̄ vt alludente
et ꝯferente apparentiā rōnabilitatꝭ ipsi hu
mane institutōi vel ratiocinatōi illi9. Hoc
mō sepe sunt ꝯstitute in canonib9 aliq̄ con
stitutōes humane. ꝛ hoc occasione iurꝭ di
uini veterꝭ. ita ꝙ papa vel eccl'ia fundauit
suam ꝯstitutōem in iure diuio: tacite ꝓbā-
do eā rōnabilē ex hoc ꝙ sil'e vel idē fuit sta
tutū in veteri lege. ꝛ sic etiā tacite voluit eā
esse aliq̄ mō diuini iuris Et de hoc possūt
poni sex exēpla. Primū In c. sicut. de cō-
secra. dist. j. statuit Felix papa ꝙ null9 de-
beat missam celebrare nisi in locis conse-
cratis ab epis. Et volēdo ꝓbare ꝙ hoc sit
merito seruandū allegat p̄ceptū veterꝭ le-
gis: dicens. vnde scriptum est. Uide ne
offeras holocausta tua in omi loco quē vi
deris. sed in oī loco quē elegerit dn̄s deus
tuus. Et tn̄ illud p̄ceptū veteris legis am-
plius nō obligat. imo ꝓ q̄nto est affirma-
tiuū ei9 obseruātia esset mortifera. q2 est vt
sic ceremoniale. sed q2 alludebat suo statu
to ꝛ ostendebat simile posse statui in sacri-
ficio noue legis: ideo ip̄m allegabat. Se
cundū est In c. solennitates. eadē dist. vbi
Gregori9 papa voluit ꝙ solēniter celebra-
ret̄ festū dedicatōis eccl'ie oī anno. Ad q̇
obseruandū allegat: q2 christus hoc obser
uauit. Itē voluit ꝙ celebraret̄ octo dieb9.
Ad q̇ allegat factū fideliū veteris legis.
Et tn̄ tam factū christi q̄ȝ alioꝝ celebrātiū
dedicatōeꝫ tēpli fuit obseruātia p̄cepti ve-
teris legis vel poti9 traditōis hūane ipso-
rū patrū ampli9 nos nō obligātꝭ ex veteri
lege nec ex veteꝝ patruꝫ autoritate. alioq̄n
oporteret nos nostras dedicatōes eo ritu
p̱agere sicut ipsi p̱egerūt: q̇ esset iudaisa-
re. sed ideo allegat̄ q̇a nobis exēplū fuit vt
silia possent ꝓ nobis statui ꝓ tēplis noue
legꝭ. Tertiū. In c. Oīs christianus. di-
sponit̄ ꝙ oīs xp̄ian9 debet in missa deo ali
q̇d offerre. Pro cui9 obseruātia allegat̄ p̄-
ceptū veteris legis. Nō apparebis in con
spectu meo vacu9. q̇ tn̄ (si de tp̱ali mune
re intelligat̄ sicut ibidē videt̄ allegari ad il
lud ꝓpositū) nō ampli9 ꝟtute diuīe legꝭ ob
ligat. sed allegat̄ ex cā dicta. Quartū. In
c. Hoc ip̄m. xxxiij. q. ij. dicit Isidor9 ꝙ pa-
tres nō suo arbitrio sed ex sentētia diuini
iudicij sanxerunt illū canonē. s. ꝙ pctōr de
beat penitere septē annis. ꝛ illis expletꝭ re-
meare in p̓stinū statū. ꝛ sic vult ꝙ ille canō
sit q̄dā diuia ꝯstitutio poti9 q̄ȝ hūana. ꝛ tn̄
hoc non est nisi ꝓ q̄nto patres occasionati
fuerūt ad hoc statuendū ꝯformiter ad exē
plū marie sororis moisi q̄ septē dieb9 leprā
ꝓ pctō suo patiebat̄ ex iussu dei. et exēplo
Dauid q̇ ieiuniū vni9 hebdomade in satis
factionē admissi scelerꝭ deo legit̄ obtulisse.
Nec q̇spiā sane mētis diceret illā ꝯstitutō
nē penitēdi septē annis esse de iure diuino
ꝓprie loq̄ndo. cū raro vl' nunq̄ȝ hodie eccle
sia talē pn̄iaꝫ alicui iniūgat nec necessariā
iudicet. sed poti9 illa ꝯstitutio abrogata vi
det̄ q2 pn̄ie hodie sunt arbitrarie. Quin-
tū. q2 eccl'ia oliꝫ statuerat ꝙ saltē ter ī anno
deberet q̇libet fidel' cōicare. vt in c. ꝛ si nō.
de ꝯse. dist. ij. Et verisil'e ē ꝙ hoc fecerit oc
casionata p̱ sil'e p̄ceptū ve. legꝭ q̇ p̄cipieba
tur ꝙ ter in anno deberet oē masculinū cō
parere ī hierlm. Sextū. q2 in eccl'ia fit me
moria defūctoꝝ. xxx. dieb9. ꝛ hoc ē occasio
naliter sumptū exēplo fideliū ve. testamen
ti qui triginta diebus fleuerunt sup̱ aarō.
Nūeri. xx. Et m'ta innūera ceremonialia
sunt instituta ī noua lege tā in ꝯsecratōib9
ecclesiarū ꝛ altarium q̄ȝ etiā in alijs rebus

In quibus clare apparet q occasionem talia instituendi accepit ecclia ex ceremonialibus veteris legis. et tn ceremonialia veteris legis non ligant imo nec illa vt talia licite possemus obseruare. Quarta suppositio. Aliqd esse de iure diuino pot sub aliis vbis etia dupliciter intelligi. et qsi redit in ide. Uno mo p tanto q ius diuinu hodie sua virtute ad illud hoies obliget. etia circuscripta humana institutoe. Alio mo qz licet ius diuinu hodie sua vtute no obliget ad illud sed tm ius hu anuz. tn ius diuinu ostendit et isinuat hu ano legislatori quid ipse statuere possit. ostendendo q etia ipse ide vl sile statuere possit subditis q no minus pfecti debeat esse ad illud obseruandu q illi qbus deus olim tale quid iniuxit. Hoc scdo mo id qd iudicialia veteris legis renouata p nostros supiores pcipiunt dicit de iure diuio debitu. sic in proposito exq ecclesia potuit virtute legis diuine euagelice et naturalis iuris imponere subditis q aliqd darent clericis. et quia ad tollenduz litigia que oriri possent inter dante et recipiente: puta qz dans no voluisset tantu dare qntu recipies exigeret: opus fuisset psequenter determiare qntitate: tuc ecclesia accepit ex veteri lege occasione determinadi se ad decima ptem. eo q illa qtta ibi etia fuit seruata. Quinta suppositio Costitutoes canonice tripl'r dicunt diuie Uno mo p quato habent diuinu ius eis alludes et psonas. et hoc vel nouu qd idez pcepit et obligat. vel vetus qd illud oliz pcepat: licet nuc no obliget. Alio mo p qnto statuut aliqd quod in tpe veteris legis fuit gestum vel factu: qd tn factu ipsa huana lex accepit p occasione statuedi illud p moduz legis. licet illud tpe veter legis no fuit pceptum aut institutu sed ex libertate arbitrii p aliquem factu. vel ex singulari et familiari psilio spussancti aut inspiratoe aut singulari et psonali pcepto tm ei impositu. Tercio etia si neutru illoru eis subfuerit sed eoipso q ab ecclesia q psilio sancti spiritus regit vl a vicario dei sunt pstitute dicunt diuine. Unde merito ille q pmo mo fiunt dicunt diuine. nam tales sunt quasi quedam correlaria vel excerpta a diuia lege. put loquit papa in c. qualiter. de accusationibus: dicens. Ex autoritatibus veteris et noui testamenti pcesserunt canonice sanctiones. Imo aliq modo quelibet canonica pstitutio equa et ronabilis lata ab habete potestate potest aliquo mo dici diuina p quanto a potestate diuinitus homi cocessa pcedit. qz omis potestas a deo est Et p quato dicit August. in de vera religione. In illis tpalibus legibus nihil iustu est atqz legitimu qd no ab eterna sibi deriuauerint hoies. Secudus modus patz exeplis. Primu exemplu est: vt si pstitutio pcipiens clericis dicere septe horas canonicas diceret diuina: no esset hoc intelligendum pmo mo sed secudo mo p quato essz pstituta occasioe eius qd Dauid fecit et de se in sacris literis scripsit: dices. Septies in die laudem dixi tibi. nec tn illud fuit pceptu a deo clericis ve. testamti. sed dauid illud fecit ex libertate arbitrii aut familiari psilio spussancti Aut si ex pcepto aliquo illas dixit non erat nisi psonale et singulare. Idem posset dici de pstitutone q preciperet eis surgere media nocte ad laudes diuinas et hoc occasioe eiusde psalmiste dicentis. Media nocte surgebam ad confitedu tibi sup iudicia iusticie. Secundu exeplu Constitutio pcipiens ieiuniu qdragesimale est mere positiua et tame dicitur diuina. qd patet qntupl'r. Primo. Nam leo papa in sermone qrto de qdragesima ait. Magna diuine institutois salubritate puisum est vt ad reparadam mentiu puritate quadraginta nobis dierum exercitatio moderaret et ieiunia casta decoqueret. Hec ille. Secundo qz circiter in dece locis beatus Ambrosius i sermonibus de qdragesima vocat pceptu ieiunii qdragesimal: pceptu diuinu. Na in sermone de qdragesima q incipit Ante dies: dicit sic. An dies aliqt dedicatoez sancte qdragesime pdicantes sacrax literax exempla ptulimus qbus approbaremus huc quadragenariu numex no esse ab hominibus pstitutuz sed diuinitus cosecratu. nec terrena cogitatoe initu. sed celesti maiestate pceptum. Et infra. Hec aut no tam sacerdotu pcepta q dei sunt. Hec ille. In quibus verbis dicit in sententia q costitutio quadragesime no sit humana sed diuina. et tn etia innuit no ea esse diuinam nisi p quanto deus p se et suos exemplu nobis dederit illud ieiuniu quadrage

ſimale aſſumēdi, ⁊ ꝙ ꝑlati noſtri talibꝫ exē
plis ꝓuocati potuerunt illud inſtituere: in
hoc qđ dicit. ſacraꝝ literaꝝ exempla ꝓtuli
mus. ⁊ ꝙ dicit eum numerū dieꝝ non eſſe
ab hominibꝫ ↄſtitutum intelligendū eſt ſine
exemplo dei. ſ. chriſti ⁊ ꝓphetarū qui diuīa
ordinatōe ſimile ieiuniū ſeruauerūt. Pre
terea idem in ſermone de q̄dragesima: qui
incipit Intellexiſſe vos credo: dicit. Non
leue peccatū fidelibus indictam q̄dragesi
mā a dño non ieiunare. Et ibidem poſtea
dicit. Si ignorās ionathas indictū a pa
tre ieiuniū quia resoluerit: morti addicit̄.
qui ſciens a xp̄o indictū reſoluit ieiunium
quid meret̄? Idem in ſermone de q̄dra
geſima qui incipit Teſtimoniū ꝑhibet: lo
quens de xp̄o tanq̄ꝫ medico dicit. Iſtud p̄
ceptum eius eſt primū vt his q̄draginta
diebꝫ ieiunijs oratōnibꝫ vigilijs opera cō
modemus. Idem in ſermone de q̄drage
ſima q̄ incipit Nonnulli ⁊c. dicit. Quiſq̄s
chriſtianꝰ ↄſecratā ieiunādo nō impleue
rit q̄dragesimā: preuaricatōnis et cōtuma
cie reus tenebit̄ ꝙ legem diuinitus pro ſa
lute ſua datam prādendo ip̄e reſcindit. Et
ibidē poſtea dicit. Interrogo vos qui in
q̄dragesima prādetis ſi nō in ↄſciētijs ve
ſtris rei eſtis ꝙ abſtinēte toto populo vos
ſoli ↄtra p̄ceptū dñi deuoratis. Et poſtea.
Ita ergo et modo vobis dñs illius tp̄is q̄
dragesimā dedit ⁊c. Et poſtea. Quiſquis
ergo in hac deuotōe quadrageſime dñica
mandata ſeruauerit: necabit̄ in eo diaboꝯ
lica impietas. Idem in alio ſermone de
q̄dragesima q̄ incipit Si bene retinet ⁊c.
loquens de ieiunijs q̄dragesime dicit. Vi
deamꝰ q̄ cauſa ſteterit vt ieiunia ſaluator
indiceret ⁊ ip̄e ſibi primū vt bonus huma
ni gener̄ medicus ieiunaret. Idem in ſer
mone alio de q̄dragesima: q̄ incipit. Pro
pitio, dicit. Ecce iā pene trāſegimꝰ q̄drage
ſime indicta ieiunia ⁊ p̄cepta xp̄i dñi abſti
nentie deuotōe cōpleuimus. Hec oīa ille.
In q̄bꝫ oībꝫ patet ꝙ p̄ceptū ieiunij q̄dra
geſimal̄ vocat p̄ceptū diuinū ⁊ xp̄i ⁊ a deo
datū ⁊ indictū. Tercio idē patet in him
no Clarū decus ⁊c. vbi dr̄. ꝙ q̄dragesima
le ieiuniū celitus eſt oſtenſum ⁊ ↄſecratū
non ſic intelligēdo ꝙ deus ip̄m nobis p̄ci
piēdo inſtituerit. ſed q̄ deus ipſe. ſ. xp̄s no
bis exēplū dedit ſeruādi ſil̄e ieiuniū. Vñ
ibidem ſubdit̄. Hec nos ſequi dona deus
exēpla ꝑſimonie. non ait p̄cepta. q̄ſi p̄dicti
de quibꝫ ibidē dicit̄ ex generali p̄cepto dei
talia fecerint. Quarto idē patet in himno
Ieſu q̄dragenarie. vbi dr̄ ꝙ dñs deus di
cauerit ⁊ ſanxerit ieiunium q̄dragesimale.
Quinto idem patet in cap̄lo Quadrage
ſima de ↄſe. diſt. v. vbi Gregoriꝰ volēs oſtē
dere ꝙ debeamꝰ merito ieiunare q̄dragin
ta dies arguit ſic. Illos dies ieiunare ē de
cimas bonoꝝ noſtrorū deo oīpotēti dare.
mō diuinū p̄ceptū eſt decimas oīm bono
noꝝ noſtroꝝ dare oīpotēti. igit̄ debemꝰ il
los dies ieiunare. Hoc argumentū tacite
vult dicere ꝙ ex diuino p̄cepto debemꝰ ie
iunare q̄draginta dies ⁊ tñ ↄſtat ꝙ eſt hu
manū poſitiuū ſtatutū. Sed aduerſarij
haberent ↄcedere etiā illud eſſe ſimplr̄ di
uinū p̄ceptum ſcꝫ ieiunare illā quottā die
rum. q̄ dicūt p̄ceptum dandi decimas q̄
ad quottā eſſe diuinū hodie obligās. mō
ſm̄ Gregoriū ieiunare quadraginta diebꝫ
ē dare decīas etiā q̄ ad q̄ttā. Sed forte q̄a
facilius eſt recipe decimas frugū q̄ꝫ ſolue
re caſtigatōes corpoꝝ. ideo ad argumētū
dicerent ꝙ p̄ceptū dandi decimas eſt p̄ce
ptū diuinū hodie obligās ꝓut intelligitur
de decimis materialibꝫ: nō de miſticis: cu
iuſmodi eſt ieiuniū q̄draginta dieꝝ. Sed
ex hoc ſequit̄ ꝙ argumētū gregorij nō cō
cludit niſi ꝙ p̄ceptum de ieiunio q̄dragesi
mali eſt obſeruandū tanq̄ꝫ diuinū ad illū
ſenſum. ꝙ illud ē obſeruādū tanq̄ꝫ figura
tū vl̄ miſtice deſignatū ꝑ diuinū p̄ceptum
ve. leg̃. ⁊ ꝙ illō potuit ſtatui ſūpta occaſio
ne ex q̄dam ſili p̄cepto diuīo veter̄ legis.
Cur ḡ nō ſili mō intelligūt illos paſſus in
q̄bꝫ p̄ceptū de materialibꝫ decīs ī noua le
ge ſoluēdis dr̄ eſſe diuinū. vt eſſet ſenſus. i.
ſtatutū ab eccl̄ia occaſionatū ex precepto
veter̄ legis obligās nō ex p̄cepto illo ſed
ex hūana autoritate: licꝫ generali precepto
dei etiā hūana p̄cepta mādent̄ obſeruari.
⁊ ſic in oībꝫ illis etiā currit diuīa autoritas
aliq̄ mō. Alia plura exempla pn̄t poni q̄ꝝ
aliq̄ ſunt tacta inter exēpla poſita in tercia
ſuppoſitōe p̄cedēte. Attñ inter duo mēbra
p̄mi modi ē differētia. q̄ ī p̄mo mēbro cōꝯ
ſtitutio canonica ē nō pure canonica imo
ſimplr̄ diuīa ſeu ſine addito dicēda. licꝫ ſit
etiā hūana ↄſtitutōe p̄cepta. vt ſi canōicū

ius p̃cipiat colere deum. honorare paren
tes. suscipe baptismũ. Sed in secũdo mẽ-
bro potest talis ꝯstitutio dici pure canoni
ca. pure inquã puritate obligatõis alteri⁹
iuris. sic ꝙ ius diuinũ vetus qđ olim ipm
p̃cepit amplius nõ ligat. sed solum ius ca
nonicũ. Qꝫ aũt tercio modo aliqñ canoni
ca ꝯstitutio dicaẜ diuina. patet dupliciter
Primo ꝑ glosam in ca. q̇cunqꝫ. xxiij. q. vij.
vbi sup ṽbo diuino iure exponẽdo dicit. i.
canonico. igiẜ innuit ꝙ canonicũ ius dici
tur diuinũ: ꝙuis non videaẜ necessariũ ꝙ
in eodẽ caplo sic exponaẜ. qꝛ text⁹ ibidem
etiaꝫ põt intelligi de iure simplr diuio qñ
vult iure diuio om̃ia esse iustoꝝ. Hoc em̃
est verum loquẽdo de dominio non ciuili
sed caritatiuo seu gratifico quo homo ha-
bens caritateꝫ dei est dñs omniũ. quia est
amicus dei. et amicoꝝ sunt omnia cõmu-
nia. De quo Paulus. ij. Coꝝ. vj. tanqꝫ ni-
hil habentes ⁊ oĩa possidẽtes. Et ad Ro-
manos. viij. q̇ ꝓprio filio suo non pepercit
sed ꝓ nobis omnibꝫ tradidit illũ. quõ non
etiã oĩa nobis cũ illo donauit. Et. j. Coꝝ.
iij. Omnia vestra sunt: vos aũt christi. Jđ
nõ fuisset opus glosatori recurrere ad illã
expositionẽ. Attamẽ valet nobis glosa illa
ꝯtra canonistas vt videãt nõ esse absonũ
etiam apud suos doctores: canonicuꝫ ius
dici diuinũ. Secũdo patet idem ꝑ glosaꝫ
in ca. Peruenit. extra de cẽsi. q̃ in verbo di
uinis legibus: exponit. i. canonicis. Jllis
p̃missis responderi potest de facili ad oẽs
vigintiduas ꝓbatiões adductas in trede
cimo argumẽto Primo negãdo añs. ⁊ ad
ꝓbationẽ negaẜ assumptuꝫ: si intelligaẜ de
iure diuino hodie sua vi obligante nos.
Ad primã aũt ꝓbationem illius assumpti
Dicendũ ꝙ illa ꝯseq̃ntia est Gratiani. iđo
nõ est necesse ꝯcedere illaꝫ ꝯsequentiã esse
bonã. qꝛ autoritas Gratiani nõ est maio-
ris autoritatis qꝫ magistri sententiaꝝ. cui⁹
dicta nõ in oĩbus tenenẜ. Nã etiã gratia-
nus in nõnullis defecit. vt de facili posset
induci in pluribus locis. vbi etiã glosator
eius aliqñ ei ꝯtradicit. Secundo põt di
ci saluãdo eius ꝯsequẽtiaꝫ ꝙ valeat ex sup
positione tacita. s. supponẽdo ꝙ illud p̃ce-
ptum veteris legis de decimis dãdis leui
tis sit receptum ⁊ institutũ ꝑ ecclesiam de
eisdem dãdis clericis suis. ⁊ tũc eodẽ mo-
do quo est receptum etiã nos obligat. iđo
ex quo in veteri lege populi dabãt decĩas
leuitis illis qui ꝓ eis seruiebant in taber-
naculo in p̃cibus ⁊ sacrificijs. et hoc etiaꝫ
receptum est tacite ꝓ quãto illud p̃ceptuꝫ
de decimis dãdis leuitis quo ad substan
tiã eius est receptũ ꝓ clericis. Jdeo bñ in
fert Gratianus in ꝑsona sua ⁊ suoꝝ dicẽs.
Jgiẜ nobis q̇ seruimus dño ĩ tabernacu-
lo ⁊c̄. Unde concedo ꝙ illa consequentia
tenet. sed nõ nisi supponẽdo ꝙ p̃ceptũ ve-
teris legis se extẽdit ad homĩes noue legꝭ.
sed illa extensio nõ est facta per diuinã le-
gislationẽ sed per humanã assumptionem
Eodem mõ dicendũ est ad secundã con
sequẽtiã eiusdem gratiani. Ad terciã di-
cendum ꝙ valet. sed non ꝓ tãto ꝙ lex vet⁹
quo ad p̃ceptũ de decimis obligat nos. sꝫ
quia ipsa fuit occasio et exẽplar similia sta
tuẽdi in noua lege. Quapropter exq̃ in ve
teri lege nõ disponebaẜ ꝙ leuite darent le
uitis decimas. ideo nũc nõ habebat eccle
sia occasionẽ ⁊ exempluꝫ statuẽdi ꝙ clerici
clericis darent decimas. nec habebant cle
rici nostri frontem exigendi eas a clericis
quia nõ habebãt exẽplar in veteri lege vñ
sumerẽt: sicut tamẽ ab eadem habẽt exem-
plar iuris ꝑcipiẽdi eas a laicis. Huius si-
mile potest dari Si tuwingenses recipent
statuta municipalia vlmensiũ. et q̃ ad cer-
tas circũstantias dubitareẜ quõ essent ser
uãda: fieret recursus ad modũ quo vlmẽ-
ses illa seruarent. nõ quia vlmensia statu-
ta eos obligarent. sed ex causa dicta. Ad
quartã dicendũ ꝙ ꝯseq̃ntia eius valet nõ
ꝓ tanto quia vetus lex obliget vel ꝓhibe-
at illud ꝓhibitiõe hodie obligante. sed q̇a
eius dispositio quo ad decĩas nõ dat exẽ-
plum ipsi ecclesie talia statuẽdi vel ꝑmittẽ
di ꝙ alijs ecclesijs qꝫ baptismali dentur: si
cut tamẽ ei dat exemplũ statuẽdi vel ordi-
nandi ꝙ deberent dari decime eccl'ie ba-
ptismali. Ad quintã dicendum duplici-
ter Primo ꝙ illã ꝯsequentiã facit Gratia-
nus. ideo potest dici sicut ad p̃mã ꝓbatio
nem dictum est. Secũdo ꝙ ex suppositiõe
tacita valet scꝫ supponẽdo ꝙ eccl'ia illđ idẽ
ꝯstituit p̃ceptiue ꝓ cuius in veteri testamẽ
to ꝑ deũ instituti nõ obseruãtia dicebat se
dñs cõfigi et homĩes incurrere penuriam
Et quia illud idem ecclesia instituit ⁊ con

formiter ad illud idē ꝛ ex eadē causa instituit, ideo nimiꝝ ꝙ etiā ꝓ illo nō seruato incurriť mortale pctm̄ ꝛ penuriā, ꝛ affligitur deus, s. in suis mīstris qn̄ nō habēt ꝯgruā sustentionē ꝓ se et paupib⸫ sibi cōmissis, ꝛ maxīe qn̄ ꝓ suis ꝑsonis non habent eam.
Ad sextā, ꝙ Hieronimꝰ ibi loquiť vt expositor Malachie, et ideo in ꝑsona hoīm illoꝝ q̄s vetus lex obligabat loquiť, nō autem in ꝑsona nostra, Et si etiaꝫ in persona nostra loquereť intelligēdus esset accedēte institutōe eiusdē precepti ꝑ ecclesiam facta. Ad septimā dicenduꝫ ꝙ Augꝰ, vult ꝙ etiam nos teneamur hoc tp̄e dare decimas, nō qꝛ deus in nouo testamēto p̄cepit nobis vt eas daremus, aut ꝙ p̄ceptū veteris testam̄ti ad nos extēderit p̄ceptiue, sed qꝛ eas in veteri testamēto p̄cipiēdo: insinuauit ideꝫ nō minus posse institui in nouo, ꝛ ꝙ in illa insinuatōe dignāter ꝛ pie se habuit, qꝛ cum totū dederit dignatus est insinuare ꝙ si instituať solū decima ꝑs soluenda: velit illam gratā habere ꝓ suis mīstris
Ad octauā dicenduꝫ ꝙ intelligiť ꝙ sint diuini iuris, i. iurꝭ diuini olim inq̄ꝫtū talis obligātis hodie aūt ꝑ hūanā institutiōem renouati. vel sunt diuini iuris, i. iuris exēplati a iure diuino oliꝫ obligāte: hodie tm̄ alludēte ꝛ quid nobis imponi possit insinuante. Ad nonā dicēdū ꝙ sensus Urbani est, p̄cipimus dare decimas, In q̊ p̄cepto hoc ꝓ occasiōe ꝛ fundamēto illud p̄cipiendi habemus, qꝛ deus olim illas p̄cipiendo israelitis insinuauit ꝙ idem etiam possit p̄cipi fidelib⸫ noui testamenti q̊ non minoris iusticie distributiue ꝛ ꝑfectiōis et liberalitatis esse debēt circa mīstros suos q̄ꝫ veteres fuerint circa suos. Ad decimā dicendū ꝙ cum dicit Gregoriꝰ q̊s fideles dn̄o p̄cipiente offerunt ꝛc. intelligiť sic Quos fideles offerūt ad satisfaciendū precepto eccl'ie cōformiter ad p̄ceptū veterꝭ testamēti nō hodie sed olim obligātis facto ꝛ ab illo exēplati ac occasionati. Ad vndecimā dicendū ꝙ vocat ip̄m diuinū p̄ceptū, i. exemplatū ꝛ occasionatū a iure diuino ad qꝺ cōformiter est institutū. Qꝫ autē decernit ꝙ illi qui cōferunt eas laicis vel aliꝭs q̄ꝫ sacerdotib⸫ sint habendi inter maximos hereticos: non est ex eo qꝛ eas illis cōferre est heresis, quia heresis est actꝰ erroneus intellectus, ita ꝙ per heresiꝫ deprauať intellectus, p̄dictum aūt ꝯferre pōt cōtingere sine errore in intellectu, ita ꝙ conferens sciat bene ꝙ illicitum est eas aliꝭs cōferre ꝛ tn̄ ꝯferat ex deprauatiōe volūtatis per malā affectioneꝫ. sed ꝙ hoc dicit est ex altera illaꝝ duaꝝ causaꝝ, scꝫ, aut qꝛ loquiť de cōferēte ꝛ simul credente pertinaciter se eas sic posse cōferre talib⸫ ꝑsonis. aut qꝛ ꝑ aliq̄s penas q̄ sunt decrete ꝯtra hereticos etiam potest cōtra sic cōferentes ꝓcedi, Et sic quo ad illas penas equiparanť hereticis, nō quia crimen coꝝ sit heresis: queadmodum in sil'i solet dici de simonia q̄ solet dici heresis ꝛ de simoniacis q̊ dicunť heretici, licet etiā ibi sint alie cause de q̄bus alibi videri habet, et sil'r sicut solet dici de simonia mere positiua ꝙ sit simonia ꝛ ꝺ vsura mere positiua ꝙ sit vsura. licet q̊dditatiue in veritate nō sint talia, sed qꝛ ecclesia voluit vt tales ꝯtractꝰ puniren̄ť penis veroꝝ simoniacoꝝ vel vsurarioꝝ. Ad duodecimā dicendū ꝙ in illo ꝓcessu assumiť textus veteris legis vt exemplar quo institutū fuit per ecclesiā p̄ceptum de decimis tēpore noue legis. quo p̄cepto supposito cōsequenter ꝓcediť ꝯtra inobediētes illi p̄cepto. Qꝫ autē illud exemplar allegatum est: hoc ē vt appareat q̄ꝫ irrōnabiliter se habeant hi hoīes noue legis q̊ ꝯtraueniunt p̄cepto ecclesie taꝫ rōnabili vtpote exēplato a p̄cepto diuino in materia in q̄ non minus ꝑfecti debent esse q̄ꝫ veteres, ꝛ ꝑ consequens vt appareat q̄ꝫ iuste sint puniendi
Ad tredecimā dicendū ꝙ veꝝ est ꝙ p̄dicti qꝺ fecerūt vel ꝓmiserunt venit ex inspiratione eis facta, vt eorum factum esset nobis in exemplū, sed quia inspiratio alicuius rei facta ceteris in exemplū fit dupliciter, quia fit nō solum insinuādo hoc ceteris p̄ceptiue, sed fit ꝛ fieri potest etiam insinuando hoc ceteris tm̄ cōsultiue. vel vt similia possint p̄cipi illis aliꝭs exemplo illorum factoꝝ. Jdō non potest determinate inferri alter illorum duoꝝ modorū insinuandi, sicut a particulari ad singularem nō valet consequentia, quidam homo currit igitur sortes currit. Ad secundam partem eiusdem ꝓbationis dicendū, Dato ꝙ loq̄retur de sacerdotib⸫ etiam legalibus, vl' de talibus quoꝝ numero posset comprehen

di moyses et nõ tm̃ de euãgelicis puta de
pontificibus in noua lege: adhuc non ha
bet̃ intentũ. sicut si q̃s dicat sic. Moyses
et xp̃s p̃ceperunt hoc igit̃ tenemur illŏ ser
uare. nõ põt ex hoc inferri ꝙ arguens pre
tendat ꝙ moyses habeat nos ligare. quia
ad illud ꝯsequens inferendũ sufficit alte-
ra pars copulati antecedentis. De Jacob
etiam specialiter notandũ ꝙ ipse nõ voue
rat decimas q̃si aliquibꝰ ministris dei ex-
hibendas, sed in diuinũ cultũ: puta ad sa-
crificioꝝ ꝯsummationẽ. Unde signanter
dicebat. offerã tibi decimas. ⁊ idõ ex eius
facto nõ haberet̃ ꝙ nos teneremur ad de
cimas dandas mĩstris dei ꝓ sustentatõne

Ad decimãquartã dicendũ ꝙ nos in-
currimus illa mala eo ꝙ nõ seruamꝰ legez
veterẽ de decimis. nõ vt legem veterez sed
vt legẽ eccl'ie cõformiter factam ad legem
veterem. ⁊ ꝑ cõsequens cum vtriusqꝫ tp̃is
eadem sit lex de decimis. et veteres ꝓ illiꝰ
obseruãtia abũdabant oĩbꝫ bonis. et nos
illam non seruamus. congruũ est vt econ-
tra nos deficiamus in bonis. Ad deci-
mãquintam dicendũ ꝙ maior illiꝰ argu-
menti intelligit̃ de iussione exemplari. hoc
est iubemur ab ecclesia exemplo iussionis
dei facte in veteri lege cõformiter ad iussi
onem dei factam fidelibus veteris legis.
Uel capit̃ iubemur. i. iussi fuimꝰ cõnume-
rando nos fidelibus veteris testamẽti ꝓ-
pter vnitatem ecclesie eoꝝ et nostre. licꝫ nõ
simus sub obligatione illa sub qua ipsi fue
runt. sicut Daniel cõnumerat se aliis pec-
catoribus dicens. Peccauimus. iniq̃tatẽ
fecimus ⁊c̃. Daniel. ix. Sepe em̃ p̃sens po
nitur ꝓ p̃terito: p̃sertim apud oratores vel
rhetores aut eoꝝ stilo se conformantes. vt
omnibus notum est quottidie in canticis
ecclesie, cum canit̃. Uenter puelle baiulat
secreta que non nouerat. et multa similia.
Et nihilominus adhuc valet argumenta
tio Gregorii. quia voluit dicere ꝙ exq̃ ve-
teres iussi fuerunt dare decias. ⁊ nos exẽ-
plo eorum etiam per ecclesiam actu iube-
mur dare decimas. et ieiunare q̃draginta
diebus est etiam dare decimas. igit̃. Quõ
autem hoc argumentum posset retorque-
ri contra eos patuit in quinta suppositiõe
ante finem. Ad sedecimã dicendũ eodẽ
modo sicut ad terciam est dictũ. q2 vtrũqꝫ
capitulum idem cõtinet in effectu quo ad
ꝓpositum nostrũ. Ad decimãseptimam
ꝙ decime non ab homine institute sunt ꝓ
quanto non fuerãt institute sine exemplo
diuine institutionis p̃cipientis. imo occa-
sione illius et exemplo eiusdem fuerũt in-
stitute. Sicut si diceret̃ ꝙ leges decem ta-
bularuꝫ recepte per romanos a grecis nõ
essent institute per romanos sed ꝑ grecos
Et tamẽ ꝯstat ꝙ non ligabant romanos.
ex eo ꝙ a grecis erant institute Et hoc mõ
capiendo hoc qđ est aliquid ĩstitui ab ho
mine: tunc cõstitutiones ecclesie facte sine
exemplo diuine institutionis dicerent̃ ab
homine facte. vt ꝙ non liceat nobis come
dere carnes feria sexta vel huiusmodi. ⁊ ta
men vtreqꝫ non ligant ex cõstitutione di-
uina: nisi intelligendo illo modo quo nul
la lex ligat nisi ꝓpter diuinam legem dicen
tem Qui vos sp̃nit ⁊c̃. put diffuse tractat
cancellarius Parisiensis in tractatu de vi-
ta spirituali. sed nihil de hoc ad ꝓpositum.

Ad decimãoctauam dicenduꝫ sicut ad
octauam ⁊ vndecimã est dictũ. Potest etiã
dici ꝙ diuina ꝯstitutio intelligitur ibi ca-
nonica. vt patuit ex quinta suppositione.
⁊ habet illa expositio locum in illo. c. quia
ab eo quod debet̃ iure canonico non po-
test quis eximi per impatoreꝫ. quia nõ ha-
bet impator potestatem ꝯtra canones exi-
mendo aliquem ab illis. imo leges nõ de-
dignantur sacros canones imitari. Ad
decimãnonam dicendum ꝙ decimas no
stri tp̃is reseruauit deus. i. deꝰ in veteri le-
ge dedit ecclesie exemplum instituẽdi eas
etiam ꝓ tẽpore noue legis in signũ vniuer
salis dominii. Ad vicesimã eodem mõ
dicendum sicut ad p̃cedentem ⁊ ad nonaꝫ
est dictum. exponẽdo ly eas sicut ly quas ẽ
expositum in solutione p̃cedentis ꝓbatio
nis ⁊ ꝓbatõis none. Ad vicesimã p̃mã
dicendum ꝙ hoc c. potest dupliciter legi.
Primo augmẽtatiue. secũdo diminutiue.
et neutro modo ꝯcluditur ꝓpositum ex eo
Primo igitur est eius sensus ꝙ ad decias
aliquas tenemur ex lege diuina veteri nõ
obligante sed exemplante humanam insti
tutionem decimarum. sicut sunt decie pre
diales Ad aliquas v̾o non tenemur ex ve
teri lege siue obligante siue exemplante vt
sunt personales Nullibi em̃ in toto veteri

testamēto potest haberi q israelitis fuit p̄ceptuʒ dare decimas p̄sonales. sed nobis p̄cipiunt̄. vt in c. nō est. ⁊ c. tua. ij. de decis Et si dicat̄ tamē Malachie. iij. indistincte dicit̄. Inferte oēm decimā. Dicēdū q hoc est ɔtra eos. quia mox subditur. in horrea mea. Modo decime p̄sonales ad arcas ⁊ bursas: nō ad horrea reponunt̄. signū igit̄ est q solum ad p̄diales ⁊ de terrenascētibꝫ tenebant̄ israelite. Et in hoc homīes legis noue plus obligati sunt q̄ homīes veter̄ legis. quia vltra p̄diales etiam tenētur ad p̄sonales: nisi cōsuetudo nō soluendi p̄sonales eos excuset. Ideo sic intelligēdo capitulū legit̄ augmentatiue. q̄a imponit nobis plures decīas q̄ fuerint imposite hominibus veteris legis. Nec tū irrōnabilr̄ Et hoc ex quinq causis. Primo. q2 perfectiores eis esse debemus. Scdo. quia plures sunt mīstri noue legis q̄ veteris. Tercio. q2 nobiliores sunt ministri noue legis q̄ veteris. vt patet. ij. Cor. iij. Quarto. q̄a p̄plus veteris legis vbicūq diffusus erat in terra p̄missionis habebat p̄dia de quibus sufficienter sustentari poterant leuite. sed popul⁹ noue legis diffusus est ad multa loca in quibus non sunt p̄dia. ⁊ sic non possent sustentari ministri dei de p̄dialibꝫ decimis. oportuit ergo eis assignare personales. Quinto. quia leuitis veteris legis non erant interdicta negocia secularia ita sicut mīstris noue legis. et sic de alijs poterant se etiam nutrire vt ceteri israelite. non sic nostri clerici. Ex dictis in hac solutōe p̄ma infero correlariū. Et mirāduʒ est de Innocentio q singulariter loquēdo de p̄sonalibus decimis dicit q ille sunt de iure diuino. ⁊ dicētes p̄sonales non esse de iure diuino sunt q̄si heretici. Et mirat̄ de nouis theoloḡ ɔtrariū asserentibꝫ: dicens. si de his q̄ p̄ducit hum⁹ terre debet de⁹ honorari: forti⁹ de his q̄ p̄ducit opa ⁊ industria hois tanq̄ dignior. p q̄ allegat textū Gen. iiij. alias Deutero. xij. vbi videt̄ sibi lr̄a hoc velle. Sed vt dixi de eo est mirandū cum nullibi hoc de p̄sonalibꝫ possit in textu veteris vel noue legis fundari tanq̄ ille sint p̄cepte. Unde si vtiq voluisset dicere q dicētes decīas nō esse de iure diuino sint q̄si heretici: appareti⁹ hoc dixissʒ de decimis p̄dialibus. q2 de his ē expssus text⁹ veter̄ legis. nō sic vllibi pōt inueniri text⁹ p̄ceptiuus de p̄sonalibus. Quāuis doctores sancti vt Aug⁹. ⁊ alij exprimāt p̄sonales. sed nō dicunt q ille ex textu veteris legis habeant̄. sed bene volunt q sint debite. quod vez est ex p̄cepto ecclesie. Et autem Innocenti⁹ allegat textū Gen. iiij. nō habet̄ ibi aliq̄d de decimis p̄sonalibꝫ sed tm̄ de oblationibus et primitijs. ⁊ deniq nō habet̄ ibi de oblatiōibꝫ ⁊ primitijs p̄sonalibus sed p̄dialibꝫ. puta p̄uenientibꝫ de terrenascentibꝫ et aīalibꝫ. Ideo poti⁹ ibi argueret̄ q primitie quo ad quottam ordinalem essent de iure diuino: q̄ q ibi possit fundari q quotta decime p̄sonalis essʒ de iure diuino. ⁊ tamē neutra est de iure diuino hodie obligante vt sic. nec facta cayn ⁊ abel sunt sanctiones legis naturalis. multa quippe fecerunt veteres que nec nobis sunt leges. nec ea fecerunt ex dictamine legis natural̄. sed ex familiari ɔsilio sp̄ussancti inspirato: quo etiā nobis non preceptiuum exemplum sed ɔsultiuum dederūt similia faciendi vel statuendi nostris vt silia facerent. Et alias allegat textū Deutero. xij. q̄si ibi habeat̄ de p̄sonalibus decimis. Dicendū q ibi non habet̄ nisi q decima ⁊ primitie sunt offerēde in certo loco. sʒ hoc non intelligitur indistincte omniū sed terrenascentium tm̄. eo q sic limitat̄ Malachie. iij. vt dixi. Et silr̄ Nūeri. xviij. vbi licet etiam indistincte dicat dn̄s se dedisse filijs leui oēs decimas. tn̄ nō indistincte intelligit̄. sed de terrenascētibus et aīalibꝫ. quia paulo post q̄n mādat leuitis q de decimis p̄ceptis a p̄plo ipsi ɔsequenter debeant dare sūmo sacerdoti decimā decimaꝝ dicit: q eam decimā decimaꝝ debeāt dare loco primitiaꝝ. tam de areis q̄ de torcularibus ⁊ vniuersis q̄ꝝ accipiunt primitias Et infra. Si p̄clara ⁊ meliora queq obtuleritis ex decimis: reputabit̄ vobis q̄si de area ⁊ torculari dederitis p̄mitias. Sic igitur restringit decimas ad solas illas q̄ dātur de rebus de q̄bꝫ dant̄ primitie. mō nulle primitie p̄sonales dabant̄ sed solum de terrenascētibꝫ ⁊ aīalibus ⁊ hoibus. Et similis restrictio etiaʒ fit Leuitici vltio. vbi dicit̄. Omnes decie terre siue de frugibꝫ siue de pomis arboꝝ dn̄i sunt. Et ifra. oīm decimaꝝ ouis ⁊ bouis et capre q̄ sub pa-

storis virga transeunt quicquid decimuz
venerit sanctificabit dño. Et ex hoc seq-
tur q̄ si ꝓpter hoc q̄ Deuteronomij.xij. in
distincte dicit q̄ debeant offerre decías ꝛ
p̄mitias manuū suaꝝ: inferat. q̄ ergo ꝑso-
nales decimas etiam debeāt offerre. eo q̄
etiā illi ꝑ manus acq̄runt: puta artificū vł
negociatorū. tūc eadē rōne ꝯsequēter etiā
fuissent obligati ad dandū decimū puerū
quia etiam hoīes acquirunt suos pueros
que sunt etiā oꝑa eoꝝ. sicut artificum sunt
sua oꝑa. ꝛ de sua substantia. i. de semie qđ
ex nutrimento suis manibus acquisito est
genitum eos generant ꝛ laboribꝫ suis eos
nutriunt. Unde etiā de eijsdem dabāt pri
mogenitos tanq̄ primitias. licet eos redi-
mebant. Et sic patet q̄ autoritates q̄s ꝓ
se adduxit Innocentius nō ꝯcludūt eius
ꝓpositum. Forsitan aūt p̄ter predictas q̄si
uisset si quas alias potuisset habuisse. Et
ꝓ eo adduco duas. Unam ex li. Geñ. xiiij
ca. ꝛ vnā ex euangelio Lu. xviij. ca. Nam
Geñ. xiiij. abraam dedit ipsi melchisedech
decimas ex omnibꝫ. Et nō pōt dici q̄ ibi
textus intelligat de p̄dialibus decimis nō
ð ꝑsonalibꝫ. Nā potius econtra intelligit
Nam loquit ibi de decimis earuz reꝝ q̄s
tunc abraā secū habebat in expeditōe bel
lica. ꝛ quas conq̄siuerat in bello ꝯtra q̄tu
or reges Nam Melchisedech occurrit ei
cōstituto in illa expeditione Et sic dedit ei
decimas de pecunijs ꝛ iocalibꝫ ꝛ alijs lu-
cris obtentis in illo bello, ergo dedit ei ꝑ-
sonales decimas. et sic ꝑsonales sunt ð iu
re diuino. Simil'r Lu. xviij. dicebat pha
riseus. Decimas do omniū que possideo.
et ita etiā de suis lucris vel artificio vel ne
gocio ꝛc. dedit decimas. et tamen non vi-
detur eas dedisse nisi ꝓpter p̄ceptum vete-
ris legis. igitur p̄ceptum veteris legis etiā
erat intelligendū de decimis ꝑsonalibus.
quod est contra predicta. Dicendū ad p̄-
mum q̄ etiam si Abraam dederit persona
les decimas. tamē non habētur q̄ hoc fe-
cit tanq̄ quid sibi preceptum a domio. po
tuit em̄ illud facere vt aliquid superogatō
nis. Si etiam hoc fecisset ex aliquo prece
pto dei illud fuisset vel potuisset fuisse tm̄
personale. sicut etiam ei preceptum fuit q̄
imolaret filium suum Isaac. nec tamen il
lud vsq̄ ad alios extensum vel extenden-
dum fuit. Ad secundū dicendum q̄ cum
phariseus ille dixit se decimas dare omni
um. ly omniū distribuebat ꝓ omnibus p̄-
dialibus. scz tam minutis q̄ maioribꝫ. ita
q̄ volebat se iustificare in hoc q̄ non tm̄
dabat maiores sed etiā minutas. ꝓut ali-
bi ait xp̄s. Ue vobis ꝛc. qui decimatis mē
tam ꝛ anetū ꝛc. Secundo q̄ etiam si q̄s
ꝑsonales dedisset: non id fecissz tanq̄ ex le
ge veteri debitas. cum illa lex nō loqueret
de illis vt patuit. sed fecissz illud tanq̄ q̄d
superogationis. Nam etiam dicebat Ie-
iuno bis in sabbato. et tamen non hoc fa
ciebat ex aliqua lege veteris testamenti si-
bi illud precipiente. nec eius factuz nobis
legem facere potest. Et sic patet responsio
ad autoritates q̄ pro Innocentio possent
adduci. Ad rationē eius negatur q̄ ex iu
re diuino hodie obligante debeat deꝰ ho
norari de cunctis que ꝓducit humus pro
ut oppositum patuit in solutione quarti ar
gumenti. Et si dicis saltem de iure diuino
hodie obligāte minister dei debet de illis
sustentari que humus ꝓducit. et sic multo
magis de illis que industria hominis ꝓ-
ducit. Dicendum. Dato sed non concesso
q̄ antecedens esset verum. non tamē quo
ad quottam eorum sed quo ad aliquid. et
sic etiam cōcederet cōsequens. Sed tamē
etiam antecedens est falsum. quia ad satis
faciendū iuri diuino hodie obliganti suf-
fecisset q̄ minister sustentet de bonis eorū
quibus ministrat non curando an de p̄di
alibus an ꝑsonalibus bonis sustentetur.
Q̄uis ad satisfaciendū legi positiue eccle-
sie secus sit. de qua ꝯcedimꝰ q̄ debite sunt
prediales et personales nisi vbi consuetu-
do inueterata habet cōtrarium in toto vł
in parte. ꝛ minister al's habet sufficientem
sustentationem ꝓ officio suo. Plures etiā
ex canonistis sentiunt ꝯtra Innocentium
dicentes. q̄ ꝑsonales tm̄ de iure positiuo
debentur vt Raymūdus ꝛ Hostiensis in
summis suis. Ad idez videtur esse Archi
diaconus in decreto ꝛ in sexto. Secun
do posset ad predictam vicesimāprimā ꝓ
bationem dici q̄ textus potest intelligi di
minutiue. vt sit sensus Ille decie sunt ne-
cessario soluende que debentur ex lege di
uina ꝛ hoc tm̄ exemplante ꝛ non obligan
te. cuiusmodi sunt omēs scz prediales etiā

quo ad quottā ꝛ de singulis predijs vł ter renascentibus. vel si ꝯsuetudo alicuiꝰ loci habet ꝙ minus ꝙ̃ decretum veteris legis reqrebat detur (et hoc siue minus in q̃tta ita ꝙ nō decima sed sedecima vł vicesima pars detur. siue minus quo ad p̄dia: ita ꝙ nō de omnibus p̄dijs detur. siue minus q̃ ad res de quibus detur: ita ꝙ non de oībꝫ rebus terrenascentibus detur. sed solū de aliquibus: puta de maioribus ꝛ nō de minoribus. vel nō de omnibus maioribꝫ vel de omnibꝫ minoribꝫ) tunc sufficit tales dare q̃s consuetudo dandi interp̄taꝛ esse dādas. Et ille intellectus etiam est verus. q̇a ex quo etiā prediales sunt iure positiuo tm̄ debite ꝛ nō iure diuino nisi exemplāte nō obligante. tunc cōsuetudo interp̄tabiꝛ earum solutionem quomō sit debita eoꝙ cōsuetudo sit optima legum positiuarum interpres. Ad vicesimāsecundā dicendū eodem modo sicut ad vicesimā. Et ad dictum Alexandri de ales dicendū ꝙ vult dicere ꝙ autoritate diuina exemplante autoritatem vel ꝯstitutionē humanā ecclesie non autē autoritate diuina veteris legꝭ hodie obligantis. Et sic satisfactum est omnibus vigintiduobus argumentis inclusis in decimoquarto principali argumēto.

Decimoquarto arguiꝛ. Si preceptum de quotta decimarū danda non esset preceptū morale veteris legis vt dicit tercia cōclusio. tunc non licuisset pape et ecclesie illud preceptum imponere postea fidelibꝫ noui testamenti. Cōsequēs est falsum ꝛ cōtra sextam cōclusionem. igitur. sequela p̄batur. quia non licuit pape ꝛ ecclesie fidelibus noui testamenti imponere dura precepta veteris legis nisi illa essent moralia. modo p̄ceptum de quotta decimarū danda est durum p̄ceptum ipsis laicis fidelibus. igitur. Maior p̄batur. quia Actuū xv. Petrus loquens contra illos qui dicebant ꝙ cōuersi ad fidem ex gentibus teneren̄ obseruare legē moysi que erat lex satis dura: dicit sic. Quid tentatis deum imponere iugum super ceruices discipulorū quod neqꝫ nos neqꝫ patres nostri portare potuimus. Ibidem etiā Jacobꝫ ait. Ego iudico nō inquietari eos qui ex gentibus conuertun̄ ad deum. et cōsequenter conclusum fuit ibidem per cōcilium apostolorum ꝙ non essent eis legalia imponenda onerosa. sed sufficeret ꝙ abstinerēt ab idolis ꝛ a fornicatione. et sub illis cōp̄hendiꝛ aliorum moralium obseruantia. et etiā ꝙ abstinerēt a suffocato et sanguine qḋ fuit legale quoddam etiā obseruandū. Ubi innuiꝛ ꝙ apostoli iudicabāt ꝙ dura ꝛ grauia p̄cepta legis moysi non erāt eis imponenda. ꝛ non poterāt hoc intelligere apostoli de duris moralibus. quia ab illis nō poterant eos deobligare. igiꝛ intelligiꝛ de iudicialibus ꝛ ceremonialibus. ꝛ sic iudicabant eis non esse imponēda dura iudicialia. modo iudicio apostolorum quo ad regimen ecclesie etiam debent se cōformare pape ꝛ ecclesie. p̄sertim in non grauādo fideles duris preceptis. eo ꝙ saluator ait. Jugum meum suaue est et onus meum leue. Minor aūt videꝛ nota. quia circa hoc versaꝛ virtus liberalitatꝭ ꝛ iusticie. virtus aūt est circa difficilia. Dicendum negando sequelam. Ad p̄bationem distinguenda est maior. quia si intelligaꝛ ꝙ non licuerit eis ea imponere vt obligantia ex virtute veteris legis. sic ꝯcediꝛ. nec mirū. qꝛ illa non ligabant q̇scunqꝫ amplius ex virtute veteris legis. imo etiā de moralibꝫ videꝛ ꝙ illa nec ligabāt nec hodie ligēt oēs fideles ex forma veteris legis. q̇a ex forma illiꝰ legis ligabāt tm̄ israelitas. qꝛ solis illis erāt data ex forma legis q̄uis ex lege nature ꝛ lege euangelica que omnes ligāt: ligēt oēs eo ꝙ in lege euangelica sunt moralia precepta tradita et extensa ad omnes. quia christus ea docuit apostolos ꝛ alios israelitas et apostolis dixit Matthei vltimo. Euntes docete omnes gentes docētes eos seruare omnia quecunqꝫ mādaui vobis. Et illo modo etiam non licuisset pape vel ecclesie imponere p̄cepta de quotta decimarum fidelibus nec sic imposuit eis. Si autem intelligaꝛ maior ꝙ non licuerit eis ea imponere fidelibus vt obligatoria ex positiua autoritate papali ꝛ eccłiastica. sic negatur quo ad iudicialia Nec verba Petri et Jacobi ꝛ conclusio concilij Actuū. xv. volunt hoc insinuare. quia statim met imposuerunt eis illud legale scꝫ de nō comedendo sanguinem ꝛ suffocatum. sed volebant significare ꝙ non esset necessariū eis imponere illa legalia sicut tamen aduersa-

rij asseruerunt ꝓpter quorum doctrinaȝ il-
lud concilium fuerat congregatū. Et si di-
catur. Petrus in verbis pretendit ꝙ etiaȝ
duricia illius legis fuerit causa ad non im
ponendum eis ea. et Jacobus in suis ver
bis p̄tendit inquietudineȝ in obseruando
ea fuisse causam deobligationis vel nō im
positionis eorum. et totum cōciliuȝ ꝓ cau
sa pretendit onerositatem eorundem. Re
spondet ꝙ principale fundamentū Petri
et concilij fuit ꝙ non tenerent ad legalia. ⁊
per consequēs non erat necessariuȝ eis ea
seruare. Et hoc habito ꝯsequenter ex quo
et si nō erat necessariū eis ea seruare tamē
multa ex eis licite poterant seruari: viden
dum erat an ne d̄ facto expediret eis talia
imponere. ⁊ an de facto nō imponendum
eis ea que etiā licite poterant: allegauit pe
trus ꝓ causa difficultatem ⁊ duritiem ob-
seruantie eorum. ⁊ hoc loquendo de om̄i-
bus simul captis. quia tot erant in multi-
tudine ⁊ etiaȝ in magnitudine ꝙ dura po-
terat dici ⁊ etiam difficilis eorum obseruā
tia. Erāt em̄ sexcenta ⁊. xiij. scȝ. cc. ⁊. xlviij.
affirmatiua: sicut sunt. cc. ⁊. xlviij. ossa ho-
minis. ⁊. ccc. et. lxv. negatiua. sicut sūt. ccc.
et. lxv. dies anni. Secus autē de aliquibꝫ
eoruȝ tm̄. Stat em̄ ꝙ aliqua p̄cepta ꝓpter
multitudinē eoꝝ sint dura. et tamen si vnū
eorum seorsum accipiatur non sit durum.
ita in ꝓposito. Unde si predictum argumē
tum cōcluderet: tunc etiam nō possent ho
die seculares principes statuere ⁊ cōsequē
ter punire crimina illis generibus penaꝝ
quibus per iudicialia veteris legis punie
bant. quod est falsum. Nec ipsi apostoli ꝓ
tunc in eodem concilio indixissent eis ab
stinentiam a suffocato et sanguie. quod ta
men etiam habet aliquā duriciam assuet
talia comedere. Secundo dicendum ad
minorem ꝙ dare quottam decime non est
durum veris fidelibus. quod sic patet.
quia tales credūt deum esse veracem in ꝓ
missis. ⁊ per cōsequens credunt ꝙ si dent
quottam decime ꝙ loco illius decime de-
us faciet abundantem retributionē etiam
in tēporalibus. ita ꝙ longo plus q̄ȝ illā q̄t
tam habebunt. ⁊ ecōtra. si non darēt ꝙ il-
la eis alias periret: etiam cū maiori dāno.
modo non est durum imo facile dare illaȝ
quottam pro qua quis credit se duplū re-
habiturum. ⁊ si non daret: duplum se deꝑ
diturum. igitur. Maior ꝓbatur. q̄ȝ Ma-
lachie. iij. deus hoc promisit dicēs. Infer
te omnē decimaȝ in horreum meum vt sit
omnis cibus in domo mea ⁊ ꝓbate me su
per hoc dicit dominus si nō aperuero vo
bis catharactas celi ⁊ effundā benedictio
nem vsqȝ ad abundātiaȝ ⁊ increpabo pro
vobis deuorantem q̄ non corrumpet fru-
ctum domus vestre. Et non soluentibꝫ ꝓ-
mittit celum ferreum ⁊ terram eneā. Pos-
sent etiam quedam argumenta fieri cōtra
sextam conclusionem vtputa. Si quotta
decimarum esset de precepto positiuo ec-
clesie tunc iudei non tenerentur nobis da
re decimas eo ꝙ nō ligant constitutioni-
bus ecclesie. Cōsequēs est cōtra c. de terr
extra de decimis. ⁊ cōtra c. post miserabilē
et c. q̄ȝto. de vsuris. Sed illorū solutio fa-
cile patet ideo transeo ꝓ nunc. Decimo
quinto arguitur contra septimam ꝯclusio
nem sic. Solutio quotte decimarū fuit in
stituta ad designandum aliquid mystice.
igitur preceptum precipiens eam erat ce-
remoniale. tenet consequētia. quia ceremo
nialia erant instituta ad designandum ali
quid mystice. Antecedēs ꝓbatur. quia fu
it institutum ad designādum ꝙ homo sol
uens esset assumendus ad decimū ordinē
angelorum. Item ꝙ ipse deus in cuiꝰ ho-
norem dabatur erat perfectio omniū bo-
norum hoīs. sicut numerus denarius est
perfectus numerus. Item ꝙ ab ipso deo
in cuius honorem dabatur decima pars:
erat omnis nostra perfectio ⁊ sibi ascribē
da. ⁊ ꝙ nobis qui reseruamus nobis no-
uem partes est omnis imperfectio ascri-
benda. sicut et nouenariꝰ numerus est de-
ficiens a denario qui est perfectus. Dicē
dum ꝙ non quecunqȝ significatio mysti-
ca alicuius actus arguit p̄ceptum qd̄ euȝ
precipit fuisse ceremoniale. Naȝ tūc om̄ia
que israelitis fuissent p̄cepta ⁊ omnia que
eis accidissent fuissent ceremonialia. quia
omnia in figura ꝯtingebant illis. sed opor
tebat ꝙ talis actus esset principaliter insti
tutus ad significandum aliquid allegori-
ce pro nouo testamento. vtpote ad signifi
candum aliquid circa christum venturuȝ
Ideo enim ceremonialia hodie sunt illici-
ta seruari. quia si seruarent fierēt protesta-

tiones quasi christus nõdum venisset sed venturus esset et passurus. sicut imolatio agni pascalis ṗncipaliter erat instituta ad significandum ꝙ christus verus agnꝰ essꝫ imolandus in cruce. ꝛ similiter occisio animalium in sacrificijs ad occisionēꝫ christi significandum principaliter erat instituta. que significatio est allegorica. iuxta illud. Litera gesta docet: quid credas allegoria. Et illa sunt ꝓprijssime ceremonialia quoꝝ vsus est mortiferus: etiam si in eis non poneretur spes salutis: coꝙ sunt protestationes cuiusdam crediti tanꝗ̄ illud sit futurum quod tamen ſm veritatē preterijt. Et preter hec erant quedaꝫ ceremonialia que ordinabanť ad disponendū et preparandum hominē ad vsum primorū ceremonialium: sicut erant leges immundiciarūꝫ et purgationum legalium quorum vsus est mortiferus maxime vel saltem quando fieret in ordine ad vsum primoꝝ ceremonialium: etiam in neutris ponendo spem salutis. accessorium em̄ sortitur naturam principalis. Et sic patet quomodo ad ceremonialia requiriť ꝙ eorum principalis significatio sit allegorica aut ꝙ ad taliter significatiua per se ordinenť. Sed si quid erat institutum principaliter ad significanduꝫ aliquid tropoloice vel anagogice nõ oportebat propter hoc ipsum esse ceremoniale. etiam si esset institutum ad significandum allegorice aliquid sed tamen minus principaliter. sic est in proposito. solutio quotte decimarum erat quo ad determinationem illiꝰ quotte instituta principaliter ad significandum anagogice ꝙ homo essꝫ assumendus ad decimū ordinem angeloruꝫ Et etiam ad significandū tropoloice ꝙ deberemus recognoscere ꝙ deus erat perfectio omnium bonoruꝫ nostrorum ꝛ ꝙ ab ipso esset omnis perfectio nostra. Iuxta illud. Tropologia quid agas: quo tendas anagogia. Et dato ꝙ etiam significaret ꝙ christus esset perfecturus omnia: tamē nõ erat principaliter ad hoc instituta. Unde bene est concedendū ꝙ illud ṗceptum habet aliquam cõuenientiam cum ceremonialibus vt patuit. sed non est ceremoniale dicendum. Decimosexto arguitur cõtra sextam conclusionem. Si quotta decime essꝫ de iure positiuo ecclesie tunc papa posset dispensare cum fidelibus quo ad illam quottam. ꝯsequens videť falsum. igiť añcedēs. Seqla ꝓbatur. quia potest homines deobligare ab eo qd ipse vel ecclia eis imposuit. quia ipse est supra ius positiuum. ꝛ etiam eius est deobligare cuiꝰ ē cõdere. Falsitas aūt ꝯsequētis ꝓbatur. quia tunc cum omnibꝫ fidelibus posset ꝗ̄ ad illam quottam dispēsare. ꝗa quo ad oēs est illa q̄tta ex solo positiuo iure debita. ꝛ etiā quia non est maior ratio quare quo ad aliquos et non quo ad alios. Cõsequens videť incõueniēs. qꝛ hoc esset decolerare statum vniuersalis ecclesie. qꝛ eius status est ꝙ oībus est ṗceptū dare quottā: ꝛ ipse ab omnibꝫ tolleret illā obligationē. Ad hoc argumentū respõdendo: duo faciā. Prio recitabo et reprobabo dicta canonistaruꝫ circa difficultatem quā ingerit hoc argumentum. s. An papa possit dispēsare circa hoc ṗceptū de decimis. Secūdo respondebo ad formā argumenti. Sunt aūt q̄tuor modi dicendi eoꝝ circa illam difficultatem. Primus modus dicendi est glose in caplo A nobis. extra de decimis. que ponit duo dicta in quibꝫ videť residere. Primū ꝙ papa nõ potest in totum tollere ius decimaꝝ. Secūdū ꝙ ꝗ̄busdam ꝑsonis remittere potest. Rō diuersitatis illoꝝ dictorū est ſm eā. qꝛ ꝑ primum tolleref ius diuinū ṗcipiēs eas. qꝛ vl'iter remittereť preceptū. sed ꝑ secundū non tolleret ius diuinū

Contra hunc modū arguiť qꝛ deficit q̄ntupliciter. Primo. qꝛ aut intelligit ṗmū dictū de decimis ꝗ̄ ad eaꝝ indetermīatōem aut ꝗ̄ ad determīatōēꝫ. s. ꝗ̄ ad q̄ttā. Si primo mō tūc dato ꝙ in illo ītellectu esset illd primū dictū verū: saltē illā indetermīationē. s. ꝙ aliq̄d sit dandū referēdo ad mīstrū: quia de iure naturali ꝛ diuio euāgelico: teneť fideles ad dādū aliq̄d mīstro dei ad eius sustentationē vt patuit in ṗma cõclusione. Papa aūt nõ pōt oēs absoluere ab eo ad qd naturali iure ꝛ diuino euāgelico teneñť. tñ primū dictū sic ītelligēdo tūc secundū eēt falsum. qꝛ tūc scdm ītelligereť de eadē indetermīatōe. qꝛ secūdū dictū affirmat id posse cõcedi aliq̄bꝫ qd ṗmuꝫ negat posse ꝯcedi oībꝫ. mō etiam papa nõ solum non omnes fideles sed nec etiam aliq̄s fideles posset deobligare ab illa indetermi

natōe dāda que est iuris naturalis. Et dixi notāter, dato ꝙ verū esset, q2 forte posset dici ꝙ papa posset oēs hoīes deobligare etiā ab ipsa indetermiatōe dādi accedente ꝯsensu toti⁹ cleri, vtputa ex liberalitate instar Pauli renūciando iuri naturali respectu illius indeterminatōis sicut ⁊ paulus oīmode cessit iuri sumptuū, sicut etiaꝫ statim dicet̄ de quotta decimaꝝ. nec t̄n ꝑ hoc papa aliquē vel oēs deobligaret a iure. i. p̄cepto iuris naturalis vel diuini illud tollēdo, vt statiꝫ declarabit̄, et ita diceret̄ ꝙ etiā p̄mū dictum in primo eius intellectu non esset verum. Si aūt intelligat̄ primū dictū t̄m de quotta decimaꝝ ⁊ per ly totū intelligant̄ omnes homīes, ita ꝙ oīes homīes nō posset deobligare a quotta decimaruꝫ sed bene aliq̄s sicut videt̄ glosa intellexisse eo ꝙ in secundo dicto nō ait ꝙ quo ad aliquid dandū possit papa remittere, sed ait ꝙ q̇busdaꝫ ꝑsonis. s. que deberēt dare ⁊c. et tunc in illo sensu q̄uis secundū dictum esset verum: tamē circa p̄mum quintupliciter deficit. Primo in eius fundamēto, q2 eius fundamentū esset ꝙ quotta decimarum esset de iure diuino obligante hodie. modo hoc ostensum est esse falsuꝫ. Scdo quia etiā dato ꝙ esset de iure diuino hodie obligante, tunc nec secundū dictū esset verum, q2 sicut nō oīes posset deobligare a iure diuino: sic nec aliquos vt infra ostendam. Tercio. quia dato ꝙ esset de iure diuino hodie obligante: tunc adhuc videret̄ ꝙ papa posset oēs hoīes deobligare a q̄tta citra hoc ꝙ deobligaret aliq̄s a p̄cepto iuris diuini. qđ ostēdo p̄mo sic. quia in veteri lege erat illa quotta de iure diuino tūc obligāte. ⁊ t̄n si tota tribus leuitica vel ille qui habuisset ius sup̱ totam tribum illam de eius ꝯsensu ex liberalitate remisisset q̄ttam oībus fidelib⁹ puta ꝙ accepissent solū duodecimā vl' vndecimā vl' hmōi, et loco relique ꝑtis se voluissent nutriisse laboribus manuū suaꝝ. ⁊ hoc cōmode potuissent fecisse sine impedimēto cultus diuini. vel si aliūde potuissent acq̄siisse vel habuisse sustentatōem, tūc nō in hoc peccassent q2 nō erat eis p̄ceptū ꝙ exigerēt vel reciperent illā q̄ttam q̄ erat cōcessiōis. sed ceteris erat p̄ceptum ꝙ darent: qđ nō intelligitur nisi ꝓ quāto alii ab eis reciperent. si igit̄ illi eā recip̱e noluissent ex liberalitate et voluissent fuisse ꝯtenti minori q̄tta tūc deobligassent eos oēs a q̄tta. Nec potes dicere ꝙ hoc idē sit cōtra me puta q2 iaꝫ hoīes potuissent illos oēs deobligasse a iure diuino qđ prius negaui. Nā dico ꝙ nō deobligassent eos a iure diuino saltez capto ꝓ p̄cepto dei. quia illud ius diuinū nō obligabat eos absolute ad dandū puta in casu quo etiam alii remitterent vel nollēt recipere. sed solū in casu q̄ nō remitterent vl' quo vellent recip̱e licet deobligassent eos a iure diuīo capiēdo ius non ꝓ p̄cepto dei sed ꝓ facultate alicui cōpetente ex p̄cepto dei alteri iniūcto. Hui⁹ simile potest dari. q̄m fur vel raptor de iure. i. p̄cepto naturali ⁊ diuīo tenet̄ restituere ablata. ⁊ t̄n si passus furtū vel rapinaꝫ liberaliter remitteret deobligādo eū a restitutōne: nō obligabit̄ restituere. ⁊ t̄n nō est ꝓpter hoc dicēdum ꝙ fur ꝑ hoīem fuerit deobligat⁹ a iure. i. p̄cepto diuino. ⁊ hoc ex cā dicta. Igit̄ etiā hodie si totus clerus vel papa existēs p̄latus coꝝ faceret hoc idē saltez ex ꝯsensu cleri, iā q̄ ad oēs tolleret̄ illud ius. i. facultas q̄ ad q̄ttam: etiā si q̄tta esset de iure diuīo. i. p̄cepto. Quarto. q2 fundamentū primi dicti etiā si q̄tta esset de iure diuino nō valet. s. q̄ dicit ꝙ tūc tolleret̄ ius diuinuꝫ si in totum tolleret̄ ius deciaꝝ. q̇a iā patuit oppositū a sili de furto ⁊ rapina. Confirmat̄ q2 de iure diuino vtriusq3 testamti debebant̄ sumptus paulo euāgelisanti corinthiis ⁊ aliis ⁊ t̄n eos total'r remisit nutriens se laborib⁹ manuū suaꝝ. ⁊ hoc fuit ꝑfectōis in Paulo. q̄re ḡ nō potuissent ceteri apl'i ⁊ discipuli xp̄i idē fecisse oīb⁹ sibi subditis et sic oīb⁹ fidelibus remisisse totū citra hoc ꝙ fuisset sublatū ius diuinū. ergo etiā idē hodie fieri posset de q̄tta decimaꝝ. Quinto. q2 dicit si q̄ ad aliq̄s remitteret ipse non tolleret ius diuinū ⁊ t̄n ius deciaꝝ in totū tollēdo tolleret ius diuinū. tūc arguit̄ sic. Sicut se habet totū ad totū ita ꝑs ad ꝑtem. igitur si oīb⁹ remittēdo tolleret q̄ ad oēs ius diuinū: ita si aliquib⁹ remitteret tunc tolleret quo ad illos ius diuinum. modo etiaꝫ nō potest tollere quo ad vnū hominē ius diuinū. quod sic ostendo. tollere ius diuinū quo ad vnum hominē est eum ab illo iure deobligare. si igit̄ eū deobliget. aut deobli

gat eum quē deus voluit ⁊ vult esse obliga
tum. ⁊ sic voluntati dei aliq̄s potest resiste
re. aut deobligat eum quem deus met nō
vult esse illo iure obligatū. tunc nō deobli
gat eū. quia impossibile est deobligare nō
ligatum. q2 deobligare p̄suppōnit ligatū.
Si autem dicatur ꝙ papa potest dispēsa
re cōtra ius diuinū. vel circa ius diuinū:
vt est cōmunis sentētia oīm. dispēsare aūt
est deobligare. igit᷑. Dicendū ꝙ dispensare
capit᷑ dupl'r. Uno modo. i. deobligare. et
sic nō potest papa ꝯtra ius diuinū dispen
re. nec circa ipm. Alio mō. i. interp̄tari ali
quē non esse obligatū in tali casu ad obser
uantiā iuris diuini. ⁊ sic ꝯcedēdū est ꝙ cir
ca ius diuinū dispēsare possit. sed nō cōce
dit᷑ ꝙ ꝯtra ipsum possit dispēsare. quia ta
lis interp̄tatio nō erit ꝯtra mentē legislato
ris. s. dei. nec in casu in quo p̄ceptum liga
bat. sed ꝼm mentē dei et in casu nō ꝯtento
sub p̄cepto. Exemplū: Si papa determi
net ꝙ licitū est iudici occidere homicidā:
nō ē ꝓpter hoc dicēdus dispēsare cū iudi
ce ꝯtra vel circa p̄ceptum Nō occides: ca
piendo hoc mō dispēsare. nec etiā capien
do secūdo mō d'r dispensare ꝯtra ius diui
nū. q2 ius diuinū nō intelligit᷑ ita indistin
cte a legislatore. sed bn̄ dispensat cum eo se
cundo mō circa ius diuinum. De hoc pn̄t
multa alia adduci ꝯtra eos. ⁊ econtra ipsi
multa ꝯtra nos vtpote de nūero testiū. sed
de illis diffusi⁹ dixi in ope septiptito de cō
tractib⁹ tractatu. ij. q̄ōne. xxviij. Si dica
tur. sacerdos absoluēdo ꝯfitentem deobli
gat eū ab eo ad quod tenet᷑ de iure diuino
sc3 ab inferno. q̊a de iure diuino oīs pec
cator mortalis obligat᷑ ad penam inferna
lem. igit᷑. Dicendū ꝙ nō deobligat eum ni
si in casu in q̊ deus nō vult eum esse obli
gatum. q2 pctōr mortalis licet sit obligat⁹
ad penā inferni in sensu cōpleto. i. manēs
talis. tn̄ si incipiat penitere ⁊ etiā sit tm̄ at
tritus: deus vult virtute absolutōis sacer
dotalis eum nō esse obligatū. Si de vo
to a quo papa aliquē absoluit arguit᷑. Di
cendū ꝙ non obligat᷑ ad seruandū votum
qn̄ deus vult eū nō esse sibi obligatū. mō
quādo papa dispensat cum aliq̄ sup̱ voto
et hoc vel omnino. vel cōmutādo in aliud
bonum et subest causa legitima: deus illa
causa subexistēte ⁊ accedēte ꝯsensu sui vi
carij nō vult eū sibi esse obligatū. sicut ꝓ
curator hn̄s plenā potestatem creditoris
deobligat debitorem puta furem a restitu
tione furti facienda creditori. non tamen
nisi quia creditor vult eum esse deobliga
tum in hoc ꝙ cōsensit in acta ⁊ agenda ꝓ
curatoris. nec dicit᷑ tunc ꝓcurator furē a
diuino iure deobligare quod precipit furi
restituere ablata vt patuit ī tercio defectu.
Secundus modus dicēdi est Ala. Ho
stien. ⁊ Joh. an. qui cōsistit in quatuor di
ctis. Primū. Jus decimarū potest remit
ti quibusdam p̱sonis. Secundū. Totum
non potest remitti sine causa et pro oīni tē
pore. Terciū. Ex causa ⁊ ad tempus pōt
remitti. Quartum. ꝙ non obstat si dicat᷑ ꝙ
alia p̄cepta moralia decalogi sunt irremis
sibilia ⁊ illud de decimis etiam est morale
Nam vt dicit Hostien. Aliud est in illo p̄
cepto q̄3 in alijs. Uersatur em̄ in alijs ho
nor dei irremissibilis vel vtilitas publica
humana indispēsabilis. vt est videre in il
lo precepto Non habebis deos alienos.
Item in alio Honora patrem tuum ⁊ ma
trem tuā. ⁊ in similibus in quibus nec in
totum nec in partem dispensari potest. sed
in p̄cepto decimarū est duplex ꝯsideratio.
Prima quatenus versat᷑ honor dei. nā de
cimas sibi retinuit in signum vniuersalis
dominij. ⁊ hac consideratione non potest
decima vniuersaliter remitti. quia non po
test papa facere vt honor nō exhibeat᷑ ipsi
creatori: maxime quādo ipse sibi reserua
uit. Scda ꝯsideratio est in vtilitate q̄ ꝓue
nit ex solutione decimaꝝ que cōcernit cō
modū eccl'iaꝝ ⁊ clericorū. ideo papa tanq̄3
generalis administrator ⁊ vicarius dei po
test hanc cōmoditatem aliquibus remitte
re ⁊ dispēsare. Hec ille. Sed ille modus
dicendi deficit multipliciter. Primo. quia
si p̄mū dictū intelligūt de iure deciaꝝ etiā
q̊ ad indetermīatōē. tūc aut falsū ē vt pa
tuit in reprobatiōe p̄cedētis modi dicēdi.
aut si est veꝝ tūc eodē mō etiā poss3 deobli
gare oēs ⁊ ꝓ oī tp̱e ab illa indetermīatōe si
cut aliq̄s vt ibidē patuit. Si aūt q̊ ad de
termīatōem q̄tte veꝝ est. sed tūc nō solum
q̊ ad aliq̄s sed etiā q̊ ad oēs illis stantibus
sine quib⁹ etiam nec circa aliq̄s poss3. ⁊ tn̄
oppositū illi⁹ p̄tendūt dicta eoꝝ ꝓ quanto
volunt ꝙ non sic sit quo ad omnes sicut

quo ad aliquos. Assumptū tamē pbat. q͞a
etiam quo ad aliquos nō potest papa nisi
ex causa maxime stante fundamēto eorū q̄
credunt quottaȝ esse de iure diuino ⁊ ꝙ in
ea versat honor dei. Secūdo. qȝ si scđm
eoꝝ dictum intelligatur in sensu copulato
posset transire. esset em̄ sensus ꝙ non pos-
set remitti p omni tempore nisi subsit cau-
sa. tamen si intelligatur put est vna copu-
latiua: falsum est. sensus em̄ tunc est Deci-
marū quotta non potest in totū remitti si-
ne causa ⁊ quotta decimarū non potest in
totum remitti p omni tēpore. etiam si sub-
sit causa. quia dato ꝙ prima pars sit vera:
tamē secunda non est vera. quia potest re-
mitti p omni tpe saltem non capiēdo om̄i
tempore put se etiam extendit ad tempus
indigentie cleri: nisi de ꝯsensu cleri: q̄ acce
pto etiam p illo tempore posset remitti. sic
Paulus remisit sumpt⁹ sibi debitos. ⁊ idē
potuisset Petrus p omnibus fecisse acce-
pto cōsensu omniū. In tercio aūt nō de
ficit quia est verum dūmodo nō cum p̄ci-
sione intelligat vt dixi. quia etiam p omni
tempore potest remitti subexistente causa.
Circa quartū aūt deficit quintupliciter
Primo. quia qua ratiōe ille honor dei de
quo disponit in precepto Non adorabis
deos alienos. est non soluȝ in toto sed etiā
in parte irremissibilis. eadem ratione etiaȝ
ille honor dei quo disponit in p̄cepto dā-
di decimam est irremissibilis non soluȝ in
toto sed etiam in parte. qȝ q̄ro qua ratōne
papa possit dispensare cū Johanne ꝙ nō
teneret deo impendere honorem: recogno
scendo eum vt vniuersalem dn̄m. qui ho-
nor deo impendit in solutione quotte de-
cime. ⁊ tamē non posset cum eo dispensa-
re vt iohannes nō teneret ei latriam impē
dere que p̄cipit in predicto p̄cepto impli-
cite pro quanto. s. intelligit affirmatiue et
non pure negatiue. Aut si circa honorem
deo vt creatori omniū debitum cuiusmo-
di est latria non potest dispensare circa io
hannem. cur posset dispēsare cum Johā-
ne circa honoreȝ deo vt vniuersali et gene
rali domino oīm debitū: cuiusmodi est ille
q̄ ei impēdit in solutione q̄tte decime. Se
cūdo. quia q̄uis nec oēs nec aliquē possit
papa deobligare vl̄iter ab honore deo im
pendendo: ita ꝙ hō nullū honorē ei tenea
tur impēdere. nec etiā ab illo pticulari ho
nore quē deus sua lege diuina euangelica
statuit sibi impendendū. qȝ hoc esset papā
deobligare fideles ab obligatione iuris na
turalis ⁊ diuini euangelici qđ nō potest in
toto nec in parte vt dixi. tamē constat satis
ꝙ non est verum de honore aliquo specia
li p̄sertim ꝯsistente in sola oblatōe vel solu
tione reꝝ exteriorū q̄ sunt minima bona ⁊
quē solum ius positiuū et nō diuinū obli-
gans statuit vt eo honoret deus. patet du
pliciter. Primo. Ab illo em̄ potest papa fi
deles absoluere ad qđ fideles ex sola eius
ꝯstitutione obligant. eius em̄ est absolue-
re cuius est ligare. ⁊ eius destituere cui⁹ est
cōstituere. qȝ p quas causas res nascit per
easdem etiā dissoluit. ait Crisostom⁹. Se-
cundo patet exemplariter Si papa statu-
at ꝙ aliq̄ die cessent fideles a seruilib⁹ ope
ribus ⁊ missam audiant. vel vt aliq̄d offe-
rant in missa quod est deum honorare. cō
stat ꝙ a tali honore pōt eos absoluere. nā
etiā de facto plurima festa sunt sola de cō-
suetudine sublata in q̄ req̄rit tacitus con-
sensus pape ꝟtute cui⁹ est illa deobligatio
rata. Dato ḡ ꝙ solutio q̄tte deciaꝝ institu
ta sit ad hoc vt honoret de⁹ vt vl̄is dn̄s. tm̄
ex q̄ tpe noue legis nō emanauit nisi a iu-
re positiuo possent fideles đobligari ne te
nerent ad honorandū deū illo mō. qȝ suffi
ciēter posset honorari alio mō vel alia q̄t-
ta. imo sine om̄i q̄tta rerū exterioruȝ. solo. s.
actu interiori voluntatis seipsam offerēt
dn̄o. vt deductū fuit in solutōib⁹ pbatio-
nū decimitercij argumēti. Ad autorita-
tes aūt q̄ vident sonare ꝙ etiaȝ hodie sint
decime a deo sibi in signū vl̄is dominij re
seruate: patuit solutio in solutione tredeci-
mi argumenti. Tercio. quia non solū hu
manū gen⁹ tenet honorare deū recogno-
scēdo eū vt vl̄em dn̄m sed etiā q̄libet seor-
sum: sic ⁊ q̄libet seorsuȝ tenet illđ dn̄uȝ de
eo credere ⁊ eū etiā latria colere. si igit solu
tio q̄tte sit honor lege diuiā hodie obligāte
deo debit⁹: nō video rōnem q̄re papa pos
set aliquē pticulareȝ hoīem deobligare vt
nō impēderet deo honorē recognitiōis ge
ralis dominij q̄ fit in solutione q̄tte. igit si-
gnum est ꝙ illud fundamentū q̄ supponit
ꝙ solutio q̄tte sit honor ex lege diuina deo
hodie debitus est falsum. et si esset verum

eque sequeret̃ ꝙ non posset papa aliqueʒ particularē hominē vl' aliq̃s particulares fideles deobligare ab illa solutõe: sicut nõ posset omnes ab eius solutione absoluere

Quarto. quia etiaʒ sumptus debiti apostolis ⁊ aliȷ̃s discipulis fuerunt ad cõmoditatem totius cleri, et tamē sicut Paulus remisit illos ꝓ sua ꝑsona ita etiam aliȷ̃ oēs potuissent remisisse. Et tunc p̄latus omnium apostoloꝝ ⁊ discipuloꝝ de eorum cõsensu non solum quo ad aliq̃s sed quo ad omnes potuisset remisisse eos in quo casu non solum quottā sed etiam totum, scʒ determinationē ⁊ indetermiationē remisisset de quo tamen toto minus videt̃ q̃ꝫ ꝙ solā quottam decime omnibus remisissʒ. ergo etiā hodie p̄latus cleri scʒ papa posset q̃ttam decime saltem de cõsensu cleri remittere omnibus. tenet ꝯsequētia dupliciter. Primo. quia primũ est maius q̃ꝫ secundũ ⁊ hoc dupliciter. Primo q̇a in primo non solum determinationē scʒ quottā remisissent, sed etiā indeterminationē. quia de ꝓpriȷ̃s laboribus vixissent, in casu aũt consequentis nõ remitterent indeterminationem quin adhuc vellēt fideles sibi esse obligatos ad dandũ aliqua necessaria ad sustentationē. Secundo. quia in casu antecedentis nõ habebāt apostoli alia q̃ꝫ sumptus illos quia oībus aliȷ̃s renũciauerāt. nunc aũt clerici p̄ter decimas habēt multos alios redditus et ꝓuentus: adeo ꝙ nõnulli possent de illis aliȷ̃s sustentari: etiā si nullas haberent decimas. ⁊ ita minꝰ graue esset illud eis q̃ꝫ apostolis fuisset renunciare sumptibus. Quinto. quia quando papa aliquos fideles deobligaret a quotta: hoc esset vel posset esse ex causa. puta qꝛ eoꝝ clerici haberent aliunde sufficientē ꝓuisionē ex aliȷ̃s. igit̃ si illa causa apud totuʒ clerum locũ haberet: papa idē posset apd̄ totum clerũ. tenet ꝯseq̄ntia tripl'r. Primo quia vbi eadem ratio ibi eadē dispēsatõis vel deobligatiõis facultas. Secundo. q̇a sicut se habet illa sufficientia sustentatiõis respectu aliquoꝝ. ita sufficientia omnium apud oīes. Tercio a sili. quia si papa ex cā põt dispēsare ꝙ iohānes non teneatur ieiunare in q̃dragesima. ⁊ illa causa haberet nunc locuʒ apud omnes hoīes: posset etiam cũ oīb ex illa cā dispēsare ⁊ eos deobligare. igit̃ etiā sic erit in ꝓposito p̄dicte cõsequētie.

Tercius modus dicēdi est Anthonij de butrio ponentis in summa duo dicta. Primũ. Papa potest illam deobligatõem a solutione decimaꝝ impendere ecclesie. Secundũ. Papa illā nõ põt impēdere laicis ita ꝙ etiam vni ꝑsone non potest remittere decias siue p̄teritas siue futuras sine causa. Ratio p̄mi est ꝭm eum quia tunc nõ venit̃ contra p̄ceptuʒ dei sed contra constitutionē eccl'ie que distribuit decimas inter particulares ecclesias. Ratio secundi est duplex. Una tacita a ꝯtrario sensu in primo dicto. qꝛ p̄tendit ꝙ tunc veniret̃ ꝯtra p̄ceptũ dei q̃n laicus deobligaretur sine causa eoꝙ laicũ dare decimā est de iure diuino. Secũda est a simili. q̇a ex quo iuramentum est de iure diuino tũc non potest per papam sine causa remitti. igitur cum etiam solutio decime sit de iure diuino: nõ poterit remitti etiam vni ꝑsone sine causa. Hec ille in summa. Et vt cõijci potest p̄mũ dictũ eiꝰ intellexit sic ꝙ papa potest aliquem deobligare vt nõ teneatur decimā alicui determinate ecclesie soluere cui hactenus obligatꝰ fuit de iure cõmuni soluere, ⁊ illa eius mens et intellectꝰ dep̄hendit̃ ex ꝓbatiõe ⁊ rõne p̄mi dicti cũ dicit ꝙ hoc faciēdo ⁊c̄. sed q̃n talis nõ soluit illi ecclesie nõ venit ꝯtra p̄ceptum dei. quia nõ est ex p̄cepto dei ꝙ tali determiate eccl'ie soluat̃ ex ꝯstitutõe eccl'ie q̄ sic diuisit decimas inter ecclesias. ⁊ ita cum papa sit sup̄ ꝯstitutões eccl'ie poterit ab eis aliquē deobligare. Si aũt (vt forma ꝟboꝝ p̄mi dicti p̄tēdit) intellectꝰ p̄mi dicti fuissʒ ꝙ papa possʒ eccl'iasticas ꝑsonas vl' p̄dia ecclesiastica deobligare a solutõe deciaꝝ tũc voluisset īnuere ꝙ tales ꝑsonas ⁊ bona ecclesiastica esse obligata ad decias sit ex iure positiuo. Et tũc ꝯtra hoc arguit̃ dupl'r. Primo. qꝛ ius positiuũ dānat ꝙ clerici a clericis exigāt decias. vt ptʒ ī cap̄. Nouũ genus. vbi dꝛ ꝙ nouũ genꝰ exactõis ē ꝙ clerici a clericis decias exigāt. Sed qꝛ illud soluereť ꝓut p̄dictũ capl'um hʒ varias lecturas. vñ etiā in eo. ca. dꝛ ꝙ illi clerici q̇ a clericis misterioꝝ labores accipiunt decimas eis debent. Ideo secundo arguit̃ cõtra sic. quia non videt̃ ratio diuersitatꝭ cur p̄ceptũ q̄ laici debent dare decias clericis

sit iuris diuini hodie obligātis quo ad q̄t
tam. ⁊ tñ p̄ceptum ꝙ clerici clericis in ca/
su p̄dicti capl'i tenent̄ dare decimas sit so/
lum iuris positiui. Nam rō videt̄ eadem
tam ex pte personaꝝ q̄ꝫ ex pte p̄dioꝝ. Naꝫ
si clerici a clericis ꝑcipiunt misteria sp̄ua/
lia atqꝫ ita tenent̄ eis ad decimā. igit̄ cū il/
la sit rō cur etiam de lege diuīa tenent̄ lai/
ci clericis ad decimā. sequitur ꝙ vtrobiqꝫ
erit eadem legis rō. ⁊ sic idem erit ex eadeꝫ
lege. Secūdo. quia si p̄dia qñ sunt in ma/
nu laici sunt decimalia: ita ꝙ illud onus ē
annexuꝫ prediis ex iure diuino tūc adhuc
manebit eis eodem modo annexum si ve
niant ad manus clericoꝝ. sicut ⁊ de facto
patꝫ sic esse qñ illa veniūt ad eos titl'o pa/
trimoniali vel etiā vt dotalia ecclesie. Vñ
si venirent ad manus iudeoꝝ vel infideli/
um: nihilominus adhuc deberet̄ clericis
decima de illis adeo vt etiā aduersarii di/
cerent illā deberi clericꝭ iure diuīo de illis
Preterea aliter etiā ꝯtra hunc modū dicē
di arguit̄. qꝛ deficit dupliciter. Primo q̇a
supponit ꝙ licet solutio decimaꝝ sit debi/
ta ecclesie iure diuino. tamen ꝙ debeat̄ ta/
li vel tali ecclesie est ex iure positiuo eccle/
sie. modo si solutio decimaꝝ sit debita iure
diuino. tunc etiam eque erit de iure diuīo
ꝙ debeat̄ tali vel tali ecclesie. Probat̄. q̇a
sicut ius diuinuꝫ veteris legis decernit ꝙ
soluenda sit decima leuitis: ita determinat
q̇bus leuitis. scꝫ illis ꝙ seruiūt in taberna/
culo dñi ⁊ illis qui morant̄ in vrbibꝰ cum
aliis. Unde dicit̄ Numeri. xviii. Filiis le
ui dedi oēs decimas israel in possessioneꝫ
ꝓ misterio quo seruiūt mihi in tabernacu
lo federis. Et Deutero. xii. p̄cipit̄ eis ꝙ in
vno genere decimaꝝ faciāt participes le/
uitas illos ꝙ morant̄ in vrbibus eoꝝ. Et
hoc etiā adduxit Gratianus ꝓ fundamen
to ad ꝓbandū ꝙ q̇busdam ꝑsonis eccl'ia/
sticis in quaꝝ ꝑsona loquit̄ debebant̄ de/
cime ab illis ꝓ quibus illi offerebant pre/
ces ⁊ sacrificia. vt patet. xiii. q. j. His itaqꝫ
et allegatū fuit supra in argumento. xiii. in
prima eius ꝓbatōe. Secundo quia vult
ꝙ si vni ꝑsone remitteret sine causa ꝙ ve/
niret ꝯtra ius diuinū ex eo fundamēto q̇a
credit ꝙ solutio q̄tte decimaruꝫ sit de iure
diuino qđ est falsum. vnde non plus ꝯtra
ius diuinū hodie obligans veniret q̄ꝫ qñ
vni remitteret sine causa ꝙ non teneret̄ fe
stiuo die audire missaꝫ. aut in q̄dragesima
ieiunare. Attamē dictū est in se veꝝ. qꝛ nō
potest saltē ꝯgrue sine causa remittere. sed
nō determinat que causa requirat̄. vnde si
remitteret̄ vni vel pluribꝰ ex causa q̇a cleri
ci illius eccl'ie haberēt al's sufficientē sustē
tationē. aut ex cā ex q̄ paulus remisit sum/
ptus sibi debitos ad p̄cludendū viā q̄stu
osis vel ex liberalitate ⁊ amore maioris ꝑ/
sone: esset causa honesta. Nā videmus ꝙ
aliqñ priuat clericos ⁊ cōcedit decīas lai/
cis qñ clerici habent supabundantē sustē
tationē ⁊ aliqñ tm̄ vel vix sufficientē. ⁊ ec/
clesia indiget auxilio laicoꝝ. vtputa mili/
tum aliquoꝝ ꝯtra infestātes ecclesiam.

Quartus modus dicēdi est Panormi
tani in capl'o a nobis. de decimis cōsistēs
in quinqꝫ dictis. Primū. Papa nō potest
etiā vni remittere decimas siue p̄teritas si
ue futuras sine causa: sic ꝙ ille sit tutꝰ ꝙ ad
deum. Patet dupl'r Primo a simili. q̇a ille
non est tutus quo ad deuꝫ ꝙ bñficia plura
obtinet sine causa. licet ex dispensatiōe pa
pe habeat. Secundo. quia licet papa ha/
beat plenitudinē potestatis. debet tamen
facere sicut diligens paterfamilias dispo/
nendo cuilibet ꝓut opus est. Secunduꝫ
est ꝙ quo ad militāteꝫ eccl'iam dicta primi
modi dicendi scꝫ glo. ⁊ alioꝝ doctoꝝ sunt
indistincte vera. Tertium dictuꝫ. Papa
pōt aliq̇bꝰ remittere etiaꝫ sine causa. ⁊ hoc
quo ad militantē eccl'iam: sic ꝙ ꝙ ad illam
erit tutus. Quartum Papa nō potest in
totū tollere ius decimaꝝ. ⁊ hoc indistincte
est verum vbi de facto decime soluuntur.
qꝛ tunc non solum tolleret reuerentiā deo
debitā. sed etiam alteraret vniuersalem sta
tum eccl'ie. quod papa non potest facere.

Quintū in quo tria dicit est ꝙ vbi de fa
cto nō soluunt̄ papa potest dispēsare vt n̄
soluentes euitent peccatū. nō tñ in totum
p̄ceptum tollendo. sed ex hac causa nō sol
uentes tolerādo vt pctm̄ nō incurrant.
Contra Ille modus dicendi deficit octu/
pliciter. Primo quia licet primū dictuꝫ sit
verum tamē est diminutum quia nō expri
mit qualis causa sufficeret vt licite posset
alicui remitti decima ita ꝙ tam papa q̄ꝫ il
le cui remitteret̄ essent tuti. Secundo q̇a
in secunda ꝓbatione primi dicti aliq̄ mō

duo videtur ꝑtendere. Primo. ꝙ tunc sine
causa remitteret ⁊ illicite quando remitte-
ret ei cui non est opus remitti. ita ꝙ ille nõ
sit tutus. Et secũdo ꝙ illicite remittereẗ de
cima qñ ecclesia in cuius ꝑiudiciũ vergit
illa remissio opus haberet illa decia. mo-
do primum est falsum. quia etiam si nõ in-
digeat remissione potest ei ex alia causa re
mitti. igiẗ. Qꝫ aũt vtrunqꝫ sensum ꝑtendat
patet. quia eadem est ratio vtriusqꝫ q̄ mo-
uit eum ad secundũ sensum. quia papa de
bet esse fidelis paterfamilias non tm̄ circa
ecclesiam vt indigẽti nõ subtrahat sed etiã
vt non indigenti nõ subtrahat id quod de
bitor eius bene posset ei dare ⁊ quod ei ali
as tenereẗ dare. Tercio. quia quo ad mi
litantẽ ecclĩam approbat dicta ꝑmi modi
dicẽdi ⁊ indistincte. ⁊ tm̄ illa sunt improba
ta prius. igiẗ. Quarto. quia quartũ eius
dictum est improbatũ in improbatiõe pri
mi modi dicendi. Quinto. quia duo fun
damenta eius pro quarto dicto non con-
cludunt. De primo patuit in improbatõe
secundi modi dicendi. De secũdo ꝓbatur
quia in primitiua ecclesia apostoli et reliq̃
discipuli septuagintaduo ⁊ plurimi ex re-
liquis fidelibus viuebant in cõmuni non
habentes aliqua ĩmobilia in proprio. ⁊ tñ
post primitiuã ecclesiam successores apo-
stolorum ⁊ discipl'oꝝ. s. episcopi et sacerdo
tes non sic viuunt. ergo posteri alteraue-
runt vniuersalem statũ ecclesie. aut igiẗ in
distincte est illicitũ et impossibile ꝙ papa
alteret vl'em statum eccl'ie. aut non. si non.
igitur illud non est habendũ ꝓ illicito et ꝓ
incõuenienti qđ ꝑdictum fundamentũ ni
titur inferre vt incõueniens. Si sic. igitur
successores apostolorum ⁊ discipuloꝝ illi-
citam rem fecissent ⁊ quã facere non potu
erunt. Et cõsequenter sequiẗ ꝙ papa Sil
uester acceptãdo tp̄ales dotatões et rega-
lia a Constantino: illicite alterasset statum
priorem quod est falsum ⁊ heresis Johan
nis wickleff dicentis ꝙ Siluester papa ⁊
Constantinus impator errauerunt dotã-
do ecclesiam. ⁊ ꝙ ditare clerum est contra
regulam christi. ideo papa cum om̄ibꝫ cle
ricis habentibus possessionem sint hereti
ci eo ꝙ habent possessiones. que oĩa sunt
damnata heresis. Secundo. quia genera
lis status ecclesie fuit ꝙ apostoli ⁊ discipu
li predicando viuebãt de sumptibꝫ Pau-
lo excepto qui ex ꝑfectõe non sumpsit. q̄ro
igitur an ne ceteri potuissent eandem per-
fectionẽ assumpsisse. s. ꝙ renunciassent iu-
ri suo recipiendi sumptus sicut paulus fe-
cit. ⁊ patet ꝙ sic. ⁊ tamẽ tunc non minus al
terassent generalẽ statum ecclesie q̄ꝫ si mo-
do papa cum clero renũciaret decimis to
taliter. vel saltem quo ad quottam decime
viuendo aliunde ex alijs redditibꝫ vel sal-
tem de minori quotta. Sexto. quia vel
intelligit quintum dictũ vbi de facto non
soluunẗ ex consuetudine que tanto tẽpo-
re durauit quantũ tempus sufficit ad pre-
scriptionem alioꝝ iuriũ positiuoꝝ prescri-
ptibilium contra ecclesiam. Aut intelligit
vbi de facto non soluunẗ ex consuetudi-
ne vel ꝑceptorũ positiuoꝝ abrogabilium
que non tanto tempore durauit. si ꝑmum
tunc est falsum. quia ꝑsupponit falsum. s. ꝙ
in tali casu fideles indigeant dispẽsatione:
saltem capiendo dispensationẽ pro obliga
tione. quia tunc non sunt obligati. igiẗ im
possibile erit eos deobligare. q̄uis si cape
reẗ dispensatio pro interpretatione deob-
ligationis eorum: verũ esset. sed sic nõ vi-
detur accepisse vt patet intuenti. q2 dicit ꝙ
papa possit dispensare vt nõ soluẽtes eui-
tent peccatum. vbi ꝑtendit ꝙ illa dispensa
tio faceret ꝙ vitarent peccatũ. modo dispẽ
satio capta pro interꝑtatione predicta nõ
hoc faceret. quia etiam sine ea vitarent ꝓ-
pter abrogationẽ precepti. Si aũt in secũ
do sensu intellexit tunc est verum. sed tunc
eque põt hoc vbi soluunẗ de facto. q2 exq̃
in casu secundo nõ hñt sufficientẽ ꝯsuetu
dinẽ q̄ sunt deobligati: tũc sunt eq̃ obliga-
ti sicut vbi de facto soluunẗ. ⁊ ita quintum
non differet a q̄rto. q2 neqꝫ vbi soluunẗ de
facto potest in totũ tollere ẽm eũ neqꝫ vbi
de facto nõ soluunẗ decie: poterit in totũ
tollere. Et sicut vbi de facto soluunẗ et nõ
adest sufficiens ꝯsuetudo poterit ẽm eum
dispensare. sic etiã vbi de facto soluunẗ po
terit dispensare. Septimo. q2 in quinto
dicto ⁊ etiam in secũdo dicit ꝙ vbi de fa-
cto nõ soluunẗ si dispenset papa vt nõ sol-
uentes incurrãt pctm̃: ipse dispẽsando nõ
poterit in totũ tollere preceptũ deciaꝝ. nõ
aut hoc intelligiẗ in totũ q̃ ad oẽs fideles.
vel in totũ. i. tam q̃ ad indetermiationẽ q̄ꝫ

quo ad determinationē quotte decimarū. Si pmo mō hoc est duplr. qꝛ vl' intelligit hoc q̄ ad solos fideles illius loci vbi est illa consuetudo. vel intelligit hoc q̄ ad oēs fideles vtputa etiā illiꝰ loci vbi non est illa cōsuetudo. ⁊ siue pmo siue secūdo mō illiꝰ primi intellectꝰ intelligat falsum est. qꝛ poterit ex causa totum tollere p̄ceptum. etiaȝ si nulla esset cōsuetudo in hoc vl' in alio loco. imo in pmo casu illius primi intellectꝰ est per tacitum cōsensum actu sublatum ꝑ papam ibidē quo ad q̄ttā totaliter. Si autem in secundo sensu intellexit tunc veruȝ esset. sed tunc etiā quo ad tale totū nō posset tollendo p̄ceptum cum talibꝫ dispensare. qꝛ p̄ceptū q̄ ad illam indeterminatōneȝ est iuris naturalis ⁊ diuini ⁊ sic ꝑ papā indispēsabile. Octauo. quia in eodē quinto dicto ait ꝙ vbi de facto nō soluunť pōt eos q̄ non soluūt tolerare. ⁊ tolerādo facit ꝙ euitāt peccatū. ḡ prius male dixit ꝙ cuȝ talibus posset dispensare. qꝛ dispēsatio p̄supponit ꝙ p̄ceptum nōdū sit abrogatum q̄ ad illos cum q̄bus est dispēsandū. quia alias non egerent dispensatione si esset abrogatum q̄ ad eos. ⁊ tm̄ si tolerantia pape circa non obseruantes aliq̄d preceptū debet sufficere ad excusandū a peccato oportet ꝙ p̄ceptum sit abrogatuȝ. ⁊ sic implicat in verbis faciendo simul mentionē de dispensatione excludente pctm̄ ab illis et de tolerantia excludente pctm̄ ab eisdē. Illis igiť modis dicendi reprobatis Dicendū aliter. Et q̄uis primo forte respondendo ad argumentuȝ cōtingeret fieri vim et differentiā inter ꝯstitutōem positiuā factā a solo papa. i. sine ꝯcilio generali ꝯstituēte vl' ꝯfirmāte: ⁊ inter ꝯstitutionē positiuā factā a papa in ⁊ cū ꝯcilio generali ꝯstituēte vl' cōfirmāte. volēdo scȝ dicere ꝙ papa ad cōstitutōem factā a se tm̄ vel a p̄decessore suo sine ꝯcilio ⁊c. manū suā faciliꝰ extēdere potest illā tollēdo abolēdo vel ꝯtra eandē dispēsando. cuiusmodi videmꝰ fieri in regulis cācellarie et ꝯsilibꝫ: q̄ȝ ad ꝯstitutionem factā a se cū cōcilio generali ꝯstituente vel cōfirmāte. nā cōciliū captū cum papa est aliq̄ mō q̄d maius papa tm̄. qꝛ totū est maiꝰ sua ꝑte. et ita nō potest vel nō cōgruit ei ita facile extinguere illam secundā sicut pmā. Modo ꝯstitutio p̄cipiēs q̄ttaȝ decie solui est facta nō a solo papa sed etiā a cōciliīs generalibꝫ ꝯstituētibꝫ vl' ꝯfirmātibus. ⁊ ꝑ ꝯñs nō oporteret seq̄ in argumēto ꝙ ex quo est positiua igiť pōt ꝑ solū papā tolli. sed deberet inferri ꝙ ḡ ꝑ papam ⁊ conciliū posset tolli ⁊ hoc cōcediť. Tñ nō est opus illā difficultatē hic implicare. iō ibi non sistēdo dicendū est aliter ꝯcedēdo ꝯñs tam q̄ ad oēs q̄ȝ q̄ ad aliq̄s. ⁊ hoc cuȝ ꝯsensu cleri ⁊ ex causa. Et si accedat ꝯsensus cleri videť ꝙ sufficiat ꝓ cā sola etiā liberalitas in remittentibꝫ. vel saltē talis cā q̄ fuit in paulo renūciante sumptibꝫ euāgelīȷ vel amor ꝑfectōis maioris. Itē cā poterit esse si loco q̄tte decimaꝝ fieret vl'iter clero alias sufficiens ꝓuisio eo ꝙ alias de facto ꝓ magna ꝑte: aut nō dať quotta. aut si dať: nō dať eis sed militibꝫ ⁊ terrenis pncipibꝫ. aut ꝓpter scandalū aliq̄d vitandū q̄d aliter vitari nō possȝ. aut ꝓpter maiꝰ bonū ꝯsequēdū q̄d aliter obtineri nō possȝ. Nā vni toti regno q̄d alias ad fidē suscipiēduȝ aut ad susceptā retinendū induci nō possȝ nisi deobligādo ipm a q̄tta deciaꝝ posset papa etiā solus ꝯcedere ꝙ esset liberū a q̄tta. Et m̄lte alie ꝯsimiles cause possent occurrere ex q̄bꝫ papa cū clero posset tollere totū preceptū q̄ ad q̄ttam ita bñ sic possȝ q̄dam alia p̄cepta positia ex cā tollere totalr. Et forte (licet rariꝰ) posset etiam cā aliq̄ occurrere ꝙ papa etiam nō requisito ꝯsensu totius cleri posset id facere vtputa si cā talis est ꝙ clerꝰ etiā si nō ꝯsentiat tñ deberet ꝯsentire. sed de hoc cogitādū relinq̄ lectori. Unde Johānes Neapolitanꝰ in q̄olibetis q̄olibeto. iīȷ. q. xix. loquēs de solo papa dicit ꝙ papa possit statuere (si ei videretur ꝓpter aliquā cām rōnable) ꝙ plus vel minus dareť ⁊ tale statutuȝ oēs obligaret. Et sctūs Thomas in q̄olibetis q̄olibeto īȷ. articl'o. viīȷ. dicit de ecclesia ꝙ ipsa possȝ statuere si cā subesset ꝙ dareť in maiori vl' minori nūero puta ꝙ dareť octaua vl' duodecima sicut ⁊ ꝙ deť decia. Hec ille. Et ī īȷ. īȷ. q. lxxxvīȷ. arti. j. dicit ꝙ eccl'ia pensatis oportunitatibꝫ tēpoꝝ ⁊ ꝑsonaꝝ posset aliā ꝑtem determiare soluēdaȝ. Hec ille. Et nō dubito si determinaret maiorem parteȝ. s. ꝙ daretur octaua per vniuersam ecclesiaȝ diceretur ꝑ canonistas predictos ꝙ possȝ p̄sertim indigentia postulante. cur ḡ non

posset etiam minorē statuere in vniuersali
ecclesia abundantia tpalium p̄existēte.ni/
si forte dicant ꝙ fauorabilius est recipere
maiorē partem q̄ꝫ minorē: non attendētes
illud saluatoris.beatius est dare q̄ꝫ recipe
Et cum dr in argumento ꝙ papa nō po
test alterare vniuersalē statum eccl'ie patu
it respōdendo in quinto defectu q̄rti mo/
di dicendi.vbi patuit ꝙ etiam de facto est
facta alteratio ī vniuersali statu eccl'ie etiā
licite.Unde nō video quin hodie quo ad
ea que respiciunt vniuersalem statū eccle/
sie solum extrinsece tanq̄ꝫ in nouissimo or
dine posita.cuiusmodi sunt tēporales pos
sessiones ꝛ p̄sertim quotta earūdē citra q̄ꝫ
sufficiens posset manere sustētatio ꝑ pagē
dis sp̄ualibus officijs q̄ principaliter ꝛ de
ꝓpinquo respiciunt statū ecclesie posset fie
ri alteratio etiam vniuersaliter qn̄ in eque
bonum vel in melius cōmutant̄ sp̄ualiter
Secus de illis que respiciunt per se ꝛ in/
trinsece vel de ꝓpinquo eius statū ꝛ sp̄ua/
lem ꝑfectum.vt si papa vellet ordinare ꝙ
nullus preter eum esset episcopus aut nul
le haberent̄ religiōes vel hmōi.aut alia q̄
sacramenta vel sacramentalia respiciunt.
Unde nimis irrationabiliter videt̄ dictū
ꝙ hoc papa cum ecclesia expssa remissiōe
et cōsensu non posset circa quottam deci/
marū per totam ecclesiam: quod tamē cō/
suetudo vetusta introducta potest ex solo
tacito cōsensu pape ꝛ ecclesie introducere.
Modo sicut in aliq̄ regno ꝓpter cōsuetu/
dinem non solutiōis quotte deobligari in
cipiunt tandem fideles totius regni.vt di
cet̄ in tercio correlario.Ita pōt cōseq̄nter
in alio regno idem accidere.ꝛ sic ꝯseq̄nter
in oīb.et p ꝯsequēs p totam ecclesiā ꝯtin
geret ꝙ essent laici a quotta illa deobliga/
ti.Unde cū decime sint abolite in ecclesia
oriētali quomō nō possent etiā aboleri ab
ecclesia occidētali:in q̄ etiaꝫ in multis locꝭ
iam nō seruant̄.Et vbi tunc q̄so manebit
fundamentū iuristaꝝ timentiuꝫ ꝙ depiret
honor deo debit⁹ in recognitionē vniuer/
salis dominij institutus. Ex hac solutōe
per modum exhortationis infero tale do/
cumentū ꝙ de talibus modis loquendi q̄
bus dicit̄ quottam esse de iure diuīo ꝓpter
predicta fundamenta adeo etiam ꝙ papa
nō posset vlliter tollere eā: silendū puto cle

ricis ex quinq̄ꝫ causis.Prima.quia alias
nōnulli laicoꝝ talem rigorem audiētes in
his que ꝯcernūt acq̄sitionē tpalium ꝑ cle
ricis ꝓpter p̄dicta fundamēta: diceret eis.
Miro mō zelamini ꝑ honore dei seu di/
uino ne ille euacuet̄ ibi vbi cū honore dei
videtis simul temporalib redditib vestrꝭ
p̄iudicari.quib si non preiudicaret̄:facile
inueniretis expositōem ꝛ viā dicēdi ꝙ per
hoc nō deperit honor dei. Et q̄ vultis ꝙ
laici soluant quottā vobis.s.rectorib.ple/
banis.ꝛ abbatib ne depereat honor gene
ralis dominij deo debitus:nō attēditis ꝙ
eq̄ vobis dici posset ꝙ vos deberetis da/
re decimas decimaꝝ pōtificib: vt deo nō
deperiret honor debitus.quoniā in solu/
tione decime decimaꝝ etiā deus recogno
scitur vt vniuersalis dn̄s.q̄a tunc eq̄ dat̄
decima.imo etiā simul implicite tūc dant̄
primitie.vt patet Numeri.xviij.vbi deci/
me decimarū reputant̄ ꝑ primitijs.Itaq̄ꝫ
forte dicerent ad nos.Alijs alligatis one
ra grauia et imponitis in humeros eoruꝫ.
digito aūt vestro non vultis ea mouere.
Secunda.ne laici dicant: cū multū sol/
liciti esse debeatis nō tm̄ ꝑ honore dei cō/
seruando sed etiam ꝑ paupib quoꝝ debe
retis esse patres.cur nō etiā dicitis q̄ttam
decimarū eis ex lege diuina eque sicut le/
uitis debitaꝝ etiā preter decimas debitas
leuitis hodie esse de iure diuino vltra eā q̄
vobis dat̄.sed illoꝝ obliti: solum q̄ vestra
sunt queritis nō que iesu christi. Nec va
leret responsio ꝙ decime nob debite simul
etiam sunt pauperū.quia etiaꝫ vltra illas
que nobis loco leuitarū debent̄ fuerūt eis
ordinate in veteri lege ꝓprie decime vt de/
duxi in tercia ꝯclusione. Tercia.quia di
cere possent laici an non etiam et primitie
in honorem dei dabant̄ ad recognoscēdū
deum principiū oīm bonorū nostrorum.
Nunq̄d ꝛ non papa potest ius primitiaꝝ
tollere in totū quo ad determinationē par
tis ordinalis.imo de facto per presumptū
consensum eius sunt sublate per totam ec
clesiam adeo ꝙ in nullis locis vel paucissi
mis (si que sunt) dant̄.nec tn̄ totam ecclesi
am fidelium dānabis.ꝛ sic queso vbi mā/
sit timor ne vl'is status ecclesie alteraretur
aut honor deo debitus deperiret. Et si q̄s
piam dicere voluerit quottaꝫ decime fore

iuris diuini inabrogabilis non aūt determinationē primitie. ꝛ hoc non solū ſm q̄ntitatē ptis dande ſicut tā tpe veteris q̄ʒ noui testamenti cōceſſum eſt ab oībꝫ ſed etiā ſm partem eius ordinalē: forte audiet is vt ei dicat ideo illā diuerſitatē a clericis cōfingi quia maioris importātie eſt determinatio q̄tte decimarū q̄ʒ determinatio partis ordinalis in pmitijs ꝛ nō aliā. eo ꝙ eq̄ determinatio partis ordinalis pmitiaꝝ. ſ. ꝙ primi fructus ꝓuenientes de predio vl' alia re eſt in recognitōem ꝙ deus ſit principium oīm bonoꝝ. ꝛ ſic eq̄ cedit in honorē dei ſicut ꝙ decima q̄tta ſoluitur in recognitionē ꝙ ipſe eſt pfectio ꝛ finis oīm bonorum ꝛ generalis dn̄s omniū. Quarta q2 timendū eſt ꝙ talibꝫ (qui ea q̄ ad acquiſitionē temporalium deſeruiūt clericis dicerent fundari in iure diuino indiſpēſabili) nōnulli obijcerent mordaciter dicētes. Nunq̇d nō vos ipſi dicitis et ꝓ doctrina habetis ꝙ vbi agit de ſolutione tpaliū fienda clericis: ſemp eſt in dubio fienda interp̄tatio ꝯtra clericos. ꝛ hoc ne notent de auaricia in exactione rerum tpalium Hec eñ optime notat Panor. in c. j. d̄ decimis Ubi Hieronimus dicit ꝙ ꝓpter auariciā ſacerdotū fuit determinatus certus limes vltra queʒ nō audebāt exigere ſacerdotes petētes quātitatē primitiaꝝ. Cum igit dubium ſit an ne papa vel eccleſia poſſet minorē quottā decernere: dicentibꝫ aliq̇bus ꝙ poſſet ꝛ aliquibꝫ ꝙ non poſſet. Similiter ꝛ ſcdo dubiū ſit an q̄tta decime de oībus ſit de iure diuino hodie obligante. et p ꝯſequens ſit inabrogabilis p ꝯſuetudinem. vel an ſit de iure poſitiuo et p ꝯn̄s ſit abrogabilis. Et vtrūq̄ʒ illoꝝ dubioꝝ concernit ſolutionem temporaliū fiendā clericis eo ꝙ ad acq̇ſitionē tpalium valde valeret ꝛ cōferret eis hoc q̄d eſt papā nō poſſe minorē quottam decernere nec poſſe tollere illā quottā. ſilr ꝙ illa quotta eſſet inabrogabilis etiā valde eſſet ꝓ hmōi acquiſitione tpalium ſequit ꝙ in talibꝫ caſibꝫ potius eſt illa pars tenenda q̄ eis minꝰ fauet in talibꝫ: cuiuſmodi eſt opinio nr̄a. Quinta. quia ſi qui decimaꝝ q̄ttaʒ velint omnino fundare in textu veteris teſtamēti tanq̄ʒ etiam hodie ex illo iure diuino indiſpēſabiliter debitam clericis: forte dicent eis nōnulli laicoꝝ. ea que in veteri teſtamēto poſita ſunt acceptatis vt ex illo iure obligātia: ꝛ hoc ſi ſint ꝓ vobis. cuiuſmodi ſūt precepta de decīs et primitijs vobis dandis a laicis. que aūt cōtra vos ſunt vel nō pro vobis: aut nō acceptatis vt obligatoria. aut ſi acceptatis: non niſi vt abrogabilia vel diſpenſabilia. etiam ſi illa ꝯtra vos exiſtētia in eodem cōtextu veteris teſtamēti ponantur cum illis que pro vobis ſunt Aſſumptū patet Primo. nam eque diſponitur ꝙ vos debetis dare decimā decimarum pōtifici ſicut ꝙ laici debeant vob dare. vt deduxi in tercia ꝯcluſione. ꝛ tamē dicitis illa non ligare vos. vel ſi ligēt tñ ſunt preſcriptibilia vt patet de quarta decimarum debita epo. Secundo. quia eque diſponit in eodeʒ cōtextu ꝙ leuite quibꝫ vos vultis ſucceſſiſſe nō debeāt habere aliq̇d aliud q̄ʒ decimas. Unde dicitur Nume. xviij. Nihil aliud poſſidebunt decimaruʒ oblatione contenti quas in vſus eorum ꝛ neceſſaria ſepaui. Et Deuteronomij. xij. de leuita dicitur. Neq̄ʒ enim habet aliam partem et poſſeſſionē inter vos. Et Deuteronomij. x. Non habuit leui partem neq̄ʒ poſſeſſionem cum fratribus ſuis quia ipſe dominus poſſeſſio eſt. ꝛ tamē illo non obſtante licitum eſt vobis alia habere preter decimas tam mobilia q̄ʒ imobilia: imo ciuitates villas prouincias et regna. Fruſtra igitur legis veteris vt obligantis adducitis autoritatem. cuius in eodem contextu ꝯſilem autoritatē non acceptatis vt obligantē. quia fruſtra legis auxilium inuocat qui cōmittit in legem. vt in c. q2 fruſtra. extra de vſuris. Nec valet reſpōſio Panormitani in rubrica de decīs qui reſpōdendo illi obiectiōi (ad alium tamē finem facte) dicit ſic. Clerici nō debēt poſſidere ꝓprium. ſ. vendicādo ſibi ptes in terra ꝓmiſſionis ſicut ꝛ laici. ſed ſi eis offert a laicis non eſt a lege prohibitum. imo cōceſſuʒ ꝙ poſſint illa poſſidere per hoc q̄d habetur Leuitici viceſimoſecūdo et viceſimoſeptio. vbi dicit ꝙ quicquid fuerit cōſecratum deo ad ius ſacerdotum pertinet modo quicquid habent eccleſie hodie habent ex oblatōe laicoꝝ. ergo ea q̄ ſunt eis debita ex precepto diuino: nō debent eis ſubtrahi ex oblatōibꝫ volūtarijs. Hec ille

Nam p̄dicta obiectio licet falsum concluderet inq̃ztum intenderet ꝓbare ꝙ decime nullo modo sint debite hodie ⁊ ita indigeret solutione. tamē bene ꝯcludit ꝓ quanto intenderet ꝓbare ꝙ quotta decime non sit ex lege diuina veteri hodie obligāte debita. Nec responsio Panormitani ad eaz vt sic factā euacuat eā. sicut nec sufficeret ad euacuandū eā factam in alio eius intento. Primū patet. q̄r clerici hodie multa possident etiam licite que nō sunt eis oblata et data titulo ecclesie. q̄r possident bona patrimonialia cuz eccl'iasticis: ita ꝙ si patres eoꝝ habent terras etiā ipsi possident: etiaz si ille partes essent in terra ꝓmissionis. liceret em̄ ep̄is habitantibꝰ in terra ꝓmissiōis habere ꝑtes in illis si patres eoꝝ illas possidentes eis reliquerūt ex successiōe. quod tamē in veteri testamēto nō fuit possibile. quia patres leuitaꝝ non potuerunt habere partem in ea. et ꝑ ꝯn̄s relinquere nō potuerūt filijs titulo patrimoniali. qđ tn̄ nūc possꝫ fieri. ⁊ sic adhuc obiectio staret. Preterea illa solutio insinuat ꝙ leuite veterꝭ testamenti potuissent habuisse ꝑtem in terra ꝓmissionis. ⁊ si non vendicādo eam sibi vt alie tribus: tamē oblataz sibi ab alijs recipiendo. hoc aūt videt̄ falsum. et intelligo per partem terre ꝓmissionis sortez seu aliquam plagā illius terre eo mō quo dicitur illā terram fuisse diuisam in duodeciz sortes includēdo terraz existentē vltra iordanē: quō etiā Panor. intellexit h̄. Nā videt̄ ꝙ n̄ potuissent sic ꝓpriā habuisse sortē vt cetere tribꝰ. q̄r ex lege diuīa debebant ꝑ mixtim h̄itare cū alijs tribubꝰ. vt ptꝫ Nume. xxxv. ⁊ in alijs locꝭ. ⁊ de tali ꝑte singulariter intelligit̄ p̄ceptum dn̄i. s. nihil aliud possidebūt. Nā portiūculas terre in sortibus aliaꝝ tribuū ⁊ alia bona īmobilia poterant h̄re. vt suburbana ⁊ agros atq̧ domos. vt patꝫ Nūe. xxxv. Leui. xxv. ⁊. xxvij ⁊ Jeremie. xxxij. licꝫ illa ex titl'o leuitici officij nō haberēt. Preterea possent aliq̄ alia adduci q̄ in veteri lege iniuncta fuerunt leuitis ⁊ sacerdotibꝰ in q̄bꝰ clerici noue legꝭ nō volunt se eis successisse. sed dicūt illa se nō ligare. vel eis sufficit ꝙ illa teneant mistice. Ita etiaz aduersariꝰ diceret de decīs ꝯtra illū q̄ diceret decīas eē de iure diuīo.

Finit prima pars.

Incipit secunda pars.

N secūda parte

N secūda parte huius tractatuli ex p̄dictarum cōclusionuz determinatione et argumētorū solutione infero octo correlaria.

Primum

Primum Si altera opinionū p̄dictarū deberet dici quasi heretica quaꝝ vna dicit p̄ceptum de quotta decimarū danda esse iuris diuini hodie obligantis. ⁊ alia ꝙ nō. imo ꝙ sit solum iuris positiui canonici: potius prima esset talis dicenda q̄z secunda. Probatur: quia ad p̄mam sequit̄ exp̄ssa heresis: scꝫ quia sequit̄ ꝙ lex moysi obligat tp̄e noue legis q̊ ad iudicialia vel ceremonialia quod est heresis ebionitarū. ⁊ damnat̄ expresse per Paulꝫ ad Roma. iij. et ad Galathas ꝑ totum. Unde ait. At vbi venit fides iam nō sumus sub pedagogo. s. sub lege Ad Galathas. iij. Et ad Colosenses. ij. loquens de christo ⁊ lege Moysi ait. Delens qđ aduersus nos erat cyrographum decreti ipsum tulit de medio affigēs illud cruci. Sil'r idem patet Actuū. xv. ⁊ in capitulo vnico de purgatiōe post partum. et damnat̄ predicta heresis etiam in c. maiores. de baptismo ⁊ eius effectu. Sequela probatur. quia probatum est ꝙ illud preceptū nō est iuris diuini nisi veteris et nō est morale vt ostensum est. igitur iudiciale vel ceremoniale. igit̄ si obligat ex veteri lege sequitur ꝓpositum. Ad secundam aūt nō sequit̄ illa heresis. Naz maximū qđ ex ea videt̄ sequi est ꝙ videt̄ contradicere sententijs summoꝝ pontificum cōciliorum ⁊ sanctorum doctorū. modo ostensum est ꝙ hoc non est verum vt patuit in solutionibus. xxij. ꝓbationū argum̄ti decimitercij.

Secundum correlarium

Secundum correlarium Ubi est consuetudo dare quottaz et de omnibus: tunc non dantes quottam ⁊ de omnibus peccant mortaliter. Probat̄. Quia in iure canonico p̄ceptum est q̊ttam dare ⁊ de omnibus adeo ꝙ possunt excōmunicari. et illud est sufficiēter publicatuz Et si est cōsuetudo dare quottā ⁊ de omnibus tunc non est abrogatū. modo nō seruantes preceptum iuris canonici nondū

abrogatum ⁊ sufficiēter ꝓmulgatum pec-cant mortaliter. igiť. Maior ꝓ prima par te ꝓbatur per multa capitula allegata suꝑ in sexta conclusione. vbi ꝑcipiť ꝙ decima integraliter soluať. modo per integritatē intelligiť ꝙ quotta detur. ꝙ etiā de omni-bus debeat dari. i. ꝑdijs ⁊ alijs lucris. puta de domib9 pascuis molendinis etiā ad vē tum. piscarijs feno lacte lana apib9. i. cera ⁊ melle eaꝝ. venatiōe artificio militia. ⁊ sic de alijs. patet in c. decime. xvj. q. j. et q. vij. c. quicunqȝ. ⁊ extra de decimis c. cōmissū et c. ꝑuenit. ⁊ c. nūcios. ⁊ c. tua. ij. ⁊ c. nō est in potestate. extra de decis. ⁊ ꝙ possint ex-cōmunicari patet per c. ꝑuenit. et per c. in aliquibus. extra de decimis. ⁊ ꝙ sufficien ter sit publicatum etiā de se patet. Minor autē est nota. quia qui vos spernit me sper nit Luce. x. Quomō aūt intelligatur ꝙ de omnibus debeat dari vtputa an etiam de illicite acquisitis tam mobilibus ꝙ̄ȝ imo-bilibus nō est presentis tractatus. de quo remitto ad c. transmissa. extra de decimis in glosa. ⁊ ad Alexandrū de Ales in ter-cia parte summe in materia decimaꝝ.

Tercium correlari.

Si in aliquo loco est consuetudo qua nō datur quotta aut non datur de omnibus et illa consuetudo tanto tempore durauit cum bona fide quantum sufficit ad cōsue tudinem abrogantē aliud consimile prece ptum positiuum ⁊ quantū sufficit ad pre-scribendū aliquod aliud ius ꝯtra ecclesiā vbi ius cōmune vel ꝑsumptio resistit pre-scribenti: tunc interim ꝙ non exigitur ab eis illa quotta aut non exigitur de omnib9 non peccant fideles non soluendo quottā non consuetam solui aut nō soluendo de illis bonis puta predijs vel alijs de quib9 non est consuetum solui. Probať. quia in tali loco stantibus talibus circumstantijs fideles non teneńť soluere quottā aut de talibus bonis omnib9. igitur non peccant omittendo. Cōsequētia nota. Aūcedēs ꝓ batur. quia quero quo iure tenerenť. non diuino nec naturali. nā ostensum est ꝙ nec quotta eoꝝ est de illo iure nec etiam deter minatio aut vniuersalitas bonorū. ita ꝙ ex iure naturali vel diuino hodie obligan te de illis ꝑdijs et lucris teneanť dare. aut ꝙ de omnib9 predijs et omnibus lucris te neanť dare. sed solū ꝙ teneanť dare de bo nis suis vna cum alijs quantū pro mini-stris dei requiriť. modo cum dico tenetur de bonis ly bonis supponit ꝯfuse tm̄. sicut cum dico teneor tibi equum. vnde nō seq̄ tur ꝙ omnē equum tibi teneor vel illū de-terminatū tibi teneor. Ita si de bonis su-is det tantū quantum requiriť ꝓ sua rata ad sustentationē mīstroꝝ satisfacit iuri na turali ⁊ diuino hodie obligante. Nō etiā potest dici ꝙ in tali casu teneantur fideles ad illa ex iure positiuo eos obligante. quia ius positiuū quod ad talia eos deberet ob ligare est in illo loco abrogatum. ꝓbať. q̄a ibi est tanta ⁊ talis consuetudo q̄ tam alia iura positiua ꝙ̄ȝ alia iura ecclesiarū posset abrogare. igiť etiā poterit illō ius abroga re. tenet ꝯña. quia nō est ratio diuersitatis et vbi eadē ratio ibi eadem iuris disposi-tio. ⁊ vbi eadem causa ibi idem effect9. Et nota ꝙ in illa ꝯclusiōe nō specificať quan titas illi9 tꝑis per quod debet durasse ta-lis cōsuetudo. aliqn̄ eni͂ in alijs rebus re-quiriť tempus de cuius initio non est me moria si debeat ꝯsuetudo censeri legitime ꝑscripta. aliqn̄ sufficit tēpus centū annoꝝ aliquādo tēpus. xl. annoꝝ. Sȝ de illa spe cificatione patebit in fine sexti correlarij.

Sed contra correlarium hoc arguiť q̄-druplíciter. Primo sic. Illa cōsuetudo nō est rationabilis imo est irrōnabilis. tal' au tem non sufficit ad abrogandū ius positi-uum que est irrationabilis. imo oporȝ ꝙ sit rationabilis. Dicendū ꝙ aliquā con-suetudinem esse irrationabilē potest intel-ligi tripl'r. Primo ꝓ tanto quia actus ille qui est in consuetudinē ductus est contra dictamen rationis recte etiam postꝙ̄ȝ du-ctus est in consuetudinē. ⁊ sic est illicitus. hoc modo si esset cōsuetudo fornicandi: il la dicereť irrationabilis. Secūdo quia ꝑ cedentes actus quibus illa cōsuetudo est introducta fuerunt contra dictamē ratio-nis recte. ⁊ sic fuerunt mala fide facti saltē aliqui puta primi. ⁊ tm̄ succedētes primis fuerunt bona fide facti et sic nō ꝯtra dicta mē rationis recte. Tercio. quia lex contra quam est illa consuetudo fuit lata ex certa ratione ⁊ illa rō hodie habet locū. ⁊ tm̄ illa non obstāte ꝯsuetudo est in ꝯtrarium. Si

intelligatur primo modo tunc argumētū
petit principium quia assumit quod vult
ꝓbare, debet em̄ ꝓbare ꝙ illa non solutio
seu omissio solutionis sit illicita non obstā
te illa consuetudine. Et tamen hoc idē as
sumeret si intelligatur primo modo, qꝛ esset
sensus, cōsuetudo est irrationabilis sic in/
telligendo, i. actus illi ꝯsuetudinarij etiam
post introductā consuetudinē sint illiciti ⁊
illi sunt non solutiones, ⁊ capio hic actum
large vt etiā se extēdit ad omissionē actus
qui etiam non est sine actu aliquo. Si se/
cundo modo, tunc nulla cōsuetudo posset
abrogare aliquod positiuū preceptum vl'
rarissime cōtingeret. quia quod est positi/
uum p̄ceptum est institutum ex aliqua ra/
tione approbata per dictamē ratōis recte.
modo nunq̄ vel raro cōsuescit ꝑplus con
tra p̄ceptum positiuum publicatū suffici/
enter ⁊ ꝓmulgatū quin illi actus primi ad
quos subsequit᷑ consuetudo fuerint illici/
ti ⁊ sic contra dictamen recte ratōnis. Si
tercio modo tunc etiam ꝯsuetudo mlta fe
sta p̄cepta per ius canonicū non potuisset
abrogasse quia ratio ob quam sunt insti/
tuta: hodie habet locum. scꝫ. vt deꝰ hono/
retur in se vel in sanctis suis. ⁊ vt nos no/
stram salutem eo abundātius impetremꝰ.
modo illa esset hodie bona res ⁊ habet lo
cum. ⁊ tn̄ neglecta illa ratione: ea non cele/
bramus. Item tunc anteq̄ preceptū po
sitiuum institueret᷑ cum subest ratio in illo
tempore p̄cedenti: homīes tenerent᷑ illud
seruare quod nondum esset eis p̄ceptū sed
tm̄ postea p̄cipiendū. quia ratio subest cur
talia postea statuent᷑. Ita si illa ratione stā
te post editionem p̄cepti ipse legislator cō/
sentiat in deobligatōē subditoꝝ ⁊ hoc ex
presse vel tacite nō erūt obligati etiā si ad
huc illa rō subsit sicut nec an̄ editiōem p̄/
cepti ad ip̄m tenebant᷑ licet etiam tūc sub
esset rō. et ita sufficit ꝙ res redeat ad eū sta
tum in q̄ fuerat anteq̄ editū esset p̄ceptū.
in q̄ statu licet esset rōnabile ꝙ seruaretur
nō tn̄ fuit debitum. Ideo talis cōsuetudo
simpl'r loquēdo pōt dici rōnabilis negati
ue de ꝯtrario, i. nō irrōnabilis seu ꝯtra ra
tionē. et hoc sufficit. Per hoc ad ꝓpositum
Anteq̄ eccl'ia p̄cepit q̄ttā decime aut ꝙ d
oibꝫ bonis daret᷑ q̄tta: rōnabile erat ꝙ da
ret᷑ q̄tta de oibꝫ. hoc est, causa subfuit ⁊ po
tuit assignari cur daret᷑. sed tn̄ exq̄ nōdum
in vim p̄cepti venerat: q̄a papa vel eccl'ia
nōdum mādauerat. ideo nō peccabāt nō
soluētes. nec dicti fuissent se irrōnabiliter
vel nō rōnabiliter habuisse nō dando. sic
nec ille q̄ nō facit ea que sunt ꝯsilij dicit᷑ ir
rationabiliter agere nō obstāte ꝙ rōnabi/
le fuisset ꝙ dedissent nō capiēdo rōnabile
id ē rōne recta hec dictante p̄ceptiue. sed a
ratōe. i. a cā rōnabili que subfuisset illi da/
tioni ob quā cām rō seu intellectus practi
cus dictasset cōgruum ⁊ bonū fore ꝙ da/
ret᷑ quotta. mō nos nō tenemur ad oē ra/
tionabile, qꝛ tūc ad om̄e ꝯsilium et ꝑfectio
nem teneremur. sed solū ad ratōnabile qđ
recta ratio dictat p̄ceptiue ex se vl' ex alio p̄
cepto p̄suppositio. Si igitur post p̄ceptum
emanatum iterū res redeat in illum statū
puta qꝛ ꝑ tacitū ꝯsensum legislatoris ē re/
uocatū preceptū: nō debebit illa cōsuetu/
do dici irrōnabilis nisi intelligat᷑ sic ꝙ ꝭm
illam omittūt hoīes ea que si facerēt: face/
rent actus habētes bonas causas ⁊ rōnes
Unde multum errāt qui credūt ꝙ cōsue/
tudo nō habeat abrogare ius positiuū ni
si sit rationabilis ad istum sensū ꝙ subfu/
erit aliqua ratio p̄gnans: ob quā recessū
sit ab obseruātia p̄cepti q̄si oporteat ꝙ rō
recessus fuerit maior ad recedēdū q̄ ratio
institutōis posset esse ad obseruandū. vel
saltem ꝙ subfuerit aliq̄ ratio recedēdi. imo
dico si nulla subfuerit ratio nisi ꝙ post pri
mos q̄ ꝓmū (licet mala fide) neglexerūt ser
uare illō: posteriores subditi bona fide cō
sequenter etiā nō seruāt: credētes se nō ob
ligatos eoꝙ viderūt etiam p̄cedentes nō
seruasse nec eis de mala fide eorū cōstitit.
nullā aliā habētes rōnem q̄ ꝙ cogitāt ꝙ
exq̄ nō sunt obligati nō peccabūt nō faciē
do ea que etiā si facerēt essent bona ⁊ val
de bona opa. Exemplū potest de facili pa
tere in festis ꝑ eccl'iam institutis et in alijs
positiuis rebus. Et ex hoc patet ꝙ solutio
quam dat Johānes andree in simili licet
sit bona tamē est nimis restricta. Cum em̄
arguit᷑ ꝙ nulla ꝯsuetudo possit esse ratio/
nabilis que est cōtra ius etiam positiuum
eoꝙ etiam positiuum ius sit ex certa ratio
ne conditum. ⁊ sic consuetudo existens cō
tra illud ius erit contra rationē eiusdem.
Respondet ꝙ consuetudo existens cōtra

ius non potest esse rõnabilis considerata vna ratione ⁊ vnico fine vel vno respectu sed alio ⁊ alio fine vel respectu põt esse rationabilis. Exemplificat. vt ius indixit ꝙ episcopus cũ caplo tractet negocia ecclesie ꝓpter maiorẽ firmitatẽ et prudentiã que est in mltis. ⁊ tñ etiã potest esse ratio ad cõsuetudinẽ oppositaȝ. s. quatenus citi⁹ expediant̃ negocia. Hec ille. Sed illa solutio ẽ nimis stricta q̃si ad hoc vt valeat ꝯsuetudo ꝯtra ius positiuum oporteat subfuisse rationem mouentẽ ad recedendũ a dispositione iuris quod tamẽ non oportet vt patuit. Per hoc ad formã dicenduȝ ad maiorem ꝙ ꝑdicta consuetudo potest esse rationabilis ad sensum datum ante ĩmediate. ⁊ hoc sufficit. ꝑdicta etiam consuetudo non est irrationabilis primo modo: ꝗuis possit esse irrationabilis secũdo modo secundi mẽbri ⁊ etiam tercio modo saltem loquendo de alia ratione institutiõis quotte ꝗ̃ ꝑcise de indigentia cleri vtputa de cõformitate fidelium noue legis in ꝑfectõne ad populũ veteris legis. Minor aũt est falsa si intelligat̃ de rõnabilitate alia ꝗ̃ q̃ iam dicta est. et etiam falsa si intelligat̃ de irrationabilitate secundo vl' tercio modo. sed bene vera capiendo ꝑmo modo. Secũdo sic Nulla cõsuetudo improbata a iure sufficit abrogare ius positiuũ. predicta est huiusmodi. igit̃. Dicenduȝ. maior est vera si est improbata a iure diuino vel naturali et talis non est ꝑsens. si autem maior intelligat̃ de improbatiõe facta a iure positiuo tunc intelligit̃ dupliciter. aut scȝ comparando improbationẽ ad consuetudinẽ precedentẽ eã. ⁊ sic ꝯcedit̃. aut ad sequentẽ eam. et sic negat̃. Vñ mirabile esset si in aliqua cõstitutiõe sup re pure positiua diceret̃ sic ꝑcipimus hoc de cetero fieri: nec volum⁹ aliquã ꝯsuetudinẽ in ꝯtrariũ valere. ꝙ ꝑma pars illius ꝯstitutõis si nõ esset secunda adiecta esset abrogabilis. ⁊ tñ qñ secunda adijcit̃ fieret inabrogabilis. Nam q̃ro an ne secunda sit etiã iuris positiui. ⁊ patet ꝙ sic. igit̃ etiaȝ ipsa est abrogabilis. ⁊ si sic. quõ igit̃ abrogabile per sequentẽ ꝯtrariaȝ consuetudinẽ poterit dare prime clausule inabrogabilitatẽ quã dans met non haberet. Res enĩ eq̃ mobilis nõ põt alteri dare ĩmobilitatẽ si vtriq; equale mouẽs põt applicari. sicut hic potest fieri quia eque ꝯtingit a clausula reprobãte ꝯsuetudinẽ futuram recedere sicut a principali clausula. Unde vt dicit cancellarius parisiensis in tractatu de vita spũali. Omnis lex hũana vel positiua põt abrogari in ea parte q̃ nõ necessario ꝑticipat cum naturali ⁊ diuina. Hec aũt abrogatio fit varijs modis: q̃ruȝ vnus est per cõsuetudinẽ. quia cõsuetudo est optima legũ. s. positiuaꝝ interpres. nec vnq; dicenda est corruptela nisi vbi legeȝ diuinã vel naturalem ledere ꝯuincit̃. Nã sicut cõsuetudo est altera natura: sic lex cõsuetudinalis quasi lex naturalis habenda est. Preterea leges positiue firmant̃ cũ moribus vtentiũ. approbant̃ igit̃ a contrario sensu si moribꝫ vtentiũ nõ approbant̃: non habent ille leges firmamentũ ligãdi. Hec ille in summa. Tertio arguit̃. quia theologi aliqui met dicunt ꝙ ꝯsuetudo cõtra ius decimaꝝ nõ valet. Nã sanctus Tho. in q̃dlibeto secũdo arti. viij. dicit sic Nulla cõsuetudo ꝯtraria soluit hoĩem ab obligatõe reddendi decimas. q² hec obligatio fundat̃ sup ius diuinuȝ ⁊ super ius naturale. vnde semp tenent̃ hoĩes reddere decimas si ecclesia exigat: ꝯtraria cõsuetudine non obstante. Hec ille. Dicendũ. dato ꝙ illa verba sancti Thome indistincte vl' in illo sensu in quo allegantur intelligerẽtur tamen non essent cõtra correlarium tercium. quia notãter dictum est. interim ꝙ nõ exigitur. Thomas autẽ loquit̃ hic in casu in quo exigitur. Attamen pro quanto illa verba videntur esse contra correlarium sequens: respondebit̃ ad ea ibidẽ. Quarto arguit̃. Si correlarium esset verũ: maxime ꝓpter tacitum ꝯsensum pape vl' ecclesie dispensantis cum talibus. sed hoc non vt arguit glo. in c. primo extra de decimis in sexto. q² ecclesia quotidie clamat vt decime soluantur. Et ius diuinum dicit. Decimas ⁊ ꝑmitias nõ tardabis offerre. Dicendum ꝙ ex solo hoc ꝙ ecclesia quotidie clamat vt decime soluantur etiaȝ cum integritate nõ intelligitur ille clamor nisi ꝓm ꝙ tenentur. modo nõ tenent̃ cum integritate soluere vbi est prescriptum ꝯtra integritatẽ. sicut si dicat ꝑdicans. vos tenemini omnia ꝑcepta ecclesie seruare: non intelligit̃ ꝙ teneant̃ seruare precepta abrogata.

aut ꝯtra que est p̄scriptum, vt sunt mlti ca
nones de ꝯsecra. dist. ij. ⁊ tercia. ⁊ i alijs lo
cis. Unde in simili dicit Joh. Gerson cā
cellarius parisiensis in tractatu de vita spi
rituali lectōe quarta, correlario. xiij. Mul
te sunt ꝯstitutiones ad q̄ꝝ obseruatōes vi
dent̄ oēs se quottidianis iuramētis astrin
gere quas tn̄ obseruare nō tenent̄: non ꝙ
ꝑiurium sit licitum. sed quia talia iuramē
ta sunt semꝑ intelligenda ciuiliter. constat
em̄ ꝙ nouiter intrantibꝫ vniuersitatem vl̄
collegium legunt̄ explicite alique cōstitu
tiones inter ceteras que nullatenus obser
uant̄. quibus lectis petitur ab eis. vultis
ista iurare. qui respondent. ita iuro. nec ali
quid excipiunt. ꝙ si quis dixerit omnes p̄
sentes tam eos q̄ exigunt q̄ȝ eos q̄ p̄stāt iu
ramentū criminaliter deficere videat quō
tot ⁊ tales summe litterature ⁊ ꝓbitatis vi
ros possit absq̄ȝ temeritate damnare. Hec
ille. Ex quibꝫ satis patet ꝙ ratio glose nō
cōcludit. s. quia eccl'ia q̄ttidie clamat. Ille
em̄ clamor est denunciatio p̄dicatoꝝ q̄ re
nouare nō habent canonē abrogatū inui
tis fidelibus. secus si loqueret̄ de clamore
pape vel ecclesie reprobantis ꝑ nouā con
stitutionē tales cōsuetudines. sed tunc fal
sum est ꝙ q̄ttidie sic clamat ecclesia. ⁊ de h̄
patebit in correlario quinto. Q aūt glo
sa p̄dicta allegat secundo ius diuinū patu
it in. xiij. argumēto. Possꝫ q̄nto argui ꝙ q̄t
ta nō est p̄scriptibil' igit̄ ꝯsuetudo illa n̄ re
leuat. sed de h̄ patebit in correlario seq̄nti.

Quartum correlarium.

Predicti laici de quibus in tercio cor
relario est dictū etiam nō peccant si postq̄ȝ
sunt exacti solum a suo plebano ad solutō
nem q̄tte de omnibꝫ recusant eā dare dū
modo nō indigeat illa decima exacta. imo
in casu tali natus esset ipse exigens pecca
re. Prima pars ꝓbat̄ tripl'r. Primo sic. q̄a
si peccarent: maxime q2 facerent ꝯtra p̄ce
ptum de decimis integraliter dandis. sed
hoc nō. q2 illud in tali loco ꝑ casum est ab
rogatū vt ꝓbatū est. nec ꝑ exactiōem soli⁹
plebani est censendū reinstitutū vel reno
uatū. igitur ꝯtra nullū p̄ceptū obligās fa
ciunt. Ans ꝓ secunda ꝑte ꝓbatur. q2 ple
banus per suam exactionē vel iussionē nō
habet p̄ceptū abrogatum renouare inuit̄

subditis. alias sequeret̄ ꝙ eadē rōne si ple
banus iuberet subditos celebrare festa ec
clesie abrogata: tenerent̄ subditi in hoc ei
obedire acsi nunq̄ȝ essent illa festa abroga
ta. qđ ꝯstat falsum esse. et ita de quibusdaꝫ
alijs positiuis iuribus cōcernentibus ie
iunia aliqua abrogata ⁊ trinam cōmunio
nem sacrā. ⁊ sic de alijs possꝫ argui. Quā
tum aūt tempus requirat̄ ad cōsuetudinē
sufficientē ꝓ p̄scriptione in talibus recur
rat̄ ad determinationē legum positiuaꝝ. et
vbi non est expressum. Dicendū ꝙ debet
esse tantū quantū sapiens iudicabit nunc
citius nunc tardi⁹ iuxta necessitatꝭ aut vti
litatis qualitatē vt vult cancellarius pari
siensis vbi supra: Est aūt ita ꝙ ius positi
uum determinauit ꝑ quantū tēpus debe
at durasse ꝯsuetudo debens posse abroga
re ꝯstitutiōem canonicam. quia in c. finali
de consuetudine dicit̄ ꝙ talis debet esse le
gitime p̄scripta. hoc autem nō intelligitur
sic sicut iacet quasi scꝫ ipsa consuetudo ac
quiratur per prescriptionem. quia prescri
ptio respicit ius formatum. cōsuetudo au
tem est quid disponens. sed intelligitur ꝙ
debeat durasse per tantum tempus quan
tum requirit̄ ad prescriptioneꝫ. modo ad
prescriptionem rei ecclesiastice requiritur
spacium quadraginta annorum vt patꝫ c.
de quarta. ⁊ c. illud. extra de prescrip. ⁊ idē
c. j. li. vj. eo. tit'o. Imo in ꝯsuetudine debē
te tollere ius positiuū canonicum sil' opor
tet cōcurrere p̄scriptionem deperditiuam
qua scꝫ tollatur ipsa constitutio canonica.
ꝓut etiam videtur sensisse Panor. in ca. fi.
de consuetudine. Nec mirum ꝙ simul cō
currant ꝯsuetudo ⁊ p̄scriptio ⁊ maxie deꝑ
ditiua seu extinctiua ⁊ liberatoria respectu
diuersoꝝ. nā n̄ ē incōueniēs etiā apđ dn̄os
canonistas sil' ꝯcurrere ꝯsuetudinē ⁊ ꝑscri
ptionē tā acq̄sitiuā q̄ȝ deꝑditiuā. nā Joh.
an. in c. iij. de ꝯsuetudīe li. vj. dic. ꝙ si eps
acq̄rit vt sol⁹ possit corrigere subditos sine
ꝯsilio capl'i tūc q̄ ad capl'm ⁊ ep̄m ē p̄scri
ptio. q2 detrahit̄ capl'o ⁊ acq̄rit̄ ep̄o. ⁊ sic n̄
p̄t dici ꝯsuetudo cū acq̄rit̄ vni. cōsuetudo
aūt acq̄rit̄ cōitati vl' in publico. in hoc em̄
differt ꝯsuetudo a p̄scriptiōe. sed respectu
subditorū corrigendoꝝ est ꝯsuetudo ⁊ idē
respectu ep̄i ad subditos q2 ibi nihil detra
hit̄ ep̄o nec subditis. sed est eis q̄dam lex.

Secundo ꝓbat᷑ correlariū a simili. De
iure deberet᷑ quarta decimaꝝ epo. vt patꝫ
ꝑ c. conquerentē. de offi. or. ⁊ ꝑ c. qm̄ de de
cimis. ⁊ si ꝑ ꝯsuetudinē sit p̄scripta ⁊ epus
exigat: nō peccabunt exacti si recusant da-
re ad solam exactōem epi. igit᷑ eadem rōne
erit sic hic. tenet ꝯseq̄ntia. quia eadē est rō
vtrobiqꝫ. quia vt patet q̄rta est debita solo
iure positiuo ⁊ est p̄scriptibilis vt de quot
ta decime ꝓbaui. ⁊ de quarta patet in c. ꝺ
quarta extra de p̄scriptōnib᷒. Tercio. qꝛ
ex quo ante exactionē nō tenent᷑ ꝓpter ab-
rogationē p̄cepti si ad solaꝫ exactionē tene
rent᷑: iam aliquis esset iudex in causa ꝓpria
vere vel equiualenter. nam ille exigēdo eēt
vt pars et eius exactio esſꝫ valida inducēs
obligatōem q̄ prius nō subfuit acsi ꝑ sen-
tentiam eas ad illud compulisset. Et dici
tur notāter in prima parte: dūmodo nō in
digeat. quia si honesta indigentia indige-
ret illa quotta ⁊ de omnib᷒ illis bonis quā
et de quibus ipse exigit ⁊ hoc cōstaret sub
ditis: tunc peccarēt non dando que exigit
imo si nō exigeret attamen vellet habere ⁊
constat eis de illo eius anīo: peccarēt non
dando. ratio p̄mi quia tūc id quod exigit
est ei naturali ⁊ diuino iure debitū. et ꝑ cō
sequens ꝑ ꝯsuetudinē non possunt se tue-
ri quo minus ei dent. Ratio secundi. quia
tunc detinent alteri debitū sine eius cōsen
su. igit᷑. ⁊ tm̄ si eam nō exigeret licet indige-
ret ⁊ eis cōstaret de indigentia ⁊ de volun
tate eius qua nollet eos grauare: nō pecca
rent etiam tunc nō soluendo. patet a simili
de sumptib᷒ apostolo paulo debitis. Se
cunda pars ꝓbatur dupliciter. Primo sic
quia exigere indebitum est actus de se in-
ordinatus quia exactio innitit᷑ iuri ⁊ ꝑ cō-
sequens nō debet fieri nisi respectu debiti
modo in p̄dicto casu nō debet᷑ ei. igit᷑ pec-
cat exigēdo. Secundo. quia si nō indiget
et exigit id quod ei nō debetur ante exactō
nem: imo nec post. tunc notū est inde eue-
nire in subditis scandalū etiam datū ⁊ nō
acceptum quia facit actū minus rectū pre
bentem alteri occasioneꝫ ruine. Nam ex q̄
ei non tenent᷑ ante exactiōem tunc exigit si
bi indebitum. modo exigere indebituꝫ est
actus minus rectus et p̄fert speciem aua-
ricie ex quo nō indiget. velle em̄ de iure ea
habere que sibi nō debent᷑ et quibus non
indiget: est quedam auaricia. Modo ab
omni specie mala abstinendū est: aliter scā
dalum datur. ⁊ Paulus etiā dicit. sint mo
res sine auaricia. ad Hebreos. xiij. Sed
contra hoc arguit᷑ quintupliciter. Primo
sic. Sanct⁹ Thomas in scd̄a scd̄e. q. lxxx.
arti. j. dicit. ꝙ licet ecclesia posset requirere
tamē laudabiliter facit nō exigendo in lo-
cis in quibus sine scandalo requirere nō
posset ꝓpter desuetudinē vel aliam causaꝫ.
igitur non peccaret exigēdo: licꝫ nō ita lau
dabiliter ageret exigendo. Dicenduꝫ ꝙ in
quodlibetis oppositum sentit illius illatio
nis que iam est facta in argumento. Vnde
q̄dlibeto. ij. arti. viij. dicit. Non bene face
rent rectores ecclesiaꝝ si in terris illis deci
mas exigerent in quibus nō est ꝯsuetudo
dari si ꝓbabiliter crederent ꝙ ex hoc scan
dalum nasceret᷑ Hec ille. Dicendo igit᷑ nō
bene facerent innuit ꝙ male facerent. igit᷑
non possunt requirere. Dicendum igitur
ꝙ nō bene allegatur sanctus thomas. naꝫ
non dicit primā partem eius quod allega
tur scꝫ ꝙ ecclesia possꝫ requirere decimas
in tali casu. sed absolute sic dicit ī fine eius
dem q̄stionis. Laudabiliter ministri eccle
sie decimas ecclesie non requirūt vbi sine
scandalo requiri non possunt ꝓpter desue-
tudinem vel aliam causam. Et similis sen
tentia ponit᷑ per eum in q̄dlibetis q̄dlibe-
to. vj. ar. x. Et dato ꝙ diceret eodē modo
q̄ allegat᷑ tūc prima pars intelligeret᷑ quo
ad loca in quib᷒ de ꝯsuetudine dant᷑ vl' sal
tem vbi non est sufficiens ꝯsuetudo de cō
trario. tūc em̄ licet eccl'ia posset req̄rere: tm̄
hoc fallit si inde emersuꝝ est scādalū grāde
aut si nullum est emersuꝝ pōt alia cā existē
te omittere sicut paulus nō exegit sumpt⁹.
Et si dicat᷑ in hoc ꝙ dicit᷑ laudabiliter mi-
nistri ecclesie decimas nō requirūt ibi in-
nuit ꝙ licet bn̄ faciant in hoc. nō tm̄ tenen
tur ad h̄ q̄n etiā possent req̄rere. Dicendū
ꝙ hoc non sequit᷑. sicut de illo q̄ caute agit
aliq̄d ne quē scandaliset dicim⁹: laudabili
ter agit. ⁊ tm̄ si non sic caute ageret nō bene
sed male ageret. ⁊ q̄ seruat decalogū lauda
biliter agit. et tamen si non seruaret vitu-
perabiliter ageret. Si iterum dicatur. ex
quo Thomas addit Vbi sine scādalo re
quiri non possunt. igitur innuit ꝙ cessan-
te scandalo possent requiri etiam in locis

in quibꝰ de cõsuetudine non danẛ. Dicendum ꝙ etiam cessante scandalo nõ potest exigere ex ratiõe dicta, cum nec ius nec rationem habeat exigendi, nec verba sancti Thome debent accipi cum ꝓcisione vł exclusione quasi in solo casu scandali ꝓbabiliter emergentis laudabiliter agant omittendo. nec ex eis verbis arguendũ est a cõtrario sensu, quia contrarium etiam est dispositum in iure ratõnis ꝛ naturalis lumi nis. s. ꝙ nulli licet exigere id quod sibi non debetur, ꝛ capio exigere ꝓprie, secus de petere quod se extendit etiam ad petitionem que gratie vł liberalitati innitiẛ petiti. Q aũt specialiter cõmemorat illũ casuȝ scandali est, qꝛ vix vel nunꝙ potest illa exactio fieri sine nota auaricie ꝛ specie mali, ꝛ etiaȝ quia illa exactio est actus de se inordinatꝰ

Tunc ad argumentũ factũ ex dictis sancti Thome in tercio correlario dicendum ꝙ sanctꝰ Thomas intelligẽdus est de decima quo ad indeterminationẽ, ꝛ si etiã intelligat quo ad quottam intelligendus est si ecclesia indiget, ꝛ illa indigentia constat vel potest constare laicis exactis: ita ꝙ nõ sunt in ignorantia crassa vel affectata. Aliter enĩ eum intelligendo cõtradiceret suis principijs ꝛ dictis que ponit in codeȝ q̃dlibeto ꝛ in q̃dlibeto sexto, arti. x. et in secũda secunde. q. lxxxvij. quia in illis locꝭ sentit ꝙ quotta est ex determinatione ecclesie et per ꝯsequens est de iure positiuo. igitur abrogabilis, quo facto non erũt laici obligati, ꝛ cessante obligatiõe cessat sua correlatio. s. ius exigendi. igiẛ illicite exigiẛ si ius exigendi non habeẛ. non aũt habetur ius exigendi per ius positiuum quia abrogatum est, nec per ius naturale quia supponitur ꝙ nõ sit indigentia in exigẽte ꝛ extra eã non est de iure naturali ẜm Thomã. igiẛ.

Secundo arguiẛ. quia etiam sanctꝰ thomas dicit ꝙ vbi non est cõsuetudo nõ peccant non soluentes: nisi obstinati dare recusarent exigentibus, ꝛ hoc dicit tam in secũda scd̃e vbi supra ꝙ̃ in quodlibetis q̃dlibeto, vj. arti. x. Et ꝙ loquatur de exactione que fieret per rectorem ecclesie patet, qꝛ in predicto q̃dlibeto post predicta verba subdit: dicens Et ideo vt huic peccato obuient sacerdotes in terris illis non exigũt decimas, Hec ille, igitur vult ꝙ si illi sacerdotes exigerent ꝛ subditi adhuc recusarẽt peccarent. Dicendũ ꝙ eius dictum intelligitur quando sacerdotes exigerent implorando superiorem saltem papam ꝛ ille eis imponeret, quia tunc peccarẽt recusando, vt dicam infra in sequenti correlario. Imo si episcopus imploratus eis imponeret: peccarent nõ dando, ꝛ hoc ꝓpter dubiũ quicq̃d sit de hoc an episcopus imponere habeat vbi non est indigẽtia in rectore. de quo dicetur in sexto correlario.

Tercio arguiẛ. Decima etiã quo ad q̃tam non potest prescribi a laicis, igitur laici cuiuscunqȝ cõsuetudinis ꝓtextu nõ possunt prescribere ꝯtra ecclesiaȝ quo minus soluant quottam. Cõsequẽtia tenet a toto in modo ad suam partem negatiue, tũc vltra, ergo fundamentũ tercij ꝛ quarti correlarij est falsum, quia fundamentũ eorũ est ꝙ virtute consuetudinis laici deobligantẛ a iure quod ecclesia alias haberet in eos ad exigendum decimas quo ad quottam et de omnibus. et sic ꝓteditur ꝙ ꝓscribant cotra ecclesiaȝ. Añs ꝓbatur, quia decima non potest possideri a laicis, igiẛ nec ꝓscribi. ꝯña nota, añcedẽs ꝓbaẛ, quia est q̃ddã spirituale, tale aũt a laico non potest possideri quia est incapax eius, ꝗuis vna ecclesia possit contra aliam ꝓscribere decimam quia potest possidere ꝛ bona fide tanto tẽpore quantum requiriẛ ad legitimã ꝓscriptionem ꝑcipere. Dicẽdum ꝙ añcedens est verum de ꝓscribẽdo decimã ꝓscriptõe acquisitiua scȝ ad exigendũ decimã q̃ soluiẛ, vtputa ꝙ aliqˀs laicus virtute alicuiꝰ ꝓscriptionis habeat ius exigẽdi ab alio laico decimas que alicui ecclesie soluunẛ, sȝ non est verum de ꝓscriptione deperditiua seu extinctiua, s. ꝓscribendo decimã vt nõ soluaẛ. Unde laicus teneẛ soluere de suis bonis decimã ꝛ ex negligẽtia eccl'ie nõ requirentis ꝛ laici nõ soluentis tandẽ deueniẛ ad hoc ꝙ successores illiꝰ laici non soluunt decimã: etiã bona fide tãto tp̃e quantum requiriẛ ad legitimã ꝓscriptiõeȝ, tunc tales laici ꝓscribũt ꝯtra eccl'iam nõ nisi vt decimã illã quã de suis dedisse debuissent non dent sed sibi retinere valeant, et tales fructus cum sint res corporales possunt possideri a laicis licet ius eas exigendi nõ habeant, quia nullus exigit a seipso.

Et hāc opinionē scȝ ꝙ prescribi possit cō-
tra decimam quo ad quottam etiam reci-
tat Richardus de media villa in .iiij. dist.
xlj.ar.ij.q.ij.et eam non improbat.imo ex
quo eam finaliter recitat videtur in ea resi
dere. Et si dicatᷣ Adhuc stat argumentū
quia eoipso ꝙ licite retinerent non soluen
do habent ius eam ꝑcipiendi ⁊ sibi retinē
di.igitᷣ ius deciaꝝ caderet in laicuȝ. qđ est
falsum. Dicendū ꝙ si indistincte intelligatᷣ
ꝙ nullū ius decimarū possit cadere in lai
cum est falsum. ⁊ patet instantia in multis
Qui eñ habent decimas in feudum:non
solum habent fructus decimales sed etiaȝ
habent ius eos ꝑcipiēdi.alias sine iure ꝑ-
ciperent ⁊ sic illicite. Item qui emit fruct⁹
decimarū vt quotidie apud nos fit:habet
ius leuandi illos fructus. Nam dādo op
positum:peccaret ꝑcipiendo ⁊ colligendo
eos. quia qui facit qđ ex iure facere nō ha
bet ⁊ qui rem que nō est sua ꝑcipit aut de-
tinet est fur.oportet ergo ꝙ ille habeat ali-
quod ius in fructib⁹ illis.igitur habet ius
decimarum. Et si dicatᷣ habet ius fructuū
sed non ius decime capte ꝓ iure decimaꝝ.
Contra hoc dicendū est sic.quia aut etiaȝ
ecclesia non habet illo mō ius decime.aut
si habet:etiam predictus laicus habet. ꝓ-
batur.quia si ecclesia habet ius decime ca
pte ꝓ iure:tunc haberet ius iuris. ⁊ sic ea-
dem rōne habet ius illi⁹ iurꝭ iuris. ⁊ sic cō
sequenter ꝓcedendo in infinitū. ꝙ si ꝓ in-
conuenienti nō habeatur:eo ꝙ in relatio-
nibus ratiōis cuiusmodi est ius ⁊ domini
um rerum potest esse ꝓcessus in infinituȝ
in potentia.tunc etiam nō est habenduȝ ꝓ
inconuenienti ꝙ laicus habendo ius fru-
ctuum decimaliū habeat ius illius sui iu-
ris.igitur habet ius decie capte ꝓ iure de-
cime. Ad argumentū igitur dicenduȝ ꝙ
quando dicitᷣ ꝙ ius decimarū non potest
cadere in laicum:accipitᷣ ius pro ecclesia-
stico iure:non pro q̄cunqȝ iure.quādo aūt
dicitᷣ ius ecclesiasticū tunc non solum de-
notatᷣ ius sed etiam cōnotatur titulus illi-
us iuris qui est fundamentuȝ speciale illi⁹
respectus qui titulus est officium ecclesia
sticum:rōne ⁊ nomine cuius debentᷣ ei fru
ctus decimales.tale ius habens tale fun-
damentū non potest cadere in laicuȝ sicut
nec illud fundamentū scȝ officium ecclesi-
asticum in eum manentē in laicali statu ca
dere potest.imo hoc modo etiam laici cō-
uersi et religiosi vt hospitalarij nō habent
ius decimarū.quia stat ꝙ nullum habeāt
ordinē nec officiū eccl'iasticum.et tamē de
eis indistincte dicimus ꝙ habent ius de-
cimaꝝ etiā aliter q̄ȝ vasalli ecclesie haben-
tes decimā in feudū. eoꝝ eñ scȝ hospitali
orum ius fundatᷣ sup alio misterio q̄ serui
unt eccl'ie q̄ȝ officio ecclesiastico.sicut etiaȝ
ius vasalloꝝ super alio seruitio fundatᷣ. et
de illis hospitalarijs puta Johānitis vi-
de Panor.in c.q̄ȝuis.de decimis. Et hoc
modo etiā intelligendus est sanctus Tho
mas in qđlibeto.ij. articulo. viij.dicēs ꝙ
milites scȝ qui in feudum habēt decimas
non habent ius accipiendi decimas.intel
ligitur eñ de ecclesiastico iure habēte fun
damentū spūale. Unde cum laici prescri-
bunt contra ecclesiam ad non soluendum
quottam decimaꝝ tunc acq̄runt ius ꝓpha
num seu temporale non ecclesiasticū ꝑcipi
endi fructus decimales: quos fructus ali
as si non p̄scripsissent tenerentᷣ dare eccle-
sie. Nam quero a te anteq̄ȝ ecclesia p̄cepit
decimas dari an ne laici habuerint ius ꝑ
cipiendi decimā garbam quando eis ꝓue
nerunt decem garbe. ⁊ patet ꝙ sic. ⁊ in illū
statum redeunt virtute cōsuetudinis.et iđ
sicut prius habebant ius illius decie gar-
be ⁊ illud ius erat temporale seu ꝓphanuȝ
ius.ita nunc sublato illo p̄cepto q̄ ad eos:
per tacitum ꝯsensum ecclesie etiam habēt
ius illud. Quarto arguitᷣ. quia videtur
ꝙ plebanus licite possit exigere quia iura
uit manumittere iura ecclesie sue. Dicēdū
ꝙ non debet sibijpsi sup hoc blandiri. q̄a
abrogatum ⁊ p̄scriptū ius nō est ius. Iteȝ
quod nō est:nō potest manuteneri .nec iu
rauit renouare iura abolita : onera noua
imponendo subditis. Si dicas. quid si
iurasset bona deꝑdita repetere Respōdetᷣ
Iure ꝑdidit eccl'ia illđ ius. qꝛ iure p̄scꝑtio
nis quam etiā ecclesia voluit efficaceȝ esse
circa iura ecclesiarū legem igitᷣ patiatᷣ quā
ipsa tulit. ⁊ iuramentū qđ fecisset videtᷣ in-
telligendū de illis q̄ cum iniuria perdidit.
Et si arguas. Taciturnitas p̄lati nō noceȝ
successori vt dicitᷣ in c.ij.de p̄scrip. Dicen-
dum ꝙ hoc intelligitᷣ si nondum est cōple
tum tēpus p̄scriptōnis.aut vbi res est in-

uasa et sic deest bona fides alias nocet.
Hic tamē nota ꝙ ex quo prescriptio ha-
bet vim translatiuā dominij de vno in ali
um ⁊ vim exuendi ⁊ destituendi alium do
minio rei sue ⁊ nō habet illā vim nisi a iu-
re positiuo ciuili ⁊ canonico qḋ voluit illa
via dn̄os destitui rebus suis. ideo si eccle
sia statuisset ꝙ nō possꝫ prescriptio habere
vim ad destituendū ecclesiam iure suo seu
ad non soluendū ei decimam ꝺm quottaꝫ
et de omnibus: tunc haberet aduersarius
apparentiā dicendi ꝙ non posset laicus se
tueri vigore p̄scriptionis. Attamē hoc nō
videtur vllibi ecclesia statuisse. licet statue
rit ꝙ laicus nō possit prescribere decimaꝫ
ad exigendū. s. eam vbi soluitur. De illa ta
men impossibilitate tangam aliquid cir-
ca finem huius correlarij. Nam cōtra tri-
butum est p̄scriptum nō obstante ꝙ statu
tum fuit ꝙ cōtra tributū nulla deberet va
lere prescriptio. Quinto arguitur ⁊ vt vi
sum fuit arguenti satis fortiter. et continet
illud in se tria fundamenta que continent
septem probationes vel argumenta par-
tialia. ⁊ hoc sic. Supposito et admisso etiā
ꝙ decime non debeantur iure diuino con
tra opinionem cōmunem canonistarū ⁊c.
Clarum tamen est ꝙ saltem iure positiuo
et cōmuni ad ipsas prestandū astringun-
tur toto titu. de decimis. Sed ius cōmu-
ne ab omnib⁹ debere obseruari constat. l.
leges. c. de le. cum infinitis similibus. ca.
qui resistit. xj. q. iij. Nisi esset consuetudi-
ne abolitum. c. finali de consuetudine cū
similibus vel contrario statuto sublatum
per eos qui sic statuere poterant. iuxta no
tata p doct. in l. omnes populi. et de iu.
et iu. Vel excusaretur quis p̄scriptione cō
tra id ad quod iure cōmuni esset astrict⁹.
Igitur laici non soluentes decimas etiaꝫ
per tempus cuius initij non est memoria:
non excusantur nisi aliquod illorum triuꝫ
affuerit. Modo laici excusari nequeūt ab
obseruatione iuris cōmunis per statutuꝫ
quia nullum tale est nec habent in hoc ali
quatenus statuere. iuxta nota. in c. ecclesia
de consti. et tex. est in c. fi. de rebus ecclesie
non alienandis. Nec per consuetudinem
quia de tali non cōstat nec aliqua assigna
ri potest. nec ista non solutio per tēpus cō
tinuata consuetudo dicitur vel eam effice
re potest: cum sit non ens. Preterea quia
tunc demum locum habet cōsuetudo q̄n-
do ex tacito consensu populi ⁊ cursu tem-
poris inducit̄ aliquod ius quod talis po-
pulus expresse consentiendo facere potu-
isset. Ita notabilr̄ vult Barthol⁹ in l. de q̄
bus. ff. de legib⁹. vbi est textus optim⁹ iun
cta glosa ꝓbi suffragio nihil interesse an
statuto exp̄sso ꝑ̄lus voluntatē declaret vl̄
reb⁹ ipsis ⁊ factis. Idem est ex mēte dicen
tium ꝙ nō differt statutū a ꝯsuetudine ni-
si sicut exp̄ssum ⁊ tacitū rebus ⁊ factis ma
nifestū. Cū em̄ habentes potestatē statuē-
di declarāt volūtatē scriptis dicit̄ hoc sta-
tutū. Cū ꝓo factis declarāt dicit̄ cōsuetu-
do: cū tp̄is diuturnitas cōcurrit. Cū autē
(vt patuit) laici nō habent statuere sup re-
bus clericoꝝ ⁊ eis ꝑtinentib⁹ patet eos nō
posse inducere ꝯsuetudinē. Itē ꝯsuetudo
talis si esset: esset onerosa ecclesijs ⁊ sic non
valeret. c. j. de ꝯsuetudīe. Preterea ꝯsuetu
do est ius morib⁹ introductū. c. cōsue. j. di.
cū siḿlib⁹. ḡ ad hāc īducēdā req̄rit̄ act⁹. sed
nō soluēdo nō interuenit act⁹. ḡ nō pōt di
ci ꝯsuetudo. Itē ⁊ tercio nō pn̄t excusari
p̄scriptōe a solutōe saltē oēs ⁊ oīm bonoꝝ.
Patet. qꝛ p̄scriptio nō ꝓcedit sine possessi
one. c. sine possessiōe. de reg. iur. in. vj. cuꝫ
siḿlib⁹. q̄ntū ergo q̄s possidet tantū p̄scribit
Ex q̄ patet ꝙ si laicus in loco vbi nō pre
stant̄ decime acq̄reret noualia: nō esset ali
quo iure munitus. quia ius hoc si esset (vt
dicit oppositū tenēs qḋ supra dicit̄ qḋ di-
cit se prescripsisse ꝯtra ecclesiam quo dicit
se non obligari amplius ad p̄standū deci-
mas) non extendit se ad hmōi fructus no
uales eo ꝙ prius nō fuerunt. ideo posside
ri non potuerunt. ⁊ p ꝯn̄s neqꝫ prescribi.
Itē p̄scriptio est ius q̄ddā ꝑtis p̄scribentꝭ
ex possessione bona fide acquisitū Ita di-
cit Bar. in l. ij. C. que sit lon. cōsue. in. viij.
q. et Bal. in aut. quas actiones. C. de sa.
san. eccle. ⁊ Angelus Insti. de iu. na. §. ex
non scripto. ver. modo restat. Ex quo pa
tet ꝙ si maior pars ville prescripsisset sup-
posita op. ꝙ valeat: per hoc ceteri nō excu
sarentur ab huiusmodi p̄statione. Item
non potest induci p̄scriptio q̄n lex resistit.
l. vbi aūt lex. ff. de vsu. sed sic est in propo-
sito. ergo ⁊c. Minor pbat̄. qꝛ ea que sunt
reseruata principi in signum vlis dominij

non possunt p̄scribi.tex.est.in l. comperit. C.de p̄scriptione.xxx.vel.xl.an. Panor.in c.cum nobis.et ca.ad audientiam de prescriptōe. Bar.in l.si publicanꝰ.ff.ď publi. vt de tributo debito impatori vt ibi Sed sic est de decimis que danť in signum vniuersalis dominij c.tua.de decimis.et c.reuertimini.xvj.q.j.vbi supposito ꝙ non debeanť iure diuio sed solo iure positiuo approbante ⁊ recipiente ius diuinū veterꝫ testamenti.tm̄ hoc acceptauit ecclesia et statuit decimas dari deo in signū vl'is dominij:⁊ postea eius leuitis vt in iuribꝰ allegatis scꝫ c.tua.⁊ c.reuertimini. In hoc enim tanq̄ȝ ratione iuris noui et positiui ipsum ius subsistit.et ipsum est causa et ratio decisionis per ecclesiam facte. sic em̄ in veteri testamento deus sibi reseruauit in signū predictū. Sic ergo ne videreť in nouo testamento deus minor ⁊ minus ꝓ vniuersali domino colendus ⁊ habendus:statuit vt et decime sibi redderenť tanq̄ȝ illi cuius esset terra ⁊ plenitudo eius. vt dictꝫ iuribus. Si diceretť ꝙ p̄dicta lex loquitur de tributis impatori dandis ⁊ non de decimis Ideo non fiat bona illatio ⁊ probatio ꝓpositi.quia ex sepatis non fit illatio .l. Papinianus.ff.de minoribus. Similiter lex imperatoris nō facit prohibitionem in materia decimarum.nec curatur lex in foro canonico Et sic per consequens nō habetur expressum non valere consuetudinē ergo ⁊c. Respondetur ꝙ sacrorum canonum statuta:principū cōstitutionibus adiuuantur.c.j.de no.ope.nunc. Ubi doct. cōmuniter et Panormita.dicunt. Quando aliq̄d statuitur in altero iure quod in alio non est clarum vel statutum:tunc nisi esset iuri alteri expresse cōtrarium deberet in altero similiter seruari ac si in eo expresse statutum esset. Cum ergo in iure ciuili per dictā l.cōperit.C.de prescriptōne triginta vl' quadraginta annoꝝ.prohibeť prescriptio tributi ⁊ non cuiuscūq̄ȝ:sed eiꝰ quod datur imperatori in signum vniuersalis dominij. vt eam intelligūt doctores omnes in dicta l.comperit.⁊ Panor.in dicto c.cum nobis.⁊ c.ad audiētiaȝ. ⁊ Bar. in d.l.si publicanus. et doctores in iuribꝰ quasi infinitis. Sequiť ꝙ idem censeri debeat de decimis q̄ sūt tributa dei sibi danda vt vniuersali domino omniū et postea ministrari suis ministris ⁊ leuitis vt d.ca. reuertimini. Ne dominus deus deterioris sit conditionis q̄ȝ dominus tēporalis. d.c.tua.de decimis. Nec obstat ꝙ ď̄r ex sepatis et diuersis non fieri illationē vniꝰ ad alterum.nam cum ex mente iuris vbi est eadem ratio ibi ideȝ ius.l.illud.ff. ad l. Aquil'. Sed eadem ratio legꝭ predicte est et in tributis ⁊ in decimis. ergo eadem dispositio eiusdem legis.imo lex non est aliud nisi ratio legis.l.non dubiū.C.de leg. et ibi Bar. Panor.in c.fi.de rescrip. glo.ď reg.iu.in.vj.in princi.per c.consuetudine. j.di. Hinc dispositio legꝭ generalis restringitur ad rationem eiusdem specialioris .l. cum pater.§. dulcissimis.ff. de le.ij. Cum ergo ratio predicte legis quare nō prescribantur tributa imperatoris sit quia dantur in signuȝ vniuersalis dominij ſm oēs que ratio etiam est in decimis. ergo neq̄ȝ ipse prescribi possunt per d.l.et rationem. Ex quo patet ꝙ non fit illatio ex diuersis cum in eis sit eadem ratio.⁊c. Ex hoc patȝ ꝙ licet decime sint de iure positiuo non tamen ideo contra eas prescribi poterit. q̄a huiusmodi prescriptio est prohibita vt patuit.ergo ⁊c. Ad hoc argumentum trimembre:quia tria habet fundamenta ⁊ ꝓlixum est.quoniam duo vltima fundamēta multas habent probationes scꝫ septem et clausulas indigentes examine: etiam ꝓlixe.necessario respondendum est per singulas clausulas eorundem discurrendo. et transito primo fundamento tanq̄ȝ concesso ex causa postea tangenda:respondēdum est ad secundū. Unde cum dicit nec per consuetudinem:negandum est. ⁊ cum hoc nititť probare quintupliciter. Primo. quando dicit:quia de tali non constat ⁊c. negandum est. Nam in italia ⁊ in orientali ecclesia consueuerunt homines non soluere decimas.similiter in britania. ⁊ idem audio de thuringia. Secundo nititť ideȝ probare cum dicit.nec illa non solutio per tempus continuata ⁊c. et hoc negandum est. Jmo illa non solutio est cōsuetudo vel eam efficere potest. Et si dicis. quod illorum: Dico ꝙ vtrunq̄ȝ:ſm ꝙ diuersimode capiť cōsuetudo. Ubi notandū ꝙ ꝯsuetudo capitur dupliciter. Primo capiť formal'r

ſcꝫ ꝓ eo a q̄ aliq̄s denomiat̄ formal̄r con-
ſuetus ſicut a iuſticia iuſtus, ab albedie al
bus, ſcđo mō capit̄ effectual̄r, ſ. ꝓ eo qđ de
reliquit̄ ex ꝯſuetudie formal̄r capta. ꝓmo
mō capit̄ dupliciter. qꝛ ſicut iuſticia vl̄ tē-
perantia ⁊ huiuſmodi a quibus quis for-
maliter denominat̄ iuſtus vl̄ temperatus
capitur dupliciter. ſic conſuetudo forma-
liter capta: capitur dupliciter, ſcꝫ ꝓ actu ſe
pe repetito, ſecundo pro habitu inclinan-
te ad actum aliquem frequētandū. ſed di-
mittendo illud membrū quo conſuetudo
formaliter capta capitur pro habitu ⁊ lo-
quendo de ea capta pro actu tūc nihil eſt
niſi actus ſepe repetiti quo modo quis di
citur habere conſuetudinem quādo ſepe
egit talia vel talia opera. Et illo modo ad
huc poteſt dupliciter capi. quia quedā ta-
lis cōſuetudo eſt poſitiua ſeu affirmatiua.
quedam priuatiua ſeu negatiua. Poſitiua
ſeu affirmatiua eſt mlti actus cōmiſſi ⁊ ſe-
pe repetiti. Priuatiua eſt multe omiſſiōes
ſepe repetite. Exemplū. Si collegiū aliqđ
per aliquanta tempora ſepe orat aliquas
oratiōes: dicitur habere cōſuetudinē oran
di eas. Item ſi populus a longo tempore
ſepe et repetitis vicibus illa die miſit mu-
nera vicinis ſuis aut dedit aliquas elemo
ſinas: dicitur habere conſuetudinem affir
matiuam vel poſitiuā talia faciendi, et ca-
pitur poſitiuum pro affirmatiuo ſcꝫ vt op
ponitur negatiuo vl̄ priuatiuo. Exemplū
ſecundi, vt ſi quis per aliquanta tempora
ac ſepe ⁊ repetitꝭ vicibus omiſit aliqua fa
cere vtputa nō ſurgēdi ad matutinas: ſal-
tem certis diebus vt eſt in populo laicali.
Secūdo modo principali capitur effectu
aliter. ⁊ ſic capit̄ pro iure faciendi vl̄ omit
tendi aliquid. ⁊ ſic eſt duplex. quia quedaꝫ
eſt poſitiua ſeu affirmatiua. ⁊ ſic eſt ius fa
ciendi aliquid, quedā eſt negatiua vl̄ pri-
uatiua et illa eſt ius omittendi aliquid. Et
per hoc ad ꝓpoſitum dicendum ꝙ non ſo
lutio decime per tantum tempus cōtinu-
ata ſicut eſt in aliquibus locis eſt conſue-
tudo: formaliter capiendo conſuetudineꝫ.
eſt em̄ omiſſio actus ⁊ eſt ſepe repetita ⁊ ꝑ
aliquantum etiam magnū tempus ꝯtinu
ata. Sed ius qđ derelinquit̄ tali populo
quo eximitur a precepto ſolutionis eſt cō-
ſuetudo capta effectualiter. Et ſi arguēs
dicat quomodo poteſt non ſolutio dici cō
ſuetudo cum non ſolutio ſit pura negatio
et ſic non ens, igitur non eſt cōſuetudo di
cenda. quia conſuetudo formaliter capta
eſt aliquid. Item ſi eſt non ens: quomō ef
ficiet conſuetudinem captam effectualiter
quia etiam illa eſt ens. Dicendum ꝙ ſicut
duplex eſt peccatum ſcꝫ cōmiſſiōis ⁊ omiſ
ſionis: etiam capiendo peccatum pro ma
teriali ⁊ tamen peccatū captum pro mate
riali non poteſt eſſe pura negatio. ⁊ omiſ-
ſio etiam videtur non eſſe niſi quedam ne
gatio ⁊ tamen hoc poteſt ſaluari. Ita etiā
in ꝓpoſito dicendum. Nam peccatū omiſ
ſionis captum materialiter nō eſt pura ne
gatio. Nam licet ſit negatio illius actus q̄
omittitur ⁊ quem homo deberet egiſſe. ta
men eſt aliquis alius actus poſitiuus ſcꝫ ē
ipſa volitio qua homo vere vel interpre-
tatiue vult non facere id quod deberet et
etiam in effectu non facit. Exemplū de in-
terpretatiua vt homo vult facere aliquid
aliud quod eſt incōpetibile ei quod debe
ret facere, ita conſuetudo capta formaliter
poteſt eſſe negatiua ſic ꝙ eſt negatio alicꝰ
actus, attamen nō eſt omnino nullus actꝰ
ſed eſt actus voluntatis ſcꝫ volitio non fa
ciendi talem vel talem actum. Sic in ꝓpo
ſito in locis in quibus homines in tanto
tempore non ſoluerunt decimas illa nō ſo
lutio eſt cōſuetudo negatiua id eſt volitio
qua vere vel interpretatiue voluerunt nō
ſoluere decimam eſt poſitiuus actus ſepe
⁊ per longa tempora repetitus in eis quia
eoipſo ꝙ voluerūt ſibi retinere ad minus
interpretatiue voluerunt non ſoluere ec-
cleſie et etiam in effectu non ſoluerunt. Et
dicere ꝙ non actio alicuius actus nō poſ
ſit dici cōſuetudo nec eam efficere: non eſt
veruꝫ in illo ſenſu in quo dicitur. quod ſic
patet. Nam in iure poſitiuo ſunt precepta
mere poſitiua duplicia. Quedam em̄ ſunt
affirmatiua, quedam negatiua. conſtat au
tem ꝙ vtraqꝫ ſunt abrogabilia per contra
riam conſuetudinem. modo affirmatiua
precepta non poſſunt abrogari niſi per cō
trariam omiſſionem ſcꝫ eius quod in illo
ꝑcipit̄. igit̄ omiſſio illiꝰ actꝰ ē cōſuetudo cō
traria. igit̄ eſt ꝯſuetudo. Si enim eccleſia
vl̄ papa ſtatuit ꝙ ꝓplꝰ debeat hoc opus
facere nō poterit populus illđ abrogare ꝑ

contrariam cõsuetudinem nisi per multa
tempora sepius omittendo opus illud fa-
cere. p̄cepta autē negatiua ecclesie nō pos-
sunt abrogari nisi per cōmissionem actus
cōtrarij ei qḋ in talibus ꝓhibetur. Et illa
duo contingit expresse videre in illis p̄ce-
ptis ecclesie in quibus aliqui dies p̄cipiū-
tur feriandi. de cōsecra. dist. iij. qui tn̄ nūc
sunt abrogati. Unde de talibus fuit pre-
ceptum affirmatiuū ⁊ negatiuū. Affirma-
tiuum vt illa die colere͛ deus vtputa au-
diendo diuina. ⁊ negatiuū vt abstineremꝰ
a seruilibus. ⁊ p̄muȝ est sublatū per hoc ꝙ
illa die omissa fuit auditio diuinoꝝ. salteȝ
in ratione p̄cepti. et secūdū per hoc ꝙ po-
pulus fecit seruilia illa die. Et sicut ex actu
ꝯtrario alicui p̄cepto negatiuo ipsum ab-
rogatur: adeo ꝙ homies sic agentes de ce-
tero tandem habent ius sic agendi. et sic ef-
fecta est cōsuetudo capta effectualiter. sic
ex omissione actus p̄cepti affirmatiui ho-
mines sic omittēdo tandeȝ acquirunt ius
sic omittendi quo iure sunt deobligati ab
obligatione talia agendi que p̄cepta erāt.
Non est em̄ ratio cur posset consuetudo
capta effectualiter scȝ ꝓ iure quodam agē-
di aliqua introduci que erit ꝯtra precepta
negatiua ecclesie: ⁊ nō posset introduci cō-
suetudo capta effectualiter ꝓ quodam iu-
re omittēdi aliqua seu ꝓ quadam deobli-
gatione que erit contra p̄cepta affirmati-
ua. Jmo ex multis omissionibus etiā po-
test habitꝰ omittendi generari ꝗ̇ est res po-
sitiua. vt ex sepius non dare vbi est dāduȝ
genera͛ habitus illiberalitatis. ⁊ ex sepius
non orare genera͛ habitus accidie. ⁊ ex se-
pe non aggredi hostes genera͛ timiditas.
Et oppositū dicere est sapere quasi oīa p̄ce-
pta ecclesie sint negatiua. ex q̇ sic opinans
credit non posse esse aliquam consuetudi-
nem cōsistentem in omissione actus. Ad
terciam ꝓbationem eiusdem secundi fun-
damenti cum dicit: quia tunc demū locuȝ
habet consuetudo ⁊c. Dicendū. supponen-
do ꝙ illud assumptū loqua͛ de cōsuetudi-
ne capta effectualiter vt patet intuēti ꝓ q̄n-
to dicit induci͛ ius ⁊c. ꝙ si illud assumptū
intelligatur vniuersaliter scȝ tam de affir-
matiua q̄ȝ de negatiua ꝯsuetudie capta ef-
fectualiter: ipsum est falsum. patet quia ex
eo sequi͛ falsum. qḋ tripliciter patet. Pri-
mo. Nam sequi͛ ꝙ ꝯtra precepta affirma-
tiua eccl'ie cuiusmodi sunt p̄cepta ieiunan-
di certis diebus aut abstinēdi a carnibus
aut si illa videan͛ esse negatiua tunc acci-
pio p̄cepta audiēdi diuina certis diebꝫ nō
posset introduci ꝯsuetudo quod est falsuȝ
cum de facto ꝯtra m̄lta festa ab ecclesia in-
stituta sit ꝯsuetudo introducta vt deobli-
gatus sit populus ab auditione diuinorū
in illis diebus. seq̄la ꝓba͛. quia populus
non posset statuere ne quis illis diebꝫ au-
diret diuina. quia hoc esset ꝓhibere ope-
ra bona ⁊ volentem benefacere. ꝯtra illud
Prouerbioꝝ. iij. Noli ꝓhibere beneface-
re eū qui potest. si vales ⁊ ipse bn̄fac. Se-
cundo sequi͛ ꝙ cōtra p̄cepta negatiua ec-
clesie non posset introduci ꝯsuetudo qḋ ē
falsum. cum de facto contra talia sit intro-
ducta ꝯsuetudo. vt cōtra aliqua ex illis q̇-
bus ꝓhibetur ne certis diebus exerceamꝰ
seruilia. similiter ꝯtra illa de abstinendo a
certis cibis certis diebus. Sequela ꝓba-
tur. quia non posset statui per populuȝ ꝙ
nō abstineret quis a seruilibus aut a tali-
bus cibis quorum abstinētia disponit ad
meliora. Tercio sequi͛ ꝙ contra nulluȝ p̄-
ceptum iuris canonici posset introduci cō-
suetudo. Proba͛ dupliciter. Primo. quia
omne eius p̄ceptum est affirmatiuū vł ne-
gatiuum. modo ostēsum est ꝙ ex eo sequi͛
ꝙ nec contra affirmatiua nec ꝯtra negati-
ua posset introduci consuetudo. igi͛. Se-
cūdo. qꝛ f̄m ipsos iuristas in hoc differūt
cōstitutiones iuris canonici vel ciuilis. ꝙ
ꝯtra constitutiones iuris ciuilis pōt po-
pulus subditus statuere. non aūt cōtra cō-
stitutiones iuris canonici. q̄uis cōtra eas
p̄scribi possit. Ad autoritatem Bartho-
li dicendum dupliciter. Primo ꝙ si intelle-
xit vniuersaliter modo p̄dicto eius dictuȝ
est falsum. vt patuit. Secundo dic. ꝙ po-
test habere veritatem in materia iuris ci-
uilis. quia ꝑmissum ⁊ ꝯcessum est populo
statuere contra ius ciuile ⁊ deniq̄ȝ non est
ibi vniuersaliter verum sed solum taliter ⁊
in ea materia in qua statuendo ꝯtrarium
non ꝓhibetur directe quod melius est. vn̄
si etiam ius ciuile p̄cipiat subditis bonuȝ
aliquid facere: non potest directe statuere
populus ꝙ illud bonuȝ non faciat. q̄uis
possit statuere ꝙ aliquid aliud faciat. licet

illud sit ꝯtrariū priori seu incōpatibile sed melius. Ad illud ꝯo quod dicitꝰ id esse de mente doctoꝝ ꝛc. Dicendū ꝙ hoc dictum doctoꝝ habet veritatem de cōsuetudie affirmatiua que est ad aliquid faciendū. ad istum sensum scꝫ ꝙ q̄ ad hoc ꝙ aliq̄s teneatur ad aliquid faciendū nō differt nec refert [illegible]n sit statutū ꝙ hoc debeat fieri vel an sit consuetudo hoc fieri. quia consuetudo ligat sicut lex scripta. Sed nō est verum si de negatiua intelligatꝰ sic ꝙ non possit introduci cōsuetudo deobligatoria ab obligatione alicꝰ positiue canonice ꝯstitutōis nisi etiam possit statui ꝙ homīes debeant omittere illud quod erat tali ꝯstitutōe ordinatū. In hoc em̄ sensu sequerentꝰ multa absurda vt patuit. Ad ꝑpositū Laici nō possunt statuere ꝙ nullus det decimas ecclesie ꝛ hoc non solū post statutū ecclīe de dādis decimis sed etiā nō possent hoc statuisse ante editōem statuti de decimis dādis. quia hoc fuisset ꝓhibere opa bona et virtuosa ꝛc. ꝛ tamen possunt introducere cōsuetudinē negatiuā que est deobligatoria ab illo p̄cepto positiuo ecclesie. Et q̄ꝫ longa sit differētia inter cōsuetudinē affirmatiuā et negatiuaꝫ patet ex dictis. Patet etiā ex eo quia cōsuetudo negatiua est solū deobligatoria ꝛ licētiatoria: vt est ꝯsuetudo n̄ festiuādi q̄dā festa statuta ꝑ ecclesiam: nec tamen obligantꝰ homīes ad nō festiuandū. sed affirmatiua est obligatoria. Iteꝫ negatiua est de minoribus bonis vt illa nobis liceat facere omissis melioribꝫ. sed affirmatiua nō pōt esse de minoribus bonis sic ꝙ illa teneamur facere cū omissione melioris. qꝛ nemo tenetꝰ meliora opera omittere regulariter loquendo qđ dico quia de ꝑ accidens vel ꝓpter scandalū aliquādo intermittēda sunt bona opa etiā si sint meliora aliis: donec sedetꝰ scādalū. iuxta illō. si dextera tua scādalisat te ꝛc. i. opꝰ etiam bonū. Ad illud q̄ ꝯseq̄nter dicitꝰ in argumēto. cum aūt vt patuit laici non habent ꝛc. Cōcedenduꝫ est ꝙ nō habent se a statuto ecclesie de decīs ꝑ hoc deobligare ꝙ statuerent cōtrariū de nō dandis. quia hoc esset ꝓhibere sibi viam bonoꝝ operū sed tamē possunt semetipsos deobligare ꝑ cōsuetudinē repetite nō solutōis facte bona fide non equidē ex intentione scꝫ intendendo sic se deobligare. quia illa intentio non staret cum bona fide q̄a eoipso recognoscerent se iam obligatos. nemo em̄ potest se deobligare nisi prius sit obligatꝰ. sꝫ re ipsa scꝫ ex hoc ꝙ bona fide credūt se nō obligatos occasionati: quia viderūt suos p̄decessores nunq̄ꝫ soluisse ꝛ p̄latos tacuisse ꝛ sic ꝑdurātes in tali fide: tanto tpe non soluerunt ꝙ non est in memoria hoīm ꝙ soluerint. Hoꝝ itaq̄ꝫ successores erunt deobligati. Ratio huius in simili. Nam clerici non possunt statuere ꝙ nō detur q̄rta decimaꝝ epo et tamen ꝯsuetudinem possunt introducere deobligatoriam a datōe quia possunt p̄scribere solutionē: sic ꝙ nō teneantꝰ soluere. ꝛ p̄scriptiōi tali substernitꝰ consuetudo negatiua scꝫ non solutio repetita. Ad illud cum dicitꝰ Item consuetudo talis si esset ꝛc. vbi ponit quartaꝫ ꝓbationē eiusdē secundi fundamenti. Dicēdū tripl'r. Primo. ꝙ si ꝯcluderet tunc eque cōcluderet ꝙ p̄textu cōsuetudinis non soluēdi primitias de omnibꝫ de quibus in veteri lege soluebantꝰ et in tempore noue legis per ecclesiā fuerat acceptatum: nō possent excusari non soluentes eas. quod est falsū. Seq̄la ꝓbatꝰ. quia etiam illa consuetudo non soluendi esset onerosa ecclesiis. Et eodem modo posset argui de m̄ltis aliis redditibus ꝛ iuribus ecclesiarū que eis ꝑ cōsuetudinem ablata sunt ꝛ q̄tidie auferuntur. Secundo dicendū ꝙ multe consuetudines etiam onerose sunt inducte in ecclesiis. si em̄ non solutio temporaliū stipēdiorū in casu quo eis ecclesia non indiget est onerosa censenda: tunc etiā refectio ꝑsonarū non indigentiū fienda per ecclesiā est eis onerosa. Modo m̄lte tales sunt in infinitis ecclesiis introducte. puta vbi rectores ecclesie ꝛ curati tenentꝰ ꝯsules ciuitatū ꝛ p̄fectos ac alios rectores ꝛ publicanos in anno aliq̄tiēs reficere etiam splēdide. cū nulla sit necessitas in talibus personis sicut esset in pauperibꝫ de quibꝫ specialiter saluator loquitꝰ dicens. Cum facis prandium aut cenaꝫ noli inuitare amicos tuos ꝛc. neq̄ꝫ diuites sed pauperes ꝛc. ꝛ beatus eris Luce. xiiii. ꝛ tamen talis cōsuetudo onerosa existens valet adeo ꝙ obligantur curati ad talia. ꝛ tamen veresimile est ꝙ a principio nō obligabātur sed ex li

beralitate talia p̄mum libere fecerūt. Cur
nō ergo si ecclesia primū liberaliter remisit
solutionē decimaꝝ ꝑ aliq̄t vices et hoc ve
re vel interp̄tatiue puta nō exigendo: tan-
dem in cōsuetudinem duci potuisset vt es
sent tales deobligati a solutione decima-
rum. licet illa non solutio esset onerosa ec-
clesijs Vel si dicis ꝙ primū quod adduxi
non est onerosum quia est actus hospita-
litatis: ita dici posset ꝙ secundum non est
onerosum quia est liberalitatis maxie: cū
ecclesia nō indiget. Preterea Panor. in c.
primo de ꝯsuetudīe dicit ꝙ ꝯsuetudo gra
tiosa nō reprobat̄ rōne cuiuscunq̄ graua
minis sed qñ affert magnū grauamē. al's
tenet. ad hoc c. cū dilectus. infra eodē. et c.
cū omnes. de ꝯsti. ⁊ c. abbati. de ꝟboꝝ sig.
et facit qđ notat Innocen. in c. ꝙ sicut. de
elec. scȝ ꝙ potest induci ꝯsuetudine vt ec-
clesia vacante: canonici non ꝓcedāt ad ele
ctionem nisi prius morte p̄lati regi nūcia-
ta ⁊ postulato assensu regis de procedēdo
ad nouam electionē. Hec ibi. Tercio di
cendum ꝙ ꝯsuetudo existens onerosa ec-
clesijs non valet. ⁊ hoc si est onerosa sic ꝙ
est oneris alicuiꝰ impositiua. vt sunt one-
ra seruitutum ⁊ angariaꝝ vel hmōi. ⁊ p̄ser
tim que sunt ꝯtra ecclesiasticā libertatem.
sed nō est verum ꝙ cōsuetudo non valeat
que sit onerosa ecclesijs sic scȝ ꝙ est deob-
ligatoria subditoꝝ a quibusdā oneribꝫ eis
per ecclesiam positiua ꝯstitutione imposi-
tis. Nam tunc etiā eadē rōne nunq̄ pos
set p̄scribi ꝯtra ecclesiam in cuiuscūq̄ red
ditus vel census solutionem. Preterea cō
suetudo onerosa ecclesie dicit̄ nō valere ꝑ
tanto quia pōt inualidari ꝑ statutū eccl'ie
tollens ipsam si subsit rōnabilis cā. Vnđ
in c. j. de ꝯsuetudine dicit Greg. Cōsuetu-
dines que ecclesijs grauamē inducere di-
noscunt̄ nr̄a nos decet ꝯsideratione remit
tere. Hec ibi. vñ nō ait ꝙ sint ipso iure nul
le ideo nō oportet ꝙ talis sit ipso iure in-
ualida si fuit introducta post editionē iurꝭ
ipsam inualidantis. ⁊ sic etiā vbi cōsuetu-
do non soluendi decimas esset onerosa ec
clesie ⁊ subesset ratio indigentie: indubitā
ter posset illa consuetudo inualidari ex il-
la rōne indigentie. Ad quintam ꝓbatio
nem secundi fundamenti scȝ cum dicit. p̄-
terea consuetudo est ius ⁊c. Dicendū du-
pliciter. Primo. si in illa descriptione morī
bus capit̄ ꝓprie pro positiuis actibus exte
rioribus. sic solum cōuenit cōsuetudini af
firmatiue non negatiue ⁊ dat̄ de consuetu
dine capta effectualiter. ⁊ illo modo cōce-
ditur ꝙ ex non solutionibus que nō sunt
illo modo mores non introducit̄ talis cō-
suetudo scȝ affirmatiua. sed cū hoc stat ꝙ
ex eisdem introducat̄ cōsuetudo negatiua
que est deobligatoria. Si aūt moribꝫ ca-
piatur non ita stricte: tunc etiā nō solutio-
nes possunt dici mores quia sunt omissio
nes actuum exteriorum. scȝ solutionum. ⁊
omissiones actuū exteriorū etiam possunt
dici actus. quia et si non sint actus exterio
res qui omittunt̄. sunt tamē actus interio
res habentes ꝓ obiectis negatōes actuū
exterioꝝ. ⁊ ex talibus interioribꝫ vna cum
omissionibus exteriorū actuū potest intro
duci ius libertatis seu deobligationis ab
aliquo positiuo p̄cepto. Et ꝙ ꝯtingat mo
res illo modo accipi. patet. quia tam absti
nentie bone q̄ȝ peccata omissionis dicunt̄
mores. ille scȝ boni mores. ⁊ illa mali mo-
res. ⁊ tñ tam abstinentie q̄ȝ pctā omissiōis
sunt negationes actuum: q̄uis necessario
eis si debe ant dici bona vel mala oporte-
at substratos esse positiuos aliquos actꝰ.
⁊ sic etiam est in ꝓposito. Ad terciū prin
cipale fundamentū in quo tangit duas ꝓ
bationes dicendū Primo ad ad primam
ꝓbationem cum dicit Item et tercio non
pñt excusari p̄scriptiōe Dicendū ꝙ q̄cq̄d
sit de ꝯclusione intēta in hac ꝓbatione scȝ
ꝙ non possint p̄scriptōne excusari de qua
postea tanget̄. tamē ꝓbatio illa prima nō
valet. quia si illud cōcluderet tūc etiam cō
cluderet quatuor alia que sunt falsa. s. Pri
mo ꝙ si b est debitor ipsi a ad p̄standū ali-
quid annuū: nō posset b p̄scribere ꝯtra a
vt nō teneret̄ soluere illud annuum ipsi a.
quod est falsum. etiā si b esset vasallus pen
sionarius puta annuatim prestans q̄d do
mino ꝓut iuriste mei dicunt et nominatī
Panor. in c. ad audientiā. de p̄scriptioni-
bus. Secundo non posset p̄scribi ꝙ infe
riores ecclesie nō tenent̄ ad quartam deci
marū ipsi epo. Tercio nec potuissent laici
p̄scripsisse vt nō tenerent̄ soluere primiti-
as: que tñ fuerūt etiā institute iure positi-
uo vt patet. xxxij. dist. c. p̄ter hoc. et. xvj. q.

viij.c.Decimas. Quarto nec possꝫ vna ec
clesia p̄scribere decimā alterius.quoꝝ q̄d
libet est falsum.Sequela ꝓbatur.q̄a qua
fronte dicis ꝙ laicus non poterit dici pos
sedisse fruct⁹ decimales in illo loco vbi nō
fuerunt decime solute,eoꝙ vt imaginaris
illi fructus decimales non censebantur in
rerum natura.⁊ sic eos nō potest dici pos-
sedisse.igitur nec p̄scripsisse. Eadem frōte
etiam dici posset ꝙ nec b poterit dici pos-
sedisse illos fructus annuos quos debuis
set dedisse ipsi a quos tamē tāto tēpore nō
soluit.⁊ hoc ex eadem ratione scꝫ ꝙ illi nō
censebant̄ in rerum natura. Et eodē mō
arguit̄ de quarta decimaꝝ.primitijs et de
decima vni⁹ ecclesie respectu alteri⁹. Pre
terea ſm iuristas met in p̄scriptōne actio-
nis personalis non requiritur ꝙ p̄scribēs
possederit.⁊ huius non videtur esse ratio
nisi quia illa prescriptio de directo non est
nisi destructiua ⁊ non acquisitiua.vnd est
directe tm̄ extinctiua obligationis ⁊ deob
ligatoria:⁊ non est acquisitiua de directo
alicuius positiui.vtputa iuris faciēdi ali-
quid circa rem alterius vel detinēdi eam.
modo hoc idem habet locuꝫ in deobliga-
tione decime soluēde. Et quantūcūꝗ fin
geres diuersitates hincinde in actiōe ꝑso-
nali ⁊ in actione ⁊ obligatiōe reali.tamen
ad minus argumentū p̄dictum poterit eq̄
applicari de quarta decimarū ⁊ de primi-
cijs ⁊ de decima vnius ecclesie respectu al
terius. Item si velles dicere ꝙ in casu a
et b ipse b possedisset annuos fructus pre
stādos ipsi a eoipso ꝙ eos retinuit sibi nō
dando eos ipsi a.sic posset dici in casu nō
solutionis decimarū:quia illos fruct⁹ lai-
ci sibi retinuerūt tāto tp̄e ⁊ sic possederunt
eos. Et si dicis ꝗuis laici decimales fru-
ctus possederint nō tm̄ possederūt ius eos
percipiendi.Dicendum.si hoc cōcluderet
tunc nunꝗ posset quis prescribere aliquā
rem.quia nunꝗ prescribit quis aliquā rē
nisi illa res sit aliena toto tempore quo nō
dum cōpleta est prescriptio.quia si habe-
ret ius in ea ⁊ dominiuꝫ:iam nō indigeret
prescriptione.sed ipsa prescriptio primum
quando est completa tradit sibi ius ex di-
spositiōe eius qui habet transferre domi-
nia rerum scꝫ imperatoris vel pape.Ita p̄
dicti laici postꝗ tanto tempore retinuerūt
sibi decimas fructuū suorum ⁊ eos posse-
derunt:acquirūt ius tā illos ꝗ ceteros fu
turos retinendi.Et si dicis laicus nō po-
test habere ius decimaꝝ.patuit solutio in
solutione secundi argumenti principalis
huius correlarij. Si iterū obijcias. Nō
ens nō potest possideri nec p̄scribi. modo
non solutio est non ens .igitur nō possunt
laici censeri fuisse in possessione nō solutō
nis.igitur etiam nō potuerunt prescribere
hoc qd̄ est se nō soluere decimas. Dicēdū
Primo ꝙ idem argumentū posset fieri ad
ꝓbandum ꝙ nunꝗ debitor alicui⁹ annue
p̄stationis aut quarte decimarū aut primi
ciarum ⁊ sic de alijs positis in p̄ncipio so
lutionis huius argumenti tercij posset p̄-
scribere contra creditorem. Secundo di
cendum ꝙ nō solutio precise capta est nō
ens.sed capta cum actu eidem annexo scꝫ
volitione non soluendi est quid positiuuꝫ
et ens et possessibile vel quasi possessibile.
et in tali fuerunt homīes quia tanto tēpo-
re fuerunt in illa volitione etiam cū omis-
sione ipsius solutiōis subsecuta in effectu
vel fuerunt in possessione retentiōis scꝫ re
tinendi sibi illud quod ex statuto eccl'ie de
bebatur eccl'ie ⁊ illud fuit ens.scꝫ. fructus
decimales. Quod autē adductum fuit de no
ualibus. Dicendum dupl'r. Primo.ꝙ nō
est simile.quia fructus qui dicuntur noua
lia non fuerūt recepti per ipsum tanto tē-
pore quantum requiritur ad prescriptōeꝫ
Nec ipse fuit in possessione eorundē. Jdō
nimirū ꝙ non pōt dicere se eos p̄scripsisse
secus in ꝓposito vbi fructus obuenerunt ⁊
realiter recepti fuerunt per homines. Se
cundo dicendum ꝙ sicut si in aliquo loco
non fuissent decime date a tanto tempore
cuius initij non est memoria:laici illi⁹ loci
non tenerent̄ ad decimas Jta si in eodem
loco orta fuissent aliqua noualia et hoīes
etiam de illis noualibus tāto tempore nō
soluissent aliquid:tunc etiaꝫ de talib⁹ nihil
tenerent̄ dare.secus aūt si iam primum or
ta essent noualia et de alijs p̄dijs cōsueuis
sent dare decimam. et si non cōsueuissent
de alijs dare.tunc in eodeꝫ casu in quo ad
solutionem decimarū de illis predijs pn̄t
de nouo obligari: possunt etiam obligari
ad solutionē decime de noualibus ⁊ ecō-
tra. Unde videtur ꝙ si iuxta regionem in

quia abolitum est preceptum soluendi quottam decime de' crearet simpl'r de nouo terram nouam et etiã nouos hoĩes christianos in eandem pduceret q tales non possent instar vicinoꝝ se tueri quo minus obligarent' soluere quottam ex q̃ preceptũ illud non esset simpliciter sublatuȝ de ecclesia sed adhuc in multis locis ecclesie in viridi obseruãtia, et solum in illis esset sublatum vbi ꝯsuetudo ꝯtraria inualuisset: q̃lẽ noui christiani illi' noue terre non possent allegare, q̃sq̃ etiaȝ illi noui christiani si bona fide omitterent solutionem ad tẽpus legitimũ: instar vicinoꝝ etiam liberarentur ab illo precepto et eorum predia ab hmõi onere. Secũdo etiam principaliter posset ad primã pbationem dici q duplex est prescriptio saltẽ formal'r capta Quedã est acq̃sitiua iuris faciendi vl' agendi aliquid alteri vel in re vel circa rem alterius, vt si prescripsi transitũ per agrum tuũ et de tali verum est absolute q oportet q p̃scribẽs fuerit in possessione vel quasi vtputa possessione illius transitus ita q tẽpore legitimo cõsueuerit ita transire. Alia est deobligatoria et extinctiua alicuius obligatõnis qua quis erat obligatus ad faciendũ aliquid alteri, et de illa nõ oportet q fuerit in possessione nisi forte ad sensum datuȝ. Et dixi notanter saltez formaliter capta, quia prescriptio aliquãdo capit' p ipso actu repetito quo quis ꝯtra alium prescribit, sed quando capitur effectualiter tunc est ius vel deobligatio quod vel que relinquitur in p̃scribente ex tali actu, et differũt longe. quia vnum est causa alterius et vnũ precedit aliud tempore. Nec debẽt domini iuriste mirari illam distinctionẽ de p̃scriptõne acquisitiua et depditiua. Nã illa videt' posse fundari tam in textibus iuriũ q̃ doctoribus. Primũ pateȝ. Nam illa p̃scriptõ de qua loquit' c. de quarta, extra de p̃scriptionibus nõ est nisi depditiua seu deobligatoria pres biteri a solutione quarte, cũ alia capitula loquunt' de acquisitiua. Similiter p̃scriptio depditiua fundatur in l. si sit constituta. ff. quẽadmoduȝ seruitutes amittant'. Secundũ patet per Panor. in c. si diligenti, et in c. vltimo de p̃scriptionibus, vbi ponit duplicem p̃scripttonem, q̃rum vna causat' ex possessione p̃scribentis Alia sine possessione et facto prescribentis Exemplum secundi, vt in actõibꝫ: debitor em̃ nil possidet quod sit creditoris. nam licet habeãt dominiũ rei mutuate, tamẽ nõ ipse dicitur possidere actionẽ: cum illa det' contra eum et sit penes ipm̃ creditorẽ. Aliud exemplum ponit, quando quis prescribit libertatem ꝯtra seruitutem rusticam. et illa etiam est extinctiua et deobligatoria, et ibi perditur seruitus per solum non vsum alterius sine facto prescribẽtis. Nec pter hoc q acquirit' libertas debet dici acquisitiua quia nihilominus fit sine possessiõe et facto p̃scribentis. Ad aliud cum dicit. Ex quo patet etc. Dicendum q oppositũȝ est verum, possibile em̃ est q prescribat' q de duobus prediis vnius ville non detur decima: q̃uis omnia alia p̃dia ei adiacentia et eiusdem ville debeant dare. Nã expresso ꝯsensu posset ecclesia statuere q alĩ qua predia essent libera a decimarũ solutione dimittendo alia onerata onere decimarũ, quẽadmodũ factũ est in quibusdaȝ prediis religiosorum. Et eadeȝ ratiõe etiã ex tacito consensu eiusdem ecclesie nõ exigentis decimas a possessoribus aliquorũ prediorum et bona fide ipsoꝝ dominũ nõ soluentium eas. Preterea simile est in p̃scriptione acquisitiua. Nam si monasteriũ p̃scribat decimas alterius ecclesie de certis p̃diis eius puenientes, tũc q̃uis acquirat ius recipiendi non solum illos fructus quos tempore p̃scriptionis percepit, sed et alios quos illo tẽpore predium non pduxit sed postea primũ pducet, tamen propter hoc illa p̃scriptio nõ extendit' de illis prediis ad alia p̃dia eiusdeȝ alterius ecclesie de quibꝫ nihil pcepit, licet illa adiaceãt aliis, et ratio, quia tantum p̃scribitur quãtum possidetur. et de hoc patet per c. cum in tua, extra de decimis, ergo etiam in prescriptione depditiua fieri potest q perdat' ius decime de vno predio per cõtinuataȝ non solutionem legitimo tempore factam de illo citra hoc q pdatur de aliis sibi adiacentibus. Nec potest dici q sic eadẽ res diuerso iure censeatur quia illa predia nõ sunt eadem res. Preterea etiam si censeretur eadem res, tamen etiam eadem res numero potest diuerso iure cẽseri si subsit diuersa ratio, quia vnum prediuȝ potest esse

decimale vni ecclesie de aliquibus fructi-
bus puta ecclesie prediali que illos ꝑcepit
et de aliis fructibus alteri ecclesie scꝫ mo-
nasteriali que scꝫ illos alios legitimo tem
pore percepit. Nam tūc monasterialis ec
clesia non p̄scripsit ius percipiēdi illos fru
ctus quos predialis ecclesia consueuit ꝑ-
cipere. secus si nulli ecclesie fuissent soluti.
de quo vide Panor. ibidem. igitur etiā in
ꝓposito nostro illa p̄dia sibi adiacētia pos-
sunt diuerso iure censeri ex diuersa ratōne
predicta: etiā si censerent̄ eadem res. Se
cundo dicendū ꝙ dato ꝙ etiā assumptuꝫ
in illo casu esset verum. nihil cōtra nos. qꝛ
adhuc stat ꝙ decima saltem alicuius toti-
us ville vel regionis est prescriptibilis p̄-
scriptione deobligante a solutione. Ter
cio dicendū ꝙ staret ꝙ in aliqua vna vil-
la tm̄ vnus esset qui haberet terrenascen-
tia in quadam specie de quodam predio.
et nullus alius haberet de illo genere. et il
le de illis legitimo tēpore non soluisset de-
cimā: non ob hoc esset mirum si nihilomi
nus ceteri qui habent alteri⁹ generis terre
nascentia de quibꝫ cōsueuerunt decimas
dare non essent liberi a solutiōe. Ad ter
ciam principalem ꝓbationeꝫ tercij funda
menti cum dicit Item non potest induci
prescriptio ⁊c. Dicendum dupliciter. Pri
mo. si maior intelligat̄ sic ꝙ quando lex di
cit Nolumus p̄scriptionē habere locū in
tali casu ꝙ tunc non possit induci prescri-
ptio. ⁊ sic conceditur maior: ratio hui⁹ est.
quia prescriptio non habet suam efficaci-
am transferendi dominia rerum aut hinc
inde deobligādi: nisi ex iure positiuo et vo
luntate imꝑatoris vl' pape. Ideo vbi ius
vel imperator nō vult eam habere locum:
ibi nihil potest efficere. et ideo negatur mi
nor. et si probetur de tributis in simili re-
spondebitur postea. Si aūt intelligat̄ ma
ior sic ꝙ quando lex improbat ipsam con
suetudinem et sic videtur resistere etiaꝫ p̄-
scriptioni (eo ꝙ consuetudo et prescriptio
habent quandam connexionem vel cōna
turalitatē pro q̄to consuetudo debens ab
rogare ius positiuum debet esse rationa-
bilis et prescripta) ꝙ tūc nō valeat prescri
ptio. sic negetur maior. Nam non obstan
te illa clausula improbatoria consuetudo
talis potest esse valida. ⁊ loquor de cōsue-
tudine introducta post editionē illius im
probationis ꝓut supra in solutione secun
di argumenti tercij correlarij. Si igitur il
la potest esse valida tunc ex quo ipsa p̄scri-
ptio non est exclusa quo minus valeat. se-
quitur ꝙ illa consuetudine supposita ⁊ bo
na fide concurrente cum legitimo tempo
re erit etiam prescriptio valida. ⁊ ideo da-
to ꝙ minor esset vera. in hoc secundo sen-
su maioris nihil concluderetur. quia ma-
ior est falsa. forsan autem contingeret secū
do dari aliam solutionem ad predictū ar-
gumentum. et quia illa aliquid cōtinet ve
ritatis volo eam ponere vt illa pateat: sed
eam tandem relinquere tanq̄ non suffici-
entem sed cōtinētem aliquid falsitatis. di-
ceret̄ enim forsan ꝙ dato ꝙ etiā minor essꝫ
vera. in primo sensu maioris adhuc defen
sari posset laicos in casu esse deobligatos
quia ⁊ si nō virtute p̄scriptionis tamē vir
tute ꝯsuetudinis. Nam prescriptio habet
suam virtutem a iure positiuo ⁊ legislato-
re eius. consuetudo autem nō habet eaꝫ a
iure positiuo nec a legislatore ei⁹ sed a na-
turali iure habet ipsam virtutem abrogā-
di statuta positiua. Pro cuius intellectu
notandum ꝙ magna differentia est quan
do aliquid debetur alicui ex contractu vl'
quasi aut alio priuato modo ⁊ quando de
betur alicui ex statuto. Nam quod debet̄
alicui ex statuto est minus fixum q̄ quod
ex contractu debetur. Si eniꝫ mutuo tibi
centū tunc de lege nature (quoniā ius gē-
tium s̄m nostros doctores est species iu-
ris naturalis) teneris mihi restituere. ⁊ sic
de aliis. Sed si debent̄ mihi solum ex sta
tuto tunc de iure positiuo debentur mihi
et ideo sicut ius positiuum est in manu le-
gislatoris qui ipsum expresse vel tacite po
test tollere ideo etiam cōsequēter illud de-
bitum est extinguibile. Secundo no-
tandum ꝙ statutum iuris positiui est ab-
rogabile per consuetudinem: etiam si nun
q̄ fuissent iura edita de hoc scꝫ ꝙ consue-
tudo habeat abrogare ius positiuū vt in-
fra ostendam. Unde illa iura de cōsuetu-
dine edita sunt tm̄ declaratoria virtutꝭ cō
suetudinis et non conferentia ei virtutem
abrogatiuam. q̄uis quo ad quasdam cir-
cumstantias conditōnes vel modos talia
iura aliquid superaddiderint virtuti abro

gatiue cõsuetudinis limitando vel modi-
ficando aut qualificando. vtputa consue-
tudo debens abrogare ius positiuũ cano
nicum contra qđ est introducta debet du
rasse quadraginta annis, vt in c. fi. de con
suetudine in textu iuncta glosa. sed ad con
suetudinem que est preter ius sufficit tem
pus decem annorum, vt dicit glo. no. in c.
fi. de consuetudine. li. vj. Et notat Johan.
an. in simili. in c. certificari. de sepul. in va
rietate portionis debite episcopo vel eccle
sie parrochiali. ⁊ patet etiam in c. ad apo-
stolice. de decimis. vbi solum requirit̃ cõ-
suetudo diu obtenta ⁊ non prescripta. naʒ
tempus decem annorũ est diuturnũ. vt in
l. de quibus. ⁊ qđ ibi nota. ff. de legibus. ⁊
C. de prescrip. longi tẽporis. Assumptuʒ
autem a principio huius notabilis ꝓbat̃.
quia ratio naturalis dictat ꝙ si legislator
alicuius legis tollat illam legeʒ ita ꝙ vult
eam esse sublatam ⁊ subditis ꝓbabil'r con
stat de illa ei⁹ voluntate ꝙ subditi sint de-
obligati ab eius obseruantia. modo si nũ-
q̃ȝ fuisset factus titulus vel iura de cõsue-
tudine tunc multa alia iura ⁊ statuta mere
positiua fuissent q̃ a legislatore hũano fu-
issent edita. ⁊ stetisset ꝙ homines cõtra ta
lia fecissent repetitis vicibus lõgo tempo
re presente ⁊ vidẽte legislatore aut aliunde
sciente ⁊ nullatenus cõtradicente. ⁊ tandẽ
homines bona fide etiam talibus contra
uenissent. Nam hoc faciẽdo homines ha
buissent ꝓbabilem opinioneʒ ꝙ legislator
vellet illam legem esse sublatam. igitur il-
la consuetudo deobligasset eos a talibus
statutis positiuis absq̃ȝ hoc ꝙ statutuʒ fu-
isset a legislatore ꝙ consuetudo contraria
posset abrogare suas leges. Ad proposi-
tum Quotta decimarum debetur ecclesie
ex solo statuto positiuo ecclesie obligante:
licet ex lege diuina exemplante. igitur q̃n-
tumcunq̃ȝ esset cautum ꝙ contra eas non
posset prescribi quo minus soluerent̃. ta-
men nihilominus cum illud statutũ sit po
sitiuum posset alia via tolli scȝ sola cõsue-
tudine saltem quo ad aliqua loca ⁊ regio-
nes. nec legislator decernendo consuetudi
nem non valere in contrarium eneruasset
consuetudinem de futuro inducibilẽ con-
tra tale statutum ⁊ clausulam eius. Nam
etiam eoipso ꝙ ipse videns ⁊ sciens subdi
tos cõtrauenire tali statuto nec verbo nec
facto procedit cõtra tales. censet̃ verisimi-
le iam etiam voluisse tam statutum q̃ȝ clau
sulam illam de consuetudine improbato-
riam cõsuetudinis esse sublatam. vel saltẽ
intellexisse clausulam illam de cõsuetudi-
ne que precessit statutum. eo ꝙ cõsuetudo
precedens non vincit legem sequenteʒ sed
bene econtra. Sed ille modus soluendi
in aliquo continet veritatem. in alio auteʒ
deficit. continet inquã veritatẽ in eo ꝙ di-
cit ꝙ consuetudo habeat suam vim abro
gatiuam non a iure positiuo sed a dictami
ne rationis naturalis prout est deductuʒ.
Deficit autẽ quia pretendit ius positiuum
etiã canonicũ posse abrogare consuetudi-
ne mera seu non habente prescriptionem
cõcomitantem. hoc autẽ non videtur ve-
rum. Nam licet hoc habeat locum de iu-
re ciuili et in consuetudine debente abro-
gare ius ciuile eo ꝙ ad hoc ꝙ iure canoni
co q₂ ad consuetudinẽ etiã cõtra ius non
requiritur ꝙ sit prescripta. sed tñ secus est
de iure canonico. quia consuetudo debẽs
abrogare ius canonicum vel debẽs vale-
re contra ius canonicum requirit conco-
mitantẽ prescriptionem. quia debet esse ꝑ
scripta. vt patet c. fi. de consuetudine. eius
sensus patuit supra circa principiuʒ quar
ti correlarij. Et sic ius canonicũ restrinxit
et limitauit virtutem abrogatiuã cõsuetu-
dinis respectu suarum constitutionũ. Ra
tio autem diuersitatis est. quia contra ciui
le ius possunt subditi etiam expresse statu
ere: etiam ex licentia legislatoris. q̃to ma-
gis inducere consuetudinẽ nõ prescriptã.
sed contra ius canonicum nõ possunt sub
diti statuere. ideo si volunt contra ipsuʒ in
ducere consuetudinẽ debent illa habere ꝑ
scriptionem concomitãtem. Attamen illa
prescriptio nõ est nisi extinctiua obligatio
nis iuris cõmunis ⁊ inducit̃ cursu tãti tẽ-
poris quantum alias requirit̃ ad prescri-
ptionem acquisitiuã. Unde finaliter di-
cendum ꝙ nullibi est iure canonico cau-
tum ꝙ constitutio ꝑcipiens quottam de-
cime sit imꝑscriptibilis et inextinguibilis
plus q̃ȝ alie constitutiões positiue. ideo cõ
suetudine in contrariũ introducta de non
solutione si accessit bona fides ⁊ temp⁹ le-
gitimũ requisitum ad tollendũ ꝯstitutõeȝ

positiuaꝫ: poterūt hĳ qui ad aliquid tene
banꝰ virtute illius constitutionis fieri de-
obligati. Ad illud cum dicit. ea que sunt
reseruata principi ꝛc. vbi vult ꝓbare mi-
norem prius assumptā Dicendū duplici-
ter. Primo. dato ꝙ ꝓbaret minorē esse ve
ram ꝛ sic non possent laici per ꝑscriptionē
esse deobligati: tamen alia via possent esse
deobligati vt iam dixi. Secundo dicēdū
eo mō quo soluiꝰ per arguentē hoc tn̄ sal-
uo ꝙ cum dicit ꝙ lex nō curatur in foro ca
nonico. non est hoc intelligendū sic ꝙ ho
mo non teneatur sub pena peccati etiā in-
stituta a canonibꝫ seruare leges. hoc enim
esset falsum. Nam in foro anime ꝛ cōsciē-
tie peccat ꝑuaricator legum ꝑceptiuaruꝫ.
et per ꝯsequens dignus est subĳci penitē
tĳs et penis institutis ꝓ peccatis mortali
bus per canones. Unde aplus. Qui po-
testati resistit dei ordinatōi resistit. qui aūt
ordinatiōi dei resistunt ipsi sibi dānatiōeꝫ
acquirunt. ad Roma. xiĳ. Sed intelligiꝰ
sic ꝙ si leges et canones discordent in di-
sponendo super aliquo casu descindendo
tunc standum est dispositioni canonū di-
missa dispositione legū. quia leges nō de-
dignanꝰ sacros canones imitari. Itē etiā
est verum sic intelligendo ꝙ in materia cō
cernente peccatū vel interꝑtationeꝫ iuris
diuini. vel vbi est varietas opinionum cir
ca illa: nō curaꝰ lex in foro canonico sic q̄n
stādum sit canoni etiā in vtroqꝫ foro. Etiā
est verum in casu quo deficit dispositio iu
ris ciuilis vel varie sunt opiniones. nam
tūc debet seruari canō in vtroqꝫ foro. Est
etiam predicta sentētia vera si intelligatur
sic. ꝙ si aliquid sit dispositū iure ciuili suꝑ
aliquo casu non oportet ꝙ idem sit dispo
situꝫ in iure canonico super alio casu. etiā
si ille alius sit consimilis priori. Et in hoc
sensu etiam esset illa sentētia vera econtra.
scꝫ ꝙ canon nō curatur in foro ciuili. Pri
mum patet dupliciter. Primo. quia stat ꝙ
oppositū sit dispositū in iure canonico etiā
super eodem casu iuris ciuilis quia nōnū
q̄ꝫ leges ꝛ canones cōtrarianꝰ in eodē ca-
su et materia. Secundo. qꝛ dato ꝙ dicas
te velle loqui quando non est contrarium
dispositum in iure canonico suꝑ tali casu
vel sibi consimili: licet etiam nō sit expresse
idem dispositum. tamen adhuc non opor
tet illud esse verum. Nam quantumcūqꝫ
aliquis casus sit similis alteri tamē nō est
idem cum eo. cum igitur dispositio positi-
ua oriatur ex voluntate legislatoris. ideo si
nō habuit legislator canonicus volunta-
tem sic disponendi in tali casu nō oportet
ꝙ sic sit dispositum de eo in iure canonico
non obstāte ꝙ ius ciuile sic disposuerit in
casu consimili ei. Et si dicis. eoipso ꝙ pa
pa approbauit ius ciuile tunc etiam cen-
setur idem disposuisse. Respōdetur ꝙ ap-
probauit ipsum ius ciuile in suis casibus
sed non oportet ꝙ extenderit ipsum ad ex
traneos et disperatos casus. Et si dicis.
Ex quo vnus casus est cōsimilis alteri tūc
ratio est eadem ad simili modo descinden
dum ꝛ disponendū vtrūqꝫ. Dicendum ꝙ
anteq̄ꝫ ius positiuū disponat in aliquo ca
su vel negocio: ratio subfuit quare sic pos-
set disponi. nec tamen illa ratio suffecit ad
hoc ꝙ ergo mox esset de iure positiuo di-
spositum vt sic seruetur. nisi enim accessis-
set voluntas legislatoris illa ratio nunq̄ꝫ
fecisset ꝙ preceptum esset aut necessarium
vt sic seruaretur. Ita in ꝓposito quantum
cūqꝫ aliquis casus iuris canonici sit simi-
lis rationis cum alio non oportet ꝙ si ci-
uilis legislator sic disposuerit ī suo casu ob
colorem cuiusdam rationis. et si illa ratio
etiam haberet locum in casu iuris canoni
ci ita ꝙ etiam posset ei prebere colorem ꝙ
ergo sic sit de facto dispositum in casu iu-
ris canonici: q̄ꝫuis posset etiam sic dispo-
ni ex simili ratōe. Et ideo bene dicit Sco
tus in quarto. dis. vĳ. ꝙ iterato suscipiens
sacramentū cōfirmatōis non incurrit pe-
nā irregularitatis ipso iure. sicut tn̄ incur-
rit iterato suscipiēs baptismū. Et ad argu
mentū canonistaꝝ dicentiū ꝯtrariuꝫ ex eo
ꝙ in baptismo sic statutū est qui est sacra-
mētū sile ꝯfirmationi qꝛ irreiterabile dicit
ꝙ vliter nulla pena canonica que non est
inflicta a papa condente ius incurriꝰ ipso
iure. nec ꝓpter argumēta exponentiū cano
nes siue a simili siue a contrario sensu est
aliquis astrictus pena canonica. qꝛ glosa
tores possunt exponere ius qđ cōdituꝫ est
sed nō cōdere nouū ius ꝑ suas expositōes
et ideo cum non inueniꝰ in iure canonico

expressa pena irregularitatis inflicta p iteratione confirmatiōis sequitur q ipso facto non incurratur. Et si voluisset legislator talem penam inflixisse pro iteratione confirmationis sicut pro iteratiōe baptismi potuissz expssisse hic sicut ibi. Hec ille. Ita in pposito si papa vel ecclesia statuendo decimas dandas esse in signū vniversalis dominij voluisset pscriptionem non habuisse locuz in eis: potuisset hoc expressisse de eis sicut impator de suo tributo expressit. sed quia nō expressit nō satis erit q ius ciuile in casu simili sic statuit vt inferri valeat etiam sic esse servādum in decimis Preterea videndum esset an ne quotta tributi prescriptibilis esset saltez prescriptiōe deobligatoria, q̄uis non ipsum tributum ex toto pscriptibile esset saltez in casu indigentie. sicut in decimis dixi. Preterea etiā sm glosatorez decretalium est lata differētia inter tributa z decimas. Unde glosa i c. tua. ij. dicit. Decime improprie dicuntur tributa. quia in tributis non admittit appellatio. sed in decimis admittitur appellatio sicut in alijs causis vbicūq aliqs grauatur. Item in tributis non currit prescriptio sed in decimis bene currit pscriptio. hec ibi. Et tamen si illud valeret scz q deus non debet esse deterioris cōditionis q̄ imperator. z pdicta differentia non deberet habere locum. z q̄uis Panor. improbet assignationē pdictarū differentiaz tā q̄ ex falsis fundamentis factam: tamē etiā sua improbatio potest ex falso fundamento dici pcedere. quia psupponit decias ex morali precepto deberi. ideo infert ibi nō deberi admitti appellationem. quod tamē est improbatum. Et notandū q in maiori pbationis minoris notanter dixit arguens, que sunt reseruata principi in signuz vniuersalis dominij z supreme potestatis quia nō est dubium quin ea q̄ sunt reseruata inferiori a principe possunt prescribi etiam si in signū subiectionis ei sint debita: sicut z subiectio ad eundem pōt pscribi Item nō est dubium quin ea que sunt reseruata etiam principi sed tm̄ in signū priuilegij singulars vt legitimare spurios, creare tabelliones: possunt pscribi saltem tāto tempore cui⁹ initij non est memoria dūmodo princeps sciat. z hoc habet locū sm iuristas tam in impatore q̄ in papa. De q̄ vide sufficienter Panor. in c. ad audictiā. et c. cum nobis. de prescrip. sed eadem ratione videtur idem valere in alio principe non recognoscēte superiorem sicut ipsi volunt illam constitutionem positiuā extēdere de impatore ad papam. Sed ex supra dictis patet fundamentū dicendi q etiam que in signū vniuersalis dominij sunt reseruata principi: possunt tolli. z si nō pscriptione: tamen cōsuetudine. dūmodo ipsa reseruatio fuerit iure humano statuta: etiā si ipsa suprema potestas z subiectio ei debita sit dei z diuina. vel sit hominis sed ex diuina institutiōe. vt potestas pape est suprema z est instituta a deo. et ipsa quidem est ab ecclesia inauferibilis siue pscriptiōe siue cōsuetudine. sed si quid sit ei ex humana institutione debitū illud potest aboleri contraria cōsuetudine nō obstante qd est signum rei inauferibilis p consuetudinez. quia in tali consuetudine est tacitus cōsensus instituentis. ideo sicut posset expresso eius consensu tolli queadmodū ex humana voluntate primum ei cepit attribui: sic potest tacite tolli. Et q̄uis consuetudine nō possit tolli subiectio fienda pape: quia etiam illa est ex institutione diuina (q̄uis ab illa vel illa persona cui est obediendūz possit auferri. quia q a vel b sit papa et sic supremā habeat potestatem non est ex institutione diuina. vnde solus beatus Petrus illo modo fuit papa) tamē signum ex hūana institutiōe ei exhibendū est auferibile ptraria cōsuetudie. multo magis ea q̄ sunt reseruata imperatori in signū vniuersalis dominij vel supreme potestatis possunt tolli. z si non pscriptione tamen consuetudine: si ei sint reseruata ex hūana institutione. Et disputatiue loquēdo et scolastice Quero an ne illa constitutio sit mere positiua que habetur in lege Comperit C. de prescrip. triginta annorum. Ubi disponitur q tributum sit imprescriptibile. et patet q sic. igitur potest cōsuetudine abrogari. imo minus requirit ad abrogādūz pstitutionē iuris ciuilis q̄ canonici. q2 nō oportet psuetudinē abrogātē pstitutōez iuris ciuilis esse pscriptā sicut oportz in alia Confirmat. quia non est oīno iprobabile apd aliquos doctores canonistas dicere

ꝙ p̄scribi posset cõstitutio illa canonica q̄
disponit ꝙ ius decime debeat esse imp̄scri
ptibile a laico: etiaꝫ non obstante ꝙ illius
iuris laicus non sit capax. ergo multo ma
gis non est om̄ino improbabile dicere ꝙ
p̄dicta lex cõperit. sit abrogabilis cõsuetu
dine vel p̄scriptibilis que disponit ꝙ non
possit prescribi contra tributum saltem p̄-
scriptiõe deobligatoria. quia laici nõ sunt
incapaces illius libertatꝫ vel deobligatõ-
nis sicut tamē laici sunt incapaces iurꝫ de
cimarũ. Antecedēs aũt probo. Nam Pa
nor. in c. finali de cõsuetudine dicit sic Si
cut ex prescriptione laicus nõ potest acq̇-
rere ius spirituale: ita nec ex consuetudīe.
et dico ꝙ etiam non sufficeret tempus de
cuius initio non est memoria. posset tamē
attentari ꝙ in eis in quibus papa põt fa-
cere laicos capaces ꝙ tunc posset induci
consuetudo: nõ dico p̄scriptio. vt laici pos
sent attentare sp̄ualia si papa sciuit consue
tudinem induci ⁊ non cõtradixit. argumē
tũ optimũ in lege de quibus p̄alle. nisi di-
cas consuedinem tolli vel impediri ꝓpter
irrationabilitatem. ⁊ forti⁹ hoc vltimũ ve-
rius. nam ratio est q̄si causa formalis ipsi-
us consuetudinis. forma autē dat esse rei.
Hec ille. Ex quo patet ꝙ licet oppositũ vi
deatur sibi verius. tamen primũ non vide
tur sibi omnino improbabile. Tunc argu
itur sic. Consuetudine nõ potest introdu-
ci aliquid quod est contra ius cõmune ca
nonicũ nisi ipsum ius p̄scribatur vel tolla
tur saltem vbi illa cõsuetudo inualuit. q̇a
consuetudo vincens ius canonicuꝫ debet
esse prescripta: etiam ita ꝙ ip̄m ius prescri
batur ⁊ tollatur vt vult Panor. in eodē c.
igitur illa cõstitutione sublata tolleret̄ in-
capacitas laicorum respectu iurꝫ decima-
rum. ꝙ em̄ sunt incapaces illi⁹ iuris est ex
dispositione positiua canonica. vnde papa
potest eos facere capaces eiusdem vt patꝫ
qñ cõcedit eis decīas in feudũ. tũc em̄ ha
bent ius decimã ꝑcipiēdi et si nõ ecclesia-
sticuꝫ. i. qđ fundat̄ sup̄ officio ecclesie. hoc
em̄ non refert in ꝓposito. qꝛ etiã laici ꝯuer
si nullũ habētes ordinem non habent tale
ius ⁊ tñ dicuntur habere ius decimaꝝ in-
distincte. vt patet in hospitalarijs vl' iohã
nitis militibus. tamē habent ius fundatũ
super alio ministerio quo seruiunt ecclesie

alioquin illicite exigerent eas. Sicut igit̄
expresso ꝯsensu potest eos facere capaces
ita p̄tendit Panormitanus eos tacite pos
se reddere capaces. multo magꝫ igitur p̄nt
laici cõsuetudinē inducere ꝙ liberent̄ a so
lutione per hoc ꝙ p̄scribunt cõtra consti-
tutionē iuris canonici mandantē solutio-
nem nec reddentem eas incapaces nõ so-
lutionis. Ratio etiam que fecit Panor. in
ꝯtrarium fluctuare posset solui forte ex di
ctis supra correlario tercio. Utrũ tamē il
lud primũ sit verum vel non: nõ curo. suffi
cit em̄ ꝙ in tanto ⁊ multo maiori q̄ꝫ sit no
strum ꝓpositũ posse tolli ꝯstitutioneꝫ ex ca
nonica disponentem sup̄ imprescriptibili-
tate etiam acquisitiua nõ apparuit omni-
moda improbabilitas. Ex quo ꝯsequen-
ter seq̄tur ꝙ tributũ ⁊ huiusmodi possunt
aboleri cõtraria consuetudine etiam ad il
los qui manent subiecti imperatori salteꝫ
quo ad quottam ⁊ quo ad ea que nõ sunt
necessaria ei pro regimīe reipublice. q̇cq̇d
sit de subiectione: an scꝫ possint aliq̇ se sub
ducere vt non sint imp̄atori subiecti sicut
plurimi sunt apud quos etiam cõsequēter
solutio toti⁹ tributi fienda imp̄atori est sub
lata vna cum p̄dicta lege Cõperit. quo ad
eos. q̄uis ob hoc non sint acephali: quia
sub sunt alteri principi nõ recognoscēti su-
periorem in tēporalib⁹ vl' pape nullum in
terris recognoscenti sup̄iorē. Et etiã q̇cq̇d
de hoc sit an potestas imperatoris sit ex di
uina institutione vel nõ: de quo nihil iam
ad ꝓpositum. qꝛ etiã si sit diuina ordinatõe
tñ ꝙ talis q̄tta tributi ei debeat̄ est ex hu-
mana ordinatõe. Ad ꝓpositum Solutio
q̄tte decime debita deo tēpore noue legis
est ei debita in signuꝫ vl'is dominij. sed so-
lum ex lege positiua instituēte. ideo sic̄ lex
positiua est abrogabilis consuetudīe sic id
qñ ex ea vt debitũ est institutũ est abroga-
bile. secus qñ ip̄m signũ illius vl'is domi-
nij esset ex lege diuina obligante ei debitũ
quia tũc etiã si nõ esset fundatũ in lege na
ture sed solũ in diuīa volũtate ip̄m essꝫ in-
abrogabile. vt fuerunt in ve. lege sacrificia
aīaliuꝫ ⁊ certi alij legales ritus q̇ etiam fie
bãt deo ī signũ sup̄me ptãtꝫ qꝛ erãt ꝓtesta-
tiões interioris latrie. vñ etiaꝫ nec reddit⁹
p̄mitiaꝝ debitaꝝ sacerdotib⁹ tunc fuissent
abrogabiles ꝯtraria ꝯsuetudīe. nec deciaꝝ

solutio debita leuitis. secus hodie, q̄r tunc diuīa lege per ꝯsuetudinē inabrogabili debebant̄ nō sic hodie. Ad illō cum dic̄ ꝙ sacroꝝ canonum statuta ⁊c̄. Dicēdū ꝙ q̄uis illud dictum in varijs sensibus posset habere veritatē vtputa quia sepe homīes ad obseruantiā canonū inducunt̄ per statuta imperatorū vel ciuilia qui alias non inducerent̄ metu canonum. Item quia sepe legislator canonum in cōdendo canones: vltra hoc ꝙ cōsiderat scripture sacre sentētias: etiam respicit ad responsa prudētum. ⁊ sic ad leges iuris ciuilis ꝓ quāto tales a dictamine recte rationis emanauerunt. Tamē illis intellectibus omissis q̄a non sunt ad ꝓpositum nec ad mētem pape in predicto capitulo Dicēdū ꝙ hoc est intelligendū vbi est idē casus vel casus vnius iuris reducitur ad casum alterius sicut species ad genus. ita ꝙ tam ius canonicū q̄ ciuile disponit super aliquo eodem casu: ita ꝙ aliquis vnus ⁊ idem casus potest comprehēdi sub dispositōe vtriusq̄ iuris. ⁊ ius ciuile plenius de illo disponit ꝓ eiusdem decisione ⁊ nō cōtrario modo ad ius canonicum. Exemplū. canonico iure cautum est ꝙ non est construēda ecclesia cuiꝰ edificiū est in preiudicium alterius ecclesie. ⁊ iure ciuili generaliter ꝓhibetur ꝙ nō debet aliquis aliquid edificare postq̄ est sibi nunciatio facta. Igitur si aliquis edificet ecclesiam vel capellam cuius edificium cedit in preiudiciū alterius ecclesie et etiam sit sibi facta nunciatio ne edificet. iā ille vnus ⁊ idē casus reduci potest ad vtrūq̄ ius, quia casus iuris canonici se habet vt species ad casū iuris ciuilis qui est vt genus. quia generaliter disponit ius ciuile de edificio. Ius tamē ciuile plenius disponit pro eius terminatione sc̄z an debeat illud edificium demoliri. ⁊ si sic. cuiꝰ expensis. ⁊ sic de alijs. Ideo papa in eodem capitulo ei qui in tali casu debebat iudicare cōmisit vt consideret tam institutōes iuris ciuilis q̄ iuris canonici ⁊ s̄m vtrasq̄ terminet causam. Sed non oport̄ predictū dictū intelligi vbi casus iuris canonici est alius ab illo super quo disponit ius ciuile ita ꝙ ad minꝰ nō potest comprehendi sub eo vt species sub genere. sed ē ab eo disparatus, sicut est hic de solutiōe decime que est alius casus a solutione tributi. Nec oportet dictum doctorum qui allegantur in argumento esse verum in hoc secundo sensu nec ex textu predicti capitl'i possunt habere illum secūdum intellectū. vt patet ex circumstantia casus eiusdem capituli: alioquin ipsi extenderent glosam vltra q̄ textus capere posset. Ad illō cum dicit Ne dominus sit deterioris cōditionis ⁊c̄. Dicendum ꝙ nō sequitur dominus deus in hac parte habet deteriorem conditionem q̄ imperator. igitur habet deteriorem cōditionem q̄ imperator: etiam loquēdo de extrinseca deterioritate (quia de se notum est ꝙ dominus deꝰ ob hoc intrinsece non est deterioris conditionis) sed est fallacia a dicto s̄m quid ad simpliciter. Si enim valeret tunc etiam deberet inferri ꝙ deus esset deterioris conditionis q̄ imperator vel papa vel abbas aut prefectus ciuitatis. quia nōnulla que cōmittuntur aduersus imperatorem vel leges eius vel alium hominem in potestate constitutum grauius puniuntur hic q̄ si essent cōmissa contra deum vel legem dei immediate. vnde desertor militie armate grauiter punitur. et tamē qui cadit in mortale peccatum deterius deserit militiam quā professus est nō sic grauiter hic punit̄. sicut etiā in alijs positiuis videmus ꝙ sepe quis pro peccato commisso contra legem tm̄ humanā ⁊ positiuam punitur excōmunicatione. non sic id quod contra legē dei immediate factum est. Et ad ca. Tua. de decimis Dicendum ꝙ bene ostenditur ꝙ illud possit esse ratio vt sic statuatur. sed non infertur ꝙ ergo sic de facto sit statutum sicut tamē de facto fuit statutum in c. tua. Ad illud qō dicit Ubi eadem ratio ibi idem ius. et ita censetur esse idem casus tam in tributis q̄ in decimis ⁊ sic eadem debet esse decisio in vtroq̄ Dicendum ꝙ assumptū nō habet veritatem in constitutionibus humanis mere positiuis saltem intelligendo idem esse ius in actu et in effectu nisi identitati rationis in vtroq̄ accesserit etiam cōstitutio sup̱ vtroq̄. sepe em̄ legislatori moto ex aliquali causa vel rōne plac̄z ꝙ aliq̄s actus ꝓhibeatur. ⁊ tamen non oportet ꝙ ꝓpter hoc aliq̄s alius actꝰ sit ꝓhibitꝰ licet posset haberi ita bona ratio vel eadem ad

ꝓhibendū illum secundū sicut primū. Itē
certis dieb⁹ sctōꝝ tenemur cessare a seruili
bus. ⁊ nō alijs dieb⁹ alioꝝ: cum nō mino
ris sanctitatis fuerint alij ꝙ̃ illi vt diē pas-
sionis. s. laurentij ⁊ nō vincentij. vl' s. Jo-
hannis baptiste decollatōis. Similiter se
pe aliqua pena adijcit alicui statuto ex ali
qua causa. et eadem ratiōe posset adijci al
teri statuto disponenti de alio casu haben
ti eandē rationē. nec tñ oportet ꝙ ille secū-
dus casus sic puniatur sicut primus. sicut
est videre in excōicationib⁹ ⁊ alijs cēsuris
ecclesiasticis late vel ferende sentētie. Vñ
⁊ iuriste met dicunt ꝙ in talib⁹ standuȝ est
in ꝓprijs terminis. Imo in ꝯstitutōnib⁹ le
gis diuīe hoc est videre. et hoc in illis in q̄
bus nō apparet ex lumine naturali cā ꝓhi
bitionis aut talis modi punitiōis. sed solū
q2 sic placuit diuīe volūtati: ꝙ̃uis a poste
riori possimus aliquas congruentias assi
gnare. sed eque inueniri potuissent ratio-
nes ꝯsimiles ad alia constituenda. Et hoc
patet in ve. lege vbi certi cibi ꝓhibentur ⁊
alij cōcedunt. Itē certa aīalia eligunt in
sacrificiū ⁊ alia ꝓhibent. ⁊ quedā peccata
sic decernunt punienda: alia aliter. ⁊ sic d̄
alijs. Unde in talib⁹ locū habet illd̄ Iu-
uenalis. Sic volo sic iubeo sic sit ꝓ ratiōe
volūtas. queadmodū in grāmatica respō
det ꝙ quia placuit impositori ideo hoc no
men significat illā rē: aliud aliaȝ. aut sic vel
sic declinat. In opib⁹ etiam dei oportet se
pe illo modo respondere. Et dico notan-
ter saltem intelligendo idem esse ius de fa
cto ⁊c. quia veritatē haberet si intelligeret
sic ꝙ vbi eadem ratio ibi posset cōdi et sta
tui idem ius. sed nō ꝙ ipo facto sit statutū.

Dicit etiam notanter in ꝯstitutōib⁹ mere
positiuis. quia in his cōstitutōnib⁹ quas
lex naturalis vt euidentes ex terminis sta
tuit ⁊ quas naturalis ratio statiȝ approbat
vel ex sibi euidentib⁹ statim inferre pōt vl'
que valde vicine sunt talibus: verū est ꝙ
vbi est eadem ratio ibi idem ius etiā actu
⁊ de facto. vt lex naturalis statuit ꝙ nō est
cōtrectanda res ꝓximi inuito dño. et quia
eadem ratio est in vxore ꝓximi ideo etiam
idem est statutū. ⁊ si que tales ꝯstitutōnes
etiā a iure positiuo statuant: etiam esset ve
rum ꝙ vbi eadē ratio ibi idem ius. sec⁹ ta-
men de annexione penarū positiuarum.

Ad ꝓpositū Cōstitutio ꝙ nō possit obli-
gatio tributi p̄scribi ē mere positiua. ⁊ da-
to ꝙ esset facta ex illa rōne: q2 scȝ est signuȝ
generalis dominij. ⁊ illa rō etiā habet lo-
cum in solutiōe decime. tamen nō oportet
ꝙ ergo etiā solutio decime non possit pre-
scribi ex causa dicta. Nam etiam predicta
ratio non fecisset solutionē tributi esse im-
prescriptibilem si ei nō accessisset predicta
expressa constitutio. Item cum dicit. lex
non est aliud nisi ratio legis. Negandum
est. quia realiter distinguunt. quia se inui-
cem p̄cedunt tempore. Anteꝙ̃ eñ statuit
aliquid p̄ceptiue vel ꝓhibitiue in iure me
re positiuo: subest ratio aliqua que mouit
legislatorē. ⁊ tamen nōdū est lex donec de
claret legislator suam voluntatē ⁊ obliga-
tionē actiuā. Iteȝ sepe ratio manet lege iā
abolita et destructa ꝑut deduxi superi⁹ in
solutione primi argumēti tercij correlarij.
Sed illd̄ dictū debet sic intelligi ꝙ lex nō
habet vim legis nisi habeat rōnem. sic di-
cimus talis cibus ⁊ potus vel dieta est vi
ta mea. i. nō possuȝ viuere nisi habeā talia
Et ꝑ hec videt sufficienter satisfactum p̄-
dicto argumento reputato achillico.

Quintum correlari

um. Predicti laici de quibus sonuit corre
larium tercium ⁊ quartū peccarent si post
ꝙ̃ a papa essent exacti seu iussi soluere q̄t-
tam decime ⁊ de omnib⁹: recusarent solue
re eam et de oīb⁹. Probat. q2 eoipso ꝙ pa-
pa iubet hoc: renouat p̄ceptuȝ ecclesie qd̄
apud eos fuit abrogatū. ⁊ reuocat p̄dictū
tacitū ꝯsensum. igit tūc cessat cā excusatio
nis eoꝝ que fuit ꝙ ꝑ tacitū ꝯsensum pape
vel ecclesie erant deobligati alio precepto
quod apud eos fuit abrogatum. Scd̄o
quia in hoc oēs ꝯueniūt ꝙ in precepto
positiuo clausula reprobatoria ꝯsuetudīs
est efficax respectu ꝯsuetudīs p̄cedentis il
lud p̄ceptū quicquid sit de sequēti eaȝ. mō
eoipso ꝙ iubet tales laicos soluere nō ob-
stante eoꝝ consuetudine reprobat p̄ceden
tem cōsuetudinem. igit p̄textu ei⁹ non pñt
se tueri. ꝯsuetudo eñ nō vincit legē. s. seq̄n
tem se. Tercio. quia anteꝙ̃ etiā fecit p̄ce-
ptum de decimis soluendis laici non tene
bantur ad quottam nec de omnib⁹ locis te
nebant ad q̄ttā. nec d̄ oīb⁹ bonis tenebāt

quia nec erat p̄ceptum eis nec erat ꝯsuetu
do, ꝛ tamē accedente p̄cepto ceperunt ob-
ligari, igitur a fortiori vel ad minus ex eq̄
li ꝛ eadem ratione postq̄ꝫ preceptum olim
emanauit licet sit particulariter puta q̄ ad
illos laicos abrogatum tenebunt̄ laici ad
iussum pape ip̄m renouātis ad illam q̄ttā
et de omnibus. Attamē hic occurrit dif-
ficultas q̄m et si indubitanter hoc verū sit
de iussu pape vbi subest causa puta indi-
gentia eccl'ie, q̄ꝛ tūc de iure naturali etiā et
sine iussu pape tenerent̄ vt patuit, tm̄ quā-
do non subest causa puta ecclesia nec q̄tta
decime nec de oībꝫ indiget ſʒ alias habet
sufficientē sustentationē de alijs redditibꝫ
imo forte plus q̄ꝫ sufficiētē: et papa vult re
nouare an de per se teneantur laici tūc ad
q̄ttam ꝛ de oībꝫ. Rō aūt difficultatis ē, q̄a
non tenet̄ ꝑplus obedire nisi in eo q̄d supi
or licite potest p̄cipere, quia nō aliter sunt
sibi subditi nisi in illis ad q̄ se extendit po
testas eius. modo videt̄ ꝙ papa nō possit
in tali casu eis p̄cipe q̄ttam ꝛ de oībꝫ. Pr̄io
quia illud p̄ceptū habet spēm auaricie: cū
nō subsit indigētia. Scd̄o q̄ꝛ est natū scā-
dalisare subditos, ꝛ ille due cause patēt ex
simili deductōe circa plebanum in quar-
to correlario. Tercio. quia papa non pōt
aliquid p̄cipere nisi habeat cām rōnabilē
illud p̄cipiendi, mō si nō est vel subest indi
gentia: non subest causa rōnabilis. igitur.
Quarto. quia si a tp̄e q̄ p̄mo illud p̄ceptū
emanauit clerus habuisset sufficiētē sustē-
tationē de alijs redditibus et fundationi-
bus: non potuisset papa licite illd̄ p̄ceptū
instituisse, imo poti⁹ debuisset omisisse, q̄a
cū magno scandalo ꝛ nota cupiditatis ac
specie insatiabilitatis imposuisset, igit̄ ea-
dem rōne nec nūc poterint illud renoua-
re ibi vbi nō est indigētia. Quinto. q̄ꝛ ea-
dem ratione posset nūc in loco vbi q̄tta ꝛ
de oībus soluit̄ p̄cipere ꝙ octaua vel q̄n-
ta pars daret̄ etiā si nō subesset indigētia.
tenet ꝯn̄a, q̄ꝛ eq̄ se habet octaua vel quin-
ta ad quottā decime vbi soluit̄ quotta de
cime sicut se habet q̄tta decime ad duode
cimā vel vicesimā vbi nō soluit̄ nisi duo-
decima vel vicesima. Igit̄ si ibi vbi nō ni
si duodecima vel vicesima soluit̄ pōt q̄ttā
quā nō tenebant̄ vllo iure soluere renoua
re: tūc poterit vbi soluit̄ decīa q̄tta impo-
nere octauā ꝛ quintā etiaʒ sine indigentia
subexistenti. Sexto a simili. q̄ꝛ nec clerus
vult dare decimā decimaꝝ summo ponti
fici eā req̄renti q̄n̄ nō apparet de indigētia
pape, ꝛ credit clerus se licite posse oppone
re, ꝛ ꝑ ꝯn̄s credit se nō teneri. nec papā ta
le quid eis posse p̄cipe, ꝛ tm̄ nō minus cle-
rus tenet̄ sūmo pōtifici decimā decimarū
q̄ꝫ teneant̄ laici illis apud q̄s non est ꝯsue
tudo dare q̄ttam ꝛ de oībꝫ, tum quia sic in
veteri testamēto p̄ceptū fuit ꝙ nō leuite da
rent leuitis decīas. sic etiā p̄ceptum fuit ꝙ
leuite darent decimā decimaꝝ summo sa-
cerdoti ꝛ alijs sacerdotibus. Modo q̄ ad
decimas cēsent̄ plebani leuitis ꝛ laici non
leuitis successisse, ꝛ q̄ ad decimā decimaꝝ
censet̄ papa successisse sūmo sacerdoti trās
lato tm̄ summo sacerdotio, tū scd̄o q̄ꝛ etiaʒ
rō naturalis dictat ꝙ inferiores debeāt su
periori q̄ ꝓ eis curā gerit offerre ea q̄ sunt
ad sustentationē. mō papa est supior ipsi⁹
cleri ꝛ ꝓ eis militat in regimīe sp̄uāli ꝛ cu-
ra q̄ttidiana etiam toti⁹ eccl'ie. Igit̄. Se-
ptimo. quia si ep̄s cōtra quē cler⁹ p̄scripsit
quartā sicut potuit vellet p̄cipe de nouo ei
dem clero ꝙ daret ei quartaʒ ꝛ nō subesset
indigētia aliq̄ in ep̄o nō videret̄ hoc ep̄us
posse, nec clerus teneret̄ ei obedire. Igitur
videt̄ idē si papa laicis q̄ p̄scripsissent so-
lutionē decime, vel ꝑ ꝯsuetudineʒ se ab ea
deobligassent sic potuissent vt patuit: vel-
let p̄cipe de nouo ꝙ soluerent. nō videt̄ ꝙ
illd̄ possit aut ꝙ alij tenerent̄ obedire. In
illa tm̄ difficultate nihil determīo sicut nec
in seq̄ntī correlario, sed iudiciū lectori di
screto ꝛ alijs oībꝫ q̄ꝝ īterest cōmitto, q̄cq̄d
tm̄ de hoc sit: sꝑ p̄sumendū est in dubio de
meliori. ꝛ ꝑ ꝯn̄s ꝙ papa nō nisi ex legitīa
causa illud renouet. Unde etiaʒ dato ꝙ a
ꝑte rei nō tenerent̄ ad q̄ttā ex renouatōne
illius p̄cepti, puta q̄ꝛ a ꝑte rei esset īualida
et irrōnabilis eo ꝙ nō ex rōnabili cā ꝓces
sisset. tm̄ in dubio est obediendū p̄cepto su
perioris, ne nō obediendo exponat se q̄s
pericl'o pc̄ti inobediētie, queādmodū etiā
in dubio subdit⁹ tenet̄ sequi dn̄m suuʒ in
bello de quo dubitat̄ an sit iustum vel nō
dūmodo prius inquisiuerit sufficiēter de
iusticia ꝛ iniusticia belli, ꝓut in c. quid cul
pat̄. xxiij. q. ij. Et ex illa cā etiā notāter di-
xi dubium esse an de ꝑ se in tali casu talis

sussionis tenerētur laici ad quottam quia de ꝑ accidens ratione dubiꝗ tenerent̄.

Sextum correlariū

est. Exstante p̄dicta opinione theologorū de quotta decimaꝝ satis apparēs difficultas est si p̄dicti laici de quibꝫ sonuit tercium ꝛ q̄rtū correlariū peccarēt q̄ntū est de ꝑ se recusando soluere q̄ttam ꝛ de omnibꝫ postq̄z essent ab episcopo iussi soluere q̄ttā et de oībꝫ q̄n nō est indigentia in eccl'ia illa cui iubent̄ eam dare. vnde vident̄ iuste posse appellare a sentētia illi⁹ iudicis. Probat̄. q̄a dubium est an episcopus p̄ceptuz ecclesie de decimis (quod quo ad tales laicos supponit̄ esse abrogatuz) habeat renouare, modo nō videt̄ ꝙ illi saltem extra casum indigentie teneant̄ ad quottam et de omnibꝫ. nisi illud preceptum renouetur q̄ ad eos. igit̄. Maior ꝓbatur: quia apparet esse difficultas de papa vt patuit. igit̄ multo magis apparet de ep̄o. vnde ꝛ rōnes de papa adducte multo magis habēt locum circa episcopū. Dicit̄ notanter q̄ntum est de per se. quia rōne dubiꝗ peccarēt. qꝛ ext̄ q̄ dubiū esset an iussio ꝛ sententia ei⁹ esset rationabilis vel nō deberent obedire. Dicit̄ etiā saltem ꝛc̄. qꝛ q̄n subest indigētia illius quotte ꝛ de oībus laici tenebunt̄ iure naturali ꝛ diuino. ꝛ ideo poterit ep̄s sup̱ illo cognoscere. ꝛ ꝯsequenter per sententiaz cōpellere ad obseruantiam. Et illo modo valent indubitanter ꝓcessus q̄ fiunt in curiꝗs episcopoꝝ quibꝫ rectores aliqui obtinent decimas que ibi pri⁹ nō fuerūt date a maximis t̄pibꝫ. Aliter aūt habet sat̄ apparentē difficultatē vt dixi. Si tn̄ esset q̄tta de iure diuino hodie obligāte vt iuriste tenent quoꝝ consilio cōiter tales sententie emanant ab ep̄is. tunc etiā si nō subsit indigentia valerent tales ꝓcessus. sed suppositū est improbatū. Et si primo arguatur Quotta decime ꝛ de om̄ibus debet̄ rectori ecclesie etiā habēti sufficientē sustētationem etiā s̄m theologos puta Alexandruz et Thomā. ꝛ hoc ex eo fundamento: quia decime debent̄ plebano vel ecclesie nō tm̄ pro sua persona sed etiaz pro pauperibꝫ q̄ et ipsi censent̄ de domo eoꝝ et dei. de qua domo etiam ait Malachias in ꝑsona dei c.iij. Inferte omnē decimā in horrea mea vt sit cibus in domo mea. Paup̱es autez sunt in domo dn̄i. igit̄ si deficeret obligatio quotte ex vna causa. tamē ex alia causa scꝫ rōne paupeꝝ q̄ semp̱ sunt indigētes remaneret semp̱ causa obligatōis eius. Itē etiam decime p̱tinēt ad fabricā ecclesie. vt patet. xvj. q. j. in fine. ꝛ c. tua. de decimis. ꝛ sic ex illa cā etiā semp̱ remaneret. Dicendum ꝙ p̄dicti theologi loquunt̄ in casu q̄ illud p̄ceptum nō est abrogatū per cōtrariam cōsuetudinē. qꝛ tunc ligant̄ nō ratōe indigentie tunc existentis sed rōne p̄cepti adhuc vigētis quod primo ex indigentia tanq̄z ex principali causa fuit institutuz. eo ꝙ aliter nō habebāt tunc sufficientē sustētationem. ꝛ tn̄ illud p̄ceptuz p̱seuerare potest etiaz causa illa cessante. sicut sepe fit in legibus positiuis ꝙ ex certa causa saltē impulsiua statuunt̄ ꝛ postea nihilominus p̱seuerāt etiam illa causa euanescēte. Et si secūdo dicat̄ Cessante causa cessat effect⁹. igit̄ rōne legis cessante cessat lex. Respōdetur verū est de causa principali ꝛ cōseruatiua et q̄ sic se habet ꝙ nō solum eius occasione sed virtualiter ꝛ quasi sub eius cōdictione est p̄ceptum editum. secus de cā impulsiua. Ex aūt de pauperibus ꝛ fabrica arguit̄ Dicendū ꝙ indigentia pauperum se solo non sufficeret ad hoc ꝙ nihilominus deberet̄ q̄tta etiā si rector haberet sufficiētiaz ita ꝙ nō req̄reret̄ preceptū adhuc esse in obseruantia viridi q̄ ad clericos. qꝛ tunc sequeret̄ ꝙ stante illa indigentia pauperū non liceret plebano etiam ad vitam suam intrare cōpositionē sup̱ quotta decimarū eā minuendo ꝛ remittēdo: etiā de p̄teritis neglectis decimis loquēdo. et maxime q̄n fieret sine iudicis autoritate. q̄a ibi ageret̄ de p̄iudicio pauperū in eo iure q̄d eis ad minus iure positiuo deberet̄. ꝛ specialiter in illis que sunt alimenta paupeꝝ cuiusmodi sunt decime. Sup̱ alimentis em̄ non transigit̄ sine iudicis autoritate vt in l. cū hꝗ. ff. de transac. Cōseq̄ns est ꝯtra ipsos canonistas dicētes ꝙ super decimis non solum inter clericos sed etiaz inter clericos ꝛ laicos potest fieri compositio taliter ꝙ super p̄teritis potest fieri compositō inter laicos ꝛ clericos sine iudicis autoritate. sed ꝓ futuris nō potest cōpositio fieri sine autoritate iudicis inter eos scꝫ clericos

et laicos, vt patet per Panoz. in c. cum ho
mines, modo videtꝫ ꝙ etiā cum iudicis ec-
clesiastici autoritate non posset fieri inter
eos compositio quo ad futuras vel prete
ritas, iudex eñ ecclesiasticus iura paupeꝝ
tenetꝫ defendere nec illa sibi licet minuere
aut remittere, specialiter eñ in eo locū ha
bet illud Esaie. j. Judicate pupillo defen
dite viduā ⁊c. Signū ergo est ꝙ illa quot
ta non est hodie sic debita pauperibꝫ quin
qñ principalis obligatio scꝫ qua debetꝫ q̊t
ta plebano tollitꝫ: non poterit subsistere ob
ligatio quotte ꝓut ordinatꝫ ad paupes vel
ad fabricam eccl'ie, quia nō est ordinata ꝓ
illis nisi secundario, scꝫ quando est debita
plebano ⁊ ei supfluit. Et ꝑ hoc cessat etiā
difficultas quam habuit Panoz. in ca. ex
mltiplici, de decimis. Ubi postq̃ dixit ꝙ
ꝑsona ecclesiastica potest sine peccato nō
ꝑsoluere integrā decimā ratione cōuentio
nis habite cum rectore cui debentꝫ: subdit
et videtꝫ mihi hoc dictum satis durum: cū
decime nō solum soluantꝫ in subsidium p̄-
sbiteri sed etiam in elemosinā pauperum.
Ad hoc c. tua, infra eo. Nisi dicas ꝙ eodē
modo alia ecclesia poterit habere paupe-
rum curā ⁊ nō refert per quā ecclesiaꝫ pau
peribꝫ ꝓuideatꝫ. Hec ille. Nā non solū per
illam viā cessat illa difficultas ⁊ in illo ca-
su, sed etiā in casu quo cum laicꝭ initur cō
positio ex causa rationabili Nam cessabit
etiam ibi difficultas per p̄dictā viā. Quis
non esset saluabile si plebanus sine cā ra-
tionabili sufficiēti remitteret quottam vel
minueret eam etiā ꝓ sola vita sua cum ta-
li p̄iudicio pauperū irrationabili. Q̄ autē
decime non debeantꝫ principaliter paupe
ribus sed ipsis clericis: patet per ꝯpriaꝫ cō
fessionē Panoz. in c. tua. ij. vbi hoc exp̄sse
notat ex tex. Circa etiā hoc correlarium
notandū ꝙ si iudex ecclesiasticus in causa
decimarū dicat sententiā sup quotta deci-
marum contra supradictos laicos allegā-
tes se ꝑ imemorabile tēpus nō soluisse: nō
feram cōpellēdo eos ad solutioneꝫ quotte
ex fundamēto p̄dicto ⁊ cōmuni iuristaruꝫ
scꝫ ꝙ quotta sit iuris diuini hodie obligā-
tis cum illud fundamentū sit destructum
nec ex eo ꝙ cōstitutio sup illa quotta fue-
rit inabrogabilis: sed ex alio fundamento
et tali scꝫ quia hactenus consueuerūt ferri
tales sententie in curijs episcoporum in-
differenter siue etiam indiguerit siue non.
huic ergo ꝯsuetudini potero inniti ⁊ me il
li cōformare qđ mihi dat ius sic sentētian
di. Et forte argueret sic. Jlla consuetudo
interp̄tatꝫ preceptum dādi decimas esse re
nouabile per ep̄m: etiam si esset abrogatū
tanq̃ vere positiuuꝫ. Nam sicut p̄scriptio
suam efficaciā ⁊ vim quam habet qua scꝫ
potest trāsferre dominia rerum de vno in
alium ⁊ obligatū deobligare, ⁊ econtra. il-
lā inq̃ habet a iure positiuo, ita ab eodem
iure habet ꝙ suā vim extendat ad hoc vel
ad illud vel ꝙ extendat suam vim ad ꝑpe
tuum vel ad tēpus, ⁊ ita si ecclesia expresse
statuisset circa aliquam determinatā legeꝫ
positiuā ꝙ nulla prescriptio valeret cōtra
illam quin etiā post imemorabilē obseruā
tiam factam in cōtrariū: illa lex essꝫ adhuc
valida. vel saltē si esset abrogata esset reno
uabilis per sententiā etiam iudicis inferi-
oris puta epi. tunc posset iudex sententia-
re ꝺm illam legem: nō obstante obseruan-
tia ꝑ tēpus imemorabile de ꝯtrario. Mo
do videtꝫ ꝙ cōsuetudo qua episcopi vel of
ficiales eorū cōsueuerunt tales sententias
ferre faciat talem interp̄tationeꝫ circa legē
dādi decimas q̄si scꝫ sit lata ab ecclesia ta-
liter ꝙ ecclesia voluerit ipsam etiā ꝑ obser
uantiā per imemorabile tempus cōtinua-
tā in ꝯtrariuꝫ adhuc esse valiturā et ꝙ ꝺm
ipsam possit iudicari ⁊c. Ad hoc inquaꝫ
forsan diceretꝫ per ea que dicta sunt supra
de differētia cōsuetudinis ⁊ p̄scriptōis q̊-
modo differenter a diuersis iuribꝫ suas vi
res habeant aut cōtrahāt. Secūdo po
test dici ponendo tres veritates ꝓbabiles
Prima ꝙ error iuris impedit p̄scriptio-
nē cōsuetudinis. Exemplum. Jn quodaꝫ
loco mortua vxore q̇dam retinuit dotem
quasi de iure esset lucratus et ita credebat
populus. ⁊ ita fecerūt alij per triginta an-
nos. demū apparuit q̇dam iurisperitus di-
cens ꝙ hoc nō erat iuris. talis error impe
dit cōsuetudinem. quia cōsuetudo nō in-
ducitꝫ sine affectu tacito populi. quādo au
tem populus facit cōtra ius ⁊ credit face-
re ꝺm ius: non videtꝫ velle inducere cōsue-
tudinē sꝫ vti iure cōmuni qꝛ ita credit esse
de iure. Cum ergo affectus deficiat nō in
ducitur cōsuetudo. Secūda veritas qꝫ

aliqui frequentant actus aliquos credentes illos esse ſm legem cui volunt se cōformare ⁊ tn̄ sunt ꝯtra legem, tunc quātūcunqꝫ eos sic credendo frequentent nō introducit̄ ex eis ꝯsuetudo seu ius sic de cetero agendi. Exemplū. Lege cauetur ꝙ hereditas paterna equaliter diuidatur inter liberos, populus c̄redēs ꝙ de iure sit ꝙ p̄mogenitus succedat in totū ⁊ vtit̄ sic decē annis credens sic esse de iure, talis error impedit consuetudinē induci. quia populus credens sic esse de lege scripta non tollit legem q̄ noluit. Vn̄ lex non potest dici tolli ꝯtrario cōsensu populi quia hoc nō voluit quia nemo vult tollere id quod nescit

Tercia veritas Quando aliqui frequētant aliq̄s actus q̄ tamē sunt preter legeꝫ ⁊ errant in causa finali et principali tunc nō inducit̄ cōsuetudo ex eis seu ius sic agēdi, quia cessante causa cessat effectus, ⁊ sic nō reputat̄ ꝯsensus interuenisse. Item etiā error iuris naturalis ⁊ diuini impedit ꝯsuetudinē. De istis veritatibus tanq̄ ꝓbabilibus remitto ad Albericum in lectura sua parte. j. ff. ve. in. l. de quibꝫ. ⁊ in. l. ꝙ nō ratione. de leg. ⁊ sena. cōsul. ⁊ long. ꝯsue.

Applico ad ꝓpositum has veritates. Primā sic. Officiales sentētiando ꝯtra subditos in casu predicto et fundando se in opinione canonistarū credentiū quottā decime esse de iure diuino et silr̄ ꝙ de omnibꝫ debeat dari salteꝫ p̄dialibus bonis etiā sit de iure diuino, ⁊ per cōsequens ꝙ illud sit inabrogabile: errant in iure, igit̄ sic errādo nō introducent ꝯsuetudinē seu ius sic sententiandi. Secundā veritatē sic applico. Tales crediderūt h̄mōi sentētias esse ſm legem diuinam ⁊ se declarare per suas sententias illos laicos esse obligatos virtute legis diuine. ⁊ tn̄ q̄ntum est ex lege diuina non sunt obligati imo liberi, ⁊ ꝑ cōsequēs non declarandi nec grauandi vt tales, declarare aūt aliquē tanq̄ ex lege diuīa grauatum vel obligatum qui nō est ex ea obligatus nec grauat⁹ vel grauandus: est cōtra legem diuinam. Terciam autem sic. Quia tales actus sententiandi etiam si nō essent contra legem sed preter legem, vtputa quia fideles soluere decimā non est contra legem, quia non peccant soluēdo in p̄dicto casu, licet in eodem esseꝫ preter legem tamē causa finalis et principalis cū sic sententiauerunt fuit, quia credebant quia nisi sic sententiarēt ꝯtrauenirent legi diuine obliganti illos ad solutioneꝫ. ⁊ sic videt̄ ꝙ predicta fuga ad quā diuerteret iudex vigore cōsuetudinis etiam sit preclusa. Que omnia inq̄sitiue dixisse valui vt detur occasio cogitandi latius. desuꝑ cōmittēs negocium iudicio melius intelligentium.

Nunc autē redeo ad illud quod suspēsum fuit supra in tercio correlario, scꝫ. q̄ntum tempus requirat̄ ⁊ sufficiat ad illā cōsuetudinem quatenus laici sint tuti salteꝫ in foro ꝯscientie suꝑ non solutione quotte in casu eiusdē correlarij. Ad quod respōdendo pono tres ꝓpositiōes vel tria dicta.

Primū. ꝙ si talis consuetudo bona fide durauit per tēpus de cuius initio non est memoria Illa sufficit eos excusare: ita ꝙ etiam non oportet eos titulum aliquē allegare vel ꝓbare. Probat̄. quia q̄uis quando aliquid prescribitur cōtra ecclesiam et ius cōmune vel p̄sumptio est contra p̄scribentem non sufficiat bona fides sed etiam sit necessarius titulus qui possessori causam tribuat prescribendi. tamen ab illa regula excipit̄ nisi tanti temporis alleget̄ p̄scriptio cuius ꝯtrarij memoria non existit vt dicitur c. j. de p̄scrip. li. sexto. sic auteꝫ est in casu huius dicti, quia ꝯsuetudinem de qua loquitur hoc dictum cōcomitat̄ prescriptio cōtra ecclesiam, ⁊ ius cōmune resistit laicis prescribentibus. igitur ex q̄ tanto tēpore durauit sufficiet bona fides eoꝝ sine titulo. Adeo ꝙ supposito (sicut veritas est) ꝙ quotta decime sit tm̄ de iure positiuo in casu correlarij: illud dictum nullam deberet habere difficultatem apud dn̄os canonistas. Imo ipsi idipsum dicerent si tenerēt ꝙ quotta decime est de iure tm̄ positiuo, ita em̄ est in alijs rebus vel iuribus ecclesiaꝝ ꝙ per predictū tempus possunt prescribi etiam p̄scriptōe acquisitiua dūmodo bona fides assit: licet p̄scribens nullum titulum habeat ⁊ ei ius cōmune resistat vel presumptio sit contra eum. tollitur enim illa resistentia ⁊ presumptio per tantam tēporis ꝓlixitatem. Unde etiā in hoc casu deberent esse tuti in foro contentioso sicut in alijs rebus ecclesiarum essent tuti si eas tanto tempore prescripsissent. Nam

n̄on dubito si plebani cōuenirēt suos sub
ditos sup̱ solutione p̄mitiarum ⁊ laici alle
garent p̄dictam p̄scriptionem, nemo offici
alium cōdemnaret eos ad solutionem ea-
rum, imo facerent sibi cōscientiā si eos cō
demnarent ad solutionē, ⁊ tamen nō plus
est q̄tta decime debita q̄̃ sint primitie tam
de iure diuino loquendo q̄̃ hūano. Se
cundum. Si predicta cōsuetudo bona fi-
de durauit per quadraginta annos ⁊ lai-
ci habeant titulum: iterum sufficit illa con
suetudo eos excusare in foro ꝯscientie. sal
tem si illa decima ptinuit ad aliam ecclesi-
am q̄̃ ad romanā. Imo etiam in foro con
tentioso deberet eos excusare non obstan
te ꝙ ius cōmune resistat eis. Probatur, q̄
ita est in alijs rebus vel iuribus ecclesia-
rum inferiorum respectu romane ecclesie
ꝙ possunt tanto tempore prescribi cōcur-
rentibus bona fide et titulo. non obstante
ꝙ ius cōmune resistat prescribēti. ⁊ hoc lo
quendo tam de acquisitiua p̄scriptione q̄̃
de liberatoria seu deperditiua vt patet in
c. de quarta. vbi casus est de p̄scriptione li
beratoria. ⁊ in c. si diligēti. vbi casus est de
prescriptione acquisitiua. extra de p̄scrip.
et in c. j. eodē c. li. vj. Modo talis prescri-
ptio currit in casu predicte consuetudinis
Igitur. Et dicit̄ notanter saltem ⁊c. quia
si ptineret ad ecclesiam romanā requirere
tur spacium centum annorum. vt in c. ad
audientiam. ⁊ c. cum nobis. et c. si diligen-
ti. Unde etiam per predicta capitula pat;
ꝙ in foro cōtentioso deberent in hoc casu
esse tuti, ita ꝙ contra eos non deberet sen-
tentiari. Sed ꝙ non ita fit est: quia p̄sup-
ponitur ꝙ q̄tta sit de iure diuino, ideo nō
valeat contra eam prescriptio vel consue-
tudo, sed illud presuppositum est sufficien
ter improbatū. igitur. Tercium dictū
quod credo ab aduersarijs nō recipiet̄ ꝑ
ut nec ego ipsum firmo: ponam tamē ipm
ex causa postea tangenda. siue sit verū siue
non, et est. Q si predicta cōsuetudo bona
fide durauit per quadraginta annos ⁊ lai
ci non habeant titulum tunc licet sit diffi
cultas ⁊ specialiter quo ad forum conten-
tiosum si laici predicti valeant esse tuti ta-
men quicquid sit de practica fori conten-
tiosi q̄m volo loqui de foro cōscientie tūc
nihil hic asserendo sed solum disputatiue

procedendo quatenus detur occasio vi-
ris scolasticis desup̱ latius cogitandi ⁊ ci-
tius assentiendi saltem primo dicto Dico
ꝙ videt̄ posse disputatiue et scolastice de-
fensari ꝙ in casu p̄fati correlarij sint deob
ligati a quotta, lic; ego nolim quenq̄̃ in h̄
casu quoq̄̃ modo assecurare. Pro cui⁹ in
tellectu premitto quatuor suppositiōes q̄s
probare conabor per sententias collectas
ab aduersarijs. vt sic ex ꝓprijs contra eos
disputare queā. Prima est. ꝙ est duplex
prescriptio sc; acq̄sitiua et deperditiua seu
liberatoria. ꝙ autem sit talis diuisio ponē
da probaui supra correlario quarto in so-
lutione tercij fundamenti ipsius quinti ar
gumenti. Secunda suppositio. Min⁹ re
quiritur ad prescriptionē deperditiuā q̄̃
ad acquisitiuam. Probo quadrupliciter.
Primo, quia facilius est destruere q̄̃ con-
struere, igitur facilius est ꝙ quis p̄scribat
prescriptione deperditiua qua sc; destrui-
tur et perditur ius quod alius habet con
tra eum ⁊ sese liberet ab eo: q̄̃ ꝙ prescribat
prescriptione acquisitiua qua sc; rem que
est alterius acquirat sibi. Item in prescri
ptione acquisitiua requirit̄ actus posside-
di vel quasi possidendi ⁊ factum prescribē
tis. Sed in deperditiua hoc non requiri
tur, imo illa fit sine facto prescribentis ⁊ ꝑ
omissionem eius vel aliquādo per omissi
onem alterius, modo facilius est nihil fa-
cere ⁊ omittere q̄̃ aliquid facere. Secū-
do sic, quia facile res redit ad naturā suā
et facilius q̄̃ aliorsum trahatur contra vel
preter naturam suā, modo libertas est na-
turalis homini ⁊ similiter naturali⁹ est cui
libet rei esse liberam q̄̃ oneratam seruitu-
tibus vel obligationibus, ⁊ per conseq̄ns
si tibi sum obligatus vel res mee sunt one
rate aliquo onere: facilius fiet ꝙ ego ⁊ res
mee deobligemur q̄̃ ꝙ res mee prius tibi
vel alteri non obligate: incipiant tibi fieri
obligate. et per consequens facilius fiet ꝙ
ego prescribam contra te liberando me et
res meas a tuo onere et obligatione q̄̃ ꝙ
ego aliquam rem tuam p̄scriberem acqui
rendo eam, aut econtra tu meam. ⁊ maxīe
id natum est fieri quando illa obligatio q̄
res mee tibi sint obligate esset ex iure posi-
tiuo, quia sicut ius positiuum est mutabi-
le ⁊ abrogabile cōtraria consuetudine: ita

ius quod tu habes ad me vł ad res meas
ex illo positiuo iure erit extinguibile. Et
hoc magis vel saltē non minus ꝙ̄ si ex ali
quo cōtractu essemꝰ ego ⁊ res mee tibi ob
ligati. quia quod ex cōtractu tibi debetur
hoc tibi debetur ex radice que fundat̄ in
iure gentiū. cōtractus em̄ fere sunt omnes
de iure gentium. Jus aūt gentiū est stabi-
lius iure positiuo. Tercio ꝓbatur. quia
quando agitur de prescriptione seruitut̄
acquirēde que prescriptio est acquisitiua
non p̄sumitur quis bone fidei. ideo opor-
tet ibi allegare titulum: ꝙ̄uis non ꝓbare. ⁊
tamen nec ꝓbare nec allegare oportet titu
lum in prescribenda libertate que prescri-
ptio est depditiua vel liberatoria. imo p̄su
mitur quis facile bone fidei. ꝓut vult Pa-
nor. in c. si diligenti. ergo iteruʒ patet ꝙ nō
tot ⁊ tanta requirit̄ in p̄scriptione liberato
ria sicut in acquisitiua. Jmo vt ibidē tan-
git etiam in p̄scribenda seruitute sufficit ꝓ
bare aliquid ꝓpter quod ipse motus fuerit
ad credendum seruitutem sibi competere
puta famā in vicinia vel signa vie ibi fuis-
se vel alia verisimilia que possunt animuʒ
inducere ad illam credulitatem. Preterea
refert ibidem Jnnocentiū dicentē ꝙ in p̄
scribenda seruitute sufficit ꝙ per longum
tempus scʒ per decem annos inter presen
tes ⁊ per viginti inter absentes. et per qua
draginta contra ecclesiam vsus fuerit ser-
uitute illa dn̄o sciente ⁊ non cōtradicente.
Hec ibi. Quarto ꝓbatur: quia aliq̄ ma
gni canoniste ⁊ legiste tenent ꝙ in prescri-
ptionibus deperditiuis que scʒ fiunt sine
possessione ⁊ facto prescribentis. ⁊ ꝑ quas
non acquiritur aliquid alterius sed tm̄ li-
berat̄ aliquis: non requirit̄ fides etiam de
iure canonico loquendo. et per ꝯsequens
multo minus requirit̄ titulus. quia fides
bona magis requirit̄ ad prescriptioneʒ ꝙ̄
titulus. tum quia titulus requiritur ꝓpter
bonam fidem. nā qn̄ quis p̄sumitur male
fidei tūc per titulum elidit̄ presumptio. tū
secundo quia de iure canonico fides req̄-
ritur in omnibus prescriptionibus acq̄si-
tiuis ⁊ tm̄ titulus nō in omnibus talibus
requiritur. Assumptum aūt patet de Bar
tholo. Hostiensi ⁊ Panor. ꝓut diffuse vi-
dere poteris Panor. in c. vltimo de p̄scri.

Nec curo in ꝓposito si et quomō illud
eorū dictū sit verū vel nō. sufficit em̄ mihi
pro p̄senti scolastico certamine ꝙ tanti vi
ri assumpserunt frontē dicendi ꝙ etiam de
iure canonico non requirit̄ fides bona in
omnibꝫ p̄scriptionibꝫ. ⁊ hoc dixerūt in de-
perditiuis nō obstante ꝙ vl'iter ⁊ indistin
cte ius canonicum clamet ꝙ necessaria sit
bona fides. Cur ergo nō esset alicui frons
scolastice loquēdo ad dicenduʒ ꝙ non tot
et tanta requirant̄ ad p̄scriptionem depdi
tiuam sicut ad acquisitiuam. etiam si iura
non exp̄sse distinguerēt inter eas. Quar-
to ꝓbatur. quia quando prescriptio est de
perditiua perdit̄ ius illius ꝯtra quē currit
prescriptio: ita ꝙ p̄scriptio directe respicit
illud ius extinguendū. ⁊ sic respicit desitio
nē. nō est aūt tanta necessitas ꝙ in desitio-
ne rei cōcurrat titulus sicut in acquisitiōe
rei. Tercia suppositio. Jn p̄scriptiōe re
rum incorpalium cuiusmodi sunt iura nō
requirunt̄ tot et tanta sicut ad prescriptio
nem rerum corpalium. patet. nam glo. in
c. cum ecclesia de causa possessionis dicit
ꝙ speciale est circa incorpalia ꝙ non opor
tet allegare titulum ⁊ ꝙ sola patientia ha-
betur pro titulo. ⁊ tamen loquit̄ ibi etiam
de acquisitiua p̄scriptione. Et Jnnocētiꝰ
vt refert Panor. in c. de quarta. dicit. ꝙ in
incorporalibꝫ p̄scribendis et acquirendis
vt in seruitutibus ⁊ iuribus si habēt cau-
sam cōtinuam non req̄ritur titulus. sic tm̄
requiritur in alijs imobilibꝫ bonis. qꝛ ma
ius preiudiciū est in imobilibus quia ibi
perditur res. vnde in seruitutibus sufficit
solus vsus tēpore legitimo. licet illō Pa-
nor. multū limitet in c. de quarta. Quar-
ta suppositio. Quandocunq̄ ius cōmune
disponendo aliquid fundat se super pre-
sumptione: tunc cessante p̄sumptiōe cessat
illa dispositio saltē in foro cōscientie. Exē
pla possunt poni. sed remitto ad scribētes
circa c. qꝛ pleriq̄. de imunitate ecclesiaꝝ.
Jllis suppositionibꝫ p̄missis arguo qua
drupliciter pro tercio dicto. Primo ex p̄
ma suppositione sic. quia si tercium dictuʒ
non esset verum: maxime hoc essʒ quia iu
ra canonica expresse dicunt ꝙ quando p̄-
scribitur res ecclesiastica ⁊ ius cōmune vł
presumptio resistit p̄scribenti. tunc nō suf

ficit bona fides ꝛ tempus legitimū sed requiritur etiam titulus. vt patet in c. si diligenti. de pscrip. ꝛ c. j. eo. tit. li. vj. Sed hoc non impedit. quia dici posset ꝙ illa capl'a loquunt in pscriptione acquisitiua ꝛ non in depditiua. Et hoc potest psuaderi dupliciter. Primo. quia casus vtriusqꝫ capituli fuit vbi quidam ptendebant se acquisiuisse ius ptinens ad aliam ecclesiam. puta in c. si diligenti. eps Pisanus pretendebat se acquisiuisse ius exigendi iuramentū a quodā duce vel iudice ptinente ad ecclesiam romanā etiam iure cōmuni resistēte ipsi epo. Similiter c. j. codē titulo li. vj. quidam eps ptendebat se acquisiuisse ecclesias et decimas in alia diocesi vbi etiaꝫ ius cōmune ei resistebat. ꝛ de illo dicit papa ꝙ oportet eum allegare titulum. est pbare. coꝙ ius cōmune faciet contra eum. Secundo. quia in c. de quarta. fuit facta prescriptio depditiua iurꝭ quarte decimarum ꝛ tn̄ ibidem cōmemorat solum bona fides ꝛ tempus. xl. annorum pro iustificatione. ꝛ nulla fit mentio de titulo et tamen non plus tenent laici ad quottam decime clericis ꝙ̄ clerici ad quartam decime ipsi epo. Secūdo ex secunda suppositōne sic arguitur. Non tot et tanta requirūtur ad deperditiuam sicut ad acquisitiua Igitur cum in casu illius tercij dicti assint tēpus et bona fides: videtur ꝙ nō requirat etiā tercium videlicet titulus. alias oīa q̄ ad acquisitiuam requirerent etiam exigerentur in deperditiua. Confirmat. quia fundamenta secūde suppositōnis specialr pnt applicari pdicte prescriptioni quotte laicorum. quia ibi est pscriptio qua aliq̄d destruit ꝛ non cōstruitur. ꝛ qua res redit ad naturam suam ꝛ libertatem ꝛ ipsa obligatio fuit orta non ex contractu sed ex statuto positiuo. et agitur ibi de pscribenda libertate et non de acquirenda seruitute.

Quartum etiam fundamentum specialiter potest huc applicari aliquo modo. naꝫ casus in quo Panor. dicit nō requiri bonam fidem est qn̄ debitor non tenebat offerre debituꝫ creditori donec peteret. et ita cessando a solutione non fuit in negligentia toto tpe requisito ad prescriptionē: per quod tempus creditor non petiuit fm casum. modo stat ꝙ saltem in aliquo loco cōsuetudo habet ꝙ non teneat quis offerre decimam ecclesie donec rector petierit. licet q̄tum esset de iure teneret met ei offerre imo psentare si exēplo veteris legis debeamus loq̄ de iure canonico. quia in veteri sic tenebant. sed circumstātia illa potest consuetudine tolli. Quo casu stāte videtur ꝙ qua fronte pdictus debitor tandem liberabit: etiam illi liberabunt. et tamen non oportet dicere ꝙ ibi nō sit bona fides. vt dicūt pdicti doctores. imo est ibi bona fides. quia conscius est sibi ꝙ nō tenetur offerre sine petitione stante casu illo nec habet ꝯscientiam rei aliene inuito domino ꝛc. Tercio arguo ex tercia suppositione applicādo eam ad ppositum. Nā ius decime est quid incorpale. igit regulariter minus requiritur in pscriptōne eius saltem depditiua. eo ꝙ etiam alias in acq̄sitiua rerum incorpalium minus requirit q̄ in acquisitiua rerum corporaliuꝫ. ergo si assunt bona fides ꝛ tempus. xl. annoruꝫ non oportet titulum requiri. Aut si q̄d vltra hoc requireret pro psumptiōe bone fidei videret sufficere probare famā in vicinia de libertate prediorꝫ illius loci aut q̄d consimile. vt supra in tercia pbatōe secunde suppositionis est tactum etiam in acq̄sitiua pscriptōne seruitutis que tamen est magis odiosa. Quarto arguo ex quarta suppositione sic ad ppositum. Causa q̄re ius canonicū in supradictis capitulis disposuit ꝙ ad pscriptionem rei ecclesiastice vbi resistit ius cōmune debeat etiā cōcurrere titulus: fuit. quia scꝫ psumit ꝙ nisi assit titul⁹ pscribēs sit in mala fide. titul⁹ eniꝫ non requiritur nisi ad tollendū psumptionem male fidei. ꝛ sic dispositio pdicta fundatur super presumptione. ergo si illi presumptioni non subest veritas vtputa q̄a prescribens est sibi conscius de bona fide non oportebit eum habere titulum p foro conscientie quicquid sit de foro cōtentioso. Nam etiam in foro contentioso ad prescriptionem nō requirit verus titulus quia tunc prescribens non indigeret prescriptione. sed sufficit putatiuus. quia nihil videtur facere nisi ꝙ iudex psumat prescribentem fuisse in bona fide. qui si vide

ret occulta cordium videretur non requirere allegationem tituli. igitur cum prescribenti ꝯstet de occultis sui cordis ⁊ sua bona fide sequitur propositum in foro cõscientie. Siue igitur illud tercium dictum sit verum siue non. ⁊ siue probationes ille ipsum attingant sufficienter siue non, nõ multũ insisto nec super hoc contendo, nec aliquem in tali casu assecurare volo. quia etiam si probationes predicte vel alie ipsum efficaciter probare nõ valeant, vt puta quia sit falsum, tamẽ ad hoc saltem valebũt pro quo et ipsas adducere volui: vt aduersarij recognoscant saltem primũ dictum fore verum, quia ex quo non est omnino nulla apparentia de veritate tercij dicti. longe ergo magis primũ dictũ apparebit esse verum. Et quia veritas primi dicti multum fauet saluti innumerabiliũ laicorum qui quottaȝ nõ soluunt aut nõ de omnibus etiam predialibus aliquid soluunt: innitentes cõsuetudini non soluendi quã fide bona per tempus ĩmemorabile introduxerunt. Ideo hec ita disputasse volui tam ꝓ eis ꝙ̃ etiam pro consciẽtia ipsorum iudicum ecclesiasticorũ qui ꝑdictos laicos condemnant ad solutioneȝ ꝙ̃te etiam in casu primi dicti cõmuni fũdamento iuristarũ innitentes, quod tamẽ supra satis extat reprobatum. Et si primuȝ est verum etiam secundum erit veꝝ. quia pari passu ambulant prescriptio bona fide per tempus ĩmemorabile sine titulo cõtinuata, ⁊ prescriptio bona fide per tẽpus quadraginta annorum continuata titulo cõcurrenti. Et si arguatur Ista duo non videnẽ posse sil'stare scȝ ꝙ laici ꝑdicti habeant bonã fidẽ ⁊ tñ ius cõmune eis resistat saltem si sciunt illud ius comune, quia si sciunt ipsum tunc credunt se obligatos, et sic habent malam fidem. si aũt credunt se nõ obligatos: tunc errant in iure. quia sunt obligati saltem nõdum completa ꝑscriptiõe. Dicendum ꝙ hoc argumentũ potest retorqueri contra arguentem. quia si cõcluderet tunc etiam cõcluderet ꝙ nũꝙ̃ contingeret aliquem prescribere rem ecclesiasticam vbi ius cõmune sibi resisteret. ⁊ sic vana ⁊ superuacua esset dispositõ que habetur in capitl'o de quarta. ⁊ capitulo si diligenti, de prescrip. ⁊ c. j. eodem titulo libro sexto. Et confirmatur in exemplo. Nam ꝑsbiter ille qui prescripsit contra episcopum de quarta decimaꝝ. aut sciuit ius cõmune disponens ꝙ quarta debeat dari episcopo: et sic se credidit obligatum, tunc non fuit in bona fide ⁊ sic nõ prescripsisset. aut credidit se non obligatũ tunc errauit in iure. error autem iuris impedit prescriptioneȝ. Sicut ergo aduersarij cogerentur hoc argumẽtũ soluere ne predicta capitula disponerẽt super incompossibilibus, ita etiam soluẽdum est predictum eorum argumentum. Stat enim ꝙ aliquis sciat ius cõmune, ⁊ tamẽ bona fide obmittat ipsum obseruare: eo ꝙ credit se exemptum ab eo vel cõsuetudine deobligatum, ⁊ sic de alijs modis soluendi ⁊c.

Preterea pro primo dicto ⁊ contra aduersarios eiusdem primi dicti adduco practicam in nõnullis curijs episcoporuȝ vt audio obseruatam: que talis est. ꝙ si laici saltem aliquid dant nomine ⁊ loco quotte decime scȝ vicesimã vel tricesimã parteȝ tunc iudices ecclesiastici non cõdemnant eos ad solutionem integre quotte. sed absoluunt eos ab impetitione rectorum ecclesiarum, ⁊ tamen si nullam quottã omnino absoluũt compellũt et cõdemnãt eos ad integram quottam soluendam. Ex ꝙ̃ arguo sic. Si iudicibus licet predictos laicos nihil dantes nomine decime ꝯdẽnare ad soluendum integram quottam: tunc non solum licet eis ita iudicare, sed etiam tenẽtur ita iudicare quia alias facerent alteri parti iniuriam. Nam si laici non obstante predicta consuetudine tenentur ad integram quottam soluendam tunc iudices facerent iniuriam rectori ecclesie petẽti integram quottam si non condemnarẽt laicos ad integram quottam Si autẽ nõ tenentur laici ad integram quottam: tunc iudices faciunt iniuriam laicis condemnando eos ad integram. Qua igitur frõte ob consuetudinem parcunt illis laicis qui cõsueuerunt aliquid dare nomine decime et eos absoluunt: deberent etiam reliquis parcere qui pretextu cõsuetudinis nihil soluunt. Nã si quotta est de iure diuino vel de iure positiuo inabrogabili et

impꝛescriptibili: tunc rectores ecclesiaruꝫ
tam circa primos ꝙ̃ circa secūdos laicos
habent ius ad integram quottā. ita ꝙ eis
debetur. ergo cum rectores constanter pe
tunt facient iudices iniuriā illi rectori cu-
ius subditi soluꝫ soluunt aliquid nomine
decime si absoluunt eius subditos.

Septimū corelari

um. Licet religiosi confessores teneant̄ si-
bi confitentibus facere conscientiā de sol
uendo decimam: non tamē sic ꝙ indistin-
cte dicant ad omnes laicos sibi confiten-
tes ꝙ teneant̄ ad quottā decime et de oī-
bus eam dare. Prima pars probatur per
clemētinā de penis. vbi hoc omnibus re-
ligiosis non percipientibus decimas pre-
cipitur sub intermīatiōe maledictōis eter
ne. §. et quia. Jmo si qui postposuerint sci
enter confitētibus facere conscientiam de
soluendis decimis: incurrūt ipso facto sen
tentiam suspēsionis ab officio predicatio
nis donec ipsis cōfitentibus conscientiaꝫ
fecerint si hoc ipsum dicendi sibi cōmode
facultatem habuerint. et si nihilominus p̄
dicta negligentia non purgata p̄dicare p̄-
sumpserint: incurrent sententiam excom-
municatōis ipso facto. Secunda pars
ꝓbatur. quia non tenentur cōfitentibꝫ fa-
cere conscientiam erroneā. illa autem esset
erronea conscientia. quia multi sunt in q̄-
rum locis viget consuetudo illa de qua in
tercio et quarto corelario est dictū. illi au
tem non tenentur ad quottam et de omni
bus. igitur. Unde confessores debēt di-
screte inquirere circūstantias loci vbi ha
bitat confitens. puta de cōsuetudine q̄ ibi
seruatur et quāto tempore durauerit. ⁊ an
bona fide sit introducta tāto tempore q̄n-
tum requiritur ad prescribendū cōtra ec-
clesiam solutionē alicuius rei tēporalis ei
debite: iure cōmuni resistēte. et sic de alijs
cōditionibus requisitis ad legitimā p̄scri
ptionē. vel ad consuetudinē abrogatiuā p̄
cepti positiui. et si omnia ibi fuerint nō fa
ciat confessor confitenti ꝯscientiā seu scru
pulum. sed potius si quem habet tollat eū
dicendo ei ꝙ non tenetur in tali casu ad il
lud cuius contrariuꝫ habet predicta con-
suetudo. Nam errantes ⁊ scrupulosos di
rigere et quietare est opus misericordie et
non est prohibitum. Si aūt aliquid defe
cerit requisitorū ad legitimā prescriptiōeꝫ
aut abrogationē tunc debet ei facere con-
scientiam vt doleat de neglectis decimis
et quottis decimaꝝ et satisfaciat de eisdeꝫ.
nisi obtineat remissionem liberalem ab ec
clesia. ad quam etiā ecclesia debet esse be-
niuola ⁊ proponat cum effectu in futuro
soluere quottā et de omnibus super qui-
bus non potest se consuetudine sufficien-
ti tueri. Non dubito em̄ si confitens ha
beret scrupulum de hoc ꝙ nō ter in anno
cōmunicasset iuxta c. omnis. de cōse. dist.
ij. aut non cessasset a seruilibus per om̄es
dies festos preceptos in iure canonico de
conse. dist. iij. aut ꝙ nō solueret in terra no
stra ꝑsonales decimas omniū. cōfessor li-
cite posset confitenteꝫ informare taliter ꝙ
non haberet super hoc scrupulū. cur non
ergo hic etiam idem posset. Contra hoc
arguitur. Si sic. igitur eadem ratione pre
dicatores possent talia cum tali discretiōe
et distinctione predicare. quia nō videt̄ ra
tio diuersitatis. Consequens videtur fal-
sum. quia sic predicando multi qui al's fu
issent daturi decimas integraliter in locis
etiam vbi non est ꝯsuetudo dare decimas
ducti scꝫ ex anxia cōscientia tales non da-
rent sed sibi retinerent. scientes se non esse
obligatos. ⁊ sic tales retraherent̄ a solutio
ne decimarū. Hoc aūt prohibitum est sal
tem religiosis predicatoribus ⁊ minoribꝫ.
vt patet in c. j. de decis in sexto. et hoc sub
pena excōmunicationis. etiam omnibus
religiosis prohibetur in cle. cupientes de
penis vbi dicit̄. Jllos religiosos qui aliq̄
vt audientes a decimaꝝ ecclesijs debita-
rum solutione retrahūt in sermonibus su
is vel alibi proferre p̄sumūt: excōmunica-
tionis sententie subiacere decernimꝰ ipso
facto. Dicendum ꝙ si qui retraherentur
tm̄ illo modo vt argumētū arguit nō esset
hoc ꝓhibitum in predictis iuribus quia
ibi tm̄ dicitur de illis qui retrahunt eos a
solutione decimarū debitarum. modo ab
rogate decime non sunt debite. Dicitur
etiam ibi de illis qui sic predicando corrū
punt animas audientiū. modo tollere er-
roneas conscientias non est sic corrumpe

re sed informare. Attamen dico ꝙ ex quo plures sunt infirmi ⁊ pusilli qui ex infirmitate de facili occasionarentur ex talib⁹ doctrinis ad non danduȝ etiam decimas debitas. puta quia innit erentur alicui insufficienti consuetudini vel alteri insufficienti fundamento, ideo abstinendum est a talibus, quia oportet cauere a scandalo etiā cui⁹ occasio est accepta si ex infirmitate accipitur non ex malicia. Unde nec omnis veritas est passim predicanda, ⁊ multa in confessionibus possunt tractari que in sermonibus debent reticeri, vt patet in materia restitutionū ⁊ in multis alijs. Nam in sermonibus diuersi sunt valde auditores. et quod vni est cibus alteri est mors. In confessione autem tm̄ vnus habetur pre manibus cuius cōditionem bene potest explorare confessor ⁊ eum discrete plenius informare. Preterea forte non expediret etiam predicare laicis ꝙ diuinū ius hodie non obligaret fideles ad quottā decime nisi in casu indigentie illius quotte. sed ꝙ fideles obligarentur ad illam quottam esset ex institutione facta per ecclesiaȝ

Et ratio huius est duplex. Prima. quia q̄uis quādo ecclesia primo instituit illud preceptum ministri eius indiguerunt illa quotta: non habentes al's competentem sustentationem, in quo casu etiaȝ est de iure diuino et naturali, et sic non possent ecclesiastice persone a quibus illa constitutio emanauit morderi de auaricia si inspiciatur taȝ iusta ratio institutōnis, tamē q̄a laici qui opido sūt infesti clericis alias grauiter ferunt ꝙ clerici mlta temporalia possideant ⁊ eos de cupiditate solent sugillare inciperent illam institutionem sinistre interpretari quasi ex cupiditate originaliter processissent: non necessitate, vtputa ignorantes conditionem ministrorum ecclesie a principio et quia viderent hodie nōnulla loca in quib⁹ illa causa ⁊ necessitas cessat: dicerent ibi non deberi decimam solui. quia cessante causa cessat effectus: nescientes ꝙ sicut nonnunq̄ ratiōe propter quam positiua lex fuit instituta perseuerāte lex aboletur, vt patet in abrogatione festorum ecclesie, sic econtra nōnunq̄ lex remanet obligatoria licet ratio (saltem aliqua) sue institutionis non maneat. Secunda causa. quia nonnulli maliuoli laici non solum redderentur ex hoc minus diligentes ad obseruantiam illius constitutōnis ecclesie eoꝙ minus curatur cōstitutio ecclesie q̄ legis diuine, licȝ vtraq̄ ligat ad mortale si est preceptiua. sed etiā forsan studiose inciperent quibusdam adinuentōibus introducere non solutionem decime. eo ꝙ ille non solutiones licet mala fide facte non possent introducere cōsuetudineȝ nec prescriptionem sua virtute. tamen per illas non solutiones mala fide per eos factas perueniretur tandem ad nō solutiones fiēdas per posteros suos bona fide, put solet fieri, ⁊ sic tandem perueniretur ad prescriptionem qua sui posteri (quib⁹ volunt semper bene prouideri) liberarent̄ ab onere decimarum. et hoc passim mag' cōtingeret fieri q̄ quando eis non constat illud preceptum esse ecclesie et non obligatorium ex vi diuine legis veteris vel noue nisi in casu necessitatis. Non sunt ergo tradenda arma hostibus nostris quibus nobis preiudicēt. Nec amicis nostris ea aperire per que ipi sibijpsis spiritualiter et nobis nocerent temporaliter. Preterea nonnullos casus in quibus vere indigerent clerici quotta et sic eis diuino iure deberetur: ipsi iudicarent non esse casus indigentie et sic eis non deberi iure diuino. Deniq̄ status ecclesiasticarum personaꝝ non est semper equalis in temporalib⁹ rebus. quoniam si aliquando non indigeat tantis bonis tamen paulo post forte indigebit. ⁊ sic tūc iure diuīo debebit̄ eis tāta.

Octauum correlarium.

Sententia iuristarum quibus contradictum est in presenti tractatulo deficit in q̄ plurimis articulis, patet epilogando aliquos et aliquos addendo quos ipsi vl' aliqui eorum ponunt. Primo quia dicunt quottam decime esse de iure diuino morali et hodie obligante, cuius oppositum ostensum est in secunda et tercia conclusionibus. Secundo dato ꝙ ille articulus haberet apparentiam de predialibus decimis, tamen pro quanto aliq̄ eorum. puta Innocēti⁹ ⁊ seq̄ces ei⁹ etiā hoc

idem dicunt de psonalib9 illud minorē habet apparentiā. vt patuit in solutōe vicesime pme pbationis tredecimi argumēti. Tercio. qꝛ dicunt opinionē dicentē oppositū eē q̄si hereticā. cui9 oppositū ostēsuꝫ est in primo correlario. Imo potius hoc de eorum opinione esset dicendū si de altera earum illud esset dicendū vt ibidem patuit. Quarto aliqui eorum implicant contradictoria in suis dictis. patet primo de Anthonio de butrio, put patet ex deductis in quinta cōclusione. Secundo idem patet de Panormitano dupliciter. Prio. nā in c. in aliquib9. extra decimis dicit. ꝙ opinio sancti Thome que tenet ꝙ vbi de cōsuetudine non soluuntur non peccant nō soluentes: sibi multū placeat ne tāta multitudo pereat. ꝛ tamen statiꝫ subdit dicēs. Tenendum tamē est ꝙ de iure diuino decime debenť cum integritate. Nā licꝫ motiua theologorum multū stringant tamen in dubijs debemus stare interpretatiōi ecclesie ꝛ summi pontificis. hec ille. Hec autem verba implicāt dupliciter. Primo q̄a si multū sibi placet illa opinio thome. aut igitur ipsa est vera. ꝛ tunc non est contrarium tenendum. aut est falsa et tunc nō debuit sibi multum placere. Item aut totā illam multitudinē hominū italie et aliarum puinciarū in quibus non soluitur quotta perituram esse ppter non solutionem quotte decime est veruꝫ aut falsum. Si verꝫ. tūc non debuit hoc insinuare tanq̄ nō fore dicendum. Si falsum. igitur nō debuit dicere tenendū esse quottam esse debitaꝫ iure diuino. quia ad illud sequitur ẜm eū ꝙ tota illa multitudo pereat. Secundo cōtradicit sibi implicite. quia in verbis iā lectis dicit tenendū esse ꝙ debeanť decime cum integritate ꝛ ita quo ad quottaꝫ ex iure diuino. ꝛ hoc ex interptatiōe summi pōtificis et ecclesie. et in c. tua. j. eo. ti. vbi idē addit dicens. etiā si theologi cōtrarium dicentes sint sancti: et tū ibidem dicit ꝙ vbi dictum alicuius sancti iuuať autoritate iuris diuini: potius ei q̄ ꝯstitutiōi sūmi pōtificis standum est vt dicit glosa sing. in c. primo. xx. dist. Hec ille. modo sic est in pposito. quia sanctus Tho. ꝛ alij theologi iuuanť autoritate iuris diuini expressi in epistolis Pauli dicentis nos nō esse sub lege moisi. Et idem determinatū est per concilium generale tēpore apostoloꝝ. Actuum xv. et idem postea contigit in cōdemnatione heresis ebionitarū. et p ꝯsequens decime non sunt de iure diuino veteri. et cum non sint de euangelico iure vt ostensuꝫ est sequitur ꝙ opinio theologorum iuuať autoritate iuris diuini. igitur si predictum dictum Panormitani sit verum: sequeretur ꝙ predicte opinioni theologorum potius standum esset q̄ cōstitutioni summi pontificis saltem crude intellecte. que poti9 est exponenda ꝛ sane intelligenda. eo ꝙ tales locutiones plerūq̄ in rebus indubitāter positiuis reperiuntur. vt ostensum est in solutione tredecimi argumenti principalis. Aliam implicationem eius vide supra in improbatione sui quinti dicti positi in solutione sedecimi argumenti. Quinto. qꝛ dicunt ꝙ deo offerre bona exteriora puta temporalia sit de iure diuino hodie obligante. quia volunt ꝙ sit de iure diuio morali. modo hoc ostensum est falsum esse in solutione quarti argumenti. q̄uis illa ẜm indeterminationem capta dare ad sustentationem ministri dei sit de iure diuio morali. Sexto volunt ꝙ etiam de iure diuino hodie obligante sit ꝙ etiam de omnibus predijs detur decima ꝛ maxime ꝙ saltem aliquid detur de singulis. Cuius oppositum patuit in solutione quarti argumenti. Unde si de vno predio daret quis tantam quantitatem quanta sufficit pro sua rata ad sustentioneꝫ ministri. et adhuc haberet mille predia: non erit ex lege diuina vel naturali obligatus ad dandū etiaꝫ minimum quid de reliquis illis. q̄uis secus sit de lege positiua. Septimo. quia plures eorum dicunt ꝙ papa non in totū posset tollere ius decimarum. sed quibusdā personis potest remittere. quod est improbatum in solutione sedecimi argumēti multipliciter. Octauo quia aliq̄ etiam dicunt ꝙ cum hoc ꝙ quotta est de iure diuino stat ꝙ papa dispēsēt super q̄tta vt nō sit debita ꝛ hoc quo ad aliquos homines et sic ꝙ in parte papa potest dispēsare circa et contra ius diuinuꝫ: licet non in totū tollere. ꝛ hoc ibidē est iprobatuꝫ. Nono

quia dicunt ꝙ tolleretur honor deo debi-
tus si remitteretur in totum ius decimarũ
et loquunť de honore sibi ex lege diuia de
bito, ⁊ per consequẽs de honore irremissi
bili per hominẽ quod ostensum est falsum
esse. et etiã esse retorquibile ꝯtra eos vt ibi
dẽ patuit. Decimo, quia indistincte ha-
bent pro inconuenienti ꝙ papa possit al-
terare vniuersalem statum ecclesie. etiã in
telligẽdo hoc quo ad exteriora bona que
possidet ecclesia, quod est falsum sic indi-
stincte intellectum, vt patuit ibidem in im
probatione quarti modi dicendi. Unde
cimo, quia volunt ꝙ ad hoc ꝙ cõsuetudo
abroget aliquod p̃ceptum positiuũ opor-
teat ꝙ illi consuetudini subsit aliqua ratio
propter quam rationabiliter fuerit reces-
sum ab ip̃o positiuo precepto, ꝓut expressa
fuit eorum mens in tercio correlario cuiꝰ
oppositum patuit ibidem. Duodecimo,
quia in hac materia imponunt theologis
ea que non senserunt. Unde in c. tua, j. ex-
tra eodem Panormitanus recitando An
thoniũ de butrio dicit sic. Ex illo c. infert
Anthonius ꝙ peccant theologi asserẽtes
decimas hodie nõ deberi, modo hoc the
ologi nõ dicũt, imo eque (sicut iuriste) di-
cunt ꝙ debenť etiam quo ad quottã ⁊ etiã
de omnibus. et hoc de iure positiuo, ideo
dicunt abrogabilem esse quottã. Et idem
Panormitanus eis imponit post Inno-
centium in rubrica extra de decimis, vbi
multa iura adducit ad ꝓbandũ ꝙ decime
sint debite, que nõ esset contra theologos
opus adducere ad ꝓbandum ꝙ sint debi
te, quia ipsi hoc ꝯcedunt. Secundo etiã
Panor. in c. In aliquibꝫ, ⁊ glo. in c. primo
de decĩs in sexto: imponunt magistro sen-
tentiaꝝ ꝙ dixerit, sufficit aliquid dare no
mine decime, quod non est verum ad illũ
sensum ad quem sibi ibidez imponit. Nã
si alicubi hoc dixisset ipse hoc intellexisset
ꝙ ad q̊ttam nõ teneretur populus iure di
uino, sed non negasset q̇n iure positiuo ad
id fuisset obligatus. Tercio idẽ Panor-
mitanꝰ ibidẽ imponit theologis ꝙ dicant
ꝙ hodie decima in nouo testamẽto sit in li
bertate ipsius soluentis constituta. ita ꝙ si
quis non velit: nõ teneať. modo hoc non
dicunt, ⁊ hoc eis imponere est eis impone

re abiuratũ errorem Johãnis wickleff. in
ter cuius articulos q̃dragintaocto ille fu-
it vnus q̊ dixit ꝙ decĩe essent pure elemo
sine. Sed nõ est nouũ ꝙ iuriste theologꝭ
imponunt que non sentiũt, quẽadmoduz
etiaz imponunt eis ꝙ dicant ꝙ p̃scribens
cũ titulo ⁊ bona fide teneať restituere. Cu
ius oppositum patet in Scoto in. iiij. dist.
xv. ⁊ in Thoma in quodlibeto, xij. ar. xxv
Et in Johãne de ripa ordinis minoꝝ at-
q3 in cancellario pariẽsi in regulis manda
toꝝ. Decimotercio. Indistincte dicunt
ꝙ ius decimarũ non potest cadere in lai-
cum, quod quõ sit falsum patuit in quar-
to correlario. Decimoquarto, quia loq̃n
do de locis vbi nõ soluitur quotta vel nõ
de omnibꝫ soluiť decima, et volendo tales
excusare addũt notãter si nõ exigiť seu vẽ-
dicatur nec in ꝯtrariũ predicať quasi a cõ
trario pretendant ꝙ si exigereť a talibꝫ sta
tim peccarent recusando: quod est falsum
quia aut ecclesia indiget illa quotta: et tũc
etiam si non exigitur et tamen vellet habe
re: ⁊ hoc constat laicis tenenť dare de iu-
re naturali ⁊ diuino, Aut nõ indiget, ⁊ tũc
non ob hoc ꝙ exigitur ab eis obligabun-
tur: loquendo de exactione rectoris illius
ecclesie. Imo apparentẽ difficultatem ha
bet si ep̃s per sententiam habeat in tali ca
su laicos illos compellere ad quottam de
omnibus. vt patuit in sexto correlario. Q̃-
uis in dubio si sentẽtia est lata debeãt lai-
ci obtempare sententie, quia tunc certum
est ꝙ obediendo non peccant, ⁊ tamẽ non
obediendo exponerent se periculo pecca-
ti inobedientie, quia stare posset ꝙ esset iu
sta. Q etiam addunt dicentes, nec predi-
catur in contrarium, non obstat. quia etiã
si predicatores predicent tales esse obliga
tos non verum predicant, ideo tali sermo
ni credere non tenentur. nec per suam pre
dicationem possunt renouare preceptum
abrogatum inuitis subditis illis. Q̃uis ve
rum sit ꝙ si eis credant: licet erronea sit
talis conscientia: tunc tenebuntur, quia
etiam erronea conscientia ligat. Sed pre
dicatores male faciunt falsa predicãdo et
scrupulum et conscientiam erroneam au
ditoribus ingerendo. Decimoquin-
to, quia ex eis aliqui volunt ꝙ non valet

consuetudo diminuens quottam decime nisi sit approbata a papa intelligentes hoc de approbatione expressa quasi non sufficiat tacita. cuius oppositū patuit in tercio correlario. quia cum quotta sit iuris positiui potest preceptum eius abrogari. modo in abrogatiōe positiui p̄cepti sufficit tacitus cōsensus legislatoris. et per ꝯsequēs tacita approbatio. Multa alia dicenda forent de decimis ſm septem circumstantias de ea tractandas. s. quis teneat. quid et cui et cur et quomodo et quando et vbi Sed que dicta sunt solum tangunt circūstantiam cur et quomodo quis teneatur. i. ex qua lege teneatur. De alijs forte alio tēpore tractabitur. Horū ꝑo que dicta sunt finem facientes laudem predicamus ei q̄ alpha est et o ac omnis consummationis finis qui est christus magister noster ꝑ secula cuncta benedictus.

Tractatulus bipartitus de decimis: defensiuus opinionis theologorum aduersus cōmuniter canonistas de quotta decimarum si debita sit iure diuino vel humano per Conradum Sūmēhart de Calw artium atq; sacre theologie ꝓfessorem in alma vniuersitate Tuwingensi ordinarie in theologia legentem editus et ibidem lectus atq; disputatꝰ Impressus quoq; in imperiali oppido Hagennaw per Henricum Gran Finit feliciter Anno salutꝭ nostre post millesimum quaterq; centesimū nonagesimum septimum ipo die Briccij.

39

Cõclusiones et correlaria que ponuntur in hoc tractatulo.

Prima cõclusio. Preceptum de decimis dandis deo ꝛ mīstrꝭ eius est de lege diuia veteri et noua q̃ ad hoc qđ est esse dandū aliquid deo in honorē ꝛ ministris eius in sustentationem. folio j

Secunda cõclusio. Preceptū de decimis dandis deo ꝛ ministris ecclesie q̃ ad q̃ttaꝫ dandā est de lege diuina veteri. sed non de tali diuīa veteri q̃ hodie obliget nos. fo. ij

Tercia conclusio. Preceptum p̄dictum q̃ ad quottam dandam non est morale. pbatur octo rationibꝫ. folio ij

Quarta ꝯclusio. Preceptū de decimis dādis non est de lege diuina euangelica quo ad quottam dandaꝫ. pbatur tribus rationibus. folio iiij

Quinta ꝯclusio. Non est dicenduꝫ ꝙ hec opinio dicens p̄ceptū de decimis nō esse de lege diuīa hodie obligatoriū q̃ ad q̃ttā dandā sit q̄si heretica vt iuriste aliq̄ dicūt. pbatur quinq̧ rõnibꝫ. folio v

Sexta ꝯclo. Dare q̃ttaꝫ decīe hodie est d̄ p̄cepto legis humane positiue et ecclesiastice. folio v

Septima ꝯclusio. Dare q̃ttā decīe nō fuit de p̄cepto ceremoniali veterꝭ legꝭ. fo. vj

Octaua ꝯclo. Dare q̃ttam decime fuit de p̄cepto iudiciali veteris legis. folio vj

Postea ponunꝶ. xvj. argumēta contra illas ꝯclusiões quoꝝ tredecimū cõtinet in se vigintiduo argumēta ꝛ solutões eorūdē.

In secūda parte tractatuli ponunꝶ octo correlaria ꝛ vndecim argumenta cū solutiõibꝫ eorundem.

Primū correlariū. Si altera p̄dictarū opinionū deberet dici quasi heretica q̄ꝝ vna dicit preceptū de quotta decimaꝝ danda esse iuris diuini hodie obligātis. et alia ꝙ non: imo ꝙ sit solum iuris positiui canonici: potius prima esset talis dicenda q̄ȝ secunda. folio xxij

Secundū correlariū. Ubi est cõsuetudo dare q̃ttam ꝛ de oibꝫ. tūc non dantes q̃ttā et de oibꝫ peccant mortalr. folio xxij

Terciū correlariū. Si in aliquo loco est cõsuetudo qua non datur q̃tta aut nō datur de omnibus et illa consuetudo tāto tēpore bona fide durauit quantū sufficit ad consuetudinem abrogantem aliud consimile p̄ceptum positiuuꝫ et quantū sufficit ad p̄scribenduꝫ aliquod aliud ius contra ecclesiaꝫ vbi ius cõmune vel p̄sumptio resistit p̄scribenti. tunc interim ꝙ non exigiꝶ ab eis illa quotta aut non exigiꝶ de omībꝫ non peccant fideles non soluēdo quottaꝫ non consuetam solui. aut non soluēdo de illis bonis puta predijs vel alijs de q̄bus non est ꝯsuetū solui. Probaꝶ vna ratiõe et impugnatur quatuor argumentis et tandem in fine sexti correlarij latiꝰ illud correlarium discutiꝶ. folio xxij

Quartū correlariū. Predicti laici de q̄bus in tercio correlario est dictū etiam nō peccant si postq̄ȝ sunt exacti solū a suo plebano ad solutõeꝫ q̃tte de oibꝫ recusant eā dare: dūmõ non indigeat illa decima exacta. imo in casu tali natus esset ipse exigēs peccare Et vtraq̧ ps ꝯclonis pbatur duplr. dehinc fiūt q̄nq̧ argumēta in ꝯtrariū. q̄ꝝ quintum multa ꝯtinet fundamēta et pbationes que soluunꝶ. folio xxiiij

Quintū correlariuꝫ. Predicti laici de q̄bꝫ sonuit terciū correlariū ꝛ q̄rtū peccarent si postq̄ȝ a papa essēt exacti seu iussi q̃ttā decime ꝛ de oibꝫ soluere recusarēt soluere eā ꝛ de oibꝫ. pbaꝶ triplr. ꝛ postea occurrit dubiū quod insolutū relinquiꝶ. folio xxxiij

Sextū correlariū. Stāte predicta opinione theologoꝝ de q̃tta decimaꝝ satis apparens difficultas est si p̄dicti laici de q̄bꝫ sonuerūt terciū ꝛ quartū correlaria peccarent q̄tuꝫ est de ꝑ se recusando soluere q̃ttā ꝛ de oibus postq̄ȝ essent ab epo iussi soluere q̃ttā ꝛ de omnibꝫ q̄n nō est indigētia in ecclesia illa cui iubentur eā dare. vn̄ iuste possunt appellare. folio xxxiiij

Septimū correlariū. Licꝫ religiosi ꝯfessores teneanꝶ sibi ꝯfitētibꝫ facere ꝯsciam de soluēdo decimaꝫ nō t̄n sic ꝙ indistincte dicant ad oēs laicos sibi ꝯfitētes ꝙ teneanꝶ ad q̃ttā decīe ꝛ de oibꝫ eā dare. fo. xxxvij

Octauum correlarium ꝛ vltimū. Sententia dn̄oꝝ iuristarum quibus ꝯtradictū est in p̄senti tractatulo deficit in q̄ȝ plurimis articulis ꝛ enūeranꝶ quindecim quasi epilogando aliquos. folio xxxviij

—thman
1814
—ier —
—abre 149